

การเปรียบเทียบหลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ 4 ปี และ 5 ปี:

การศึกษาวิจัยแบบพหุวิธี

นางสาวธิดารัตน์ ตันนรินทร์

ศูนย์วิทยทรัพยากร

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาวิจัยการศึกษา ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2551

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A COMPARISON OF 4-YEAR AND 5-YEAR TEACHER EDUCATION PROGRAMS:
A MULTI-RESEARCH METHOD STUDY

Miss Thidarat Tannirat

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Education Program in Educational Research
Department of Educational Research and Psychology

Faculty of Education
Chulalongkorn University

Academic Year 2008

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การเปรียบเทียบหลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ 4 ปี และ 5 ปี:

การศึกษาวิจัยแบบพหุวิธี

โดย

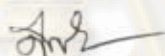
นางสาวธิดารัตน์ ตันนินทร์

สาขาวิชา

วิจัยการศึกษา

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก ศาสตราจารย์ ดร.สุวิมล ว่องวานิช

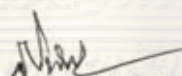
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทมหาบัณฑิต

..... คณบดีคณะครุศาสตร์

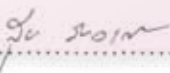
(ศาสตราจารย์ ดร.ศิริชัย กาญจนวาสี)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สิริพันธุ์ สุวรรณมรรคา)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

(ศาสตราจารย์ ดร.สุวิมล ว่องวานิช)

..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย

(ดร.วันทยา วงศ์ศิลปภิรมย์)

ศูนย์วิทยุทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ธิดารัตน์ ตันนวิรัตน์: การเปรียบเทียบหลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ 4 ปี และ 5 ปี: การศึกษาวิจัยแบบพหุวิธี. (A COMPARISON OF 4-YEAR AND 5-YEAR TEACHER EDUCATION PROGRAMS: A MULTI-RESEARCH METHOD STUDY) อ. ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก: ศ.ดร.สุวิมล ว่องวาณิช, 186 หน้า.

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ (1) เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบปัจจัยป้อน กระบวนการผลิตครู และผลที่เกิดขึ้นกับนิสิตครูของหลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ 4 ปี และ 5 ปี และ (2) เพื่อเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในหลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ 5 ปีกับนโยบายของหลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ 5 ปีที่กำหนดแต่แรก กลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลแบ่งออกเป็น 4 กลุ่มคือ กลุ่มที่ 1 กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน กลุ่มที่ 2 กลุ่มอาจารย์ จำนวน 45 คน กลุ่มที่ 3 กลุ่มนิสิตครู หลักสูตร 4 ปีและ 5 ปี จำนวน 429 คน และกลุ่มที่ 4 กลุ่มบัณฑิตศึกษาศาสตร์ จำนวน 99 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบบันทึก แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ แบบการสนทนากลุ่ม และแบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การวิเคราะห์เอกสาร การวิเคราะห์เนื้อหา ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที (t-test) ผลการวิจัยมีดังนี้

1. ผลการวิจัยการเปรียบเทียบปัจจัยป้อน กระบวนการผลิตครู และผลที่เกิดขึ้นกับนิสิตครู พบว่าองค์ประกอบคุณลักษณะของอาจารย์ คุณลักษณะของนิสิตครู ปัจจัยด้านทรัพยากร การสอนของอาจารย์ ลักษณะการเรียนของนิสิตครู การเตรียมสื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอน และคุณภาพของนิสิตครูในหลักสูตร 4 ปีและ 5 ปีไม่มีความแตกต่างกัน แต่องค์ประกอบนโยบายของหลักสูตร 5 ปีมีการเพิ่มเติมเกี่ยวกับความรู้ทางวิชาการของนิสิตครูให้มีความแม่นยำและลึกซึ้งมากขึ้น อีกทั้งมีการฝึกปฏิบัติงานวิชาชีพครูเพิ่มขึ้น จึงส่งผลให้วิชาเรียนในหลักสูตร 5 ปีและการจัดการหลักสูตร 5 ปีต้องปรับปรุงให้สอดคล้องกับนโยบายของหลักสูตร 5 ปี

2. ผลการวิจัยพบว่า นโยบายหลักสูตร 5 ปีที่กำหนดแต่แรก เน้นให้นิสิตครูเรียนเนื้อหาวิชาการในคณะที่เปิดสอนโดยตรง และเพิ่มการฝึกประสบการณ์วิชาชีพเป็น 1 ปีการศึกษานั้น พบว่า ในทางปฏิบัติจริงเนื้อหาวิชาการบางสาขาวิชาไม่ได้เรียนกับคณะที่เปิดสอนโดยตรง และมีการเรียนวิชาครูเพิ่มเติม ส่วนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพเป็นไปตามนโยบายหลักสูตรที่กำหนดแต่แรก

ภาควิชา ศึกษาศาสตร์และจิตวิทยาการศึกษา ลายมือชื่อนิสิต ผู้ตรวจ ตันทันวิรัตน์
สาขาวิชา ศึกษาศาสตร์ ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก สุวิมล
ปีการศึกษา 2551

5083344027: MAJOR EDUCATIONAL RESEARCH

KEYWORDS: TEACHER EDUCATION PROGRAMS/THE 4-YEARS CURRICULUM/THE 5-YEARS CURRICULUM/A MULTI-RESEARCH METHOD

THIDARAT TANNINRAT: A COMPARISON OF 4-YEAR AND 5-YEAR TEACHER EDUCATION PROGRAMS: A MULTI-RESEARCH METHOD STUDY. THESIS

ADVISOR: PROF. SUWIMON WONGWANICH, Ph.D., 186 pp.

The purposes of this research were (1) to study and to compare the input processes and outcomes of 4-year and 5-year teacher education programs and (2) to compare 5-year teacher education programs and the initial program policy 5-year teacher education programs. The research sample consisted of four group: the first group was 3 experts, the second group 45 lecturers, the third group 429 pre-service teachers 4-year and 5-year education programs and the fourth group 99 service teachers. The research instruments were content analysis form, observation form, interview forms, focus group form and questionnaires. Data were analyzed through the use of content analysis, analytic induction, frequency, percentage, mean, standard deviation and t-test. The research findings were as follows:

The results of the comparison of inputs, processes and outcomes between 4- year and 5-year teacher education programs found that there were no differences among the components of lecturers' characteristics, undergraduate education students' characteristics, factors of resources, lecturers' instructions, undergraduate education students' learning characteristics, material setting of undergraduate education students, and qualities of undergraduate education students. However, a key component of the policy of the 5- year teacher education programs was to increase the accurate and comprehensive academic knowledge to undergraduate education students. Moreover, it was policy to increase the teacher professional practices to undergraduate education students. Consequently, subjects or courses and managements of 5-year teacher education programs must conform to the policy of 5- year teacher education programs.

As for the initial policy of the 5-year teacher education programs that focused on subject studying of undergraduate education students in the faculty that directed instruction and their experiences of teacher professional practice were conducted for one academic year found that the authentic practices of subject studying of undergraduate education students in the program were not conformed to this policy. However, an increasing the units of credit in the pedagogy subject of program were conformed to this policy. Moreover, undergraduate education students' experiences of teacher professional practice were conformed to this policy also.

Department: Educational Research and Psychology Student's Signature: *Thidarat Tanninrat*

Field of Study: Educational Research

Advisor's Signature: *Suwimon Wongwanich*

Academic Year:2008

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลุล่วงได้อย่างดี ด้วยความกรุณาและเมตตาอย่างยิ่งของท่าน ศาสตราจารย์ ดร.สุวิมล ว่องวานิช อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้กรุณาให้ความรู้และข้อเสนอแนะอันเป็นประโยชน์ แก่ผู้วิจัยอย่างเต็มที่ รวมทั้งเสียสละแรงกายแรงใจและเวลาในการให้คำแนะนำปรึกษา ช่วยแก้ไขข้อบกพร่อง พร้อมทั้งชี้แนะแนวทางการพัฒนาทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งและขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.สิริพันธุ์ สุวรรณมรรคา ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และ ดร.วันทยา วงศ์ศิลป์กรรรมการกายนอกมหาวิทยาลัยที่ให้ความกรุณาสละเวลา และให้ข้อเสนอแนะต่าง ๆ ที่มีคุณค่า ต่อการปรับปรุงแก้ไขวิทยานิพนธ์ให้มีความสมบูรณ์มากขึ้น และขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษาทุกท่านที่ได้ช่วยความรู้ให้แก่ผู้วิจัย

ขอกราบขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือทุกท่านที่ได้สละเวลาและให้ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงคุณภาพเครื่องมือ ทำให้ได้เครื่องมือที่มีคุณภาพสำหรับการวิจัย และขอขอบคุณนิสิตปริญญาโทมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ในการสละเวลาตอบแบบสอบถามด้วยความตั้งใจอย่างยิ่ง

ขอขอบคุณทุก ๆ คนในภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา ที่คอยให้กำลังใจ ความช่วยเหลือต่าง ๆ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้วิจัยตลอดระยะเวลาของการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คุณหญิง คุณณรงค์ฤทธิ์ อนันดา ทรัพย์สิณี พิรุณเทพ ณัฐธิดา นวพร เกียรติกร ยรรค์ยง ศศิวิมล วรางคนาง สุภาวดี สุจิน ปัฐยาวัต และขอขอบคุณ อีกรายท่านที่ไม่ได้เอ่ยนามที่มีส่วนช่วยให้งานนี้ประสบความสำเร็จ

ขอขอบพระคุณสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยเป็นอย่างสูงที่ให้ทุนสนับสนุนการทำวิทยานิพนธ์นี้

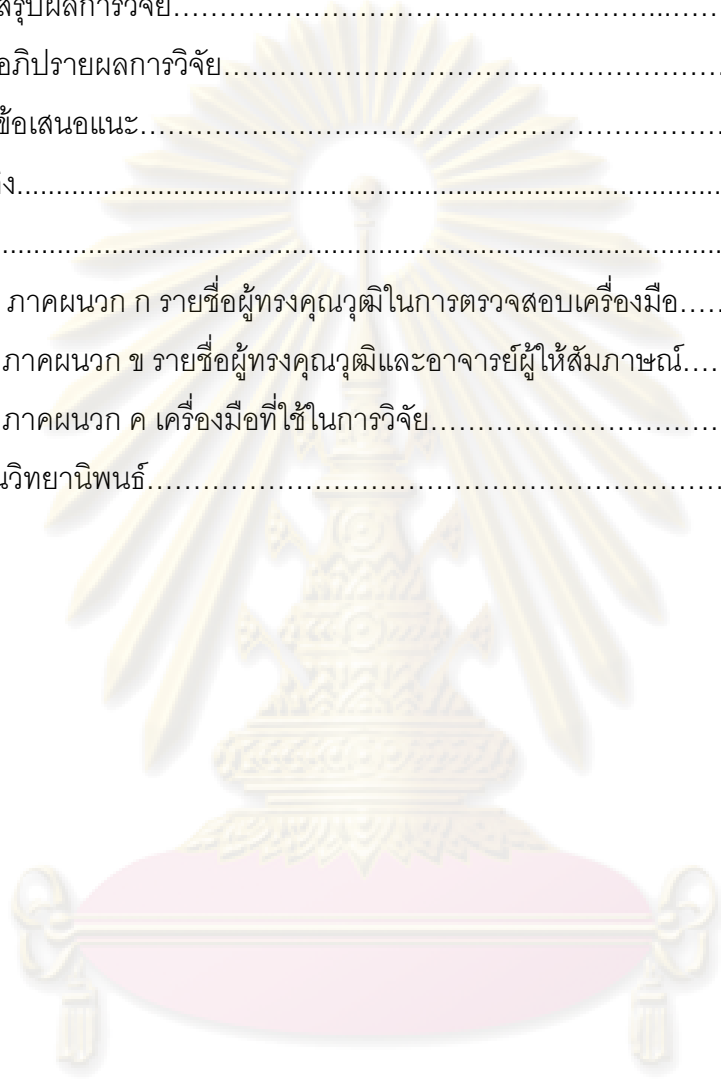
ท้ายที่สุด ขอขอบคุณคุณแม่บุญนา ตันนรินทร์ ผู้คอยให้กำลังใจให้ผู้วิจัยมีความพยายาม มุ่งมั่น และอดทนต่ออุปสรรคทุกอย่างโดยไม่ย่อท้อ และคุณความดีใด ๆ ที่จะเกิดจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขออุทิศแด่ คุณพ่อวรรณชัย ตันนรินทร์ ผู้ล่วงลับของลูก

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

บทที่	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฉ
สารบัญภาพ.....	ฎ
บทที่	
1. บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
คำถามวิจัย.....	4
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	4
ขอบเขตของการวิจัย.....	4
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	7
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	8
ตอนที่ 1 ความจำเป็นในการปรับปรุงหลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์.....	8
ตอนที่ 2 แนวคิดการปรับปรุงหลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์และปัจจัยที่ส่ง ผลต่อคุณภาพการผลิตครู.....	12
ตอนที่ 3 หลักสูตรครุศาสตร์บัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.....	26
ตอนที่ 4 การศึกษาวิจัยแบบพหุวิธีวิจัย.....	37
3. วิธีดำเนินการวิจัย.....	43
ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์แนวคิดการปฏิรูปหลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์....	43
ขั้นตอนที่ 2 การวิเคราะห์ปัจจัยป้อน กระบวนการผลิตครู และผลที่เกิดกับ นิสิตครู.....	45
4. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	61
ตอนที่ 1 การวิเคราะห์แนวคิดการปฏิรูปหลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์.....	61
ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยป้อน กระบวนการผลิตครู และผลที่เกิดขึ้นกับ นิสิตครู.....	71

บทที่	หน้า
5.สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	149
สรุปผลการวิจัย.....	149
อภิปรายผลการวิจัย.....	151
ข้อเสนอแนะ.....	156
รายการอ้างอิง.....	160
ภาคผนวก.....	166
ภาคผนวก ก รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบเครื่องมือ.....	167
ภาคผนวก ข รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิและอาจารย์ผู้ให้สัมภาษณ์.....	169
ภาคผนวก ค เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	171
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	186

ศูนย์วิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญญัตราง

ตาราง	หน้า
2.1 เปรียบเทียบแนวปฏิบัติที่ระดับสากลและการปฏิบัติในประเทศไทย.....	21
2.2 ตัวแปรที่ส่งผลต่อบัณฑิตจบป้อน กระบวนการผลิตครู และผลที่เกิดขึ้นกับนิสิตครู.....	25
2.3 โครงสร้างของหลักสูตร 4 ปี จำแนกตามสาขาวิชา/หมวดวิชา.....	31
2.4 โครงสร้างของหลักสูตร 5 ปี จำแนกตามสาขาวิชา/หมวดวิชา.....	33
2.5 ผลการเปรียบเทียบจำนวนหน่วยกิตในวิชาบังคับตามข้อกำหนดคณะครุศาสตร์วิชาครู และวิชาเอก หลักสูตร 4 ปีและ 5	34
2.6 ผลการเปรียบเทียบจำนวนหน่วยกิตในวิชาบังคับตามข้อกำหนดคณะครุศาสตร์วิชาครู และวิชาเอก หลักสูตร 4+1 และ 5 ปี.....	35
2.7 โครงสร้างหลักสูตร 4 ปี หลักสูตร 4+1 ปี หลักสูตร 5 ปี และเกณฑ์ขั้นต่ำหลักสูตร 5 ปี จำแนกตามหมวดวิชา.....	36
2.8 โครงสร้างหลักสูตร 4 ปี หลักสูตร 4+1 ปี หลักสูตร 5 ปีและเกณฑ์ขั้นต่ำหลักสูตร 5 ปี.....	37
3.1 โครงสร้างตัวแปรที่ใช้ในแบบสอบถาม สำหรับอาจารย์และนิสิตครู.....	50
3.2 การปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือ สำหรับนิสิตครู ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ.....	53
3.3 ความเที่ยงของแบบสอบถามวัดความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูล.....	54
3.4 อัตราการตอบกลับแบบสอบถามของนิสิตครู หลักสูตร 4 ปีและ 5 ปี.....	55
3.5 การออกแบบการวิจัยแบบพหุวิธี ตั้งแต่บัณฑิตจบป้อน กระบวนการผลิตครู และผลที่เกิด ขึ้นกับนิสิตครู.....	60
4.1 ผลการเปรียบเทียบจำนวนหน่วยกิตวิชาเอกวิทยาศาสตร์ และความรู้ที่ได้รับระหว่าง คณะวิทยาศาสตร์ กับคณะครุศาสตร์ หลักสูตร 4 ปีและ 5 ปี.....	69
4.2 จำนวนหน่วยกิตวิชาเอกวิทยาศาสตร์ทั่วไปของหลักสูตร 4 ปีและ 5 ปี จำแนกตามคณะ ที่เปิดสอน.....	69
4.3 ผลการเปรียบเทียบจำนวนหน่วยกิตวิชาเอกภาษาไทย และความรู้ที่ได้รับระหว่างคณะ อักษรศาสตร์ กับคณะครุศาสตร์ หลักสูตร 4 ปีและ 5 ปี.....	70
4.4 จำนวนหน่วยกิตวิชาเอกภาษาไทยของหลักสูตร 4 ปีและ 5 ปี จำแนกตามคณะที่เปิดสอน...	70
4.5 จำนวน ร้อยละของอาจารย์ จำแนกระดับการศึกษา และภูมิลำเนา.....	72
4.6 จำนวน ร้อยละของจำนวนชั่วโมงที่อาจารย์รับผิดชอบสอนในหลักสูตร 4 ปีและ 5 ปี.....	73
4.7 จำนวน ร้อยละของนิสิตครู หลักสูตร 4 ปีและ 5 ปี จำแนกตามภูมิลำเนา.....	74

ตาราง

4.8 จำนวน ร้อยละของบัณฑิตคณะครุศาสตร์ที่สำเร็จการศึกษาก่อนปีการศึกษา 2540 จำแนกตามภูมิภาค.....	75
4.9 ผลการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของอาจารย์ต่อองค์ประกอบ นโยบายหลักสูตร 4 ปีและ 5 ปี.....	79
4.10 ผลการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของนิสิตครู หลักสูตร 4 ปีและ 5 ปี ต่อองค์ประกอบนโยบายหลักสูตรที่ศึกษา.....	80
4.11 รายวิชาเก่าและรายวิชาเปิดใหม่ในหมวดวิชาศึกษาทั่วไปของหลักสูตร 4 และ 5 ปี.....	84
4.12 รายวิชาเก่าและรายวิชาเปิดใหม่ในหมวดวิชาเฉพาะวิชาครูของหลักสูตร 4 และ 5 ปี....	85
4.13 จำนวนรายวิชาหมวดวิชาเฉพาะ วิชาเอกของคณะครุศาสตร์ที่เปิดใหม่ในหลักสูตร 5 ปี.	86
4.14 ผลการเปรียบเทียบจำนวนรายวิชาในหมวดวิชาเฉพาะ รายวิชาบังคับ วิชาครูและ วิชาเอกตามวิชาเอก.....	87
4.15 ผลการเปรียบเทียบจำนวนรายวิชาในหมวดวิชาเฉพาะ รายวิชาเลือกวิชาครูและ วิชาเอกตามวิชาเอก.....	88
4.16 ผลการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของอาจารย์ต่อองค์ประกอบ วิชาเรียนในหลักสูตร 4 ปีและ 5 ปี.....	89
4.17 ผลการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของนิสิตครู หลักสูตร 4 ปีและ 5 ปี ต่อวิชาเรียนที่ศึกษา.....	90
4.18 จำนวน ร้อยละของอาจารย์ จำแนกตามวุฒิการศึกษาและภาควิชา.....	95
4.19 จำนวน ร้อยละของอาจารย์ จำแนกตามตำแหน่งทางวิชาการและภาควิชา.....	96
4.20 จำนวน ร้อยละของนิสิตครู จำแนกตามหลักสูตร และภูมิภาค.....	98
4.21 ผลการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของอาจารย์ต่อองค์ประกอบ คุณลักษณะของนิสิตครู หลักสูตร 4 ปีและ 5 ปี.....	99
4.22 ผลการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของนิสิตครู หลักสูตร 4 ปีและ 5 ปี ต่อขององค์ประกอบคุณลักษณะของนิสิตครู.....	100
4.23 ความคิดเห็นของอาจารย์ต่อปัจจัยด้านทรัพยากรของหลักสูตร 4 ปีและ 5 ปี.....	103
4.24 ผลการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของนิสิตครู หลักสูตร 4 ปีและ 5 ปี ต่อองค์ประกอบปัจจัยด้านทรัพยากร.....	104
4.25 ผลการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของอาจารย์ต่อองค์ประกอบ การจัดการหลักสูตร 4 ปีและ 5 ปี.....	109

ตาราง	หน้า
4.26 ผลการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของอาจารย์ต่อองค์ประกอบ การสอนของอาจารย์.....	113
4.27 ผลการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของนิสิตครู หลักสูตร 4 ปีและ 5 ปี ต่อองค์ประกอบการสอนของอาจารย์.....	114
4.28 ผลการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของนิสิตครู หลักสูตร 4 ปีและ 5 ปี ต่อองค์ประกอบลักษณะการเรียนของนิสิตครู.....	118
4.29 ผลการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยความคิดเห็น/การปฏิบัติของอาจารย์ต่อ องค์ประกอบเตรียมสื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอนในหลักสูตร 4 ปีและ 5 ปี.....	123
4.30 ผลการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยความคิดเห็น/การปฏิบัตินิสิตครู หลักสูตร 4 ปี และ 5 ปีต่อองค์ประกอบเตรียมสื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอน.....	124
4.31 จำนวน ร้อยละ นิสิตครู หลักสูตร 4 ปี จำแนกตามระดับความต้องการประกอบวิชาชีพ ครูลักษณะการประกอบวิชาชีพครู.....	128
4.32 จำนวน ร้อยละ นิสิตครู หลักสูตร 4 ปีที่ประกอบวิชาชีพครู จำแนกตำแหน่ง สังกัด และ เขตพื้นที่ที่เลือกประกอบวิชาชีพครู.....	129
4.33 จำนวน ร้อยละ นิสิตครู หลักสูตร 5 ปี จำแนกตามความต้องการประกอบวิชาชีพครู.....	130
4.34 จำนวน ร้อยละ นิสิตครู หลักสูตร 5 ปี จำแนกตามความต้องการประกอบวิชาชีพครู.....	131
4.35 ผลการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของอาจารย์ต่อคุณภาพนิสิตครู หลักสูตร 4 ปีและ 5 ปี.....	132
4.36 ผลการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของนิสิตครู หลักสูตร 4 ปีและ 5 ปี ต่อคุณภาพของนิสิตครู.....	133
4.37 คุณลักษณะของบัณฑิตคณะครุศาสตร์ จำแนกตามช่วงเวลาการปฏิรูปการศึกษา.....	135
4.38 คุณลักษณะของบัณฑิตหลักสูตร 4 ปี 5 ปี และบัณฑิตคณะครุศาสตร์.....	136
4.39 สรุปผลการวิเคราะห์ปัจจัยป้อน กระบวนการผลิตครู และผลที่เกิดขึ้นกับนิสิตครู.....	145
4.40 สรุปผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในหลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ 5 ปีกับนโยบาย หลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ 5 ปีที่กำหนดแต่แรก.....	147
5.1 สรุปผลการวิจัยปัจจัยป้อน กระบวนการผลิตครู และผลที่เกิดขึ้นกับนิสิตครูของหลักสูตร 4 ปี และ 5 ปี.....	149
5.2 สรุปผลการวิจัยการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในหลักสูตร 5 ปีกับนโยบายหลักสูตร 5 ปี ที่กำหนดแต่แรก.....	151

สารบัญญภาพ

ฎ

ภาพประกอบ	หน้า
2.1 ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนกับคุณภาพของครู.....	20
2.2 กรอบความคิดในการวิจัย.....	26
2.3 โครงสร้างหลักสูตร 4+1 และหลักสูตร 5 ปี จำแนกตามหมวดวิชา.....	35
2.4 โครงสร้างหลักสูตร 4 ปี หลักสูตร 4+1 หลักสูตร 5 ปี.....	36
3.1 ความสัมพันธ์ของการวิจัย.....	59
4.1 การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์.....	71

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ระบุให้มีการปฏิรูปการศึกษาในหมวดที่ 7 ครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา จึงทำให้มีความจำเป็นอย่างยิ่งยวดในการยกระดับวิชาชีพครูให้เป็นวิชาชีพชั้นสูง มุ่งเน้นการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพเพราะครูและบุคลากรทางการศึกษาเป็นกลไกสำคัญของการปฏิรูปการศึกษาของชาติ มาตรา 52 ได้มีการกำหนดให้มีระบบ กระบวนการผลิตการพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐานที่เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง โดยสถาบันผลิตครู องค์กรวิชาชีพครู สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทางด้านการศึกษาร่วมมือกันทำการพัฒนาครูให้มีความพร้อมในการประกอบวิชาชีพครู

ครูเป็นบุคลากรทางการศึกษาที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ หากประเทศไทยมีครูที่เชี่ยวชาญทางวิชาการ แต่ขาดความสามารถในการจัดกระบวนการเรียนการสอนก็ไม่อาจจะประสบความสำเร็จในการพัฒนาผู้เรียน หรือมีครูที่มีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้เรียน แต่ขาดความรู้ที่ลึกซึ้ง ก็ไม่อาจสอนผู้เรียนให้ดีได้ ดังนั้นครูที่จะสามารถช่วยพัฒนาประเทศชาติได้นั้นต้องมีศักยภาพ ประกอบด้วย คุณสมบัติที่อย่างน้อย 2 ประการ คือ ประการแรก จะต้องรู้ชัด รู้จริง รู้แจ้งในสิ่งที่ควรสอนและสิ่งที่ไม่ควรสอนให้กับผู้เรียน ประการที่สอง ต้องมีความสามารถในการอบรมสั่งสอน โน้มน้าวจิตใจของผู้เรียนให้ประพฤติตนอยู่ในคุณธรรมจริยธรรม (ยนต์ ชุ่มจิต, 2550) ซึ่งสอดคล้องกับการสังเคราะห์ผลงานวิจัยคุณลักษณะของครูดีและมาตรฐานของครูแห่งชาติของประเทศอังกฤษ คุณสมบัติของครูที่ดีมีดังนี้ มีความสามารถในการสอนและการอธิบาย มีความรักและเมตตา มีความรู้และขยันหาความรู้ มีความคิดสร้างสรรค์ มีเหตุผลมีผล มีความสามารถในการประเมินตามสภาพจริง และแนะนำสนับสนุนการทำงานของผู้เรียน (เฉลียว บุรีภักดี และคณะ, 2520; สุรศักดิ์ หลาบมาลา, 2543)

หลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ 4 ปีมีจุดมุ่งหมายเพื่อผลิตครูที่มีความรู้คู่คุณธรรม มีความรู้ทั้งในเชิงวิชาการและวิชาชีพ มีความเป็นครูที่ดีมีคุณภาพ มีทักษะในการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการแก้ปัญหา สนใจใฝ่รู้ด้วยตนเอง มีความเป็นผู้นำ อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างเท่าเทียม (ไพฑูริย์ สินลารัตน์, 2534) แต่หลักสูตรดังกล่าวไม่สามารถหล่อหลอมให้นิสิตครูมีคุณสมบัติตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดได้ จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวกับการพัฒนามาตรฐานครูและผู้บริหาร

สถานศึกษา ผลการวิจัยเกี่ยวกับสภาพปัญหาของระบบการผลิตครูตามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิในวงการศึกษ พบว่า ระบบการผลิตครูยังไม่ประสบความสำเร็จตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ เริ่มตั้งแต่ปัจจัยป้อนที่เข้าสู่กระบวนการผลิตครูนั้น ไม่สามารถคัดเลือกคนที่มีสติปัญญาสูงและต้องการประกอบวิชาชีพครูเข้ามาเรียนได้ กระบวนการผลิตครูไม่เข้มข้นไม่เน้นความเชี่ยวชาญเฉพาะวิชา ส่งผลให้นิสิตครูขาดความเชี่ยวชาญทั้งวิชาเฉพาะ วิชาชีพ และไม่มีคุณลักษณะความเป็นครูตามความต้องการของสังคม (สุวิมล ว่องวานิช, 2544) ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ (2546) พบว่า การผลิตครูในประเทศไทยประสบปัญหาตั้งแต่การคัดเลือกคนเข้ามาเรียนครู ที่ไม่สามารถคัดเลือกคนเก่งและคนที่มีความต้องการเป็นครูอย่างแท้จริงเข้ามาเรียนได้ เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงค่านิยมทางสังคม ทำให้วิชาชีพครูไม่ได้รับการยกย่องเหมือนในอดีต จึงทำให้นักเรียนเลือกเรียนคณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์เป็นอันดับท้าย ๆ หรือสอบเข้าเรียนในคณะที่ต้องการไม่ได้จึงเลือกมาเรียนครู

ระบบการศึกษาของสหรัฐอเมริกาประสบปัญหาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนของครูที่ไม่มีคุณภาพเช่นเดียวกับประเทศไทย ผู้ที่เกี่ยวข้องจึงได้หาทางแก้ไขปรับปรุงกระบวนการผลิตครูที่เป็นอยู่ในปัจจุบันให้มีมาตรฐานและคุณภาพมากขึ้น (Starnes, 2008) เช่น วิทยาลัยบอสตันมีการปรับปรุงหลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ครอบคลุมทั้งระบบ คือ ปรับปรุงและพัฒนา ตั้งแต่รายวิชาที่เปิดสอน วิธีการถ่ายทอดความรู้ ความคุ้มค่าของงบประมาณและระยะเวลาที่ใช้ในการผลิตครู กระบวนการผลิตครู เพิ่มระยะเวลาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพในสถานศึกษาให้มากขึ้น เพื่อสร้างความมั่นใจว่าจะได้ครูที่มีความรู้ และสามารถถ่ายทอดความรู้ให้แก่นักเรียนได้ (Smith, 2004) ซึ่งสอดคล้องกับ Reimers (2003) ที่ได้กล่าวว่า ครูที่มีคุณภาพต้องผ่านการหล่อหลอมเป็นอย่างดี จึงต้องใช้ระยะเวลาในการบ่มเพาะเป็นเวลานาน เพื่อให้ได้นิสิตครูที่มีความรู้ลึก รู้จริงเกี่ยวกับเรื่องที่สอนและสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีคุณค่ากับประเทศชาติต่อไป

เพื่อให้ได้ครูที่ดีมีคุณภาพเป็นฟันเฟืองที่สำคัญในการปฏิรูปการศึกษา นักวิชาการผู้ทรงคุณวุฒิ บุคลากรทางการศึกษา และบุคคลที่เกี่ยวข้องในทุกฝ่ายได้ร่วมกันเสนอแนะแนวทางวิธีการที่สามารถผลิตครูที่สังคมต้องการและแก้ไขปัญหาที่รุมเร้า วิธีการที่นำมาใช้แก้ปัญหายังหนึ่งคือการปรับปรุงหลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ โดยสำนักงานปฏิรูปการศึกษา (สปศ.) ได้เสนอหลักสูตร 6 ปี ซึ่งมีแนวคิดที่ต้องการให้กระบวนการผลิตครูมีคุณภาพและมาตรฐานเหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง หวังสร้างครูที่มีความลึกซึ้งทางวิชาการ และชำนาญในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน แต่ด้วยระยะเวลาในการศึกษานานและค่าใช้จ่ายสูง

ที่ประชุมสภาคณบดีคณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์แห่งประเทศไทยได้มีมติเป็นเอกฉันท์ให้ใช้หลักสูตรที่มีเวลาเรียน 5 ปี โดยแบ่งเป็นวิชาการ 4 ปีและฝึกประสบการณ์วิชาชีพ 1 ปี ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546 ที่กำหนดให้ผู้ประกอบวิชาชีพครูต้องมีใบประกอบวิชาชีพ และต้องผ่านการฝึกประสบการณ์วิชาชีพในสถานศึกษาเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 1 ปีการศึกษาด้วย ปัจจุบันมีหลักสูตรการผลิตครู ระดับปริญญาตรี 2 รูปแบบ ได้แก่ (1) หลักสูตร 4+1 หมายถึง ครูที่เรียนปริญญาตรีจากคณะวิชาอื่นแล้วมาเรียนหลักสูตรทางการศึกษาเพิ่ม 1 ปีการศึกษา จำนวนหน่วยกิตไม่น้อยกว่า 24 หน่วยกิต แต่เนื่องจากข้อกำหนดของคุรุสภาให้ฝึกประสบการณ์วิชาชีพ 1 ปีการศึกษา หลักสูตร 4+1 จึงต้องใช้ระยะเวลาในการเรียนอย่างน้อย 5 ปีการศึกษาครึ่ง และ (2) หลักสูตร 5 ปี หมายถึง ครูที่เรียนในหลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ จะต้องเรียนตลอดหลักสูตรไม่น้อยกว่า 160 หน่วยกิต และฝึกประสบการณ์วิชาชีพ 1 ปีการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2547; สานปฏิรูป, 2546; สมบัติ นพรัก, 2547)

จากการทบทวนงานวิจัย Andrew (1990) ได้ศึกษาความแตกต่างของหลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ ระดับปริญญาตรี ระหว่างหลักสูตร 4 ปีและหลักสูตร 5 ปีที่ University of Hampshire ประเทศอังกฤษ หลักสูตร 4 ปีและ 5 ปีใช้หลักสูตรแกนกลางเดียวกัน แต่หลักสูตร 5 ปีเป็นหลักสูตรที่บูรณาการและปรับปรุงมาจากหลักสูตร 4 ปี โดยเพิ่มรายวิชาใหม่และเน้นภาคปฏิบัติมากกว่าภาคทฤษฎี หลักสูตร 5 ปีใช้กับนิสิตนักศึกษาครูที่ศึกษาในสาขาประถมศึกษาและมัธยมศึกษา จากการศึกษาพบว่า นักศึกษาครู หลักสูตร 5 ปีมีความสามารถในการจัดรูปแบบการเรียนการสอน การจัดการภายในห้องเรียน การออกแบบหลักสูตรให้เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละคน และมีความสร้างสรรค์ในการจัดการเรียนการสอนมากกว่านักศึกษาครู หลักสูตร 4 ปีในประเทศไทย พันธ จันทรเปล่ง (2549) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาติดตามการใช้หลักสูตร 5 ปี ตามโครงการผลิตครูการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับปริญญาตรี โดยศึกษาด้านสิ่งนำ ด้านการปฏิบัติ และด้านผลลัพธ์ พบว่า ในช่วงเริ่มต้นโครงการผลิตครูการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับปริญญาตรีประสบปัญหา ซึ่งเกิดจากสถาบันผลิตครูยังขาดการเตรียมความพร้อมในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ขาดตำราสำหรับค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติม สื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอนไม่ทันสมัยและไม่เพียงพอ จำนวนอาจารย์ผู้สอนไม่เพียงพอ และการศึกษายังพบว่า นักศึกษาทุนบางส่วนที่เข้าร่วมโครงการผลิตครูการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับปริญญาตรีไม่ได้มีความต้องการประกอบวิชาชีพครู เพียงแต่ต้องการได้รับทุนการศึกษาที่รัฐบาลจัดสรรให้เท่านั้น

การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์เป็น 5 ปีของประเทศไทย เริ่มเมื่อปี พ.ศ. 2547 และในปีที่ทำการวิจัยในครั้งนี้ นิสิตนักศึกษาครุ หลักสูตร 5 ปีจะสำเร็จการศึกษาเป็นรุ่นแรก ผู้วิจัยจึงเห็นว่าเป็นเรื่องจำเป็นที่ควรศึกษากระบวนการผลิตครู ตั้งแต่ปัจจัยป้อน กระบวนการผลิตครู และผลที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงจากหลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ 4 ปี เป็น 5 ปี เพื่อศึกษาผลการปรับปรุงหลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ว่าเป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้ มากน้อยเพียงใด การวิจัยครั้งนี้ คาดว่าจะได้สารสนเทศที่เป็นประโยชน์แก่สถาบันผลิตครู ตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สามารถนำไปใช้ปรับปรุงหลักสูตรการผลิตครูให้มีประสิทธิภาพและผลิตบัณฑิตตามที่สังคมต้องการได้มากขึ้น

คำถามการวิจัย

1. ปัจจัยป้อน กระบวนการผลิตครู และผลที่เกิดขึ้นกับนิสิตครูของหลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ 4 ปี และ 5 ปี มีลักษณะอย่างไร และมีความแตกต่างกันอย่างไร
2. การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในหลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ 5 ปีเป็นไปตามนโยบายของหลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ 5 ปีที่กำหนดแต่แรกอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบปัจจัยป้อน กระบวนการผลิตครู และผลที่เกิดขึ้นกับนิสิตครูของหลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ 4 ปี และ 5 ปี
2. เพื่อเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในหลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ 5 ปีกับนโยบายของหลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ 5 ปีที่กำหนดแต่แรก

ขอบเขตของการวิจัย

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของ Jackson และ Lund (2000) Wood (2001) สมถวิล อัครวิมล (2546) พันธ์ จันทร์เปล่ง (2549) และณรงค์ อ้วนทอง (2549) ทำให้ได้ข้อมูลในการกำหนดขอบเขตของการวิจัยในครั้งนี้ ได้ดังนี้

1. ปัจจัยป้อน แบ่งออกเป็น 5 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) นโยบายหลักสูตร ประกอบด้วย วิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายของหลักสูตร สอดคล้องกับความต้องการของสังคม ตรงตามความต้องการของแผนปฏิรูปครูและบุคลากรทางการศึกษา (2) วิชาเรียน ประกอบด้วย กลุ่มวิชาที่เปิดสอนมีเนื้อหาเหมาะสมและสอดคล้องกับจุดประสงค์ และกลุ่มวิชาฝึกประสบการณ์วิชาชีพมีความเหมาะสม (3) คุณลักษณะของอาจารย์ ประกอบด้วย ระดับการศึกษา ตำแหน่งทางวิชาการ ประสบการณ์ในการสอน และความมุ่งมั่นในการพัฒนาตนเอง (4) คุณลักษณะของนิสิตครู

ประกอบด้วย คะแนนเฉลี่ยสะสม (GPA) ของผลการเรียนในช่วงชั้นที่ 4 ความศรัทธาต่อวิชาชีพครู และความมุ่งมั่นที่จะประกอบอาชีพครู และ (5) ปัจจัยด้านทรัพยากร ประกอบด้วย ความเหมาะสมของอาคาร สถานที่ และแหล่งการเรียนรู้ ความพร้อมในการเตรียมการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู และงบประมาณ

2. กระบวนการผลิตครู แบ่งออกเป็น 4 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) การจัดการหลักสูตร ประกอบด้วย การวางแผนงานด้านวิชาการ การจัดทำตารางเรียนตารางสอน และการวางแผนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ (2) การสอนของอาจารย์ ประกอบด้วย การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การพัฒนาการเรียนการสอน การประเมินผลการเรียนการสอน และการปรับปรุงหรือพัฒนาการเรียนการสอน (3) ลักษณะการเรียนของนิสิตครู ประกอบด้วย ความสามารถในการเรียนรู้ และความมุ่งมั่นในการแสวงหาความรู้ และ (4) การเตรียมสื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอน ประกอบด้วย ความพร้อมของสื่อ ความทันสมัยของสื่อ และความพร้อมของเอกสารประกอบการเรียนการสอน

3. ผลที่เกิดขึ้นกับนิสิตครู แบ่งออกเป็น 2 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) คุณภาพของนิสิตครู และ (2) ความพึงพอใจของผู้ใช้บัณฑิตครู แต่ในการวิจัยครั้งนี้ จะยังไม่ครอบคลุมความพึงพอใจของผู้ใช้บัณฑิต เนื่องจากปีที่ทำการวิจัย นิสิตครู หลักสูตร 5 ปียังไม่สำเร็จการศึกษา ดังนั้น ตัวแปรผลที่เกิดขึ้นกับนิสิตครู จึงศึกษาเพียงคุณภาพของนิสิตครู ประกอบด้วย ระดับผลการเรียนของนิสิตครู ความรู้ความสามารถด้านการสอน และบุคลิกภาพความเป็นครู

ในการศึกษาครั้งนี้ ต้องการข้อมูลเชิงลึก จึงเลือกทำการศึกษาเฉพาะกรณีจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เนื่องจากการสืบค้นข้อมูลนั้นสามารถทำได้ค่อนข้างสะดวกและได้ข้อมูลที่ครบถ้วนทั้งเป็นมหาวิทยาลัยที่เก่าแก่ มีรากฐานมาจากโรงเรียนฝึกหัดครู เป็นมหาวิทยาลัยที่ได้รับความนิยมสูงของประเทศ และเป็นสถาบันหลักในการผลิตครูการศึกษาขั้นพื้นฐาน ระดับปริญญาตรี (หลักสูตร 5 ปี) ตั้งแต่ปีการศึกษา 2547 จนถึงปัจจุบัน

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

ปัจจัยป้อน หมายถึง สิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเตรียมฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

กระบวนการผลิตครู หมายถึง การดำเนินงานในการเตรียมฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

ผลที่เกิดขึ้นกับนิสิตครู หมายถึง ระดับผลการเรียน ความรู้ความสามารถด้านการสอน และบุคลิกภาพความเป็นครูของนิสิตครู หลังสำเร็จการศึกษาในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต

นิสิตครู หลักสูตร 4 ปี หมายถึง นิสิตครูคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ระดับปริญญาตรี ที่เข้าศึกษาในปีการศึกษา 2546 และสำเร็จการศึกษาในปีการศึกษา 2549

นิสิตครู หลักสูตร 5 ปี หมายถึง นิสิตครูคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ระดับปริญญาตรี ที่เข้าศึกษาในปีการศึกษา 2547 และสำเร็จการศึกษาในปีการศึกษา 2551

หลักสูตร 4 ปี หมายถึง หลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ที่ใช้เวลาในการศึกษา 4 ปี การศึกษา มีหน่วยกิตตลอดการศึกษาไม่น้อยกว่า 136 หน่วยกิต และประสบการณ์วิชาชีพครูในสถานศึกษาเป็นเวลาอย่างน้อย 1 ภาคการศึกษา

หลักสูตร 4+1 หมายถึง บัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี ในคณะที่เปิดสอนโดยตรง แล้วศึกษาต่อหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต มีข้อกำหนดให้เรียนในรายวิชาวิชาครู ไม่น้อยกว่า 24 หน่วยกิต และฝึกประสบการณ์วิชาชีพในสถานศึกษาเป็นเวลาอย่างน้อย 1 ปี การศึกษา เมื่อสำเร็จการศึกษาสามารถขอรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครูได้ ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ศึกษาเฉพาะหลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเท่านั้น

หลักสูตร 5 ปี หมายถึง หลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ที่ใช้เวลาในการศึกษา 5 ปี การศึกษา แบ่งออกเป็นวิชาการและวิชาครู รวม 4 ปีการศึกษา มีหน่วยกิตตลอดการศึกษาไม่น้อยกว่า 160 หน่วยกิต และฝึกประสบการณ์วิชาชีพในสถานศึกษาเป็นเวลาอย่างน้อย 1 ปีการศึกษา เมื่อสำเร็จการศึกษาสามารถขอรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครูได้

นโยบายหลักสูตร 5 ปี หมายถึง ข้อกำหนดในการผลิตครูของหลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ 5 ปีตามแนวคิดที่ได้จากการปฏิรูปวิชาชีพครู และมติจากที่ประชุมสภาคณบดีคณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ แห่งประเทศไทย กำหนดให้มีระยะเวลาในการศึกษาตลอดหลักสูตร 5 ปี การศึกษา แบ่งออกเป็นวิชาการ 4 ปีการศึกษา และฝึกประสบการณ์วิชาชีพ 1 ปีการศึกษา มีวิสัยทัศน์ ให้ครูเป็นคนดี คนเก่ง มีเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพครู พันธกิจของหลักสูตรสร้างระบบ และกระบวนการผลิตครูให้มีคุณภาพและมาตรฐานที่เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง ส่งเสริม และพัฒนาสถาบันผลิตครูให้มีศักยภาพหลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ต้องมีคุณภาพ มีความหลากหลาย สอดคล้องกับความต้องการของหน่วยงานผู้ใช้ กระบวนการผลิต สามารถเลือกสรรคนดี คนเก่ง มีเจตคติที่ดี และศรัทธาต่อวิชาชีพครู ผลิตครูที่มีความเข้มแข็งทางวิชาการเชี่ยวชาญทางวิชาชีพ และสามารถจัดประสบการณ์เรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญได้

หลักสูตร 6 ปี หมายถึง หลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ตามแนวคิดของสำนักงานปฏิรูปการศึกษา ใช้เวลาในการศึกษา 6 ปีการศึกษา แบ่งออกเป็นวิชาการ 5 ปีการศึกษา และฝึกประสบการณ์วิชาชีพ 1 ปีการศึกษา

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ได้สารสนเทศเกี่ยวกับปัจจัยป้อนของการผลิตครู ซึ่งเป็นประโยชน์กับคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อใช้ในการวางแผนปรับปรุงปัจจัยป้อนให้มีความสอดคล้องกับนโยบายมากขึ้น
2. ทำให้ได้สารสนเทศเกี่ยวกับหลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อสถาบันผลิตครู สามารถนำไปปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ 5 ปี ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลตรงกับเป้าหมาย พันธกิจและยุทธศาสตร์การพัฒนากำหนดไว้
3. ทำให้ได้ภาพรวมของการเปลี่ยนแปลงจากแผนการผลิตครูหลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ 4 ปีมาเป็น 5 ปี ซึ่งเป็นประโยชน์กับจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านการศึกษา สามารถนำสารสนเทศที่ได้ไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผนการผลิตครูให้มีความสอดคล้องกับความต้องการของสังคมและก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาค้นคว้าเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ 4 ปี และ 5 ปี ตั้งแต่ ปัจจัยป้อน กระบวนการผลิต และผลที่เกิดขึ้นกับนิสิตครู ผู้วิจัยแบ่งรายละเอียด การศึกษาเอกสารออกเป็น 4 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ความจำเป็นในการปรับปรุงหลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ ตอนที่ 2 แนวคิดการปรับปรุงหลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ และปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพการผลิตครู ตอนที่ 3 หลักสูตรครุศาสตร์บัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และตอนที่ 4 การศึกษาวิจัยแบบพหุวิธีวิจัย

ตอนที่ 1 ความจำเป็นในการปรับปรุงหลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์

ปัญหาของกระบวนการผลิตครูการศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศไทยมีสะสมมาเป็น เวลานาน ทำให้การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของชาติทำได้ค่อนข้างยาก จึงคิดหาทางแก้ไขปัญหา ต่าง ๆ โดยการปรับปรุงหลักสูตรการผลิตครูตามแนวทางของสำนักงานพัฒนาการฝึกหัดครู ซึ่งมี เป้าหมายคือ บัณฑิตครูจะมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ หลาย ๆ ประเทศในโลกประสบปัญหา การผลิตครูเช่นเดียวกับประเทศไทย มีรายละเอียดของการศึกษาดังนี้

1.1 สภาพปัญหาของกระบวนการผลิตครูการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ปัญหาของกระบวนการผลิตครูการศึกษาขั้นพื้นฐานนั้นมีมากมายหลายอย่าง ตั้งแต่ ปัญหาที่เกิดจากระบบการคัดเลือกคนเข้าเรียนครูที่ไม่สามารถคัดคนเก่ง คนดีเข้ามาศึกษาใน หลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ กระบวนการเรียนการสอน และการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูใน สถาบันผลิตครูยังไม่สามารถทำให้เกิดครูตามที่สังคมต้องการได้ จากการศึกษาเอกสาร สามารถ สรุปสภาพปัญหาของกระบวนการผลิตครูการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2541; สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู, 2544; สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2546; Scherer, 2007)

1. การไม่ได้คนเก่งและคนดีมาเรียนครู ในอดีตนิสิตครูต้องผ่านการคัดเลือกมาจาก นักเรียนชั้นแนวหน้าของแต่ละจังหวัด เพื่อมาศึกษาต่อคณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ แต่ในปัจจุบัน นี้ นักเรียนที่เรียนเก่งส่วนใหญ่ไม่ได้สนใจที่จะเข้าศึกษาต่อในคณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ เนื่องจากวิชาชีพครูมิได้เป็นวิชาชีพที่ดึงดูดใจให้คนเก่ง คนดีมาเรียน ดังจะเห็นได้จากการคัดเลือก เข้าเรียนต่อของผู้สมัครสอบคัดเลือกเข้าเรียนในมหาวิทยาลัยมักจะเป็นอันดับท้าย ๆ หรือ สอบเข้าเรียนสาขาอื่นไม่ได้จึงเลือกมาเรียนครู ซึ่งส่วนหนึ่งอาจเกิดจากการสอบคัดเลือกกรม

ไม่ได้มีการแยกสอบ ทำให้ได้คนที่ไม่เก่ง ขาดความรักศรัทธา และจิตสำนึกที่จะเป็นครู เข้ามาเป็นนิสิตครูเป็นจำนวนมาก แม้จะมีการวัดแววจความเป็นครู แต่ข้อสอบก็ไม่สามารถคัดเลือกคนที่รักศรัทธาในวิชาชีพครูอย่างแท้จริงเข้าเรียนได้

2. ปัญหาที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม ในอดีตครูเป็นปูชนียบุคคลเป็นผู้ที่พร้อมซึ่งความฉลาด รอบรู้ คู่ความดี จึงได้รับการยกย่องให้เป็นวิชาชีพที่มีเกียรติ แต่การเปลี่ยนแปลงของค่านิยมและทัศนคติของคนในสังคม ทำให้ครูไม่ได้รับการยกย่องเท่าในอดีต คนไม่ต้องการเลือกเรียนครู คือ ขาดแรงจูงใจในด้านเศรษฐกิจและสังคม สังคมมีการยกย่องให้เกียรติแก่วิชาชีพที่มีรายได้สูง ส่วนครูนั้นมีรายได้ค่อนข้างน้อยและเส้นทางความก้าวหน้าของวิชาชีพไม่ชัดเจนจึงไม่สามารถประกันอนาคตของนิสิตครูได้

3. ปัญหาของหลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ ซึ่งส่วนหนึ่งเกิดจากหลักสูตรที่ผูกติดกับแนวคิดสากลมากกว่าท้องถิ่น เน้นทฤษฎีมากกว่าปฏิบัติจริง เน้นองค์ความรู้มากกว่าการแสวงหาความรู้ ขาดความเชื่อมโยงและบูรณาการ ส่งผลให้ผู้เรียนไม่ได้พัฒนาทักษะ เมื่อสำเร็จการศึกษาบัณฑิตครูไม่สามารถเรียนรู้และพัฒนาวิชาชีพครูให้มีความเหมาะสมกลมกลืน ตอบสนองความต้องการของผู้ใช้ครูและสังคมได้เท่าที่ควร

4. ปัญหากระบวนการผลิตครู มุ่งเน้นวิชามากกว่าที่จะส่งเสริม พัฒนาบุคลิกภาพและสร้างนิสิตครูให้เป็นครูที่มีคุณภาพ โดยสรุปปัญหาที่สำคัญ ได้แก่ ขาดเอกลักษณ์ของการผลิตครูให้เหมาะสมกับความต้องการของสังคมไทย เพราะนำแนวคิด และทฤษฎีสากลมาปฏิบัติ โดยไม่ได้ปรับปรุงให้เหมาะสมสอดคล้องกับบริบท วัฒนธรรมของไทย ทำให้ผลผลิตที่ได้ไม่สอดคล้องกับความต้องการของสังคม

5. ปัญหาของสื่อและอุปกรณ์ในการจัดการเรียนการสอน สื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอนของสถาบันผลิตครูในบางแห่งยังล้าสมัย ไม่สอดคล้องกับความก้าวหน้าของวิทยาการปัจจุบัน อีกทั้งจำนวนสื่อและอุปกรณ์ไม่พอเพียงกับความต้องการกับการใช้งานของอาจารย์และนิสิตครู ทำให้ไม่เอื้อให้นิสิตครูเกิดการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของพนัส จันทรเปล่ง (2549) พบว่า สถาบันผลิตครูบางแห่งขาดอุปกรณ์การเรียนการสอน ทำให้การจัดการเรียนการสอนไม่สะดวก จึงควรมีการเตรียมสื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอนให้อยู่ในสภาพพร้อมใช้ และมีความสอดคล้องกับเนื้อหาวิชา ช่วยส่งเสริมคุณภาพและประสิทธิภาพการเรียนการสอน

6. ปัญหาของอาจารย์ผู้สอนในสถาบันผลิตครู บางส่วนยังขาดการพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ ไม่สามารถนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน หรือเพื่อกำหนดว่า ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม และไม่ให้ความสำคัญกับการศึกษาค้นคว้า ทำงานวิจัยเพื่อพัฒนาศาสตร์ทางการศึกษา ซึ่งผลการวิจัยของณรงค์ อุ้ยนอง (2549) พบว่า ส่วนหนึ่งเกิดอาจเกิดจากอาจารย์มีภาระในการทำงานค่อนข้างมาก จึงไม่ได้พัฒนาตนเอง

อมรวิรัช นาคกรทรรพ (2550) ศึกษาโครงการติดตามสภาพการณ์ครูรายจังหวัดและ ยุทธศาสตร์การพัฒนาครู พบว่า ไม่มีการจัดการความรู้ที่ดี ครูไม่ได้แลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน ในลักษณะทำงานด้วยความเชื่อเพื่อเชื่อแม่ แบ่งปันประสบการณ์หรือเคล็ดลับการสอนซึ่งกันและกัน ซึ่งจะเป็นการต่อยอดกันภายในองค์กร หากทำได้วัฒนธรรมการทำงานของครูก็จะเปลี่ยน เกิดความเชื่อมั่นศรัทธาในตนเอง การแก้ปัญหาครูนั้นนอกเหนือจากการปฏิรูประบบราชการแล้ว ต้องให้ครูได้คิดเอง ทำเอง และแก้ปัญหาเองด้วย โดยส่วนกลางต้องทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษา

7. ปัญหากระบวนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู กระบวนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู เป็นหัวใจสำคัญของประสิทธิภาพบัณฑิตครู ขาดการวางแผนกลยุทธ์ที่จะทำให้บัณฑิตครูไปสู่ความเป็นเลิศในด้านความรู้ทางด้านวิชาชีพครู ขาดการเตรียมพร้อมให้กับบัณฑิตครูให้มีเจตคติที่ถูกต้อง ต่อการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูและขาดการร่วมมือกับโรงเรียนที่บัณฑิตครูฝึกประสบการณ์ ทำให้บัณฑิตครูไม่สามารถพัฒนาทักษะด้านวิชาชีพครูสู่ความเป็นเลิศได้และไม่สามารถเรียนรู้การสอนของอาจารย์พี่เลี้ยง จึงเป็นปัญหาของบัณฑิตครู เมื่อจบเป็นบัณฑิตแล้วเข้าประกอบวิชาชีพครู ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู (2544) มีความคิดเห็นว่า กระบวนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาประสิทธิภาพบัณฑิตครู

8. ปัญหาปริมาณครู เนื่องจากไม่มีการเชื่อมโยงจำนวนการผลิตแต่ละสาขาทำให้การผลิตครูมีมากเกินความต้องการในบางสาขา แต่ก็ยังคงขาดแคลนครูในบางสาขาที่มีเนื้อหาวิชา ค่อนข้างยาก เช่น คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาต่างประเทศ เป็นต้น อีกทั้งกระบวนการผลิตครู ขาดการเชื่อมโยงกับสถานศึกษาถึงสิ่งที่ต้องการให้ครูเป็น จึงมีครูปริมาณมากที่ไม่มีคุณสมบัติ สอดคล้องกับที่สังคมต้องการ ซึ่งสอดคล้องกับ ชนิดา รักษ์พลเมือง และคณะ (2548) ได้ ทำการศึกษาสภาวะการขาดแคลนครูในระดับการศึกษาการศึกษาระดับชั้นพื้นฐานของประเทศไทย พบว่าในปี 2545 ประเทศไทยมีโรงเรียนทั้งหมด 31,945 แห่ง นักเรียน 8,850,831 คน ครูในสาย การสอนรวม 396,507 อัตรา ในขณะที่การจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพต้องใช้ครู ทั้งหมด 478,186 อัตรา ดังนั้นทั่วประเทศจึงขาดแคลนครูอีกจำนวน 81,679 คน อีกทั้งการผลิตและการ บรรจุครูไม่สัมพันธ์กัน

9. ปัญหาภาระหน้าที่ของครู ครูนั้นต้องแบกรับภาระอันหนักอึ้ง ครูต้องมีหลายบทบาท เช่น ผู้จัดการความขัดแย้ง ผู้รักษาภาวะเยียบ นักแสดง นักสถิติ ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะวิชา ผู้จัดการห้องเรียน นักตกแต่งห้องเรียน ผู้นำความรู้ไปปฏิบัติ ผู้ดูแลนักเรียน แม่พระของนักเรียน เป็นต้น ครูมีภาระงานมากกว่าการสอน เช่น เจ้าหน้าที่ฝ่ายธุรการ เจ้าหน้าที่ฝ่ายวิชาการ เจ้าหน้าที่ฝ่ายการเงิน วิทยากรบรรยายให้ความรู้ และงานบริการชุมชน เป็นต้น ทำให้ครูบางส่วนไม่มีเวลาในการพัฒนา หรือแสวงหาความรู้เพิ่มเติม ซึ่งสอดคล้องกับ ชนิตา รัชชพลเมือง และคณะ (2548) พบว่า ครูต้องปฏิบัติงานอื่นที่นอกเหนือจากการสอนตามเกณฑ์ที่สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู

จากข้างแสดงให้เห็นถึงปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการผลิตครูและผลที่เกิดขึ้นกับครูในสังคมซึ่งมีมากมายหลายด้าน ดังนั้นจึงควรรีบเร่งพิจารณาปัญหาเรื่องคุณภาพของครูผู้สอน เนื่องจากส่งผลกระทบต่อถึงนักเรียนโดยตรง ประกอบกับประเทศไทยมีการปฏิรูปการผลิตครูตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 จึงเป็นเหตุผลอย่างหนึ่งที่ทำให้เกิดการปรับปรุงหลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ 4 ปี

1.2 เหตุผลที่ทำให้เกิดการปรับปรุงหลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ 4 ปี

การวิเคราะห์สาระสำคัญของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 พบว่า มีการให้ความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาวิชาชีพครูในฐานะวิชาชีพชั้นสูง เพราะครูและบุคลากรทางการศึกษาเป็นกลไกสำคัญอย่างยิ่งต่อการปฏิรูปการศึกษา โดยมีมาตราที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงหลักสูตรหลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ จำนวน 3 มาตรา มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

มาตรา 9 ทำให้สถาบันผลิตครูต้องเป็นศูนย์กลางในการพัฒนามาตรฐานวิชาชีพครูใหม่ให้มีคุณภาพ โดยมีการเปิดหลักสูตรที่หลากหลาย ยืดหยุ่นและต่อเนื่อง เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ครู สถาบันผลิตครูต้องพัฒนาตัวเองให้ได้มาตรฐาน จึงต้องมีการปรับปรุงหลักสูตรการผลิตครูในการเรียนให้เหมาะสม นิสิตครูสามารถขอรับการรับรองการออกไปประกอบวิชาชีพครู เมื่อสำเร็จการศึกษาหรือมีคุณสมบัติครบถ้วนตามที่กำหนดไว้

มาตรา 52 ทำให้กระบวนการผลิตและการพัฒนาครูจะต้องเป็นระบบ มีความต่อเนื่องในการพัฒนาทุก ๆ ด้าน จึงต้องประสานความร่วมมือกันระหว่างสถาบันผลิตครู องค์กรวิชาชีพครู และสถานศึกษา เพราะมีการกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ดังนั้นสถาบันผลิตครูจะต้องเป็นองค์กรชั้นนำการพัฒนามาตรฐานวิชาชีพครู ทำให้การพัฒนาเกิดขึ้นในทิศทางเดียวกัน และการพัฒนานั้นจะต้องทำให้ครูรุ่นใหม่ที่มีคุณภาพและมาตรฐานที่เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง

มาตรา 53 ส่งผลให้สถาบันผลิตครูจะต้องพัฒนาตนเองให้ได้มาตรฐานตามที่มีการประกันคุณภาพวิชาชีพครู มีคุณภาพในทุกด้าน มีการปรับปรุงคุณภาพในการจัดการเรียนการสอน ตลอดทั้งสื่อในการจัดการเรียนรู้ให้มีมากขึ้นมีความทันสมัยและเหมาะสม เพื่อให้ผลิตครูที่จบการศึกษา มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล สามารถขอใบประกอบวิชาชีพครูได้ โดยจะต้องมีการตรวจสอบคุณภาพทุก ๆ 5 ปี

การปฏิรูปการศึกษาตามแนวทางพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 จาก 3 มาตราข้างต้น ทำให้เกิดการปรับปรุงหลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ ระดับปริญญาตรี มุ่งการพัฒนามาตรฐานวิชาชีพครู พัฒนาระบบการผลิตครูที่จะต้องเป็นระบบและมีความต่อเนื่อง และการสร้างมาตรฐานของครู เพื่อให้เหมาะสมกับการยกระดับเป็นวิชาชีพชั้นสูง

ตอนที่ 2 แนวคิดการปรับปรุงหลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ และปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพการผลิตครู

2.1 แนวคิดการปรับปรุงหลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ ในประเทศไทย

หลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ 4 ปีไม่สามารถผลิตครูที่มีคุณภาพได้ จึงมีการเสนอแนะให้ปรับปรุงเป็นหลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ 6 ปี มีการฝึกหัดครูด้านวิชาการเป็นเวลา 5 ปี และฝึกประสบการณ์วิชาชีพในสถานศึกษาเป็นเวลา 1 ปี (สานปฏิรูป, 2546) แต่บุคคลส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วยกับหลักสูตร 6 ปี เพราะใช้เวลาในการเรียนนานเกินไป จึงมีการจัดประชุมสภาคณบดี คณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์เพื่อตัดสินใจคัดเลือกหลักสูตรการผลิตครูที่เหมาะสมและมีมติให้ใช้เวลาในการเรียน 5 ปี (สำนักงานพัฒนาการฝึกหัดครู, 2544)

ปรัชญาของหลักสูตร 5 ปี มุ่งผลิตบัณฑิตครูที่ปรึกษาสามารถ (capabilities) ในการบูรณาการความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เป็น คนดี คนเก่ง และมีความสุข

วัตถุประสงค์ของหลักสูตร วัตถุประสงค์มีจำนวน 3 ข้อมีรายละเอียดดังนี้ (1) เพื่อผลิตบัณฑิตครูที่ปรึกษาสามารถสนองต่อการปฏิรูปการศึกษา (2) เพื่อพัฒนาระบบการจัดการเรียนการสอนของครูโดยเน้นการนำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นและภูมิปัญญาสากลมาประยุกต์ใช้ และ (3) เพื่อสร้างองค์ความรู้ด้านครุศาสตร์ของสังคมไทย

หลักการจัดกระบวนการเรียนรู้ หลักสูตร 5 ปีที่ได้เปลี่ยนแปลงจากหลักสูตร 4 ปี มีรายละเอียดดังต่อไปนี้ (1) เน้นความสามารถผู้เรียน จึงต้องวิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคล เพื่อจัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับผู้เรียน (2) ปฏิบัติงานในสถานการณ์จริง เน้นการนำความรู้จากทฤษฎีมาใช้ในแหล่งฝึกประสบการณ์หรือการจำลองสถานการณ์ (3) เรียนรู้ตามกิจกรรมมากกว่าเนื้อหา การเรียนรู้ตามกิจกรรมทำให้ผู้เรียนมีความเข้าใจและสามารถประยุกต์ใช้ได้ (4) ร่วมมือระหว่าง

โรงเรียน สถาบันผลิตครู และชุมชน เพื่อพัฒนาศักยภาพของคนในทุกด้าน (5) สร้างเครือข่ายการเรียนรู้ของนักศึกษา อาจารย์ และครูพี่เลี้ยง เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน (6) เรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน (7) วิจัยเพื่อปรับปรุงงาน และ (8) เรียนรู้ควบคู่กับโรงเรียนและชุมชน

คุณสมบัติของผู้สำเร็จการศึกษา การจัดการเรียนการสอนในหลักสูตร 5 ปี ต้องการให้นิสิตครูเรียนรู้หลักการและทฤษฎีต่าง ๆ อย่างแม่นยำพร้อมที่จะนำความรู้ที่ได้เรียนไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เน้นการเรียนรู้จากการปฏิบัติในสถานการณ์จริง เน้นการเรียนรู้ด้วยตนเองมากขึ้น จากสถาบันการศึกษาและเรียนรู้จากแหล่งชุมชน และให้จัดประสบการณ์วิชาชีพเป็นระยะเพื่อเพิ่มพูนประสบการณ์ด้านวิชาชีพอย่างเหมาะสมตลอดระยะเวลาของการเรียน 5 ปี นิสิตครูไม่ได้ปฏิบัติการสอนเพียงอย่างเดียว แต่ต้องปฏิบัติงานในหน้าที่ครู นอกเหนือจากการสอนภายใต้การนิเทศก์ของอาจารย์จากสถาบันอุดมศึกษา และอาจารย์นิเทศก์ของโรงเรียน เช่น การปฏิบัติการสอนในชั้นเรียน การทำงานวิจัยในชั้นเรียน การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การทำงานบริการของโรงเรียน ทำการศึกษาชุมชน และหน้าที่อื่น ๆ ที่ได้รับมอบหมาย ซึ่งคาดว่าจะสร้างครูที่มีคุณภาพ สามารถเป็นผู้นำทางการศึกษา มีการแสวงหาความรู้เพื่อพัฒนาตนเองอยู่เสมอ

เพื่อที่จะพัฒนานิสิตนักศึกษาครู ให้เป็นครูวิชาชีพ ดาวรุ่ง ชะระอ่ำ (2547) ได้ทำการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการผลิตครูวิชาชีพของไทย ผลการวิจัยพบว่า ครูวิชาชีพต้องมีภาพลักษณ์ความสง่างาม (SMART) คือ S-Skills, M-Management, A-Attitude, R-Resource, และ T-Technology โดยสถาบันการศึกษาที่ร่วมผลิตครูวิชาชีพ ได้แก่ มหาวิทยาลัย และโรงเรียน มีหลักการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ แบบ "3 ร่วม 4 หลัก 3 ปรับ 4 แผน" มีความหมายเชิงกลยุทธ์ดังนี้ "3 ร่วม" คือ ความร่วมมือแบบไตรภาคี "4 หลัก" คือหลักการดำเนินงาน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ ด้านความเสมอภาคและความหลากหลาย ด้านการตรวจสอบได้และการประกันคุณภาพ ด้านโครงสร้าง ทรัพยากร และบทบาท "3 ปรับ" คือปรับการเรียนรู้ของผู้นำ 3 ระดับ ได้แก่ ระดับปัจเจกระดับทีมงาน และระดับระบบ และ "4 แผน" คือแผนพัฒนาองค์กรทั้งระบบ 4 แผน ได้แก่ แผนพัฒนาครู อาจารย์ แผนพัฒนาหลักสูตรและกิจกรรมการเรียนรู้ แผนพัฒนาทรัพยากรการเรียนรู้ และแผนพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศและโครงสร้างพื้นฐาน ซึ่งรูปแบบการผลิตครูที่ได้พัฒนาจะประสบความสำเร็จได้นั้น ต้องได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพัฒนาการผลิตครูวิชาชีพด้วย

บัณฑิตครูส่วนใหญ่ของประเทศไทยได้รับการหล่อหลอมจากมหาวิทยาลัยราชภัฏ และเมื่อมีการปรับปรุงหลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ ณรงค์ อุ้ยนอง (2549) จึงได้ทำการพัฒนายุทธศาสตร์การผลิตครูตามมาตรฐานวิชาชีพของมหาวิทยาลัยราชภัฏ โดยการสร้างมาตรฐานและ

ตัวบ่งชี้ แล้วนำมาพัฒนาเป็นแผนยุทธศาสตร์การผลิตครูของมหาวิทยาลัยราชภัฏ 6 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ (1) ยุทธศาสตร์สร้างทีมงานประสานเครือข่ายการผลิตครู (2) ยุทธศาสตร์สู่จุดมุ่งหมายด้วย พลวัตบริหารจัดการ (3) ยุทธศาสตร์มีมาตรฐานด้านหลักสูตร (4) ยุทธศาสตร์ดึงดูดด้วยนวัตกรรม และเทคโนโลยี (5) ยุทธศาสตร์หลากหลายวิธีการเรียนรู้ และ (6) ยุทธศาสตร์เสริมสร้างความเป็นครู วิชาชีพ ซึ่งยุทธศาสตร์ที่พัฒนาขึ้น เป็นตัวอย่างแผนปฏิบัติการกลยุทธ์ทางเลือก ซึ่งมีเป้าหมายของ ยุทธศาสตร์คือผลิตบัณฑิตครูตามที่พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547

Knight, Arletta และ Buaman (2006) ผลการศึกษาวิจัยพบว่า ครูที่มีความสามารถ เหมาะสมกับการเป็นครูมืออาชีพ จะต้องมียุทธศาสตร์ประกอบสามส่วน ได้แก่ ความรู้ความสามารถใน เนื้อหารายวิชาที่สอน ความเอื้ออาทรต่อผู้เรียน และความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงาน โดยมี รายละเอียดดังนี้ (1) มีความรู้ความสามารถ เกี่ยวกับการอธิบายเรื่องยากให้เข้าใจได้ง่าย มีทักษะ ในการจัดชั้นเรียนที่ดี สามารถตอบคำถามของนักเรียนได้อย่างชัดเจน และมีข้อมูลหรือหลักฐาน อ้างอิง (2) มีความเอื้ออาทรต่อผู้เรียน เช่น ไม่ทำให้ผู้เรียนรู้สึกอับอายในห้องเรียน รักษาคำพูด ปฏิบัติต่อนักเรียนอย่างเท่าเทียมกัน และมีความยืดหยุ่น (3) มีความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงาน เช่น กระตือรือร้นในการสอน เป็นคนน่าสนใจ สามารถดึงดูดความสนใจของผู้เรียนได้ดี และใช้ วิธีการจัดการเรียนการสอนอย่างหลากหลาย

ชมพูนุท ร่วมชาติ (2548) ผลการศึกษาวิจัยพบว่า ลักษณะของครูที่พึงประสงค์ในอนาคต ประกอบด้วยองค์ประกอบ 4 ด้าน คือ (1) ครูต้องมีความรู้อย่างลึกซึ้งในเนื้อหาวิชาการของสาขาที่ สอนอย่างน้อย 2 วิชา พร้อมทั้งมีความรู้ความสามารถในวิชาชีพครู (2) ครูต้องมีทักษะเฉพาะในแต่ ละสาขาวิชา (3) ครูต้องมีคุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณ และบุคลิกภาพของความเป็นครู (4) ครู ต้องมีส่วนร่วมและการพัฒนาชุมชนในท้องถิ่น ส่วนหลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ในอนาคต ควรมีทางเลือกอย่างหลากหลายให้นักศึกษาคู มีรายละเอียดดังต่อไปนี้ (1) การศึกษา และอัตลักษณ์ของครูไทย (2) ธรรมชาติของผู้เรียนและการเรียนรู้ (3) หลักสูตรและการจัด กระบวนการเรียนรู้ (4) นวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศ (5) ความรู้ด้านการวิจัยเกี่ยวกับการ จัดการเรียนการสอนโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School – based Research)

2.2 แนวคิดการปรับปรุงหลักสูตรการผลิตครูในต่างประเทศ

การผลิตครูในระดับอุดมศึกษาของหลาย ๆ ประเทศกำลังประสบภาวะเสื่อมถอย เช่นเดียวกับประเทศไทย อันสืบเนื่องมาจากวิกฤตเศรษฐกิจโลก กระแสโลกาภิวัตน์ กระแสการเปิด เสรีทางการศึกษา และสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงเข้าสู่สังคมสารสนเทศ เป้าหมายของรัฐบาล ประเทศต่าง ๆ ล้วนแล้วแต่มุ่งปฏิรูปการศึกษาให้มีคุณภาพระดับโลก จึงต้องทำการปรับปรุง

หลักสูตรการผลิตครู เพื่อพัฒนาครูให้มีความสามารถในการพัฒนานุเคราะห์ของประเทศให้มี ศักยภาพ (มนตรี จุฬารัตน, 2542) การปฏิรูปการผลิตวิชาชีพรุ่นในสาธารณรัฐประชาชนจีน อังกฤษ ออสเตรเลีย สหรัฐอเมริกา และนิวซีแลนด์ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.2.1 สาธารณรัฐประชาชนจีน

สาธารณรัฐประชาชนจีนประสบปัญหาเกี่ยวกับการขาดแคลนคนที่ต้องการเป็นครู จึงใช้ มาตรการแก้ไขปัญหานี้ โดยไม่เก็บค่าเล่าเรียนสำหรับผู้ที่ยื่นสมัคร จึงเป็นโอกาสที่ดีให้กับนักเรียน ยากจนที่เรียนดีมาเรียนครู ทำให้มีครูเก่ง ๆ มากขึ้น นอกจากนี้ยังเปิดสอนสาขาวิชาอื่น ๆ ช่วย ให้ได้ผู้ที่ต้องการเป็นครูมาเรียนครูจริง ๆ ทำให้สามารถแก้ไขปัญหานี้ได้ และจัดทำยุทธศาสตร์ในการ พัฒนานโยบายสังคมแห่งชาติ การปฏิรูปและการพัฒนานโยบายอุดมศึกษา กฎหมายการศึกษา กฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีทางการศึกษา แนวโน้มโลกต่อการปฏิรูปอุดมศึกษา กำหนด คุณลักษณะของครูที่ต้องการดังนี้ ครูเป็นพลเมืองที่ดี มีคุณธรรม จริยธรรม มีความสามารถในการ สอน ครูต้องมีหลักการสอนที่ดี รู้จักใช้หลักจิตวิทยาเกี่ยวกับนักเรียน มีความสามารถในการดำเนินการ วิจัยเพื่อปรับปรุงเนื้อหาการสอน วิธีสอน เพื่อยกระดับมาตรฐานการจัดการเรียนการสอน สำหรับ บุคคลที่ต้องการประกอบวิชาชีพครูต้องมีใบประกาศนียบัตรรับรองการเป็นครู (สำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2541)

2.2.2 อังกฤษ

ในปี ค.ศ. 1990 Andrew ได้ทำการศึกษา ความแตกต่างของหลักสูตรการผลิตครู 4 ปี และ 5 ปี ที่ University of New Hampshire ในประเทศอังกฤษ โดยหลักสูตรการผลิตครูที่ศึกษา คือ หลักสูตร 4 ปีและ 5 ปี ซึ่งมีหลักสูตรแกนกลางเป็นหลักสูตรเดียวกัน ความแตกต่างของหลักสูตร ทั้งสอง คือรูปแบบการสอนของอาจารย์ การจัดการเรียนการสอนภายในห้องเรียน และการออกแบบ หลักสูตรตามลักษณะการเรียนของนิสิตครูเป็นรายบุคคล เมื่อนิสิตนักศึกษาครูสำเร็จการศึกษา พบว่า นิสิตนักศึกษาครู หลักสูตร 5 ปีมีทัศนคติทางบวกที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญกับนิสิต นักศึกษาครู หลักสูตร 4 ปี และยังสามารถในการจัดการเรียนการสอนสูงกว่านิสิตนักศึกษาครู หลักสูตร 4 ปี (Andrew, 1990)

ประเทศอังกฤษประสบปัญหาต่าง ๆ เกี่ยวกับวิชาชีพครู ได้แก่ ระบบการตอบแทนความ เป็นเลิศของครูไม่เหมาะสม การพัฒนาวิชาชีพครูไม่เพียงพอ และภาพพจน์วิชาชีพครูไม่ดี ทำให้ นักเรียนที่ต้องการเรียนครูมีทัศนคติที่ไม่ดี และคนที่เป็นครูอยู่แล้วรู้สึกเบื่อหน่าย จึงมีนโยบาย ปฏิรูปวิชาชีพครู เพื่อยกระดับคุณภาพของการศึกษา โดยรัฐบาลอังกฤษได้เชิญชวนให้ประชาชน แสดงความเห็นเกี่ยวกับการปฏิรูปวิชาชีพครู โดยจัดทำหนังสือ Teachers, meeting the

challenge มีรายละเอียดเกี่ยวกับการนำเสนอนโยบายจัดการศึกษาให้เป็นบริการระดับโลก และได้เสนอกรอบนโยบายระดับวิชาชีพครูให้เป็นครูมืออาชีพ

วัตถุประสงค์และยุทธศาสตร์ที่จะใช้ในการพัฒนาวิชาชีพครูมีดังนี้ เพิ่มค่าตอบแทนให้ครู และมีการปรับปรุงโครงสร้างการผลิตวิชาชีพครู ตั้งแต่ การสรรหาบุคลากรที่เหมาะสมเข้าศึกษา การคงไว้ของบุคลากรที่เข้าศึกษา และการพัฒนาบุคลากรให้เป็นครูมืออาชีพที่มีคุณภาพทั้งทางด้านเนื้อหาวิชาการและวิชาชีพ โดยการให้รางวัลตอบแทนอย่างเหมาะสมแก่โรงเรียนและผู้บริหารที่มีผลงานเป็นเลิศ พัฒนาการผลิตครู โดยจัดให้มีสภาวิชาชีพครู ดูแลด้านหลักสูตรการฝึกหัดครู ควบคู่กับการประเมินคุณภาพและการพัฒนาครูใหม่ จัดสรรการสนับสนุนที่ดีให้ครูทุกคน ใช้ทรัพยากรการสอนที่มีอยู่ให้เกิดผลสำเร็จสูงสุด จัดโครงการเส้นทางลัดระดับชาติแบบใหม่ที่จะดึงคุณครูที่มีความสามารถให้เข้ามาเป็นครู ให้ครูที่ดีเด่นสามารถก้าวหน้าในวิชาชีพอย่างรวดเร็ว โดยครูในระดับเส้นทางลัดจะได้รับการฝึกอบรมเพิ่มเติม โดยมีสัญญาให้ช่วงเวลาทำงานยาวนานขึ้น และมีการส่งเสริมภาวะผู้นำในสถานศึกษาให้มีความเป็นเลิศ (U.K. Department for Education and Employment, 1998)

2.2.3 ออสเตรเลีย

ประเทศออสเตรเลียมีความพยายามอย่างมากในการปฏิรูปหลักสูตรการผลิตครู ทั้งในระดับปริญญาและระดับบัณฑิตศึกษา โดยการใช้รูปแบบการเรียนการสอนแนวใหม่ นำเอาเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษาที่ทันสมัยเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา มีการประกันคุณภาพให้ห้องสมุด แต่ละสถาบันทางการศึกษาเป็นแหล่งอ้างอิงที่มีคุณภาพสูง รวมทั้งการจัดโครงการพัฒนาบุคลากรของมหาวิทยาลัยให้มีความรู้และทักษะในเทคโนโลยีที่ทันสมัย มีการแข่งขันกันระหว่างมหาวิทยาลัย เพื่อสร้างชื่อเสียงที่โดดเด่น แสดงให้เห็นว่า พยายามปรับปรุงในทุก ๆ ด้าน การปรับปรุงกระบวนการผลิตครูของออสเตรเลีย มีจุดเน้นคือการผสมผสานระหว่างภาคทฤษฎี ภาคปฏิบัติ และมีการเชื่อมโยงการปฏิบัติงานครูในสถานศึกษา เพื่อให้บัณฑิตครูเข้าใจในหน้าที่ของการเป็นครู เน้นให้มีการตระหนักถึงหน้าที่ของครูที่มีภาระความรับผิดชอบอยู่อย่างมาก มีการสาธิตวิธีการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลาย มีการเรียนการสอนที่เน้นวิจัย และเน้นกระบวนการคิดวิเคราะห์ และให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการพัฒนาวิชาชีพครู รวมทั้งมีการผสมผสานความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาพื้นบ้าน (Indigenous Education) ทุกรายวิชาใช้วิธีการสอนแบบ Problem Based และ Investigative Approaches (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2540)

2.2.4 สหรัฐอเมริกา

สหรัฐอเมริกาเป็นประเทศมหาอำนาจประเทศหนึ่ง ที่ประสบปัญหาเกี่ยวกับการผลิตครู และได้พยายามแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยการออกกฎหมายกำหนดเป้าหมายการผลิตครู และการพัฒนาครู เพื่อให้ครูมีความรู้ และทักษะที่จำเป็นต่อการเรียนการสอน และการเตรียมนักเรียนให้มีความพร้อมกับศตวรรษหน้า จึงพยายามทดลองใช้กลยุทธ์ใหม่ ๆ ในการฝึกหัดครูรุ่นใหม่ การสรรหาบุคคลที่เหมาะสมเข้าศึกษาวิชาครู และการพัฒนาครูรุ่นใหม่ เช่น หลักสูตรการผลิตครู (5 ปี) บัณฑิตครูจะได้รับ 2 ปริญญา คือ ปริญญาทางการศึกษา และปริญญาสาขาวิชาที่สอน ในด้านการสรรหาครูมืออาชีพเข้าร่วมโครงการแก้ปัญหาการขาดแคลนครูที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งการมุ่งสรรหาครูจากชนกลุ่มน้อยในสหรัฐอเมริกาที่มีความสามารถสูงมาเข้าสู่อาชีพครู คณะกรรมการมาตรฐานวิชาชีพครูได้กำหนดมาตรฐานวิชาชีพครูในสหรัฐอเมริกา 5 ประการ ดังนี้ (1) ครูจะต้องผูกพัน มีความรัก เมตตาต่อนักเรียน และเข้าใจการเรียนรู้ของนักเรียนเป็นรายบุคคล (2) ครูจะต้องมีความรู้ในเนื้อหาวิชาการที่สอนอย่างลึกซึ้ง และรู้วิธีที่จะถ่ายทอดเนื้อหานั้นให้แก่ผู้เรียน (3) ครูจะต้องมีความรับผิดชอบในการบริหารจัดการ และปรับปรุงการเรียนรู้ของผู้เรียนให้มีการพัฒนาในทุกด้าน (4) ครูจะต้องคิดอย่างเป็นระบบในการปฏิบัติงานวิชาชีพครู และเรียนรู้จากประสบการณ์ในการปฏิบัติหน้าที่ของตน และ (5) ครูจะต้องเป็นสมาชิกของชุมชนการเรียนรู้ เพื่อเพิ่มองค์ความรู้ของตนเอง สอดคล้องกับนโยบายการปฏิรูปการศึกษาที่มุ่งเน้นครูให้มีจิตวิญญาณความเป็นครูและพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ

แนวโน้มในการปรับปรุงคุณภาพหลักสูตรการผลิตครูของสหรัฐอเมริกา ที่สำคัญมีการจัดแบ่งออกเป็น 6 ประการ คือ (1) เพิ่มการเตรียมคุณลักษณะทางวิชาการของนิสิตนักศึกษาครู ให้มีความเข้มข้นทางวิชาการ คือ มีความเข้าใจในเนื้อหาวิชาการ และรู้เนื้อหาวิชาการอย่างลึกซึ้ง (2) เพิ่มการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ให้นิสิตนักศึกษาครูมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอน และควบคุมดูแลชั้นเรียน (3) มีโรงเรียนร่วมพัฒนาวิชาชีพครู นิสิตนักศึกษาครูได้ฝึกปฏิบัติในโรงเรียนสภาพจริง (4) เพิ่มบทบาทให้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาวิชาชีพครู เพื่อให้โรงเรียนช่วยดูแลและหล่อหลอมความเป็นครูให้กับนิสิตครู และทำให้นิสิตนักศึกษาครูได้มีการฝึกปฏิบัติตามสภาพจริง (5) ออกใบรับรองวิชาชีพครูหรือใบประกอบวิชาชีพครู โดยคณะกรรมการมาตรฐานวิชาชีพครูแห่งชาติ เป็นผู้กำหนดเกณฑ์การรับรองวิชาชีพครู และ (6) ชักจูงใจและสนับสนุนให้บัณฑิตครูที่มีคุณภาพเข้าประกอบวิชาชีพครู เพื่อเพิ่มปริมาณครูให้เพียงพอกับความต้องการการใช้ครู (U.S. Department of Education, 1998)

หลังจากที่ได้ปรับปรุงหลักสูตรการผลิตครู Glenn (2001) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการผลิตครูในวิทยาลัยที่ประเทศสหรัฐอเมริกา โดยมีการเปรียบเทียบกับการผลิตครูในประเทศอังกฤษ จากการวิจัยพบว่า นักวิชาการในสาขาวิชาฝึกหัดครู มีความคิดเห็นขัดแย้งกันในเชิงปรัชญาเกี่ยวกับหลักสูตรการผลิตครูว่า ควรต้องให้ความรู้ในด้านใด เป็นสัดส่วนเท่าใด จากที่ในอดีตเคยเน้นครูเป็นศูนย์กลางในการจัดการเรียนการสอน แต่ในปัจจุบัน มีการเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมากขึ้นไป นิสิตนักศึกษาครูต้องใช้เวลาในการเรียนหลักสูตรการผลิตครูนานเกินความจำเป็น ทั้งที่บางครั้งแค่เรียนภาคปฏิบัติก็พอเพียง จึงควรปรับปรุงหลักสูตรการผลิตครู

Smith (2004) วิทยาลัยบอสตัน สหรัฐอเมริกา กล่าวว่าในช่วงต้นศตวรรษที่ 21 ทุกคนต่างให้ความสำคัญต่อนโยบายการจัดการศึกษาเพื่อผลิตครูที่ดี โดยคาดหวังว่านโยบายดังกล่าวจะช่วยแก้ปัญหาเรื่องการรักษาครูที่เก่งไว้ในระบบ รวมถึงการเพิ่มคุณภาพของครู เพื่อให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงขึ้น นอกจากนี้นโยบายที่ดียังหมายถึงรวมถึงการจัดเตรียมครูอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้นโยบายการผลิตครูในปัจจุบันต้องครอบคลุมถึงเนื้อหารายวิชาที่ครูต้องสอน เทคนิคและกลวิธีสอนในชั้นเรียน และประสบการณ์ในการสอน ซึ่งทักษะเหล่านี้สามารถฝึกเพิ่มเติมได้ทั้งจากการทำงานและการฝึกอบรม หรืออาจฝึกโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานเพื่อสร้างความมั่นใจว่าจะได้ครูที่มีความรู้และมีวิธีการสอนที่ดีเพื่อถ่ายทอดให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ซึ่งการผลิตครูไม่สามารถแก้ไขโดยการให้สามัญสำนึกเพียงอย่างเดียว หากต้องใช้ความจริงใจและเวลา นอกจากนี้การสอนเป็นการผสมผสานเทคนิคต่าง ๆ กับกิจกรรมทางปัญญา วัฒนธรรมและสาระความรู้ ดังนั้นครูต้องได้รับการฝึกฝนในเรื่องการถ่ายทอดความรู้ การเลือกกลวิธีการสอนที่เหมาะสม รวมถึงรู้จักสร้างความสัมพันธ์กับนักเรียนและประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นได้อย่างชาญฉลาด และประการสุดท้ายต้องผลิตครูที่สามารถสร้างสรรค์เยาวชนให้เป็นพลเมืองที่คิดเป็นทำเป็นได้ ทั้งหมดนี้จึงเป็นสิ่งท้าทายสำหรับผู้กำหนดนโยบายด้านการศึกษาทั่วโลก

2.2.5 นิวซีแลนด์

การผลิตครูในประเทศนิวซีแลนด์ ก่อนปี ค.ศ. 1990 วิทยาลัยการศึกษาและมหาวิทยาลัยมีหน้าที่ผลิตครู หลังจากนั้นเริ่มมีความหลากหลายในการจัดการผลิตครู ในปี ค.ศ. 1997 มีสถาบันผลิตครู 16 แห่ง โดยมหาวิทยาลัย Auckland ได้รับสัญญาให้เปิดสอนรายวิชาต่าง ๆ ตามความต้องการของกระทรวงศึกษาธิการ และการเปลี่ยนแปลงในครั้งนี้ ส่งผลให้การผลิตครูไม่ได้เป็นหน้าที่ของวิทยาลัยการศึกษาแต่เพียงผู้เดียว เพราะมีการเปิดศูนย์ครูศึกษาถึง 28 ศูนย์ รวมทั้งมีการเปิดรายวิชาใหม่เพิ่มความหลากหลายในเนื้อหาสาระวิชา เช่น การผลิตครูประถมศึกษาที่มีรายวิชาต่าง ๆ เปิดให้เลือกศึกษาได้ แล้วแต่พื้นฐานของผู้เรียน เพราะผู้เรียนแต่ละคนมีความถนัดที่แตกต่างกัน

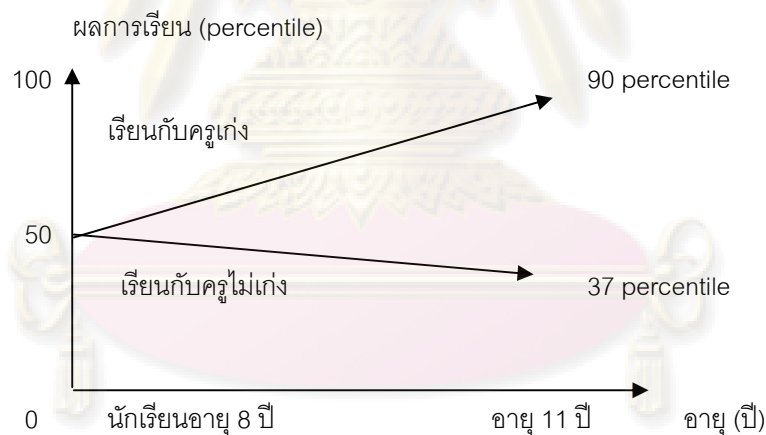
การเปิดรายวิชาขยายออกไปให้เรียนจนจบปริญญา รายวิชาที่สอนภาษา การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนเจาะลึกในวิชาบางวิชา เช่น ดนตรี วิทยาศาสตร์ และความต้องการเฉพาะต่าง ๆ นอกจากนี้ยังเปิดโอกาสให้นิสิตนักศึกษาครูเลือกศึกษาในระดับปริญญาที่ใช้ระยะเวลาในการศึกษา 3 ปีหรือ 4 ปีก็ได้ ส่วนการผลิตครูมัธยมศึกษา นิยมเรียนประกาศนียบัตร 1 ปีหลังจากที่ได้จบปริญญาใดปริญญาหนึ่งมาแล้ว อย่างไรก็ตาม มีการเปิดโอกาสให้ผู้ที่กำลังศึกษาระดับปริญญาตรี โดยให้เรียนพร้อมกันทั้งระดับปริญญาตรี และระดับประกาศนียบัตรบัณฑิต ทำให้ครูมัธยมส่วนใหญ่ในประเทศนิวซีแลนด์จึงมีคุณวุฒิตะดับบัณฑิตศึกษาหรือสูงกว่าปริญญาตรี (Green Paper New Zealand, 1997 อ้างถึงใน สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ และคณะ, 2542)

นวัตกรรมทางการจัดการเรียนการสอนและการเรียนรู้เป็นประเด็นหลักในการพัฒนาครูใหม่ให้มีคุณภาพตามมาตรฐานแห่งวิชาชีพ รัฐบาลเน้นการพัฒนาครูให้มีคุณภาพ 4 ประเด็นใหญ่ ๆ ได้แก่ (1) การสรรหาคนเก่งมาเรียนครู (2) กำหนดมาตรฐานวิชาชีพครู และจัดตั้งองค์กรวิชาชีพครูเพื่อบริหารจัดการ กำกับดูแลพัฒนาครูตลอดชีพของการเป็นครูได้อย่างต่อเนื่อง (3) มาตรฐานวิชาชีพของครูศึกษา สำหรับการสร้างครูใหม่ มีวัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนาระบบผลลัพธ์เชิงคุณภาพตามที่รัฐบาลต้องการเป็นการตอบสนอง และแสดงความรับผิดชอบที่ได้รับเงินงบประมาณจากรัฐบาล เพราะการผลิต รวมทั้งการจัดการศึกษามีการใช้งบประมาณจากรัฐบาลค่อนข้างสูง และเพื่อเป็นหลักประกันให้ผู้สนับสนุนหรือรัฐบาลมั่นใจว่าครูใหม่ที่ผลิตออกมาจะเป็นไปตามมาตรฐานแห่งวิชาชีพ ดังนั้น จึงจะต้องมีการรับประกันคุณภาพการเรียนการสอน และ (4) จัดหาทรัพยากรและกองทุนเพื่อพัฒนาคุณภาพครูตามมาตรฐานแห่งวิชาชีพครู ตลอดชีพการเป็นครู

ด้วยเหตุนี้นานาชาติประเทศรวมทั้งประเทศไทยจึงต้องเร่งปฏิรูปการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนซึ่งเป็นหัวใจสำคัญในการหล่อหลอมเยาวชนให้เติบโตขึ้นเป็นแรงงานที่มีความรู้ความสามารถหรือมีศักยภาพ ทั้งนี้ปัจจัยหลักประการหนึ่งของการปฏิรูปการศึกษา คือ การพัฒนาคุณภาพครู ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนให้การปฏิรูปการศึกษาให้ประสบความสำเร็จ (Reimers, 2003) รุง แก้วแดง มีความเห็นสอดคล้องกันว่า ถ้าครูมีความรู้ ความสามารถ เสียสละ มีความตั้งใจ และทุ่มเทในการสั่งสอนผู้เรียนอย่างเต็มความสามารถ จะช่วยเสริมสร้างทักษะให้เด็กไทยเติบโตขึ้นเป็นพลเมืองที่ดี เก่ง ฉลาด มีศักยภาพ มีความสุข และสามารถแข่งขันกับทุกประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ (รุง แก้วแดง, 2544) ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการปฏิรูปการศึกษาอย่างเร่งด่วน เพื่อพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณลักษณะตามเป้าหมายที่กำหนด

2.3 ระบบการจัดการศึกษาของโรงเรียนที่ดี

ผลการวิจัย Barber (2008 อ้างถึงใน สมหวัง พิธิยานุวัฒน์, 2552) ซึ่งศึกษาเกี่ยวกับระบบการจัดการศึกษาของโรงเรียนที่ดีจากประเทศที่ร่ำรวยที่สุดในโลก 30 ประเทศ พบว่า (1) การทุ่มงบประมาณสนับสนุนด้านการศึกษามากขึ้น ไม่ส่งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนให้สูงขึ้น และในบางประเทศลดลงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนลดลง ดังนั้นการทุ่มงบประมาณไม่สามารถสนับสนุนให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นได้ (2) การลดอัตราส่วนครูต่อนักเรียน พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน แทบจะไม่มีเปลี่ยนแปลง แสดงว่าอัตราส่วนของครูต่อนักเรียนไม่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน (3) การศึกษาทดลองนักเรียนที่มีผลการเรียนปานกลางที่มลรัฐ Tennessee โดยการจัดแบ่งนักเรียนออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มที่ 1 นักเรียนเรียนกับครูเก่ง อีกกลุ่มหนึ่งนักเรียนกับครูไม่เก่ง ใช้ระยะเวลาทำการทดลอง 3 ปี ผลจากการทดลองพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนทั้ง 2 กลุ่มแตกต่างกันมากกว่าร้อยละ 50 และนักเรียนที่เรียนกับครูไม่เก่ง จะมีโอกาสพัฒนาความรู้ตลอดชีวิตน้อยกว่านักเรียนที่เรียนกับครูเก่ง สามารถแสดงรายละเอียดดังแผนภาพที่ 2.1 ได้ดังนี้

แผนภาพที่ 2.1 ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนกับคุณภาพของครู

(4) ความแตกต่างระหว่างวัฒนธรรมตะวันตกกับตะวันออก ไม่ใช่ปัจจัยสำคัญต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แต่ปัจจัยสำคัญคือคุณภาพของครูที่มีผลต่อคุณภาพการศึกษา ประเทศที่ประสบความสำเร็จในการจัดการเรียนการสอนจะคัดคนเก่งเข้าศึกษาหลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ สัดส่วนของผู้สำเร็จการศึกษาที่คะแนนสูงสุดเข้ามาเป็นครู เช่น ประเทศฟินแลนด์ คิดเป็นร้อยละ 10 ของผู้สำเร็จการศึกษาที่คะแนนสูงสุด หมายถึงนักเรียนที่จะสมัครเข้าเป็นครูจะต้องมีคะแนนอยู่ในสูง ร้อยละ 10 ของกลุ่มในช่วงอายุเดียวกัน มีความสนใจในการเรียนทั้งในระดับโรงเรียนและระดับมหาวิทยาลัย จะมีการตรวจสอบทักษะการอ่าน การเขียนและความรู้

พื้นฐานที่ต้องอยู่ในระดับสูง ตรวจสอบทัศนคติและบุคลิกภาพของผู้สมัคร โดยผู้ตรวจสอบจะเป็นกลุ่มครูที่มีประสบการณ์ด้านการสอน ให้ผู้ที่สมัครครูได้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้พิจารณาความเหมาะสม เหมือนผ่านการตรวจสอบต่าง ๆ แล้วหลังจากการฝึกจะมีกระบวนการติดตามประเมินผลระหว่างช่วงฝึกหัด เพื่อตรวจสอบคุณสมบัติที่เหมาะสมกับการเป็นครู หากบุคคลใดที่ไม่มีคุณสมบัติตามมาตรฐานจะพิจารณาตัดออกได้ ดังนั้น ทำให้มีเพียงผู้สมัคร 1 คนจาก 10 คนเท่านั้นที่จะได้รับการคัดเลือกให้ฝึกการสอน

ประเทศสิงคโปร์ คุณภาพขั้นพื้นฐานของผู้สมัครเข้าเป็นครู จะต้องมียุทธศาสตร์อยู่ในช่วงร้อยละ 30 ของผู้สำเร็จการศึกษาที่คะแนนสูงสุด มีความสนใจ เข้าใจเกี่ยวกับเด็ก มีความสามารถในการอ่าน การเขียนอยู่ในระดับสูง เมื่อผ่านการตรวจสอบขั้นพื้นฐานแล้วผู้สมัครเข้าเป็นครูจะต้องเข้ารับการตรวจสอบทัศนคติและบุคลิกภาพจากครูที่มีประสบการณ์ในการสอนจำนวน 3 คน โดยการให้ผู้สมัครจัดกิจกรรมการเรียนการสอนหรือสอนแล้วพิจารณาความเหมาะสม หากผ่านแล้วในช่วงแรกจะมีการติดตามประเมินผลระหว่างฝึกหัด จึงมีผู้ผ่านการคัดเลือก 1 คนจากผู้สมัคร 5 คน

หากเปรียบเทียบการปฏิบัติในประเทศไทยและระดับสากลจะพบความแตกต่าง มีรายละเอียดดังในตารางที่ 2.1

ตารางที่ 2.1 เปรียบเทียบแนวปฏิบัติที่ระดับสากลและการปฏิบัติในประเทศไทย

แนวปฏิบัติที่ระดับสากล	แนวปฏิบัติในไทย
ดึงดูดให้คนเข้ามาเป็นครู จึงสามารถคัดสรรครูที่เก่ง ร้อยละ 5 ของผู้ที่ได้คะแนนสูงสุดของปริญญาตรี เข้าสู่หลักสูตรการผลิตครู	ขาดแรงดึงดูดให้คนเก่งเข้ามาเรียนครู ร้อยละ 5 ของผู้ที่ได้คะแนนสูงสุดของปริญญาตรี ส่วนน้อยที่จะประกอบวิชาชีพครู
ค่าตอบแทนสูง สภาวะการทำงานเอื้อต่อการทำงาน และการให้ทุนการศึกษามีการกระจายครูที่มีคุณภาพไปสู่ทุกพื้นที่	รายได้ของครูค่อนข้างต่ำ มีการยกย่องวิชาชีพครู แต่ลดลงเมื่อเทียบกับอดีต การกระจายครูที่มีคุณภาพยังไม่เกิดขึ้น การให้ทุนการศึกษายังไม่เป็นธรรมชาติของครูมีมาก
สังคมถือว่าครูเป็นวิชาชีพชั้นสูง ดังนั้นครูต้องมีจรรยาบรรณ ขอบแสวงหาความรู้ และได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง	ใช้ระบบอาวุโสในการเลื่อนตำแหน่ง ครูบางส่วนขาดความรับผิดชอบ ไม่ได้พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง และขาดจรรยาบรรณความเป็นครู
เด็กทุกคนต้องประสบความสำเร็จ โดยมีมาตรการติดตาม ช่วยเหลือเด็กที่ล้าหลังหรือเรียนอ่อน	ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนค่อนข้างต่ำ และคุณภาพของครูไม่เท่าเทียมกัน

ที่มา: สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ และคณะ (2552)

จากข้างต้นแสดงให้เห็นว่า การคัดเลือกครูในประเทศที่ประสบความสำเร็จทางด้านการจัดการศึกษาจะมีการตรวจสอบคุณภาพของครูหลายขั้นตอน และการผลิตครูจะรับนิสิตนักศึกษาที่จบคณะต่าง ๆ จากมหาวิทยาลัยแล้วคัดเลือกผู้ที่เหมาะสมเข้าสู่หลักสูตรการผลิตครู ซึ่งแตกต่างจากประเทศไทยที่คณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์เป็นผู้ผลิตครูเพียงคณะเดียว ซึ่งผลการเปรียบเทียบแนวปฏิบัติที่ดีระดับสากลและการปฏิบัติในประเทศไทย พบว่า การปฏิบัติในประเทศไทยบางส่วนยังไม่สอดคล้องกับแนวปฏิบัติที่ดีระดับสากลในหลายด้าน ๆ เช่น ไม่สามารถดึงดูดให้คนเก่งเรียนครู ค่าตอบแทนในการประกอบวิชาชีพครูต่ำ เป็นต้น จึงต้องมีการปรับปรุงระบบการศึกษาให้เข้าใกล้กับแนวปฏิบัติที่ดีระดับสากล เพื่อให้การจัดการศึกษาของประเทศไทยประสบความสำเร็จ

2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพการผลิตครู

Grisham, Laguardia และ Brink (2000 อ้างถึงใน Wilson, Floden และ Mundy, 2001) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “ผู้ร่วมในการทำให้เกิดครูมืออาชีพ: คุณภาพของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ” รายงานการศึกษาในครั้งนี้ เพื่ออธิบายเกี่ยวกับการดำเนินงานของโรงเรียนประถมศึกษา 5 แห่งที่มีครูฝึกประสบการณ์วิชาชีพ โดยคณะผู้วิจัยเข้าไปสังเกตการณ์ขั้นตอนกระบวนการผลิตครูเป็นระยะเวลา 15 เดือนใน the western university และได้ข้อสังเกตจากการฝึกประสบการณ์วิชาชีพนั้นว่า การฝึกประสบการณ์จะต้องได้รับความร่วมมือจากครูที่สอน ปัจจัยที่ทำการศึกษาประกอบ (1) การฝึกประสบการณ์วิชาชีพ 1 ปี (2) กลุ่มนิสิตนักศึกษาครู (3) ความสามารถในการอ่านเขียน (4) กลุ่มรายงานของการศึกษาและการวิจัยปฏิบัติการ (5) อาจารย์นิเทศก์มีความเข้มงวดในการตรวจตรานิสิตครู (6) คณะกรรมการการประชุม (7) การฝึกประสบการณ์วิชาชีพ และ (8) สภาพของการฝึกหัดครู

Murrell (2001) ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาครู คุณภาพการจัดการเรียนการสอนและการพัฒนาวิชาชีพครู ของคณะกรรมการวิชาชีพแห่งชาติ (NCTAF) มีรายละเอียดดังนี้ การสนับสนุนจากสมาคมวิชาชีพ มูลนิธิทั้งภาครัฐและเอกชน สหภาพครู กระทรวงศึกษาธิการทั้งของมลรัฐและสหรัฐอเมริกา ซึ่งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการฝึกหัดครู สรุปได้ว่า ลักษณะกระบวนการเรียนรู้ของนิสิตนักศึกษาครูต้องเป็นผลที่เกิดขึ้นจากกระบวนการสร้างสรรค์ทางสังคมระหว่างนิสิตนักศึกษาครูและอาจารย์ หลักสูตรการผลิตครูต้องมีภาคปฏิบัติที่สนับสนุนให้นิสิตนักศึกษาครูสามารถปฏิบัติงานครูในสังคมได้ ดังนั้น หัวใจสำคัญของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คือ การมีส่วนร่วมในชุมชน นิสิตนักศึกษาครูต้องฝึกประสบการณ์วิชาชีพกับผู้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาทุกระดับ เพื่อให้นิสิตนักศึกษาครูที่สำเร็จการศึกษาสามารถปฏิบัติงานครูได้อย่างดีเยี่ยม และมีความรับผิดชอบในการพัฒนาคนในสังคมให้มีคุณภาพ

Jackson และ Lund (2000) อธิบายเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาในเชิงระบบ โดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ (1) ปัจจัยป้อน (inputs) มีทั้งหมด 5 องค์ประกอบ ได้แก่ คุณลักษณะของผู้ที่เข้าเรียน เช่น เพศ คุณวุฒิ และระดับจริยธรรม คุณลักษณะของอาจารย์ ได้แก่ ความชำนาญเฉพาะ ด้านประสบการณ์และคุณวุฒิ แหล่งทรัพยากรทางกายภาพ แหล่งทรัพยากรทางการเงิน และปัจจัยนำเข้าจากภายนอกของระบบ (2) กระบวนการ (processes) มีทั้งหมด 7 องค์ประกอบ ได้แก่ แรงจูงใจ ด้านสภาพแวดล้อมที่ดีทางการศึกษา การออกแบบหลักสูตร และการประเมิน กลยุทธ์และวิธีการเรียนการสอน ระบบการจัดเก็บข้อมูลนิสิตนักศึกษา ระบบการบริหารและการจัดการ การแนะนำและช่วยเหลือนิสิตนักศึกษา และกระบวนการทบทวนและประเมินผล และ (3) ผลผลิต (outputs) มีทั้งหมด 2 องค์ประกอบ ได้แก่ คุณภาพของนิสิตนักศึกษา และคุณภาพของเจ้าหน้าที่ในการผลิตสื่อประกอบการเรียนการสอน

ผลการวิจัยข้างต้น พบว่า การพัฒนาครูให้มีคุณภาพได้นั้นเกิดจากปัจจัยหลาย ๆ ปัจจัย ได้แก่ คุณลักษณะของนิสิตนักศึกษาครู คุณลักษณะของอาจารย์ วิธีการจัดการเรียนการสอน หลักสูตรการผลิตครู ระบบการช่วยเหลือนิสิตนักศึกษาครู ทรัพยากรทางกายภาพ ทรัพยากรทางการเงิน และการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ปัจจัยเหล่านี้จะช่วยส่งผลต่อคุณภาพของนิสิตนักศึกษาครู ซึ่งหลักสูตรการผลิตครูเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อการพัฒนานิสิตนักศึกษาครู ดังนั้นควรมีการประเมินหลักสูตรการผลิตครู เพื่อพิจารณาจุดอ่อน จุดแข็งของหลักสูตรการผลิตครู โดยการประเมินหลักสูตรนั้นควรมีตัวบ่งชี้ที่ครอบคลุม จากการทบทวนงานวิจัยพบ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาตัวบ่งชี้ที่ใช้ในการประเมินหลักสูตรการผลิตครู มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาตัวบ่งชี้สำหรับประเมินหลักสูตรการผลิตครู

สมถวิล อัครวิทย์ (2546) ซึ่งได้พัฒนาตัวบ่งชี้สำหรับประเมินหลักสูตรการผลิตครู การศึกษาขั้นพื้นฐานระดับปริญญาตรีจากการสังเคราะห์เนื้อหาสาระที่ได้จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง มีรายละเอียดดังนี้ ปัจจัยป้อน (input) ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ ความเหมาะสมของเอกสารหลักสูตร ประกอบด้วย 3 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ ความเหมาะสมของโครงสร้างหลักสูตร ความเหมาะสมของเนื้อหาวิชา และความสอดคล้องระหว่างหลักสูตรกับแผนปฏิบัติการ การศึกษา ภูมิหลังและคุณภาพของอาจารย์ ประกอบด้วย 3 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ ประสบการณ์และคุณวุฒิ ความสามารถในการสอน และความมุ่งมั่นในการพัฒนาตนเอง ภูมิหลังของนิสิตครู ประกอบด้วย 2 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ ความรู้ความสามารถ ความมีศรัทธาต่อวิชาชีพครู และความพร้อมของปัจจัยสนับสนุน ประกอบด้วย 2 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ อาคารสถานที่ ความพร้อมในการเตรียมการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู กระบวนการ (process) ได้แก่ ประสิทธิภาพการบริหารจัดการหลักสูตร

ประกอบด้วย 4 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ การบริหารจัดการหลักสูตร การเตรียมการพัฒนาหลักสูตร การบริหารจัดการเรียนการสอน และการบริหารจัดการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ คุณภาพการสอนของอาจารย์ ประกอบด้วย 3 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ การจัดกิจกรรม การพัฒนาการสอน และการประเมินผล การเรียนการสอน ลักษณะการเรียนของนิสิตครู ประกอบด้วย 3 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ ความสามารถในการเรียนรู้ ลักษณะวิธีการเรียน และความมุ่งมั่นในการแสวงหาความรู้ และประสิทธิภาพการบริหารปัจจัย ประกอบด้วย 2 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ การใช้สื่อและอุปกรณ์ การประสานความร่วมมือ ผลลัพธ์ (outcomes) ได้แก่ ปริมาณและคุณภาพของบัณฑิต ประกอบด้วย 3 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ ปริมาณบัณฑิต ความสามารถในการสอน ความสามารถในการพัฒนา บุคลิกภาพความเป็นครู และการพัฒนาท้องถิ่น ความพึงพอใจของผู้ใช้บัณฑิต ประกอบด้วย 1 ตัวบ่งชี้ คือ ความพึงพอใจของผู้ใช้บัณฑิต และผลกระทบต่อสังคมและประเทศชาติ ประกอบด้วย 2 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ การปฏิบัติงาน และการพัฒนาท้องถิ่น

2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมินหลักสูตรการผลิตครู

หลักสูตรเปรียบเสมือนกับหัวใจของการจัดการศึกษา ดังนั้นกระบวนการในการพัฒนาหลักสูตรจึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2546) จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ พบงานวิจัยที่ศึกษาการประเมินหลักสูตร มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

Thomas และ Loadman (2001) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการประเมินหลักสูตรการผลิตครู โดยใช้ในการสำรวจแบบนานาชาติ ในการวิจัยครั้งนี้ มีกลุ่มตัวอย่าง คือ กลุ่มนิสิตนักศึกษาครูที่จบปริญญาตรีและได้รับใบรับรองการศึกษาขั้นต้น ประเด็นที่ใช้ในการศึกษา มี 4 ประเด็น คือ อาชีพของนิสิตครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง คุณภาพของหลักสูตรที่ศึกษา ทักษะการจัดการเรียนการสอน และความพึงพอใจในการเรียนการสอนในหลักสูตรการผลิตครู ผลการวิจัย พบว่า นิสิตนักศึกษาครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นในทิศทางบวกทั้ง 4 ประเด็นที่ใช้ในการศึกษา

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการผลิตครู ตั้งแต่ ปัจจัยป้อน กระบวนการผลิต และผลที่เกิดขึ้นกับนิสิตครู มีหลากหลายปัจจัย สามารถสังเคราะห์เป็นตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาวิจัย มีรายละเอียดดังตารางที่ 2.2 (Wood, 2001; Jackson และ Lund, 2000; สมถวิล อัครวิไลสกุล, 2546; พันธ์ จันทร์เปล่ง, 2549; ณรงค์ อ้วนทอง, 2549)

ตารางที่ 2.2 ตัวแปรที่ส่งผลต่อปัจจัยป้อน กระบวนการผลิตครู และผลที่เกิดขึ้นกับนิสิตครู

ตัวแปร	Wood (2001)	Jackson และ Lund (2000)	สมถวิล อัครสืบทกุล (2546)	พนัส จันทร์ปลั่ง (2549)	ณรงค์ อุ้ยหนอง (2549)	รวม
ปัจจัยป้อน						
• นโยบายหลักสูตร	✓	✓	✓	✓	✓	5
• คุณลักษณะของอาจารย์	✓	✓	✓	✓	✓	5
• คุณลักษณะของนิสิตครู	✓	✓	✓	✓	✓	5
• ปัจจัยด้านทรัพยากร			✓	✓	✓	5
• วิชาเรียน			✓	✓	✓	3
กระบวนการผลิตครู						
• การจัดการหลักสูตร	✓	✓	✓	✓	✓	5
• การสอนของอาจารย์	✓	✓	✓	✓	✓	5
• ลักษณะการเรียนของนิสิตครู	✓	✓	✓	✓	✓	5
• การเตรียมสื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอน		✓	✓	✓	✓	4
ผลที่เกิดขึ้นกับนิสิตครู						
• คุณภาพของนิสิตครู	✓	✓	✓	✓	✓	5
• ความพึงพอใจของผู้ใช้บัณฑิต			✓	✓		2
• ผลกระทบที่เกิดขึ้น			✓			1

หมายเหตุ เครื่องหมาย ✓ หมายถึงปัจจัยนั้นส่งผลต่อปัจจัยป้อน กระบวนการผลิตครู และผลที่เกิดขึ้นกับนิสิตครู

จากการสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทำให้ได้ตัวแปรที่นำมาศึกษาหลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ 4 ปี และ 5 ปี โดยปัจจัยป้อน แบ่งออกเป็น 5 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) นโยบายหลักสูตร (2) วิชาเรียน (3) คุณลักษณะของอาจารย์ (4) คุณลักษณะของนิสิตครู และ (5) ปัจจัยด้านทรัพยากร กระบวนการผลิตครู ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) การจัดการหลักสูตร (2) การสอนของอาจารย์ (3) ลักษณะการเรียนของนิสิตครู และ (4) การเตรียมสื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอน ผลที่เกิดขึ้นกับนิสิตครู ศึกษา 1 องค์ประกอบ คือ คุณภาพของนิสิตครู รวมองค์ประกอบที่ศึกษา 10 องค์ประกอบ กรอบแนวคิดในการวิจัย

แผนภาพที่ 2.2 กรอบความคิดในการวิจัย

ตอนที่ 3 หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การจัดการเรียนการสอนของหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต แบ่งออกเป็น 4 ภาควิชา ได้แก่ (1) ภาควิชาหลักสูตร การสอนและเทคโนโลยีการศึกษา (2) ภาควิชาศิลปะ ดนตรีและนาฏศิลป์ศึกษา (3) ภาควิชานโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษาและ (4) ภาควิชาวิจัย และจิตวิทยาการศึกษา และแบ่งเป็น 8 สาขา ได้แก่ สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย สาขาวิชาประถมศึกษา สาขาวิชามัธยมศึกษา-วิทยาศาสตร์ สาขาวิชามัธยมศึกษา-มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สาขาวิชาธุรกิจศึกษา สาขาวิชาศิลปศึกษา สาขาวิชาดนตรีศึกษา และสาขาวิชา การศึกษานอกระบบโรงเรียน (คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551)

3.1 พันธกิจ วิสัยทัศน์ ปณิธานของคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จัดตั้งขึ้นเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ประสงค์จะเป็นครู อาจารย์ ได้เข้าศึกษาทางวิชาการและการวิจัยให้ได้รับการพัฒนาในศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง ดังนั้นคณะครุศาสตร์จึงมีพันธกิจ เพื่อผลิตบัณฑิต การวิจัย เพื่อสร้างสรรค์องค์ความรู้ใหม่ และบริการวิชาการทางครุศาสตร์ รวมทั้งการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม เพื่อความก้าวหน้าของมนุษยชาติ

วิสัยทัศน์ คณะครุศาสตร์เป็นองค์กรแห่งปัญญา (intelligence organization) เน้นการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการที่มีความเป็นเลิศ และเป็นผู้นำในศาสตร์การศึกษา ผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพสูง มีความเป็นนานาชาติ มีบทบาทสูงในการพัฒนาวิชาชีพ ช่วยชี้นำสังคมด้วยพื้นฐานทางวิชาการและคุณธรรม

ปณิธานของคณะครุศาสตร์จะดำรงรักษามาตรฐานวิชาชีพครูและส่งเสริมให้พัฒนาก้าวหน้าต่อไปอย่างไม่หยุดยั้ง โดยมุ่งบุกเบิกแสวงหาความรู้และความคิดใหม่ทางการศึกษา เผยแพร่และถ่ายทอดความรู้ ความคิด เพื่อความก้าวหน้าทางครุศาสตร์และวิชาชีพครู และให้บริการทางวิชาการแก่ชุมชนตลอดจนทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของชาติ

จุดมุ่งหมายหลักในการผลิตบัณฑิตทางครุศาสตร์ คือ การพัฒนาให้บัณฑิตสมบูรณ์ด้วย “ความเรียงปัญญาและคุณธรรม” กล่าวคือ เป็นผู้ที่มีความรอบรู้ในสรรพวิทยาการที่จะอำนวยความสะดวกแก่การดำเนินชีวิต มีความรู้ลึกซึ้งในศาสตร์สาขาที่จะถ่ายทอดและวิจัย มีความสามารถ ใช้ภาษาและสัญลักษณ์เป็นสื่อแสดงความรู้และความคิด มีความสามารถแปลความคิดออกเป็น การกระทำ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีความใฝ่รู้อยู่เสมอ รู้จักรับผิดชอบ ใฝ่ตรองด้วยหลักการอย่างมีเหตุผลก่อนการตัดสินใจ มีรสนิยมและบุคลิกภาพที่เหมาะสมตามแบบของวัฒนธรรมไทย มีความภูมิใจ ศรัทธาต่อวิชาชีพและยึดมั่นในจรรยาบรรณ

นโยบายการดำเนินงานคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปี พ.ศ. 2544 – 2547 มี 6 ประการ ได้แก่ (1) ผลิตบัณฑิตยุคใหม่และนักเรียนสาธิตให้มีคุณภาพสูง มีความเข้มแข็งทางวิชาการและมีความเป็นตัวของตัวเอง มีความเป็นผู้นำและมีคุณธรรม (2) พัฒนาคณะครุศาสตร์ และโรงเรียนสาธิตให้เป็นองค์กรแห่งการสร้างสรรค์ผลงานวิชาการ (3) มีบทบาทสูงในการปฏิรูป การศึกษาด้วยการประเมิน เสนอแนะชี้แนะทิศทางการปฏิรูปการศึกษาของประเทศ (4) จัดระบบ และดำเนินการให้คณะครุศาสตร์เป็นสถาบันที่ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างเป็นระบบ (5) ส่งเสริม ให้คณะครุศาสตร์มีความเป็นนานาชาติและมีบทบาทในภูมิภาคอาเซียน และ (6) พัฒนาการ บริหารจัดการให้ทันสมัย มีคุณภาพ นโยบายการดำเนินงานข้างต้นจะเป็นช่วงที่ใช้หลักสูตร 4 ปี

3.2 หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต (หลักสูตร 4 ปี) ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เปิดหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต หลักสูตร 2 ปี ในปี พ.ศ. 2496 ซึ่งถือเป็นหลักสูตรปริญญาตรีที่มีการผลิตครูหลักสูตรแรกของประเทศไทย ตั้งแต่มีการก่อตั้งหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต คณะครุศาสตร์ มีการจัดทำหลักสูตรเพื่อผลิตบัณฑิตครูระดับปริญญาตรี เป็นหลักสูตร 4 ปี และพัฒนาหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง การพัฒนาหรือปรับปรุงหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต (ฝ่ายวางแผนและเทคโนโลยีสารสนเทศ, 2546) มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

หลักสูตร พ.ศ. 2500 เป็นหลักสูตรปริญญาตรี 4 ปี มีการเปิดสอนจำนวน 2 แขนงวิชา คือ ประถมศึกษาและมัธยมศึกษา เป็นหลักสูตรที่ยึดรูปแบบหลักสูตรการผลิตครูของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและทบวงมหาวิทยาลัยที่คำนึงถึงความยืดหยุ่น และการตอบสนองความต้องการของสังคม มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) มีการตระเตรียมนิสิตครูให้สามารถเป็นหัวหน้างานทางการศึกษาได้ (2) เป็นผู้ชำนาญการในแขนงต่าง ๆ ของการศึกษา (3) ให้สามารถทำการวิจัย และ (4) ผลิตครูให้พอกับความต้องการของกระทรวงศึกษาธิการ

โครงสร้างหลักสูตรแบ่งออกเป็น 4 หมวดวิชา คือ (1) หมวดวิชาการศึกษาทั่วไป ซึ่งเป็นหมวดวิชาที่มีวัตถุประสงค์ที่จะช่วยนิสิตครูให้มีพื้นฐานความรู้ เพื่อเข้าใจสภาพแวดล้อม สังคมและการครองชีพประจำวันให้ดีขึ้น เป็นรากฐานที่จะช่วยในการแก้ปัญหาชีวิตของตนเองได้อย่างดี (2) หมวดวิชาครู ประกอบด้วย หลักการศึกษา การสอน จิตวิทยาและวิชาอื่น ๆ ช่วยนิสิตครูเป็นครูที่ดีต่อไปในอนาคต (3) หมวดวิชาเอกหรือวิชาเฉพาะ เป็นวิชาเลือกขั้นสูงขึ้นไป เป็นพื้นฐานเนื้อหาวิชาที่นิสิตครูนำไปใช้ในการสอน โดยเลือกเรียนได้ตามความสนใจและความถนัด 2 วิชา เป็นวิชาเอกและวิชาโท สำหรับนิสิตครูที่ศึกษาเอกประถมศึกษาวิชาโทอาจจะเลือกเป็นผลรวมของวิชาที่เกี่ยวข้องกันหลายวิชา และ (4) หมวดวิชาเลือกเสรี เป็นวิชาที่นิสิตมีโอกาสเลือกเรียนวิชาที่ตนสนใจตามวิจรรณญาณของตนเองอย่างเสรี รวมหน่วยกิตตลอดหลักสูตร 145 หน่วยกิต

หลักสูตร พ.ศ. 2504 มีการจัดการเรียนการสอนในแขนงวิชาเดิม แต่มีการปรับปรุงหลักสูตรให้สัมพันธ์กันตลอดการจัดการศึกษา มีวัตถุประสงค์ของหลักสูตรเพื่อ (1) สาธิตและทดลองประมวลการสอนฝึกหัดครู ปริญญาตรี (2) เป็นรากฐานของการจัดหลักสูตรปริญญาครุศาสตร์และประกาศนียบัตรทางครุศาสตร์ที่มีระดับสูงกว่าปริญญาตรี และ (3) ผลิตครูปริญญาตรีตามคุณภาพที่ประเทศไทยต้องการ โดยโครงสร้างหลักสูตรเหมือนกับหลักสูตร พ.ศ. 2500 (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะครุศาสตร์, 2504)

หลักสูตร พ.ศ. 2515 จัดขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับระเบียบว่าด้วยระบบการศึกษาระบบหน่วยกิต สำหรับชั้นปริญญาบัณฑิต พ.ศ. 2515 มีวัตถุประสงค์เพื่อผลิตบัณฑิตครูหรือเจ้าหน้าที่ทางการศึกษา มีการจัดหมวดหมู่รายวิชา 27 รายวิชา และใน พ.ศ. 2519 มีการปรับหน่วยกิตจาก 145 หน่วยกิต เป็น 135 หน่วยกิต ลดลง 10 หน่วยกิต และยังคง 4 หมวดวิชาเหมือนในหลักสูตรเดิม (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะครุศาสตร์, 2519)

หลักสูตร พ.ศ. 2520 ในช่วงเวลานั้นเกิดมีการเคลื่อนไหวเพื่อปรับปรุงการศึกษาของชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาให้สอดคล้องกับแผนการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2520 และสอดคล้องกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว หลักสูตร พ.ศ. 2520 มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ผลิตบัณฑิตครูและบุคลากรทางการศึกษาที่มีคุณภาพและมาตรฐาน และ (2) เป็นแหล่งค้นคว้าวิจัยการศึกษา สำหรับนิสิตบัณฑิตครูศึกษาในสาขาวิชาครุศาสตร์ มี 5 สาขาวิชา แต่ละสาขาวิชา มี 4 หมวดวิชา และจำนวนหน่วยกิตเหมือนกับหลักสูตร พ.ศ. 2515 (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะครุศาสตร์, 2520)

หลักสูตร พ.ศ. 2525 มีการพัฒนาจากหลักสูตร พ.ศ. 2520 เพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของหลักสูตรระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา และแก้ปัญหาที่พบจากหลักสูตร พ.ศ. 2520 จึงมีการแก้ไขปรับปรุงในรายละเอียดของหลักสูตรการผลิตครู แต่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างหลักสูตร หรือเปลี่ยนแปลงวัตถุประสงค์ของหลักสูตรแต่อย่างใด (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะครุศาสตร์, 2525)

หลักสูตร พ.ศ. 2531 มีการพัฒนาจากหลักสูตร พ.ศ. 2525 มีการขยายจำนวนหน่วยกิตตลอดหลักสูตรเป็น 145 หน่วยกิต และมีการแบ่งสาขาวิชาออกเป็น 6 สาขา เพิ่มจากเดิม 1 สาขา และใช้ 4 หมวดวิชาเช่นเดิม (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะครุศาสตร์, 2531) และได้มีการติดตามผลการใช้หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต พ.ศ. 2531 โดย ไพฑูริย์ สีนลารัตน์ และคณะ (2534) ส่วนหนึ่งของการศึกษา พบว่า มีการเน้นเนื้อหาวิชาการ และเปิดสาขาที่ตอบสนองต่อความต้องการของการใช้ครูมากกว่าหลักสูตร พ.ศ. 2525

หลักสูตร พ.ศ. 2538 เป็นหลักสูตรที่มีวัตถุประสงค์เพื่อผลิตบัณฑิตครูและบุคลากรที่ทำงานเกี่ยวกับการศึกษาในรูปแบบต่าง ๆ ที่มีความรู้ ทักษะในวิชาการและวิชาชีพที่เข้มข้น สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในลักษณะที่เป็นนานาชาติและเป็นสังคมเทคโนโลยี (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะครุศาสตร์, 2538)

หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2543 (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะครุศาสตร์, 2543) มุ่งความเป็นเลิศในการผลิตบัณฑิตที่มีความสามารถในการสร้างสรรค์การเรียนรู้แนวใหม่ของปัจเจกบุคคลให้มีความรู้เรื่องปัญญาและคุณธรรม และมีความสามารถในการสร้างสรรค์สังคมแห่งการเรียนรู้และการพัฒนาที่ยั่งยืนตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 โดยมีวัตถุประสงค์เฉพาะของหลักสูตร มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. **มีความรอบรู้ในสรรพวิทยาการในฐานะที่เป็นพลเมืองและพลโลก** บัณฑิตครูที่สำเร็จการศึกษาควรมีคุณสมบัติ 5 ประการ ได้แก่ (1) มีความสามารถในการใช้ภาษาและสัญลักษณ์ที่เป็นสื่อแสดงความรู้และความคิดอย่างน้อย 2 ภาษา โดยเฉพาะภาษาไทยและภาษาอังกฤษ (2) มีความรอบรู้และใฝ่รู้ในศาสตร์ที่เกี่ยวกับระบบสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และสิ่งแวดล้อม สามารถเชื่อมโยงระบบเหล่านี้กับมาตรฐานความเป็นสากลในลักษณะสหวิทยาการ เป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม สังคม เศรษฐกิจ และการเมือง (3) มีบุคลิกดี มีคุณธรรม มีสุนทรียภาพ มีความสามารถในการคิดสร้างสรรค์และมีความเป็นผู้นำ (4) มีความรู้ความเข้าใจในสังคม วัฒนธรรมที่หลากหลาย สามารถดำรงชีวิตและปรับตัวทำงานร่วมกับผู้อื่นเป็นหมู่คณะ ตามวิถีประชาธิปไตย มีความศรัทธาในวิธีการแห่งปัญญา ศรัทธาในความเป็นปัจเจกบุคคลของผู้อื่น รู้จักการแบ่งปัน การมีส่วนร่วม การร่วมมือและการประสานประโยชน์ และ (5) มีความรู้ความสามารถในการใช้และพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศอย่างเหมาะสม

2. **มีความเป็นครูและมีความสามารถในการสร้างสรรค์การเรียนรู้แนวใหม่** บัณฑิตครูที่สำเร็จการศึกษาควรมีคุณสมบัติเกี่ยวกับความเป็นครู 6 ประการ ได้แก่ (1) มีความรักที่จะเป็นครู และยึดมั่นในจรรยาบรรณวิชาชีพครู (2) มีความสามารถในการสอนและการสร้างสรรค์การเรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพ โดยเน้นความหลากหลายเพื่อตอบสนองผู้เรียนเป็นหลัก (3) มีความมุ่งมั่นในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนโดยใช้นวัตกรรม และการออกแบบการเรียนการสอนแนวใหม่ (4) มีความสามารถในการบริหารจัดการ และเป็นนักบริหารการศึกษาแนวใหม่ (5) มีความเป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลงการศึกษาให้เป็นการศึกษาแนวใหม่ที่มีประสิทธิภาพ และ (6) มีความสามารถในการวิจัยและพัฒนาการวิจัย เพื่อสร้างสรรค์การศึกษาให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน

3. **มีความรู้ลึกซึ้งในศาสตร์ที่จะสอนและศาสตร์ที่จะสร้างสรรค์การเรียนรู้** บัณฑิตครูที่สำเร็จการศึกษาควรมีคุณสมบัติ ดังนี้ มีความรู้ ความเข้าใจในมนทัศน์และเนื้อหาสาระของศาสตร์ในระดับที่จะสอน สามารถวิเคราะห์ สังเคราะห์ ประเมินและนำความรู้ไปประยุกต์ใช้อย่างสร้างสรรค์ และมีความตระหนักในคุณค่าของศาสตร์ที่จะสอน สามารถพัฒนาความคิดด้านคุณค่าให้เป็นระบบ และนำไปปฏิบัติให้เกิดประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต

จากวัตถุประสงค์ข้างต้นจึงเกิดเป็นโครงสร้างของหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2543) ที่ออกแบบเพื่อมุ่งเน้นให้นิสิตครู มีความรู้ทางด้านวิชาการและมีจิตวิญญาณความเป็นครูควบคู่กัน หลักสูตรดังกล่าวใช้ในการผลิตบัณฑิตระหว่างปีการศึกษา 2543 จนถึงปีการศึกษา 2546 โครงสร้างหลักสูตร 4 ปีมีรายละเอียดดังตารางที่ 2.3

ตารางที่ 2.3 โครงสร้างของหลักสูตร 4 ปี จำแนกตามสาขาวิชา/หมวดวิชา

หมวดวิชา สาขาวิชา	หมวดวิชาศึกษาทั่วไป			หมวดวิชาเฉพาะ				วิชาเอก	หมวดวิชาเลือกเสรี	รวม ตลอด หลักสูตร
	บังคับตาม ข้อกำหนด		รวม	วิชาชีพครู						
	มหาวิทยาลัย	คณะ		บังคับ		เลือก	รวม			
				ทุกสาขา	เฉพาะสาขา					
1. การศึกษาปฐมวัย	18	21	39	28	8	5	41	60	10	150
2. ประถมศึกษา	18	21	39	28	8	5	41	60	10	150
3. มัธยมศึกษา										
เอกเดี่ยว	18	21	39	28	8	5	41	60	10	150
เอกคู่	18	21	39	28	8	5	41	32, 32	6	150
4. ธุรกิจศึกษา	18	21	39	28	8	5	41	60	10	150
5. ศิลปศึกษา	18	21	39	28	8	5	41	60	10	150
6. การศึกษานอก ระบบโรงเรียน (เอกคู่)	18	21	39	28	8	5	41	32, 32	6	150
7. ดนตรีศึกษา	18	21	39	28	8	5	41	60	10	150

ที่มา: รายงานประจำปี 2546 คณะครุศาสตร์, 2546

หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต (4 ปี) เริ่มใช้เป็นครั้งแรกในปีการศึกษา 2500 และใช้ผลิตบัณฑิตครูจนถึงปีการศึกษา 2546 มีการปรับปรุงหลักสูตรรวม 7 ครั้ง การปรับปรุงหลักสูตร เพื่อให้มีความสอดคล้องกับสังคมในแต่ละช่วงเวลาที่ใช้หลักสูตร ให้มีความหลากหลายของสาขาวิชา ปรับจำนวนหน่วยกิตตลอดหลักสูตรให้เหมาะสมกับการผลิตครู ปรับปรุงรายวิชาเรียนให้มีความเข้มข้นและทันสมัย

3.3 หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต (หลักสูตร 5 ปี) ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การปรับปรุงหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตให้มีระยะเวลาในการเรียนตลอดหลักสูตร 5 ปี เพื่อให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และพระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546 ที่ให้ความสำคัญการยกระดับวิชาชีพครูให้เป็นวิชาชีพชั้นสูง ส่งผลให้ผู้ประกอบวิชาชีพครูต้องมีใบประกอบวิชาชีพ และเกณฑ์การรับรองปริญญาและประกาศนียบัตรทางการศึกษาเพื่อการประกอบวิชาชีพ มีข้อกำหนดว่า นิสิตครูเรียนปริญญาตรีทางการศึกษา (หลักสูตร 5 ปี) และผ่านการฝึกประสบการณ์วิชาชีพในสถานศึกษาเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 1 ปีการศึกษา จะมีสิทธิ์ขอรับใบประกอบวิชาชีพครูทันทีหลังสำเร็จการศึกษา ในปีการศึกษา 2547 คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้รับการอนุมัติใช้หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต หลักสูตรปรับปรุง 2547 (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะครุศาสตร์, 2547) ซึ่งเป็นหลักสูตร 5 ปี โดยมีหลักการ เหตุผล และวัตถุประสงค์ของหลักสูตร มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

หลักการและเหตุผล พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มุ่งเน้นที่จะปฏิรูปการศึกษาทุกระดับให้มีคุณภาพและได้มาตรฐาน การผลิตครูที่มีคุณภาพ มีความรู้ความสามารถในการสร้างสรรค์การเรียนรู้แนวใหม่ นับเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งในการส่งเสริมการปฏิรูปดังกล่าว ประกอบกับข้อกำหนดในราชกิจจานุเบกษา (พระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา, 2546) ได้กำหนดให้ผู้ที่ขอรับใบประกอบวิชาชีพครูจะต้องมีการฝึกประสบการณ์วิชาชีพในสถานศึกษาเป็นเวลาไม่น้อยกว่าหนึ่งปีการศึกษา การปรับปรุงหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต จึงมีความจำเป็นที่จะต้องปรับเพิ่มหน่วยกิตและปรับปรุงรายวิชาเรียนให้สอดคล้องกับข้อกำหนดตามพระราชบัญญัติฯ ดังกล่าว

วัตถุประสงค์ของหลักสูตร เพื่อผลิตบัณฑิตที่มีความเป็นเลิศทางวิชาการเป็นผู้นำในการสร้างสรรค์การเรียนรู้แนวใหม่ มีความเป็นครูและเป็นนักวิชาการที่พร้อมด้วยคุณธรรม ทั้งนี้บัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาจะมีคุณสมบัติที่สำคัญ 3 ประการ ดังนี้ (1) มีความรู้ลึก และรู้กว้างในสาระของศาสตร์ที่จะสอนและศาสตร์การสอน สามารถวิเคราะห์ สังเคราะห์ ประเมินและประยุกต์ใช้ความรู้ในเชิงสหวิทยาการอย่างสร้างสรรค์ ตลอดจนมีความสามารถในการแสวงและสร้างองค์ความรู้ (2) มีความเป็นผู้นำทางวิชาการ เข้าใจระบบโครงสร้าง และการทำงานในระบบการศึกษาไทย สามารถวิเคราะห์ปัญหาเพื่อพัฒนา และจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับสภาพจริง สามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรมอย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนมีบทบาทสำคัญในการชี้นำแนวทางในการพัฒนาระบบการศึกษาไทย และ (3) มีคุณธรรมจริยธรรมในวิชาชีพ ตระหนักในบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของตนเองต่อวิชาชีพครูและสังคม สามารถพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมจากการสัมผัสสภาพจริงและการมีประสบการณ์ตรง รู้จักครองตนและยึดมั่นในจรรยาบรรณวิชาชีพครู

จากการปรับปรุงหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2547) หรือหลักสูตร 5 ปี ทำให้โครงสร้างหลักสูตรมีการเปลี่ยนแปลงจากหลักสูตร 4 ปี โดยเพิ่มในหมวดวิชาเฉพาะ ลดในหมวดวิชาศึกษาทั่วไป สามารถแสดงรายละเอียดดังตารางที่ 2.4

ตารางที่ 2.4 โครงสร้างของหลักสูตร 5 ปี จำแนกตามสาขาวิชา/หมวดวิชา

หมวดวิชา	หมวดวิชาศึกษาทั่วไป			หมวดวิชาเฉพาะ					รวมตลอดหลักสูตร	
	บังคับตามข้อกำหนด		รวม	วิชาชีพครู				วิชาเอก		
	มหาวิทยาลัย	คณะ		บังคับ		เลือก	รวม			
				ทุกสาขา	เฉพาะสาขา					
สาขาวิชา	มหาวิทยาลัย	คณะ	รวม	ทุกสาขา	เฉพาะสาขา	เลือก	รวม	วิชาเอก	หมวดวิชาเลือกเสรี	
1. การศึกษาปฐมวัย	18	16	34	37	8	5	50	74	10	168
2. ประถมศึกษา	18	16	34	37	8	5	50	74	10	168
3. มัธยมศึกษา										
เอกเดี่ยว	18	16	34	37	8	5	50	74	10	168
เอกคู่	18	16	34	37	8	5	50	37, 37	10	168
4. ธุรกิจศึกษา	18	16	34	37	8	5	50	74	10	168
5. ศิลปศึกษา	18	16	34	37	8	5	50	74	10	168
6. การศึกษานอก ระบบโรงเรียน (เอกคู่)	18	16	34	37	8	5	50	37, 37	10	168
7. ดนตรีศึกษา	18	16	34	37	8	5	50	74	10	168

ที่มา: รายงานประจำปี 2547 คณะครุศาสตร์, 2547

หลักสูตร 5 ปีมีเป้าหมายเพื่อผลิตบัณฑิตครูให้มีความเป็นครู ดังนั้น ระหว่างการเรียนในหลักสูตร 5 ปี จึงจัดโครงการเสริมความเป็นครู เพิ่มมากขึ้นจากหลักสูตร 4 ปี ซึ่งเป็นข้อกำหนดของคุรุสภาจะรับรองปริญญาและประกาศนียบัตรทางการศึกษา เพื่อการประกอบวิชาชีพครู ในส่วนขององค์ประกอบของมาตรฐานและเกณฑ์การรับรองปริญญาทางการศึกษา (หลักสูตร 5 ปี) ด้านมาตรฐานการผลิต การจัดกิจกรรมเสริมความเป็นครู และด้านมาตรฐานบัณฑิต การพัฒนาคุณลักษณะความเป็นครู นิสิตครู หลักสูตร 5 ปีต้องเข้าร่วมโครงการเสริมความเป็นครู ซึ่งมี 7 กลุ่มรวม 12 กิจกรรม ประกอบด้วย กิจกรรมในหลักสูตร 4 ปีและกิจกรรมที่พัฒนาเพิ่มเติม เช่น การปฏิบัติธรรมเพื่อพัฒนาจิตและเจริญปัญญา งานวันครูของคณะครุศาสตร์ กิจกรรมส่งเสริมความรักความสามัคคี การมีส่วนร่วมกับสถาบันและการกีฬา

3.4 การเปรียบเทียบโครงสร้างหลักสูตร 4 ปี หลักสูตร 4+1 หลักสูตร 5 ปี และเกณฑ์ขั้นต่ำหลักสูตร 5 ปี

ผลการเปรียบเทียบหลักสูตร 4 ปี และ 5 ปี พบว่า หลักสูตร 4 ปี และ 5 ปี มีโครงสร้างในการแบ่งหมวดวิชาเป็น 3 หมวดวิชาเหมือนกัน โดยหลักสูตร 5 ปี มีการเพิ่มและลดจำนวนหน่วยกิตจากหลักสูตร 4 ปี จำนวน 2 หมวดวิชา ได้แก่ หมวดวิชาศึกษาทั่วไป ลดวิชาบังคับตามข้อกำหนดคณะครุศาสตร์ 5 หน่วยกิต จากหลักสูตร 4 ปี เรียนจำนวน 21 หน่วยกิต หลักสูตร 5 ปี เรียนจำนวน 16 หน่วยกิต ลดลง คิดเป็นร้อยละ 23.81 และหมวดวิชาเฉพาะ เพิ่มวิชาครู จำนวน 9 หน่วยกิต จากหลักสูตร 4 ปี เรียน จำนวน 41 หน่วยกิต หลักสูตร 5 ปี เรียน จำนวน 50 หน่วยกิต เพิ่มขึ้น คิดเป็นร้อยละ 21.95 ส่วนวิชาเอก มีการเรียนเพิ่มจำนวน 14 หน่วยกิต จากหลักสูตร 4 ปี เรียนจำนวน 60 หน่วยกิต หลักสูตร 5 ปี เรียน จำนวน 74 หน่วยกิต เรียนเพิ่มขึ้น คิดเป็นร้อยละ 23.33 แสดงว่า หลักสูตร 5 ปี มีการเพิ่มทั้งเนื้อหาความรู้ทางวิชาเอกและวิชาครูมากกว่าหลักสูตร 4 ปี มีรายละเอียดดังตารางที่ 2.5

ตารางที่ 2.5 ผลการเปรียบเทียบจำนวนหน่วยกิตในวิชาบังคับตามข้อกำหนดคณะครุศาสตร์วิชาครู และวิชาเอก หลักสูตร 4 ปี และ 5 ปี

หลักสูตร	หลักสูตร 4 ปี	หลักสูตร 5 ปี	ต่างกัน	%
หมวดวิชา				
วิชาบังคับตามข้อกำหนดคณะครุศาสตร์	21	16	5	23.81
วิชาครู	41	50	9	21.95
วิชาเอก	60	74	14	23.33

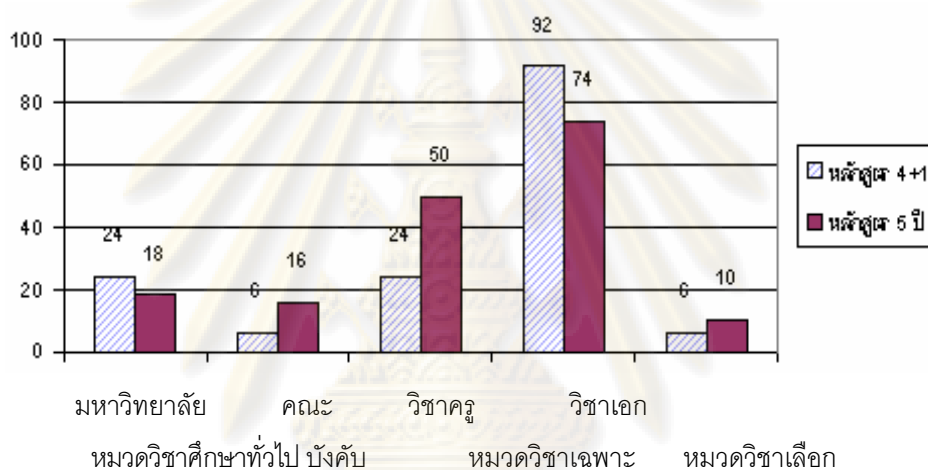
ที่มา: หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2543 และ พ.ศ. 2547, 2543: 2547

ผลการเปรียบเทียบหลักสูตร 4+1 และหลักสูตร 5 ปี พบว่า หมวดวิชาเฉพาะหลักสูตร 4+1 เรียนวิชาเอกมากกว่าหลักสูตร 5 ปี คิดเป็นร้อยละ 19.57 ดังนั้น หลักสูตร 4+1 มีการเน้นเนื้อหาวิชาเอกมากกว่าหลักสูตร 5 ปี แต่การเรียนวิชาครูของหลักสูตร 4+1 มีจำนวน 24 หน่วยกิต และหลักสูตร 5 ปี มีจำนวน 50 หน่วยกิต หลักสูตร 4+1 เรียนวิชาครูน้อยกว่าหลักสูตร 5 ปี ประมาณ 26 หน่วยกิต คิดเป็นร้อยละ 108.33 ดังนั้น หลักสูตร 4+1 อ่อนวิชาซีพครู เมื่อเปรียบเทียบกับหลักสูตร 5 ปี ที่ได้เสริมความเป็นครูตลอดระยะเวลาที่ศึกษา มีรายละเอียดดังตารางที่ 2.6 และแผนภาพที่ 2.3 มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตารางที่ 2.6 ผลการเปรียบเทียบจำนวนหน่วยกิตในวิชาบังคับตามข้อกำหนดคณะครุศาสตร์วิชาครู และวิชาเอก หลักสูตร 4+1 และ 5 ปี

วิชา	หลักสูตร		ต่างกัน	%ของหลักสูตร 4+1
	หลักสูตร 4+1	หลักสูตร 5 ปี		
วิชาเอก	92	74	18	19.57
วิชาครู	24	50	26	108.33

ที่มา: หลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต, 2551; หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2547, 2547

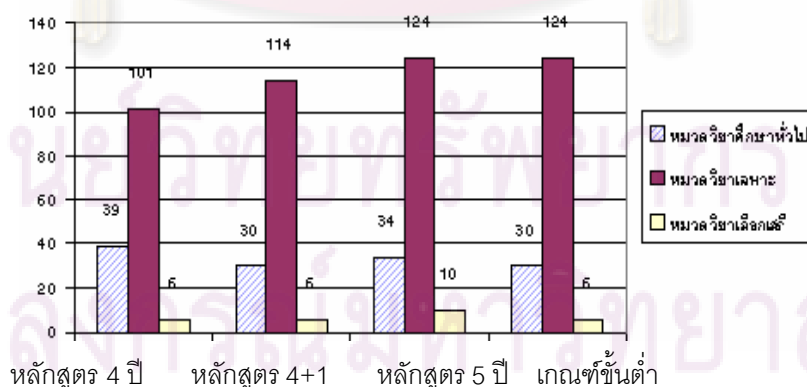
แผนภาพที่ 2.3 โครงสร้างหลักสูตร 4+1 และหลักสูตร 5 ปี จำแนกตามหมวดวิชา

ผลการเปรียบเทียบโครงสร้างหลักสูตร 5 ปีและเกณฑ์ขั้นต่ำหลักสูตร 5 ปี พบว่า เกณฑ์ขั้นต่ำของหลักสูตร 5 ปี คือ นิสิตครูเรียนในหมวดวิชาศึกษาทั่วไป ไม่น้อยกว่า 30 หน่วยกิต หมวดวิชาเฉพาะ ไม่น้อยกว่า 124 หน่วยกิต และวิชาเลือกเสรี ไม่น้อยกว่า 6 หน่วยกิต หลักสูตร 5 ปีของคณะครุศาสตร์มีจำนวนหน่วยกิตเป็นไปตามเกณฑ์ของสำนักงานพัฒนาการฝึกหัดครูที่กำหนดไว้ทุกประการ ซึ่งโครงสร้างหลักสูตร 4 ปี หลักสูตร 4+1 ปี หลักสูตร 5 ปี และเกณฑ์ขั้นต่ำหลักสูตร 5 ปี มีรายละเอียดดังตารางที่ 2.7 และนำเสนอเป็นแผนภาพที่ 2.4 แสดงให้เห็นว่า หมวดวิชาศึกษาทั่วไป หลักสูตร 4 ปี มีจำนวนหน่วยกิตมากที่สุด จำนวน 39 หน่วยกิต รองลงมาคือหลักสูตร 5 ปี เรียน 34 หน่วยกิต หมวดวิชาเฉพาะ หลักสูตร 5 ปีและเกณฑ์ขั้นต่ำหลักสูตร 5 ปีมีจำนวนหน่วยกิตเท่ากัน คือ 124 หน่วยกิต รองลงมาคือหลักสูตร 4+1 มีจำนวน 114 หน่วยกิต หมวดวิชาเลือกเสรี หลักสูตร 5 ปีมีจำนวนหน่วยกิตมากที่สุด จำนวน 10 หน่วยกิต ส่วนในหลักสูตร 4 ปี หลักสูตร 4+1 และเกณฑ์ขั้นต่ำหลักสูตร 5 ปี มีจำนวนเท่ากัน คือ 6 หน่วยกิต

ตารางที่ 2.7 โครงสร้างหลักสูตร 4 ปี หลักสูตร 4+1 ปี หลักสูตร 5 ปี และเกณฑ์ขั้นต่ำหลักสูตร 5 ปี
จำแนกตามหมวดวิชา

หลักสูตร (หน่วยกิต) หมวดวิชา	หลักสูตร 4 ปี คณะครุศาสตร์	หลักสูตร 4+1 คณะวิทยาศาสตร์	หลักสูตร 5 ปี คณะครุศาสตร์	เกณฑ์ขั้นต่ำ หลักสูตร 5 ปี
1. หมวดวิชาศึกษาทั่วไป (บังคับตามข้อกำหนด)	39	30	34	> 30
ก.มหาวิทยาลัย	18	24	18	
กลุ่มวิชาสังคมศาสตร์	3	3	3	
กลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์	3	3	3	
กลุ่มวิชามนุษยศาสตร์	3	3	3	
กลุ่มวิชาสหศาสตร์	3	3	3	
กลุ่มวิชาภาษาต่างประเทศ	6	12	6	
ข.คณะครุศาสตร์/วิทยาศาสตร์	21	6	16	
2. หมวดวิชาเฉพาะ	101	116-125	124	124
วิชาครู	41	> 24	50	> 50
วิชาเอก	60	92-101	74	> 74
3. หมวดวิชาเลือกเสรี	6-10	6	10	> 6
4. การฝึกประสบการณ์วิชาชีพ (ภาคการศึกษา)	1	2	2	2
รวม	150	152-161	168	> 160

ที่มา: สำนักงานพัฒนาการฝึกหัดครู, 2544; หลักสูตรวิทยาศาสตร์บัณฑิต, 2551; หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2543 และ พ.ศ. 2547, 2543: 2547

แผนภาพที่ 2.4 โครงสร้างหลักสูตร 4 ปี หลักสูตร 4+1 หลักสูตร 5 ปี
และเกณฑ์ขั้นต่ำหลักสูตร 5 ปี จำแนกตามหมวดวิชา

โครงสร้างหลักสูตร 4 ปี หลักสูตร 4+1 หลักสูตร 5 ปี และเกณฑ์ขั้นต่ำหลักสูตร 5 ปี แสดงให้เห็นว่า หมวดวิชาศึกษาทั่วไป หลักสูตร 4 ปี ใช้เวลาในการศึกษามากที่สุด (1.77 ภาคการศึกษา) รองลงมาคือหลักสูตร 5 ปี (1.55 ภาคการศึกษา) หมวดวิชาเฉพาะ วิชาครู หลักสูตร 5 ปี และเกณฑ์ขั้นต่ำหลักสูตร 5 ปี ใช้เวลาในการศึกษามากที่สุด (2.27 ภาคการศึกษา) รองลงมาคือหลักสูตร 4 ปี (1.86 ภาคการศึกษา) หมวดวิชาเฉพาะวิชาเอก หลักสูตร 4+1 ใช้เวลาในการศึกษามากที่สุด (4.18 ภาคการศึกษา) รองลงมาคือหลักสูตร 5 ปี และเกณฑ์ขั้นต่ำหลักสูตร 5 ปี (3.36 ภาคการศึกษา) หมวดวิชาเลือกเสรี หลักสูตร 5 ปี ใช้เวลาในการศึกษามากที่สุด (.45 ภาคการศึกษา) รวมใช้เวลาในการศึกษาตลอดหลักสูตรมากที่สุด คือหลักสูตร 5 ปี (9.64 ภาคการศึกษา) รองลงมาคือเกณฑ์ขั้นต่ำหลักสูตร 5 ปี (9.27 ภาคการศึกษา) มีรายละเอียดดังในตารางที่ 2.8

ตารางที่ 2.8 โครงสร้างหลักสูตร 4 ปี หลักสูตร 4+1 ปี หลักสูตร 5 ปี และเกณฑ์ขั้นต่ำหลักสูตร 5 ปี

หลักสูตร (ภาคการศึกษา)	หลักสูตร 4 ปี	หลักสูตร 4+1	หลักสูตร 5 ปี	เกณฑ์ขั้นต่ำ
หมวดวิชา	คณะครุศาสตร์	คณะวิทยาศาสตร์	คณะครุศาสตร์	หลักสูตร 5 ปี
1. หมวดวิชาศึกษาทั่วไป	1.77	1.36	1.55	1.36
2. หมวดวิชาเฉพาะ วิชาครู	1.86	1.09	2.27	2.27
หมวดวิชาเฉพาะ วิชาเอก	2.73	4.18	3.36	3.36
3. หมวดวิชาเลือกเสรี	0.27	0.27	0.45	0.27
4. การฝึกประสบการณ์วิชาชีพ	1	2	2	2
จำนวนภาคการศึกษาตลอดหลักสูตร	7.64	8.91	9.64	9.27
เวลาที่ใช้ศึกษาตลอดหลักสูตร (ปี)	3.82	4.45	4.82	4.64
เวลาที่กำหนดให้ศึกษาตลอดหลักสูตร (ปี)	4	5.5	5	5

ที่มา: สำนักงานพัฒนาการฝึกหัดครู, 2544; หลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต, 2551; หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2543 และ พ.ศ. 2547, 2543: 2547

ตอนที่ 4 การศึกษาวิจัยแบบพหุวิธีวิจัย

การวิจัยแบบพหุวิธีวิจัย หมายถึง วิธีวิทยาการวิจัยที่ใช้การวิจัยหลาย ๆ แบบในการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อตอบปัญหาวิจัย ซึ่งจะคล้ายกับการวิจัยแบบ Mixed Method แต่มีความแตกต่างกันในเรื่องของจุดแข็งของการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยจึงเลือกวิธีการที่สอดคล้องกับข้อมูล และเนื่องจากปัญหาวิจัยบางอย่างต้องใช้การวิจัยหลาย ๆ แบบในการเก็บรวบรวมข้อมูล จึงจะสามารถตอบปัญหาการวิจัยได้ครบถ้วน และเป็นการตรวจสอบข้อมูลและเป็นการยืนยันให้มีความถูกต้อง ซึ่งการวิจัยแบบพหุวิธีวิจัยที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้ ได้แก่ (1) การวิจัยเอกสาร (2) การวิจัยเชิงสำรวจ และ (3) การศึกษาเชิงคุณภาพ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.1 การวิจัยเอกสาร

การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) หมายถึง การสกัดเนื้อหาสาระ (Content Message) ที่ผู้เขียนสื่อความหมายทั้งทางตรงและทางอ้อมแก่ผู้อ่าน บางครั้งก็เรียกวิธีนี้ว่า การวิเคราะห์เนื้อหา Holsti (1969 อ้างถึงใน นิศา ชูโต, 2548) ได้กล่าวไว้ว่า การวิเคราะห์เนื้อหา มีองค์ประกอบ 3 ส่วน ได้แก่ (1) ความเป็นปรนัย (objectivity) ความเป็นระบบ (systematic) ระเบียบแบบแผน เป็นวิธีวิจัยวิทยา (2) เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูลมีความเป็นปรนัย เชื่อถือได้ (reliability) คือ มีเกณฑ์ในการวิเคราะห์ เมื่อผู้วิจัยนำเครื่องมือไปใช้ในสภาพแตกต่างกัน หรือผู้ใช้ต่างคนหรือคนเดียวกันในเวลาต่างกัน ผลที่ได้จะคล้ายคลึงกัน และ (3) มีการแสดงปริมาณที่เป็นตัวเลข ได้ตลอดจนแสดงผลด้านคุณภาพ กล่าวคือ มีความตรงตามธรรมชาติของสาระของเอกสาร

4.2 การวิจัยเชิงสำรวจ

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ใช้การวิจัยเชิงสำรวจ ด้วยวิธีการเก็บรวบรวมหลากหลายวิธี ได้แก่ แบบสอบถาม การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม เพื่อให้ได้ความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูล ในการตอบแบบสอบถามเป็นการสำรวจแบบกว้าง ๆ แล้วจึงใช้การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่มอธิบายเพิ่มเติมเกี่ยวกับผลที่ได้จากแบบสอบถาม

4.2.1 การสัมภาษณ์ (Interview)

การสัมภาษณ์เป็นวิธีการในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ใช้กันโดยทั่วไปในแขนงวิชาทางสังคมศาสตร์เป็นการสนทนาอย่างมีจุดมุ่งหมายเป็นหลัก จึงใช้ได้ทั่วไปโดยไม่จำกัดว่าผู้ให้ข้อมูลจะมีระดับการศึกษาสูงต่ำเพียงใด ลักษณะสำคัญของการสัมภาษณ์คือ มีความยืดหยุ่น ผู้สัมภาษณ์มีโอกาสอธิบายขยายความหรือซักถามคำถามเพิ่มเติมต่อกัน เพื่อให้ผู้ตอบเข้าใจจุดประสงค์ของผู้สัมภาษณ์ ลักษณะสำคัญอีกประการหนึ่ง คือ ในขณะที่สัมภาษณ์สามารถสังเกตพฤติกรรมต่าง ๆ ของผู้ตอบได้ ผู้สัมภาษณ์มีโอกาสสังเกตสีหน้าท่าทาง ความรู้สึกปฏิกิริยาที่ซ่อนเร้นไว้ในใจที่แสดงออกมาในขณะที่พูดไม่พูด (สุภาวงศ์ จันทวานิช, 2543; นิศา ชูโต, 2548)

ประเภทของการสัมภาษณ์ การสัมภาษณ์เพื่อการวิจัยอาจแบ่งออกได้เป็นประเภทต่าง ๆ ได้ 2 ประเภท ดังนี้ (1) การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured interview) หรือการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ (Formal Interview) การสัมภาษณ์แบบนี้มีลักษณะคล้ายกับการใช้แบบสอบถาม และเป็นวิธีที่ใช้ได้ค่อนข้างง่ายสำหรับนักสัมภาษณ์เพราะคำถามต่าง ๆ ได้ถูกกำหนดเป็นแบบสัมภาษณ์ขึ้นใช้ประกอบกับการสัมภาษณ์ไว้ล่วงหน้า (2) การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured interview) หรือการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal Interview) การ

สัมภาษณ์แบบนี้เป็นวิธีการที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ และเป็นแบบที่มักจะควบคู่กับการสังเกตแบบมีส่วนร่วมมักจะใช้กับการวิจัยทางชาติพันธุ์วรรณา ซึ่งต้องการข้อมูลที่ละเอียดลึกซึ้งเกี่ยวกับวัฒนธรรมของกลุ่มชน ข้อมูลที่ได้ต้องถูกนำมาศึกษาวิเคราะห์ เพื่อให้เห็นภาพและเข้าใจปรากฏการณ์ทางวัฒนธรรม

ขั้นตอนของการสัมภาษณ์ การเลือกผู้ให้สัมภาษณ์ ต้องตั้งเกณฑ์ในการคัดเลือก เพื่อให้สามารถคัดเลือกผู้ที่มีความรู้และเชี่ยวชาญเกี่ยวกับเรื่องที่ต้องการข้อมูล เมื่อสามารถคัดเลือกผู้ให้ข้อมูล ควรเตรียมงานขั้นต้นด้วยการวางแผนการสัมภาษณ์โดยเตรียมคำถามไว้ล่วงหน้า กำหนดเวลาสัมภาษณ์ให้เหมาะสม ซ้อมสัมภาษณ์บุคคลอื่น ๆ เพื่อจะได้แก้ไขคำถามให้สมบูรณ์ถูกต้อง เตรียมอุปกรณ์จดบันทึกให้เหมาะสมกับสถานการณ์ ติดต่อกับผู้ถูกสัมภาษณ์โดยนัดหมายไว้ล่วงหน้า ขั้นเริ่มการสัมภาษณ์ มีขั้นตอนคือ แนะนำตนเองของผู้ถูกสัมภาษณ์ สร้างบรรยากาศให้รู้สึกเป็นกันเอง บอกวัตถุประสงค์ในการสัมภาษณ์พร้อมให้คำสัญญาว่าจะเก็บข้อมูลเป็นความลับ ถ้าจำเป็นต้องจดบันทึกหรือใช้เครื่องบันทึกเสียงต้องแจ้งให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ทราบขั้นสัมภาษณ์ นักวิจัยควรปฏิบัติ ดังนี้ ใช้คำถามที่เตรียมไว้ล่วงหน้า ควรเป็นนักฟังที่ตั้งใจฟัง ใช้ภาษาที่สุภาพเข้าใจง่าย ทำให้ผู้สัมภาษณ์รู้สึกว่าเรื่องที่จะเปิดเผยระหว่างการสัมภาษณ์เป็นเรื่องพิเศษและสิ้นสุดการสัมภาษณ์ ควรจดบันทึกข้อมูลตามความเป็นจริง ทำบันทึกการสัมภาษณ์ หลังจากการสัมภาษณ์เสร็จสิ้นทันที รวบรวมข้อมูลและเอกสารต่าง ๆ ที่ได้จากการสัมภาษณ์แนบไว้กับบันทึกการสัมภาษณ์ด้วย วิธีการสัมภาษณ์มีจุดเด่นตรงที่เป็นวิธีการที่ใช้ได้กับผู้ให้ข้อมูลทุกคนไม่ว่าจะอ่านออกเขียนได้หรือไม่ เป็นวิธีที่นักวิจัยได้เผชิญหน้ากับผู้ให้สัมภาษณ์ทำให้สามารถอธิบายคำถามให้ผู้ตอบเข้าใจ ชัดเจนได้ และใช้คำถามเพิ่มเติม เพื่อให้ได้คำตอบที่ชัดเจนได้ และสามารถสังเกตพฤติกรรมของผู้ตอบได้ด้วย (สุภางค์ จันทวานิช, 2543; นิศา ชูโต, 2548)

4.2.2 การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

การสนทนากลุ่ม หมายถึง การรวบรวมข้อมูลจากการสนทนากันระหว่างผู้วิจัยกับผู้ให้ข้อมูล (Key informants) เป็นกลุ่ม ซึ่งกลุ่มผู้ร่วมสนทนาจากการเลือกสรรตามหลักเกณฑ์ที่นักวิจัยกำหนดว่า สามารถตอบคำถามตรงประเด็นและตอบวัตถุประสงค์ที่สนใจศึกษามากที่สุด และจะต้องมีลักษณะต่าง ๆ ใกล้เคียงกันมากที่สุด (Homogenous) โดยการสนทนากลุ่ม เป็นวิธีการหนึ่งในการวิจัยเชิงคุณภาพ ที่มีวิวัฒนาการมาจากการนั่งสนทนากลุ่มย่อย (Small Group Discussion) เป็นการวิจัยเพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับความคิดและพฤติกรรมของมนุษย์ ตลอดจนปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการแสดงพฤติกรรมนั้น ๆ ข้อมูลที่ได้จากการสนทนาจะเป็น

คำตอบที่แสดงทั้งเหตุผล และอารมณ์ (Emotion) เป็นกระบวนการที่สลับซับซ้อนกับการตั้งใจ (Evaluation) และการตัดสินใจ (Decision) (สุภางค์ จันทวานิช, 2543; นิศา ชูโต, 2548)

การสนทนากลุ่มเป็นการสนทนาในชั้นละเอียดลึกซึ้ง โดยมีผู้ร่วมสนทนา 8-10 คน เป็นอย่างมาก และผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการ หัวข้อที่สนทนาจะเป็นเรื่องสำคัญต่อโครงการหรือกิจกรรมที่กำลังดำเนินการอยู่ ผู้สนทนาได้รับเลือกให้เป็นตัวแทนของคุณสมบัติของกลุ่มเป้าหมายของงานวิจัยนั้น ซึ่งการสนทนากลุ่มมีวัตถุประสงค์ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ของการสนทนากลุ่ม สามารถแบ่งออกเป็น 6 ข้อ ได้แก่ (1) สร้างความรู้และสมมติฐานใหม่ ๆ ให้เกิดขึ้นในการศึกษาวิจัย (2) สำรวจความคิดเห็น ทศนคติ ของกลุ่มประชากรต่อปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นที่สนใจศึกษา (3) ทดสอบแนวคิดและสร้างความเข้าใจที่ตรงกัน (4) ประเมินผลการวิจัยต่าง ๆ หรือโครงการพัฒนา (5) ค้นหาคำตอบที่ยังคลุมเครือหรือไม่ชัดเจน โดยนำคำตอบจากการสนทนากลุ่มไปอธิบายเสริม และ (6) ประโยชน์ในการทำการศึกษานำร่อง

ข้อดีของการจัดสนทนากลุ่ม คือ ทำให้ผู้วิจัยได้ข้อมูลที่แท้จริงจากผู้รู้หลาย ๆ คน ซึ่งเป็นการตรวจสอบข้อมูลไปในตัว ได้ข้อมูลที่ชัดเจนและลึก ได้คำตอบเชิงเหตุผล และยังช่วยในการประหยัดเวลาและงบประมาณ

ข้อจำกัดของการสนทนากลุ่ม สามารถแบ่งออกเป็น 7 ข้อ ได้แก่ (1) หากกำหนดประเด็นไม่ชัดเจน จะได้คำตอบที่ไม่สอดคล้องกับสิ่งที่อยากรู้จริง ๆ (2) ถ้าเรียบเรียงคำถามไม่ดี วกวน หรือไม่มีการทดสอบคำถามก่อนนำไปใช้จริงจะทำให้การสนทนาไม่ราบรื่นเท่าที่ควร อาจทำให้รู้สึกเบื่อหน่ายคนร่วมกลุ่มสนทนาก็ไม่เข้าใจคำถาม ความคิดกระโดดไปกระโดดมา และไม่ทราบว่ถึงเรื่องอะไรกันแน่ (3) การเลือกสมาชิกผู้เข้าร่วมวงสนทนา หากเป็นบุคคลที่ไม่เป็นมิตรกันมาก่อน จะทำให้วงสนทนาแตก หรือแก่งัดคำตอบซึ่งกันและกัน (4) กรณีเป็นความคิดเห็นหรือทัศนคติในบางเรื่องไม่เป็นที่ยอมรับอาจไม่ได้รับการเปิดเผยในวงสนทนากลุ่ม ต้องใช้วิธีการนั่งสนทนาแบบตัวต่อตัว นอกวงสนทนากลุ่มแทนจึงจะได้คำตอบ (5) ผู้เป็นพิธีกรหากไม่พร้อมหรือไม่มีความชำนาญพอจะทำให้การสนทนาไม่ราบรื่น คุณเกมสนทนาได้ไม่นาน การถามคำถามไม่ชัดเจนทำให้ผู้ตอบเข้าใจคำถามต่างกัน แต่ละคนตอบไปคนละทิศทาง สรุปไม่ได้ (6) ความเหมาะสมของพิธีกร บางครั้งต้องเพศชายหรือเพศหญิงเท่านั้น เช่น การสนทนาเกี่ยวกับการวางแผนครอบครัว หากเป็นเรื่องเกี่ยวกับสตรี พิธีกรก็ควรเป็นผู้หญิงจะไม่ได้เงินอายุ (7) ภาษาที่ใช้ในการพูด พิธีกรควรพูดภาษาท้องถิ่นของสมาชิกในกลุ่มสนทนา เพราะเป็นการง่ายต่อการสื่อสาร และสร้างบรรยากาศเป็นกันเอง (สุภางค์ จันทวานิช, 2543)

ดังนั้นการสนทนากลุ่มจึงเป็นวิธีที่ผู้วิจัยนำไปใช้ในการศึกษาความคิดเห็นของนิสิตครูหลักสูตร 4 ปีและ 5 ปีเกี่ยวกับปัจจัยป้อน กระบวนการผลิต และผลที่เกิดขึ้นกับนิสิตครู เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปสนับสนุนข้อมูลจากการสำรวจด้วยแบบสอบถาม โดยในการวิจัยครั้งนี้ มีการจัดการสนทนากลุ่มเป็น 2 กลุ่ม แบ่งตามหลักสูตรที่ศึกษา กลุ่มละ 5 คน

4.3 การศึกษาเชิงคุณภาพ (quality study)

การศึกษาเชิงคุณภาพ เป็นวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลและจัดระบบของข้อมูลจากกรณีตัวอย่าง ซึ่งในการวิจัยในครั้งนี้ มีการศึกษา 10 กรณีตัวอย่างขึ้นไป เพื่อที่จะทำความเข้าใจสิ่งที่ต้องการศึกษาได้อย่างลึกซึ้ง ซึ่งการศึกษาเชิงคุณภาพในครั้งนี้ ผู้วิจัยสนใจเก็บรวบรวมเพื่ออธิบายข้อมูลและสนับสนุนข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีอื่นให้มีความสมบูรณ์และครบถ้วน ดังนั้นการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงเลือกใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพด้วย

4.3.1 องค์ประกอบและขั้นตอนการศึกษาเชิงคุณภาพ

การศึกษาเชิงคุณภาพ มีความคล้ายคลึงกับการวิจัยเชิงคุณภาพ แต่มีความเข้มข้นน้อยกว่าการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ การศึกษาเชิงคุณภาพ จะใช้การเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์และการสังเกตกรณีตัวอย่าง หรือเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ และผู้วิจัยไม่ได้มีการฝังตัวเหมือนกับการวิจัยเชิงคุณภาพ ขั้นตอนการศึกษาเชิงคุณภาพคล้ายกับการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล สามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้ (นิศา ชูโต, 2548)

การรวบรวมข้อมูล ยุทธวิธีในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ การสัมภาษณ์ และการสังเกตความคิดเห็นของนิสิตครูเกี่ยวกับปัจจัยป้อน กระบวนการผลิตครู และผลที่เกิดขึ้นกับนิสิตครูในการเรียนหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต การเก็บข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลจะกระทำควบคู่กันไป กล่าวคือเมื่อได้ข้อมูลมาแล้วว่าจะได้จากการสังเกตหรือการสัมภาษณ์ นักวิจัยจะวิเคราะห์ตรวจสอบความถูกต้อง โดยการสังเกตสัมภาษณ์ได้จากแหล่งผู้ให้ข้อมูลหลายคนด้วยวิธีการหลาย ๆ วิธีการจนกระทั่งเกิดความชัดเจนในข้อมูลและการตีความหมาย (นิศา ชูโต, 2548)

การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษาเชิงคุณภาพ ใช้การจำแนกหมวดหมู่ของข้อมูลให้เป็นระบบ ซึ่งการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพในการศึกษาครั้งนี้ ใช้หลายวิธีเพื่อให้ได้สารสนเทศครบถ้วนตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย (นิศา ชูโต, 2548) การศึกษาเชิงคุณภาพนั้น ขณะที่เก็บข้อมูลไม่จำเป็นที่จะเป็นการสังเกต การสัมภาษณ์ นักวิจัยจะใช้เวลาวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ควบคู่กันไป และนำผลการวิเคราะห์มาใช้ในตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล และวิธีการเก็บข้อมูลให้ครบถ้วนเพิ่มความแม่นยำตรงของการวิจัยยิ่งขึ้น ดังนั้น ช่วงการเก็บข้อมูลกับการวิเคราะห์จึงมิได้แยกออกจากกันอย่างเด็ดขาดเป็นสองช่วงแต่เป็นกระบวนการที่ควบคู่กันไป เพียงแต่ความเข้มข้น

ของกิจกรรมในแต่ละช่วงแตกต่างกัน (Lofland, 1971 อ้างถึงใน นิตา ชูโต, 2548) กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ จึงเริ่มกระทำไปเรื่อย ๆ จนกระทั่งหลังจากเก็บข้อมูลเสร็จก็เป็นช่วงที่นำเอาแนวคิดต่าง ๆ ที่ได้พัฒนาไว้ก่อนมาวิเคราะห์ทำเป็นระบบอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งจะทำการงานวิเคราะห์เป็นระบบ และทำได้สะดวกไม่ยุ่งยาก

กิจกรรมการวิเคราะห์นั้นประกอบด้วย 3 กิจกรรม ได้แก่ (1) กิจกรรมการลดทอนขนาดและปริมาณข้อมูล (Data Reduction) หมายถึง วิธีการ “เลือกเฟ้นหาจุดที่น่าสนใจ อันจะทำให้เข้าใจง่ายสรุปย่อ ปรับข้อมูลดิบที่เก็บจากสนาม” (2) การเลือกข้อมูลเพื่อแสดงหลักฐาน (Data display) หมายถึง “กระบวนการวิเคราะห์ การจัด เลือกเฟ้นสรรหาตัวอย่างข้อมูลหรือสารสนเทศ ไม่ว่าจะเป็นการสรุปจากรายงาน การสังเกต คำพูดจากการสัมภาษณ์หรือการกระทำหรือการแสดงพฤติกรรมของ บุคคลสำคัญ ฯลฯ แสดงประกอบเป็นหลักฐานของข้อสรุปชั่วคราว” และ (3) การสร้างข้อสรุปและการทดสอบยืนยันผลสรุป (Conclusion and Verification) หมายถึง “การสังเคราะห์ปะติดปะต่อข้อสรุปย่อย ๆ ในช่วงแรก ๆ เข้าด้วยกันเป็นบทสรุปและตรวจสอบยืนยันเป็นผลสรุปการวิจัยในช่วงสุดท้าย” ซึ่งกิจกรรมทั้ง 3 นี้ ต้องต่อเนื่องและเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน

ดังนั้น การวิจัยครั้งนี้จึงจำเป็นต้องใช้การวิจัยแบบพหุวิธี เพราะการเก็บรวบรวมข้อมูลในแต่ละวิธีมีจุดแข็งและจุดอ่อนแตกต่างกัน หากทำวิจัยแบบพหุวิธีจะทำให้ได้ข้อมูลที่หลากหลายและเป็นการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล ทำให้ข้อมูลมีความน่าเชื่อถือ และสามารถตอบปัญหาวิจัยได้ครบถ้วน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการเปรียบเทียบหลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ 4 ปีและ 5 ปี เป็นการวิจัยเชิงนโยบาย ใช้การศึกษาแบบพหุวิธี 3 วิธี ได้แก่ การวิจัยเอกสาร (documentary research) การวิจัยเชิงสำรวจ (survey research) และการศึกษาเชิงคุณภาพ (quality study) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลให้ครอบคลุม ตั้งแต่ ปัจจัยป้อน กระบวนการผลิต และผลที่เกิดขึ้นกับนิสิตครู การศึกษาวิจัยแบบพหุวิธีในครั้งนี้ เป็นการวิจัยที่ผสมผสานเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณเข้าด้วยกัน สำหรับการนำเสนอสาระในส่วนนี้ แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ การวิเคราะห์แนวคิดการปฏิรูปหลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ และการวิเคราะห์ปัจจัยป้อน กระบวนการผลิตครู และผลที่เกิดขึ้นกับนิสิตครู ซึ่งวิธีการดำเนินการวิจัยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์แนวคิดการปฏิรูปหลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์

การวิเคราะห์แนวคิดการปฏิรูปหลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ ใช้การศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย การวิจัยเอกสารที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิมีประเด็นเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ 4 ปีและ 5 ปี และแนวคิดการปฏิรูปหลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ ซึ่งมีวิธีการดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

1.1 การวิจัยเอกสาร (documentary research)

แหล่งข้อมูล

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 พระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 เอกสารเกี่ยวกับแบบประเมินมาตรฐานหลักสูตรและมาตรฐานการผลิตเพื่อการรับรองปริญญาทางการศึกษา (หลักสูตร 5 ปี) และรายงานวิจัยเรื่องนโยบายการผลิตและการพัฒนาครู

เครื่องมือวิจัย

แบบบันทึกข้อมูล เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความเป็นมาของการปรับปรุงหลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์และแนวคิดในการปรับปรุงหลักสูตรดังกล่าว

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลจากเอกสารใช้การวิเคราะห์เอกสาร (documentary analysis) เพื่อให้ได้ประเด็นหลักที่สนใจเกี่ยวกับแนวคิดการปฏิรูปหลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์

1.2 การสัมภาษณ์

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการนโยบายหลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ และข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร 4 ปีและ 5 ปี เกณฑ์การคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้ทรงคุณวุฒิมีคุณสมบัติที่ตรงกับลักษณะใดลักษณะหนึ่งดังต่อไปนี้ (1) เป็นอดีตนายก คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในช่วงการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรการผลิตครู และ (2) เป็นผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับหลักสูตรการผลิตครู

เครื่องมือวิจัย

แบบสัมภาษณ์ แนวทางการสัมภาษณ์นี้มีลักษณะเป็นประเด็นกว้าง ๆ เกี่ยวกับแนวความคิดการปฏิรูปหลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ ซึ่งมีประเด็นย่อยเกี่ยวกับความเป็นมาของการปรับปรุงหลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ จุดแข็ง จุดอ่อนของหลักสูตรการผลิตครู วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย และยุทธศาสตร์ของหลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ เป็นการสอบถามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ และตรวจสอบข้อมูลจากการศึกษาค้นคว้า แนวทางสัมภาษณ์ แสดงไว้ในภาคผนวก ค

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ มีขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้ ผู้วิจัยติดต่อทำหนังสือขอความร่วมมือในการขอเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์ แล้วติดต่อกับเลขานุการหรือเจ้าหน้าที่ สำหรับผู้ทรงคุณวุฒิในคณะครุศาสตร์ผู้วิจัยเดินทางไปขอความอนุเคราะห์ด้วยตนเองนอกคณะครุศาสตร์ติดต่อผ่านทางโทรศัพท์ เพื่อขอความร่วมมือในการประสานงานขอนัดสัมภาษณ์ตามวัน เวลา สถานที่ที่ผู้ทรงคุณวุฒิสะดวก ผู้วิจัยเดินทางไปสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิตามที่ได้นัดหมายไว้ โดยใช้ระยะเวลาในการสัมภาษณ์ 30-60 นาที ผู้วิจัยขออนุญาตบันทึกเทปการสัมภาษณ์ ด้วยวิธีการสัมภาษณ์แบบกึ่งทางการ ตามประเด็นการสัมภาษณ์ที่เกี่ยวกับแนวความคิดการปฏิรูปหลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ นโยบายของหลักสูตร จุดแข็ง จุดอ่อนของหลักสูตร และความสอดคล้องของหลักสูตร 5 ปีกับนโยบายของหลักสูตร 5 ปี ภายหลังจากสัมภาษณ์แล้วถอดเทปการสัมภาษณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิใช้การวิเคราะห์เนื้อหา เพื่อให้ได้ประเด็นหลักที่สนใจเกี่ยวกับแนวความคิดการปฏิรูปหลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ นโยบายของหลักสูตร จุดแข็ง จุดอ่อนของหลักสูตร และความสอดคล้องของหลักสูตร 5 ปีกับนโยบายของหลักสูตร 5 ปี

ขั้นตอนที่ 2 การวิเคราะห์ปัจจัยป้อน กระบวนการผลิตครู และผลที่เกิดขึ้นกับนิสิตครู

การวิเคราะห์ปัจจัยป้อน กระบวนการผลิตครู และผลที่เกิดขึ้นกับนิสิตครู ใช้การศึกษาแบบ พหุวิธี เป็นการวิจัยที่ผสมผสานเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณเข้าด้วยกัน สำหรับการนำเสนอสาระ ในส่วนนี้ แบ่งออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่ ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย การวิจัยเอกสาร การวิจัยเชิงสำรวจ และการศึกษาเชิงคุณภาพ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1 ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ปัจจัยป้อน ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ นโยบายหลักสูตร วิชาเรียน คุณลักษณะของอาจารย์ คุณลักษณะของนิสิตครู และปัจจัยด้านทรัพยากร

(1) นโยบายหลักสูตร ได้แก่ วิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายของหลักสูตร หมายถึง วิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายของหลักสูตร สอดคล้องกับความต้องการของสังคม ตรงตาม ความต้องการของแผนปฏิรูปครูและบุคลากรทางการศึกษา และสอดคล้องกับนโยบายการจัดการ การศึกษาของสถาบันผลิตครู

(2) วิชาเรียน ได้แก่ วิชาที่เปิดสอนและกลุ่มวิชาฝึกประสบการณ์วิชาชีพ หมายถึง มีความ สมบูรณ์ของกลุ่มชุดวิชา มีความเชื่อมโยงระหว่างกลุ่มชุดวิชา มีจำนวนหน่วยกิตที่เหมาะสม เนื้อหาเหมาะสมและสอดคล้องกับจุดประสงค์ และช่วยให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาในทุกด้าน เน้น การฝึกประสบการณ์วิชาชีพ มีเกณฑ์การวัดและประเมินผลที่ถูกต้องตรงตามสภาพจริง

(3) คุณลักษณะของอาจารย์ ได้แก่ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และตำแหน่ง ทางวิชาการ หมายถึง อาจารย์มีคุณวุฒิ /ความรู้ /ประสบการณ์ในวิชาที่สอน จำนวนอาจารย์ที่มี คุณวุฒิตรงกับจุดประสงค์ของหลักสูตร อาจารย์มีความสามารถในการวินิจฉัย คิดวิเคราะห์ด้วย ตนเอง สามารถแก้ไขความขัดแย้งได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความเชี่ยวชาญในเนื้อหาและการ ปฏิบัติ มีจิตวิญญาณของความเป็นครู มีความคิดทางศีลธรรมและปัญญา มีใจยอมรับคำ วิพากษ์วิจารณ์ การมีความรู้ในมาตรฐานวิชาชีพ มีจรรยาบรรณวิชาชีพครู มีความต้องการเรียนรู้ ตลอดชีวิต สนใจติดตามความก้าวหน้าข่าวสารทางวิชาการและเทคโนโลยี

(4) คุณลักษณะของนิสิตครู ได้แก่ คะแนนเฉลี่ยสะสม (GPA) ของผลการเรียนในช่วงชั้นที่ 4 (มัธยมศึกษาปีที่ 4-6) ความมีศรัทธาต่อวิชาชีพครูและความมุ่งมั่นที่จะประกอบอาชีพครู หมายถึง การมีผลการเรียนขั้นพื้นฐานอยู่ในระดับดี การเป็นผู้ใฝ่เรียนและแสวงหาความรู้ การเป็นผู้ที่มีความ คิดกว้างไกลในเรื่องต่าง ๆ การมีทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพครู การเห็นความสำคัญของการเป็น ครู และมีความต้องการประกอบอาชีพครู

(5) ปัจจัยด้านทรัพยากร ได้แก่ อาคารสถานที่ สื่ออุปกรณ์ จำนวนหนังสืออ้างอิงในวิชาเรียนต่าง ๆ การเตรียมการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู และงบประมาณ หมายถึง การมีปริมาณสถานที่เรียนภาคทฤษฎีและฝึกภาคปฏิบัติที่เพียงพอมีคุณภาพ การมีเครื่องมือและวัสดุอุปกรณ์ที่เหมาะสมและเพียงพอ การมีบรรยากาศห้องสมุด หนังสืออย่างเพียงพอ ทันสมัย ตรงตามความต้องการในรายวิชาที่ศึกษาค้นคว้า การมีระบบสืบค้นสารสนเทศที่ทันสมัยและเพียงพอ มีการคัดเลือกแหล่งฝึกประสบการณ์ที่ดี และมีงบประมาณสนับสนุนเพียงพอ

กระบวนการผลิตครู แบ่งออกเป็น 4 องค์ประกอบ ได้แก่ การจัดการหลักสูตร การสอนของอาจารย์ ลักษณะการเรียนของนิสิตครู และการเตรียมสื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอน มีรายละเอียดดังนี้

(1) การจัดการหลักสูตร ได้แก่ การวางแผนงานด้านวิชาการ การจัดตารางเรียนตารางสอน การวางแผนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ หมายถึง มีแผนการใช้และการพัฒนาหลักสูตร มีระบบฐานข้อมูลหลักสูตรและรายวิชา มีการสนับสนุนการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร มีการจัดแหล่งการเรียนรู้ และฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูจากสถานที่จริง มีเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่างสถาบัน แหล่งฝึกประสบการณ์ มีการส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาการสอนแบบใหม่ ๆ

(2) การสอนของอาจารย์ ได้แก่ การจัดการกิจกรรมการเรียนการสอน การพัฒนาการเรียนการสอน การประเมินผลการเรียนการสอน และการปรับปรุงการเรียนการสอน หมายถึง มีการจัดการกิจกรรมการสอนครบตามจุดประสงค์ ปรับปรุงและพัฒนาการสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียน สามารถใช้ประโยชน์จากงานวิจัย จัดการเรียนรู้โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ มีความสามารถแลกเปลี่ยนการเรียนรู้กับผู้ร่วมงานได้ การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน เน้นให้นักศึกษาทำวิจัยปฏิบัติการ มีความสามารถในการวัดและประเมินผลที่ชัดเจนและถูกต้องตรงตามจุดประสงค์ของหลักสูตร ใช้วิธีการทดสอบที่เหมาะสมกับผู้เรียน ดำเนินการวัดและประเมินผลผู้เรียนเป็นระยะ และนำผลการประเมินไปพัฒนาผู้เรียน

(3) ลักษณะการเรียนของนิสิตครู ได้แก่ ความสามารถในการเรียนรู้ และความมุ่งมั่นในการแสวงหาความรู้ หมายถึง มีความสามารถในการรู้ตามความถนัดของตนเอง มีความสามารถในการค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองมีความต้องการพัฒนาตนเองในทุกด้าน สามารถแสดงความคิดเห็นและวางแผนการเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น มีการฝึกความคิดในรูปการคิดสะท้อนเชิงวิพากษ์ ประกอบด้วยกระบวนการคิดและกระบวนการแก้ปัญหา มีความสามารถในการแสวงหาความรู้นอกเหนือจากตำรา สามารถใช้แหล่งเทคโนโลยีสืบค้นข้อมูลและความรู้เพิ่มเติม

(4) การเตรียมสื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอน ได้แก่ ความพร้อมของสื่อ ความทันสมัยของสื่อ และความพร้อมของเอกสารประกอบการเรียน หมายถึง มีระบบสารสนเทศการบริหารจัดการใช้อาคาร วัสดุครุภัณฑ์ และสื่อการเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ มีการจัดสรรงบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพและเพียงพอ และติดตามการใช้อย่างมีระบบ มีการประเมินและพัฒนาระบบเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง

ผลที่เกิดขึ้นกับนิสิตครู คือ คุณภาพของบัณฑิต ได้แก่ ระดับผลการเรียนของนิสิตครู ความรู้ความสามารถด้านการสอน และบุคลิกภาพความเป็นครู หมายถึง สามารถเชื่อมโยงทฤษฎีกับแนวปฏิบัติในระดับวิชาชีพ สามารถดำเนินการวิจัยการศึกษา มีความสามารถจัดการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ สามารถจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ พัฒนาผู้เรียนได้เต็มศักยภาพ สามารถใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ และภาษาต่างประเทศ มีบุคลิกภาพความเป็นครูที่ดีผ่านเกณฑ์การประเมิน และได้รับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู มีบุคลิกภาพที่พึงประสงค์ เช่น การแสวงหาความรู้ การพัฒนาการสอน และเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียน

2.2 การวิจัยเอกสาร (documentary research)

แหล่งข้อมูล

แหล่งข้อมูล ได้แก่ เอกสารหลักสูตรครุศาสตร์บัณฑิต หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2543 และ พ.ศ. 2547 และรายงานประจำปี 2546-2548

เครื่องมือวิจัย

แบบบันทึกข้อมูล เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยป้อน ได้แก่ นโยบายหลักสูตร วิชาเรียนในหลักสูตร 4 ปีและ 5 ปี คุณลักษณะของอาจารย์ ปัจจัยด้านทรัพยากร และงบประมาณ ส่วนกระบวนการผลิตครู เก็บรวบรวมข้อมูลการจัดการหลักสูตร

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลจากเอกสารใช้การวิเคราะห์เอกสาร (documentary analysis) เพื่อให้ได้ประเด็นหลักที่สนใจเกี่ยวกับนโยบายหลักสูตร คุณลักษณะของอาจารย์ ปัจจัยด้านทรัพยากร การจัดการหลักสูตรซึ่งมีรายละเอียดดังแสดงในตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

2.3 การวิจัยเชิงสำรวจ

การวิจัยเชิงสำรวจ ใช้การสำรวจด้วย 3 วิธีการ ได้แก่ การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม และแบบสอบถาม มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.3.1 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์

ผู้ให้ข้อมูล

ผู้บริหาร จำนวน 2 คน เกณฑ์การคัดเลือกผู้บริหาร คือ เป็นอดีตคณบดี คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในช่วงการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรการผลิตครู และอาจารย์ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จำนวน 6 คน เกณฑ์การคัดเลือกอาจารย์ คือ อาจารย์ที่รับผิดชอบสอนในหลักสูตร 4 ปีและ 5 ปี และเป็นผู้ร่วมวางแผนการจัดการเรียนการสอนหรือมีส่วนเกี่ยวข้องกับการปรับปรุงหลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์

เครื่องมือวิจัย

แบบสัมภาษณ์ ซึ่งแนวทางการสัมภาษณ์นี้มีลักษณะเป็นประเด็นกว้าง ๆ ตามกรอบการวิจัย เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยป้อน กระบวนการผลิต และผลที่เกิดขึ้นกับนิสิตครูของหลักสูตร 4 ปีและ 5 ปี แบบสัมภาษณ์ แสดงไว้ในภาคผนวก ค

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การสัมภาษณ์มีขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้ ผู้วิจัยติดต่อทำหนังสือขอความร่วมมือในการขอเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์ แล้วติดต่อผ่านเจ้าหน้าที่ แต่ละภาควิชา เพื่อประสานงานขอนัดสัมภาษณ์ตามวัน เวลา สถานที่ที่อาจารย์สะดวก โดยใช้ระยะเวลาในการสัมภาษณ์ 30-60 นาที ผู้วิจัยขออนุญาตบันทึกเทปการสัมภาษณ์ การสัมภาษณ์แบบกึ่งทางการตามประเด็นการสัมภาษณ์ ซึ่งครอบคลุม ตั้งแต่ ปัจจัยป้อน กระบวนการผลิต และผลที่เกิดขึ้นกับนิสิตครูของหลักสูตร 4 ปีและ 5 ปี โดยแบบสัมภาษณ์ แสดงไว้ในภาคผนวก ค ภายหลังจากสัมภาษณ์ แล้วถอดเทปการสัมภาษณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารและอาจารย์ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา เพื่อให้ได้ประเด็นหลักที่สนใจเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงปัจจัยป้อน กระบวนการผลิตครู และผลที่เกิดขึ้นกับนิสิตครู

2.3.2 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสนทนากลุ่ม

ผู้ให้ข้อมูล

การสนทนากลุ่ม แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มนิสิตครู หลักสูตร 4 ปีและ 5 ปี จำนวนหลักสูตรละ 5 คน ซึ่งไม่ใช่ผู้ให้ข้อมูลเชิงคุณภาพ เกณฑ์การคัดเลือกเข้าร่วมการสนทนากลุ่ม คือ นิสิตครูที่เข้าศึกษาคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หลักสูตร 4 ปีและ 5 ปี ที่มีความเต็มใจยินดีให้ความร่วมมือในการวิจัย และมีความสะดวกในการเดินทางมาร่วมการสนทนากลุ่ม

เครื่องมือวิจัย

แบบการสนทนากลุ่ม แนวทางการสนทนากลุ่มนี้มีลักษณะเป็นประเด็นกว้าง ๆ ตามกรอบการวิจัย เพื่อการวิเคราะห์ข้อมูลชัดเจนมากขึ้น เพราะได้ร่วมกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เกิดสภาพการณ์ร่วมรู้สึก ร่วมรับรู้ประเด็นต่าง ๆ ไปด้วยกัน และยังเป็น การตรวจสอบข้อมูลในประเด็นต่าง ๆ อีกด้วย แนวทางการสนทนากลุ่ม แสดงไว้ในภาคผนวก ค

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยติดต่อกลุ่มนิสิตครูที่ยินดีให้ความร่วมมือในการสนทนากลุ่ม และชี้แจงรายละเอียดเกี่ยวกับการสนทนากลุ่มทางโทรศัพท์ สำหรับนิสิตครูที่ไม่สะดวกในการเดินทางมาที่คณะครุศาสตร์ ส่วนนิสิตครูที่สะดวกในการเดินทางมาที่คณะครุศาสตร์ชี้แจงโดยตรงกับนิสิตครู เพื่อตกลงนัดหมายวันที่ดำเนินการ และสถานที่ในการสนทนากลุ่ม โดยใช้ระยะเวลาในการสนทนากลุ่ม 60-90 นาที กลุ่มที่ 1 สนทนากลุ่มในวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2552 และกลุ่มที่ 2 สนทนากลุ่มวันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2552 เมื่อถึงวันที่ได้กำหนดไว้ ผู้วิจัยขออนุญาตบันทึกเทปการสนทนากลุ่ม ตามประเด็นการสนทนากลุ่มที่กำหนดไว้ ถอดเทปการสนทนากลุ่ม และสังเคราะห์เนื้อหาด้วยการสรุปตามประเด็นการสนทนากลุ่ม

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา เพื่อให้ได้ประเด็นหลักที่สนใจเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงปัจจัยป้อน กระบวนการผลิตครู และผลที่เกิดขึ้นกับนิสิตครูตามความคิดเห็นของนิสิตครู

2.3.3 วิธีการเก็บรวบรวมด้วยแบบสอบถาม

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ประกอบด้วย 3 กลุ่ม ได้แก่ (1) กลุ่มอาจารย์ ประจำคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่รับผิดชอบสอนในหลักสูตร 4 ปีและ 5 ปี จำนวน 80 คน (2) กลุ่มนิสิตครูที่เข้าศึกษาคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปีการศึกษา 2546 และสำเร็จการศึกษาในปีการศึกษา 2549 (หลักสูตร 4 ปีรุ่นสุดท้าย) จำนวน 285 คน และกลุ่มนิสิตครูที่เข้าศึกษาคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปีการศึกษา 2547 และสำเร็จการศึกษาในปีการศึกษา 2551 (หลักสูตร 5 ปีรุ่นที่หนึ่ง) จำนวน 334 คน รวมนิสิตครู ทั้งสองหลักสูตร 619 คน (รายงานประจำปี 2547, 2547) และ (3) กลุ่มบัณฑิตคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่สำเร็จการศึกษาก่อนปีการศึกษา 2540 และประกอบวิชาชีพครู จำนวน 100 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างการวิจัยในครั้งนี้ คือ กลุ่มประชากร เพื่อให้ข้อมูลมีความน่าเชื่อถือ และสะดวก การสุ่มหาของแบบสอบถาม เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษามักส่งแบบสอบถามกลับคืนมาใน อัตราที่ค่อนข้างต่ำ คือ ร้อยละ 40-60 ของแบบสอบถามที่ส่งไป (เชิงชาย เหมพัฒน์, 2534) โดยมี อัตราตอบกลับของแบบสอบถาม (1) อาจารย์ จำนวน 45 คน (2) นิสิตครู หลักสูตร 4 ปีและ 5 ปี จำนวน 191 และ 238 คนตามลำดับ และ (3) บัณฑิตคณะครุศาสตร์ จำนวน 99 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

แบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นของอาจารย์และนิสิตครู หลักสูตร 4 ปีและ 5 ปีต่อตัวแปรปัจจัยป้อน กระบวนการผลิตครู และผลที่เกิดขึ้นกับนิสิตครูของ หลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ 4 ปีและ 5 ปี จำนวน 2 ชุด และแบบสอบถามความคิดเห็นของ บัณฑิตคณะครุศาสตร์ เกี่ยวกับการนำความรู้ไปใช้ประกอบวิชาชีพ โดยมีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ ในการวิจัยเชิงสำรวจ มีรายละเอียดดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ เพื่อศึกษา รายละเอียดต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยป้อน กระบวนการผลิตครูและผลที่เกิดขึ้นกับนิสิตครู

ขั้นตอนที่ 2 กำหนดกรอบโครงสร้างเนื้อหาในแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสูตร ครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ สำหรับอาจารย์และนิสิตครู โดยสร้างตารางวิเคราะห์เนื้อหา กำหนดด้านและ องค์ประกอบ มีรายละเอียดดังตารางที่ 3.1

ตารางที่ 3.1 โครงสร้างตัวแปรที่ใช้ในแบบสอบถาม สำหรับอาจารย์และนิสิตครู

ด้าน	องค์ประกอบ	อาจารย์		นิสิตครู	
		ข้อ	รวม	ข้อ	รวม
ปัจจัยป้อน	นโยบายหลักสูตร	1-7, 10	8	1-3, 9	4
	วิชาเรียน	11-15,25-26,64	8	4-8, 10-11	7
	คุณลักษณะนิสิตครู	48, 57-63	8	12-16	5
	ปัจจัยด้านทรัพยากร	16-23	8	17-20, 23-26	8
กระบวนการผลิตครู	การจัดการหลักสูตร	8-9, 24, 27-31	8	-	-
	การสอนของอาจารย์	32-39	8	27-34, 37	9
	ลักษณะการเรียนของนิสิต	-	-	38, 43-47	6
	การเตรียมสื่อและอุปกรณ์	40-47	8	21-22, 35-36, 40-42	7
ผลที่เกิดขึ้นกับนิสิต	คุณภาพของนิสิตครู	49-56	8	39, 48-70	24
	รวม	1-64	64	1-70	70

ขั้นตอนที่ 3 สร้างข้อความสอบถามความคิดเห็นผู้ให้ข้อมูลตามโครงสร้างเนื้อหาที่กำหนดไว้ จำนวน 3 ชุด ชุดที่ 1 สำหรับอาจารย์ ชุดที่ 2 สำหรับนิสิตครู และชุดที่ 3 สำหรับบัณฑิตคณะครุศาสตร์ ที่สำเร็จการศึกษาก่อนปีการศึกษา 2540 มีรายละเอียดดังนี้

ชุดที่ 1 แบบสอบถาม สำหรับอาจารย์หลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ 4 ปีและ 5 ปี ประกอบด้วยเนื้อหา 3 ตอน มีรายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับสถานภาพและข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วยข้อคำถามเป็นแบบเลือกตอบและแบบเติมคำ จำนวน 6 ข้อ ได้แก่ เพศ วุฒิการศึกษา ระยะเวลาที่ทำการสอนระดับปริญญาบัณฑิต หมวดวิชาที่ท่านรับผิดชอบสอน ท่านสอนในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต 4 ปีและ 5 ปี เฉลี่ยกี่ชั่วโมง/สัปดาห์

ตอนที่ 2 ข้อความถามความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยป้อน กระบวนการผลิตครู และผลที่เกิดขึ้นกับนิสิตครู หลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ 4 ปีและ 5 ปี จำนวน 64 ข้อ กำหนดเกณฑ์ในการให้คะแนนตอนที่ 2 ให้คะแนน ดังนี้

เห็นด้วยน้อยที่สุด	หมายถึง ท่านเห็นด้วยน้อยที่สุดกับข้อความนี้	ให้คะแนน 1 คะแนน
เห็นด้วยน้อย	หมายถึง ท่านเห็นด้วยน้อยกับข้อความนี้	ให้คะแนน 2 คะแนน
เห็นด้วยปานกลาง	หมายถึง ท่านเห็นด้วยปานกลางกับข้อความนี้	ให้คะแนน 3 คะแนน
เห็นด้วยมาก	หมายถึง ท่านเห็นด้วยมากกับข้อความนี้	ให้คะแนน 4 คะแนน
เห็นด้วยมากที่สุด	หมายถึง ท่านเห็นด้วยมากที่สุดกับข้อความนี้	ให้คะแนน 5 คะแนน

โดยผู้วิจัยแบ่งระดับคะแนน เพื่อประเมินระดับความคิดเห็นจากค่าเฉลี่ยของคะแนนดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 1.00-1.79	หมายถึง เห็นด้วยน้อยที่สุด
คะแนนเฉลี่ย 1.80-2.59	หมายถึง เห็นด้วยน้อย
คะแนนเฉลี่ย 2.60-3.39	หมายถึง เห็นด้วยปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย 3.40-4.19	หมายถึง เห็นด้วยมาก
คะแนนเฉลี่ย 4.20-5.00	หมายถึง เห็นด้วยมากที่สุด

ตอนที่ 3 ข้อคำถามปลายเปิดเกี่ยวกับหลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ 4 ปีและ 5 ปี แนวของคำถามยึดตามกรอบแนวคิดที่กำหนดขึ้นในงานวิจัย จำนวน 5 ข้อ เช่น (1) ท่านคิดว่าหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต 5 ปี สามารถผลิตครูตามที่สังคมต้องการได้หรือไม่ อย่างไร (2) ท่านคิดว่า รายวิชาที่เปิดสอนมีเนื้อหาครอบคลุมสามารถทำให้นิสิตเป็นครูมืออาชีพหรือไม่ (3) ท่านคิดว่า นิสิตครูที่เข้าเรียนมีลักษณะที่เหมาะสมกับความเป็นครูหรือไม่ อย่างไร เป็นต้น (4) ท่านพัฒนา

รูปแบบการสอน หลังจากเปลี่ยนแปลงเป็นหลักสูตร 5 ปีหรือไม่ อย่างไร และ (5) ท่านคิดว่า คุณภาพของนิสิตจากหลักสูตร 4 ปีและ 5 ปีมีความแตกต่างกัน หรือไม่ อย่างไร

ชุดที่ 2 แบบสอบถาม สำหรับนิสิตครู หลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ 4 ปีและ 5 ปี ประกอบด้วย 3 ตอน มีรายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับสถานภาพและข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วยข้อคำถามเป็นแบบเลือกตอบ จำนวน 12 ข้อ ได้แก่ เพศ หลักสูตร สาขาวิชา ภูมิภาค เกรดเฉลี่ยที่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย สมาชิกในครอบครัวของท่าน ประกอบอาชีพครูหรือไม่ รายได้ของบิดาและมารดา (บาทต่อเดือน) รายได้ของผู้ปกครอง (บาทต่อเดือน) ขณะที่ท่านเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ท่านต้องการประกอบอาชีพครู ตอนสอบเข้ามหาวิทยาลัย ท่านเลือกคณะครุศาสตร์ในอันดับที่เท่าใด ปัจจุบัน ท่านต้องการประกอบอาชีพครู ท่านประกอบอาชีพเป็นครูหรือไม่

ตอนที่ 2 ข้อความถามความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยป้อน กระบวนการผลิตครูและผลที่เกิดขึ้นกับนิสิตครูต่อหลักสูตรที่ศึกษา จำนวน 70 ข้อ มีเกณฑ์ให้คะแนนเหมือนชุดแรก

ตอนที่ 3 ข้อคำถามปลายเปิดเกี่ยวกับหลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ 4 ปีและ 5 ปีแนวของคำถามยึดตามกรอบแนวคิดที่กำหนดขึ้นในงานวิจัย จำนวน 3 ข้อ เช่น (1) ท่านคิดว่า การฝึกประสบการณ์วิชาชีพเป็นระยะเวลา 1 ปีการศึกษามีความเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร (2) หลักสูตรที่ท่านศึกษา สามารถทำให้ท่านเป็นครูมีอาชีพได้หรือไม่ เพราะอะไร และ (3) เหตุผลใดบ้างที่จะทำให้ท่านเลือกประกอบวิชาชีพครู

ชุดที่ 3 แบบสอบถาม สำหรับบัณฑิตคณะครุศาสตร์ ที่จบการศึกษาก่อนปีการศึกษา 2540 ประกอบด้วย 2 ตอน มีรายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับสถานภาพและข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย ข้อคำถามเป็นแบบเลือกตอบ จำนวน 8 ข้อ ได้แก่ เพศ ปีพ.ศ.ที่สำเร็จการศึกษา ระดับปริญญาบัณฑิต เกรดเฉลี่ยระดับปริญญาบัณฑิต ปัจจุบันท่านรับผิดชอบสอนกี่รายวิชา หลังจากเรียนจบ ท่านสมัครงานเป็นครูเพียงอย่างเดียวหรือไม่ หลังจากเรียนจบ ท่านทำงานเป็นครูเพียงอย่างเดียวหรือไม่ ระยะเวลาในการทำงานเป็นครู

ตอนที่ 2 ข้อความถามความคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะการปฏิบัติงานวิชาชีพครู แบ่งออกเป็น 3 ระยะเวลา ได้แก่ ก่อนการปฏิบัติการศึกษา ระหว่างการปฏิบัติการศึกษา และหลังการปฏิบัติการศึกษา จำนวน 20 ข้อ มีเกณฑ์ให้คะแนนเหมือนชุดแรก

ขั้นตอนที่ 4 เมื่อผู้วิจัยได้จัดทำแบบสอบถาม แล้วนำไปตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (content validity) ผู้วิจัยคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิ คือ (1) เป็นผู้ที่มีวุฒิระดับปริญญาเอก และ (2) มีประสบการณ์ในการรับผิดชอบสอนในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หรือจำนวน 5 คน เพื่อทำการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (IOC) ซึ่งผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญได้ตรวจสอบความสอดคล้องข้อความกับจุดมุ่งหมาย โดยกำหนดค่าการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (IOC) มากกว่า .50 (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2548) ถือว่าข้อความนั้นสอดคล้องกับจุดมุ่งหมาย จากผลการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา โดยการวิเคราะห์ค่าดัชนี IOC ของแบบสอบถาม แล้วผู้วิจัยจึงเลือกข้อความที่มีค่า IOC สูงกว่า .50 ทั้งหมด 87 ข้อจาก 88 ข้อ และปรับปรุงภาษาข้อความให้เหมาะสมตามความคิดเห็นที่ได้รับจากผู้ทรงคุณวุฒิ มีรายละเอียดดังตารางที่ 3.2

ตารางที่ 3.2 การปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือ สำหรับนิสิตครู ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

ข้อ	ข้อความเดิม	ข้อความที่ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ
9	เมื่อลงทะเบียนท่านรู้สึก่ววิชาที่เปิดสอนขาดความน่าสนใจทำให้ตัดสินใจลงเรียนได้ยาก	เมื่อจะลงทะเบียนท่านรู้สึก่ววิชาที่เปิดสอนขาดความน่าสนใจทำให้เลือกวิชาที่จะเรียนได้ยาก
19-20	ครูเป็นอาชีพที่นายกย่องและท่านภาคภูมิใจ ถ้าได้ประกอบอาชีพครู	แบ่งเป็น 2 ข้อความ ได้แก่ ครูเป็นอาชีพที่นายกย่อง ท่านภาคภูมิใจ ถ้าได้ประกอบอาชีพครู
25	หนังสืออ่านเพิ่มเติมในห้องสมุด	หนังสือในห้องสมุดของคณะครุศาสตร์
35	อาจารย์ทำให้ท่านมีความต้องการเป็นครูมากขึ้น	การสอนของอาจารย์ทำให้ท่านมีความต้องการเป็นครูมากขึ้น
38	อาจารย์ประเมินผลงานของท่านแล้วมีการให้ข้อมูลป้อนกลับ	อาจารย์มีการให้ข้อมูลป้อนกลับ เมื่อประเมินผลงานของท่าน
48	ในเวลาว่างท่านจะพยายามสืบค้นเทคนิคการสอนใหม่ เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนสนใจเรียน	ท่านพยายามสืบค้นเทคนิคการสอนใหม่ ๆ เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนสนใจเรียน
70	ท่านสอนด้วยเสียงที่ดังสามารถได้ยินทั้งห้อง	ท่านสอนด้วยเสียงชัดถ้อยชัดคำ
73	ท่านสามารถบริหารจัดการสิ่งต่างๆ ด้วยวิธีที่ดีที่สุด	ท่านสามารถบริหารจัดการสิ่งต่าง ๆ ในชั้นเรียน ด้วยวิธีที่ดีที่สุด

ขั้นตอนที่ 5 ปรับปรุงข้อความในแบบสอบถามตามคำแนะนำจากผู้ทรงคุณวุฒิและอาจารย์ที่ปรึกษา แล้วตรวจสอบความถูกต้อง และความเหมาะสมของภาษาของแบบสอบถาม

ขั้นตอนที่ 6 นำแบบสอบถามฉบับที่ 1 ไปทดลองใช้กับอาจารย์ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 3 คน ส่วนแบบสอบถามฉบับที่ 2 ไปทดลองใช้กับนิสิตครู ชั้นปี 3 ของคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบความเข้าใจภาษาในแบบสอบถาม

ขั้นตอนที่ 7 นำแบบสอบถามสำหรับนิสิตครูไปทดลองใช้ (try out) กับนิสิตจากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ จำนวน 32 คน แบ่งเป็นนิสิตที่ศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตร 4 ปี และ 5 ปี อย่างละ 16 คน ซึ่งไม่ได้เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ เพื่อหาคุณภาพของเครื่องมือด้านความเที่ยง (reliability) โดยใช้ Cronbach's Alpha coefficient ของแบบสอบถาม มีค่าความเที่ยงของแบบสอบถามทั้งฉบับ .922 เมื่อเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างอาจารย์และนิสิตครูจำนวน 45, 429 คนตามลำดับ โดยใช้ Cronbach's Alpha coefficient ของแบบสอบถาม มีค่าความเที่ยงของแบบสอบถามทั้งฉบับ .974, .969 ค่าความเที่ยงแต่ละองค์ประกอบ มีรายละเอียดดังตารางที่ 3.3

ตารางที่ 3.3 ความเที่ยงของแบบสอบถามวัดความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูล

องค์ประกอบ	อาจารย์	นิสิตครู	
	ค่าความเที่ยง (45 คน)	ค่าความเที่ยง (32 คน)	ค่าความเที่ยง (429 คน)
เอกสารหลักสูตร	.890	.667	.768
วิชาเรียน	.868	.683	.801
คุณลักษณะนิสิตครู	.736	.611	.822
ปัจจัยด้านทรัพยากร	.917	.513	.864
การจัดการหลักสูตร	.899		
การสอนของอาจารย์	.921	.680	.904
ลักษณะการเรียนของนิสิตครู		.725	.778
การเตรียมสื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอน	.935	.757	.803
คุณภาพของนิสิต	.932	.822	.923
ทั้งฉบับ	.974	.922	.969

ขั้นตอนที่ 8 จัดพิมพ์แบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงเรียบร้อยแล้ว นำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจริงกับกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้
 ขั้นตอนที่ 1 ขอความอนุเคราะห์จากบัณฑิตวิทยาลัย คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ทำหนังสือขอความร่วมมือ เพื่อขอเก็บรวบรวมข้อมูลกับอาจารย์หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต และนิสิตครู คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ขั้นตอนที่ 2 การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งออกเป็น 3 กลุ่มตามผู้ให้ข้อมูล

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับอาจารย์ ผู้วิจัยติดต่อเจ้าหน้าที่ภาควิชาต่าง ๆ เพื่อขอความร่วมมือในการแจกแบบสอบถามสำหรับอาจารย์ โดยแนบหนังสือขอความร่วมมือจากบัณฑิตวิทยาลัยกับแบบสอบถามไปด้วย กำหนดระยะเวลาในการเก็บข้อมูล 2 สัปดาห์ แจกแบบสอบถามได้ จำนวน 70 ชุด จาก 80 ชุด เนื่องจากอาจารย์บางท่านเป็นอาจารย์พิเศษ รับผิดชอบสอนในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตเพียงหลักสูตรเดียว และลาศึกษาต่อ เป็นต้น และเมื่อครบตามกำหนดเวลา ผู้วิจัยจึงไปติดต่อรับแบบสอบถามคืน ได้รับแบบสอบถามกลับคืน จำนวน 45 ชุด อัตราตอบกลับคิดเป็นร้อยละ 75.00

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับนิสิตครู แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ (1) นิสิตครู หลักสูตร 4 ปี สำเร็จการศึกษาแล้ว ผู้วิจัยจึงส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ตามที่อยู่ของนิสิตครู จำนวน 280 คน จากจำนวน 285 คน เพราะไม่ได้ให้ที่อยู่ติดต่อไว้ จำนวน 5 คน การติดตามการเก็บรวบรวมแบบสอบถาม ด้วยการโทรศัพท์ และให้นิสิตครูหลักสูตร 4 ปีบางส่วนช่วยติดต่อขอความร่วมมือจากเพื่อนนิสิตครูในการตอบแบบสอบถาม เนื่องจากช่วงแรกอัตราการตอบกลับแบบสอบถามค่อนข้างต่ำ และ (2) นิสิตครู หลักสูตร 5 ปี ใช้วิธีการแจกแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ติดต่ोजานหน้าที่คณะครุศาสตร์ เพื่อขอทราบช่วงเวลาที่นิสิตครูมาประชุมสัมมนา และดำเนินการแจกแบบสอบถามด้วยตนเอง และส่วนที่ 2 ติดต่อนิสิตครู หลักสูตร 5 ปีช่วยแจกแบบสอบถามให้กับเพื่อนนิสิตครูร่วมสาขาวิชา แต่มีนิสิตครูบางส่วนจบการศึกษาแล้ว จึงไม่สามารถติดต่อแจกแบบสอบถามได้ จำนวน 29 คน จาก 334 คน ผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามที่ตอบครบถ้วนจากนิสิตครู หลักสูตร 4 ปี จำนวน 191 คน และหลักสูตร 5 ปี จำนวน 238 คน อัตราตอบกลับคิดเป็นร้อยละ 68.21 และ 78.03 ตามลำดับ มีรายละเอียดดังตารางที่ 3.4

ตารางที่ 3.4 อัตราการตอบกลับแบบสอบถามของนิสิตครู หลักสูตร 4 ปีและ 5 ปี

กลุ่มตัวอย่าง	ส่งแบบสอบถาม (ชุด)	จำนวนการตอบกลับ (คน)	อัตราการตอบกลับ
นิสิตครู หลักสูตร 4 ปี	280	191	68.21
นิสิตครู หลักสูตร 5 ปี	305	238	78.03
รวม	585	429	73.34

3. การเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับกลุ่มบัณฑิตคณะครุศาสตร์ที่จบการศึกษาก่อนปีการศึกษา 2540 และประกอบวิชาชีพครู จำนวน 100 ชุด ผู้วิจัยติดต่อขอเก็บรวบรวมข้อมูลจากสถานศึกษาที่มีบัณฑิตคณะครุศาสตร์ที่จบการศึกษาก่อนปีการศึกษา 2540 โดยการสอบถามจากอาจารย์ แต่ละโรงเรียน แล้วจึงแจกแบบสอบถาม โดยครั้งแรกแจกแบบสอบถามจำนวน 120 ชุด

ได้แบบสอบถามกลับมา จำนวน 60 ชุด จึงแจกแบบสอบถามครั้งที่ 2 จำนวน 80 ชุด ได้รับแบบสอบถามคืน จำนวน 45 ชุด รวมแจกแบบสอบถาม จำนวน 2 ครั้ง รวมทั้งหมด 200 ชุด ได้รับแบบสอบถามคืน 100 ชุด อัตราตอบกลับคิดเป็นร้อยละ 50.00

ขั้นตอนที่ 3 หลังจากการเก็บรวบรวมข้อมูล ทำการตรวจสอบความครบถ้วนของแบบสอบถามวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง เพื่อทราบลักษณะการแจกแจงของกลุ่มตัวอย่างด้วยสถิติเชิงบรรยาย ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ และวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) โดยใช้โปรแกรม SPSS for Windows

2. วิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของอาจารย์และนิสิตนักศึกษาต่อหลักสูตร 4 ปีและ 5 ปี ระดับปริญญาตรี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย การเปรียบเทียบความคิดเห็นของอาจารย์ต่อหลักสูตร 4 ปีและ 5 ปี ส่วนการเปรียบเทียบความคิดเห็นของนิสิตครู จะเปรียบเทียบระหว่างนิสิตครู หลักสูตร 4 ปีและ 5 ปี เพื่อเปรียบเทียบหลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ 4 ปีและ 5 ปี ตั้งแต่ปีจจ่ายป้อน กระบวนการผลิตครูและผลที่เกิดขึ้นกับนิสิตครู แต่ละตัวแปร โดยใช้การทดสอบค่าที (t-test) ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ SPSS for Windows

2.4 การศึกษาเชิงคุณภาพ

ผู้ให้ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการคัดเลือกนิสิตครู เพื่อเป็นผู้ให้ข้อมูลการศึกษาเชิงคุณภาพด้วยวิธีการแบบเจาะจง (purposive sampling) โดยกำหนดเกณฑ์ที่ใช้ในการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลในการศึกษาเชิงคุณภาพ คือนิสิตครูที่เข้าศึกษาคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ระดับปริญญาตรี ในปีการศึกษา 2546 และ 2547 แบ่งเป็นสาขาวิชา 5 สาขาวิชา (หลักสูตร 4 ปีและ 5 ปี จำนวนสาขาวิชาละ 1 คน) ได้แก่ สาขาวิชาประถมศึกษา สาขาวิชามัธยมศึกษา-วิทยาศาสตร์ สาขาวิชามัธยมศึกษา-มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน และสาขาวิชาดนตรีศึกษา รวมจำนวน 10 คน และมีความเต็มใจยินดีให้ความร่วมมือในการวิจัย

เครื่องมือวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี 3 แบบ ได้แก่ แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์และแบบสอบถาม โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. แบบสังเกต เพื่อใช้เป็นข้อมูลเสริม หรือข้อมูลเพิ่มเติมที่ได้จากการสัมภาษณ์ให้มีความสมบูรณ์มากขึ้น

2. แบบสัมภาษณ์ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ใช้เป็นกรอบในการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลการศึกษาเชิงคุณภาพ หลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ 4 ปีและ 5 ปี เพื่อสอบถามข้อมูลเชิงลึก โดยแบบสัมภาษณ์แบ่งเป็น 2 ตอน คือตอนที่หนึ่งข้อมูลเบื้องต้นของผู้ให้สัมภาษณ์ และตอนที่สอง ประเด็นการสัมภาษณ์เกี่ยวกับกระบวนการผลิตครูและผลที่เกิดขึ้นกับนิสิตครู ลักษณะของแนวคำถามแสดงไว้ในภาคผนวก

3. แบบสอบถามความคิดเห็นของนิสิตครูต่อหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตที่ศึกษา ตั้งแต่ปัจจัยป้อน กระบวนการผลิต และผลที่เกิดขึ้นที่กับนิสิตครู จำนวน 1 ชุด

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนและกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลของผู้ให้ข้อมูล แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ก่อนการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในวันที่ 13 พฤศจิกายน 2551 ผู้วิจัยเริ่มติดต่อนิสิตครู หลักสูตร 4 ปีและ 5 ปี เพื่อพิจารณาคัดเลือกนิสิตครูที่มีคุณลักษณะตามเกณฑ์การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูล ทั้ง 10 คน จากนั้นทำการคัดเลือกนิสิตครู แล้วขอความร่วมมือในการวิจัย พร้อมทั้งชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัยให้ทราบ

ขั้นตอนที่ 2 ระหว่างการเก็บรวบรวมข้อมูล

เมื่อคัดเลือกนิสิตครูเป็นผู้ให้ข้อมูลตามที่กำหนดแล้ว ผู้วิจัยได้สร้างความสัมพันธ์กับผู้ให้ข้อมูล ได้ขออนุญาตศึกษาทำวิจัยด้วยวาจา ซึ่งทั้ง 10 คนได้อนุญาต ผู้วิจัยออกแบบตารางการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อทำการนัดผู้ให้ข้อมูลในการเก็บรวบรวมข้อมูลใช้ระยะเวลา 3 เดือน แบ่งเป็น 3 ช่วง เนื่องจากต้องการศึกษาในหลายๆ บริบท

ช่วงที่ 1 เก็บรวบรวมข้อมูลอย่างกว้าง โดยผู้วิจัยใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วม ได้ทำการสังเกตสภาพทั่วไป ทั้ง 10 คนในการทำงาน การเรียนและการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู แล้ววิเคราะห์ลักษณะเด่นและอุปนิสัยของแต่ละคน ผู้วิจัยใช้การพูดคุยทักทายผู้ให้ข้อมูล แล้วแนะนำตัวเอง ทำให้เกิดความไว้วางใจในตัวผู้วิจัยมากขึ้น เมื่อผู้วิจัยได้ทำความรู้จักจนไว้วางใจในตัวผู้วิจัยมากขึ้นแล้วจึงรวบรวมข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูล โดยการศึกษาเกี่ยวกับสภาพครอบครัว ลักษณะการเรียน โดยมุ่งที่จะอธิบายความรู้สึกนึกคิดของผู้ให้ข้อมูล จูงใจในการเข้าศึกษาในคณะครุศาสตร์ ซึ่งสามารถนำมาใช้เป็นข้อมูลส่วนหนึ่งในการสะท้อนให้เห็นพฤติกรรมของผู้ให้ข้อมูล

ช่วงที่ 2 เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลอย่างเจาะลึก พร้อมกับตรวจสอบข้อมูลเป็นระยะ ๆ เนื่องจากจำนวนผู้ให้ข้อมูลมีจำนวน 10 คน ผู้วิจัยจึงเก็บข้อมูลไปพร้อมๆ กัน ในการเก็บรวบรวมจะใช้การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการเป็นหลัก เน้นการพูดคุยแบบธรรมชาติ มีลักษณะเป็นกันเอง โดยมีจุดเน้นที่สำคัญ คือ ผู้วิจัยเปิดกว้างไม่จำกัดคำตอบ เพื่อให้ได้ตอบคำถามได้อย่าง

เต็มที่โดยอิสระ และไม่มี ความกังวลใด ๆ ในการตอบคำถาม เนื่องจากคุ้นเคยกับพอสมควร เพราะผู้วิจัยได้เดินทางไปสังเกตการทำงานหรือการเรียน หลักสูตร 4 ปี ส่วน หลักสูตร 5 ปี บางคนที่มี การฝึกประสบการณ์วิชาชีพ และสะดวกให้ผู้วิจัยเข้าไปสังเกตการสอน บางส่วนศึกษาจากการ สอนพิเศษของผู้ให้ข้อมูล หลักสูตร 5 ปี การไปสังเกตผู้ให้ข้อมูล ทำให้ผู้ให้ข้อมูลไว้วางใจและกล้า ที่จะตอบคำถามมากขึ้น ก่อนการสัมภาษณ์ผู้วิจัยขออนุญาตฉบับที่กและอัดเทปทุกครั้ง เมื่อมี การสัมภาษณ์ เพื่อนำมาเตือนความจำและประกอบการวิเคราะห์ข้อมูล โดยประเด็นที่ใช้ในการ สัมภาษณ์นำมาจากการรอบแนวคิด เพื่อให้มีความครอบคลุมมากขึ้น

ช่วงที่ 3 ตรวจสอบความครบถ้วนของข้อมูลและความถูกต้องของข้อมูลที่ได้รับ หากผู้ให้ ข้อมูลใดที่มีข้อมูลไม่ครบถ้วน จะติดต่อผู้ให้ข้อมูลเก็บข้อมูลเพิ่มเติม ทางโทรศัพท์หรือสถานที่ที่ผู้ให้ ข้อมูลสะดวก การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล ผู้วิจัยจะถามคำถามที่คล้ายคลึงกัน ต่างเวลา ต่างสถานที่กับผู้ให้ข้อมูลตรวจสอบกับแบบสอบถามที่ผู้ให้ข้อมูลได้ให้ข้อมูล ด้วยการสัมภาษณ์ อาจารย์และเพื่อนของผู้ให้ข้อมูล เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล

ขั้นตอนที่ 3 หลังการเก็บรวบรวมข้อมูล นำข้อมูลที่ได้มาจัดกระทำและวิเคราะห์ข้อมูล

การจัดกระทำข้อมูล

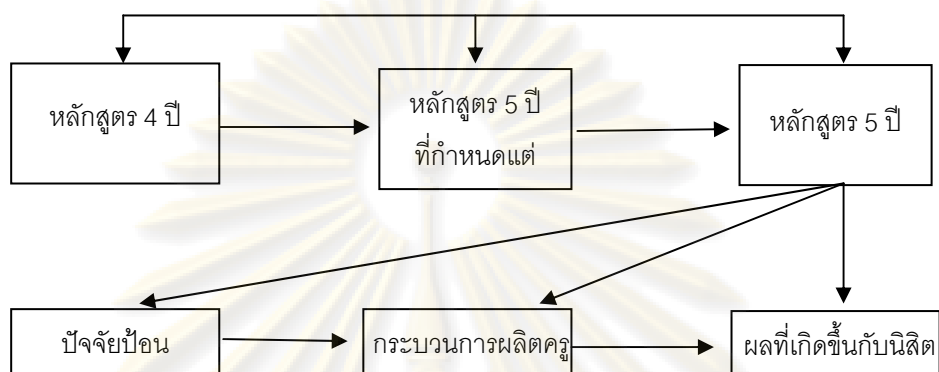
นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยการจดบันทึกและการถอดเทปในช่วงการ สัมภาษณ์ที่ได้นำมาตรวจสอบข้อมูลความถูกต้อง ด้วยการสัมภาษณ์ซ้ำ แล้วลดทอนข้อมูล และ วิเคราะห์ข้อมูล โดยทำทั้งสามกระบวนการไปพร้อม ๆ กับการเก็บรวบรวมข้อมูล และขั้นตอน สุดท้ายนำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์หามาเสนอโดยยึดวัตถุประสงค์การวิจัยเป็นหลัก

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้วิธีที่หลากหลายในการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม และ การศึกษาพหุผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) การวิเคราะห์ข้อมูลแบบ สร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (analytic induction) โดยการตีความสร้างข้อสรุปจากการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม นำข้อมูลมาดูความคล้ายคลึงและความแตกต่างกัน แล้วนำมาสรุปผล และการ วิเคราะห์โดยการเปรียบเทียบข้อมูล คือการนำเหตุการณ์หลายเหตุการณ์มาจำแนกชนิดของ ข้อมูลแล้วมาเปรียบเทียบกัน การนำเสนอจะสรุปเป็นความเรียง และการยกคำพูดของผู้ให้ข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์การวิจัยแบบพหุวิธี 3 วิธี ได้แก่ การวิจัยเอกสาร การวิจัย เชิงสำรวจ และการศึกษาข้อมูลเชิงปริมาณ มาสังเคราะห์ข้อมูล เพื่อผสมผสานข้อมูล แล้วนำผลที่ ได้มาทำการแปลความหมาย สรุปเป็นความเรียง และการยกคำพูดของผู้ให้ข้อมูล ตอบตาม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยแยกตามองค์ประกอบที่ศึกษา สามารถแสดงความสัมพันธ์ของการศึกษาวิจัยแบบพหุวิธี 3 วิธี ได้ดังแผนภาพที่ 3.1

แผนภาพที่ 3.1 ความสัมพันธ์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้การศึกษาแบบพหุวิธี คือ การวิจัยเอกสาร การวิจัยเชิงสำรวจ และการศึกษาเชิงคุณภาพ ในการเก็บรวบรวมข้อมูลตามกรอบแนวคิดที่ได้พัฒนาขึ้น สามารถสรุปการออกแบบงานวิจัย ตั้งแต่ ประเด็นที่ศึกษา วิธีวิจัย แหล่งข้อมูล/ผู้ให้ข้อมูล เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย และการวิเคราะห์ข้อมูล มีรายละเอียดดังตารางที่ 3.5

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 3.5 การออกแบบการวิจัยแบบพหุวิธี ตั้งแต่ปัจจัยป้อน กระบวนการผลิตครู และผลที่เกิดขึ้นกับนิสิตครู

ประเด็นที่ศึกษา	วิธีวิจัย	แหล่งข้อมูล/ผู้ให้ข้อมูล	เครื่องมือ	การวิเคราะห์ข้อมูล
ปัจจัยป้อน <ul style="list-style-type: none"> นโยบายหลักสูตร วิชาเรียน คุณลักษณะของอาจารย์ คุณลักษณะของนิสิตครู ปัจจัยด้านทรัพยากร 	<ul style="list-style-type: none"> วิจัยเอกสาร วิจัยเชิงสำรวจ การศึกษาเชิงคุณภาพ 	<ul style="list-style-type: none"> เอกสารเกี่ยวกับหลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ 4 ปีและ 5 ปี กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ กลุ่มอาจารย์ กลุ่มนิสิตครู ผู้ให้ข้อมูลการศึกษาเชิงคุณภาพ 10 คน 	<ul style="list-style-type: none"> แบบบันทึก แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต แบบสนทนากลุ่ม 	<ul style="list-style-type: none"> การวิเคราะห์เอกสาร การวิเคราะห์เนื้อหา การทดสอบค่าที (t-test)
กระบวนการผลิตครู <ul style="list-style-type: none"> การจัดการหลักสูตร การสอนของอาจารย์ ลักษณะการเรียนรู้ของนิสิตครู การเตรียมสื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอน 	<ul style="list-style-type: none"> วิจัยเอกสาร วิจัยเชิงสำรวจ การศึกษาเชิงคุณภาพ 	<ul style="list-style-type: none"> เอกสารเกี่ยวกับหลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ 4 ปีและ 5 ปี กลุ่มผู้บริหารและอาจารย์ กลุ่มนิสิตครู ผู้ให้ข้อมูลการศึกษาเชิงคุณภาพ 10 คน 	เหมือนข้อ 1	เหมือนข้อ 1
ผลที่เกิดขึ้นกับนิสิตครู <ul style="list-style-type: none"> คุณภาพของนิสิตครู 	<ul style="list-style-type: none"> วิจัยเชิงสำรวจ การศึกษาเชิงคุณภาพ 	<ul style="list-style-type: none"> กลุ่มอาจารย์ กลุ่มนิสิตครู ผู้ให้ข้อมูลการศึกษาเชิงคุณภาพ 10 คน 	<ul style="list-style-type: none"> แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต แบบสนทนากลุ่ม 	<ul style="list-style-type: none"> การวิเคราะห์เนื้อหา การทดสอบค่าที (t-test)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การเปรียบเทียบหลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ 4 ปี และ 5 ปีในครั้งนี้ นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 การวิเคราะห์แนวคิดการปฏิรูปหลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ และ ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ปัจจัยป้อน กระบวนการผลิตครู และผลที่เกิดขึ้นกับนิสิตครู โดยนำเสนอแบบผสมผสานข้อมูลจากผลการวิจัยเอกสาร ผลการวิจัยเชิงสำรวจ และผลการศึกษาเชิงคุณภาพ

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์แนวคิดการปฏิรูปหลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์

การนำเสนอผลการวิเคราะห์แนวคิดการปฏิรูปหลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ จะนำเสนอผลการวิเคราะห์เอกสาร และอธิบายรายละเอียดเพิ่มเติมด้วยผลการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ผลการวิจัยเอกสาร พบว่า แนวคิดในการสร้างหลักสูตร 5 ปีเกิดจากวิกฤติปัญหาเกี่ยวกับคุณภาพของครูในประเทศไทยที่เกิดขึ้นมาเป็นเวลานาน และได้ส่งผลกระทบต่อกันเป็นลูกโซ่ โดยมีปัญหาตั้งแต่การคัดเลือกคนเข้าเรียนครู กระบวนการผลิตครู การใช้ครู และการรับรองมาตรฐานวิชาชีพครู ซึ่งที่ผ่านมามีความพยายามแก้ไขปัญหาดังกล่าว แต่ยังคงขาดทิศทางและแนวทางที่ชัดเจน จึงยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาคุณภาพครูได้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติจึงได้สนับสนุนให้สภาคุณวุฒิครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ แห่งประเทศไทย ศึกษาวิจัยภาวะวิกฤตและยุทธศาสตร์การพัฒนาคณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ และได้จัดทำเป็นแผนปฏิรูปสถาบันผลิตครู เพื่อให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่ให้ความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาวิชาชีพครูในฐานะวิชาชีพชั้นสูง เพราะครูและบุคลากรทางการศึกษาเป็นกลไกสำคัญอย่างยิ่งต่อการปฏิรูปการศึกษา

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 มีแนวคิดหลักในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาสังคมไทย โดยจัดการศึกษาที่มุ่งพัฒนาตัวบุคคลให้เป็นคนดีมีสุข เป็นสังคมที่มีสันติ สามารถแข่งขันกับนานาชาติได้ ดังนั้น การศึกษาจะต้องมีความอิสระและหลากหลาย เพื่อให้ผู้เรียนมีทางเลือกและทางออกที่ดีในการศึกษา โดยมีครูและบุคลากรทางการศึกษาเป็นแรงขับเคลื่อนนโยบายการศึกษาไปสู่ประชาชนทุกระดับ ประกอบกับพระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546 มาตรา 43 และ 44 กำหนดให้การประกอบวิชาชีพครูและผู้บริหารการศึกษาเป็นวิชาชีพควบคุม ต้องมีคุณสมบัติ (1) มีอายุไม่ต่ำกว่า 20 ปีบริบูรณ์ (2) มีวุฒิปริญญาทางการศึกษา

หรือเทียบเท่า หรือมีวุฒิการศึกษาอื่นที่คุรุสภารับรอง และ (3) ผ่านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา ตามหลักสูตรปริญญาทางการศึกษา เป็นเวลาไม่น้อยกว่า 1 ปีการศึกษา และผ่านเกณฑ์ที่คุรุสภา กำหนด ส่งผลให้หลักสูตร 4 ปีไม่สอดคล้องกับพระราชบัญญัติฯ ข้างต้น จึงมีแนวคิดปรับปรุง หลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ให้สามารถผลิตครูที่พัฒนาคนให้มีความรู้ แก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้อง กับครูให้ลดน้อย ซึ่งหลักสูตร 5 ปีสอดคล้องกับพระราชบัญญัติฯ ข้างต้น

สำนักงานปฏิรูปการศึกษาได้เสนอหลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ 6 ปี หรือเรียกว่า หลักสูตร 6 ปี ซึ่งเป้าหมายของหลักสูตร 6 ปีคือสร้างบัณฑิตครูที่มีความลึกซึ้งทางวิชาการ และชำนาญในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ตลอดจนมีใจรักในวิชาชีพและมีจิตวิญญาณของ ความเป็นครู สอดคล้องกับแนวทางการปฏิรูปการเรียนรู้ โดยการเรียนในหลักสูตร 6 ปี แบ่งเป็น การเรียนวิชาการ 5 ปีการศึกษาและฝึกประสบการณ์วิชาชีพ 1 ปีการศึกษา นิสิตครูที่เข้าเรียนจะ ได้รับทุนการศึกษาในการศึกษาเล่าเรียน เพราะการให้ทุนการศึกษาเป็นแรงจูงใจและสามารถคัด คนเก่ง คนดี และคนที่มีใจรักวิชาชีพครูเข้าเรียนในหลักสูตร 6 ปี เพื่อบ่มเพาะความเป็นครูมืออาชีพ และผลิตวิชาชีพครูในปริมาณที่เพียงพอกับการใช้วิชาชีพครูเท่านั้น

อย่างไรก็ตามด้วยเวลาที่ใช้ในการเรียนถึง 6 ปีและค่าใช้จ่ายในการเรียนที่สูง ทำให้เกิด การคัดค้านแนวคิดหลักสูตร 6 ปี จึงมีการเสนอในที่ประชุมสภาคณบดีคณะครุศาสตร์/ ศึกษาศาสตร์แห่งประเทศไทย ให้ลดเวลาเรียนเหลือ 5 ปีการศึกษา โดยแบ่งเป็นการเรียนวิชาการ 4 ปีการศึกษาและฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู 1 ปีการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับมาตรฐานที่คุรุสภา กำหนดให้หลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ต้องมีการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ 1 ปีการศึกษา ที่ ประชุมสภาคณบดีคณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์จึงมีมติเป็นเอกฉันท์ ให้ใช้หลักสูตรครุศาสตร์/ ศึกษาศาสตร์ที่มีเวลาในการเรียน 5 ปี ดังนั้น จุดแข็งของหลักสูตร 5 ปี คือ การเพิ่มความรู้ทาง วิชาการและวิชาชีพ รวมทั้งการฝึกประสบการณ์วิชาชีพที่มากกว่าหลักสูตร 4 ปี ซึ่งจะช่วยพัฒนา ให้นิสิตครู มีความเป็นครูมืออาชีพ

คุรุสภารับรองหลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ 2 หลักสูตร คือ หลักสูตร 4+1 และหลักสูตร 5 ปี เมื่อเปรียบเทียบหลักสูตรทั้งสองพบว่า มีจุดแข็งที่แตกต่างกัน คือ จุดแข็งของหลักสูตร 4+1 คือมี แนวโน้มที่จะผลิตครูที่มีความเชี่ยวชาญในวิชาเอกหรือวิชาเฉพาะ เพราะหลักสูตร 4+1 เรียน วิชาเอก อย่างน้อย 92 หน่วยกิตจากคณะที่เปิดสอนโดยตรง ส่วนหลักสูตร 5 ปีเรียนวิชาเอก อย่าง น้อย 74 หน่วยกิต ดังนั้น หลักสูตร 4+1 จึงเรียนวิชาเอกมากกว่าหลักสูตร 5 ปี จำนวน 18 หน่วยกิต คิดเป็นร้อยละ 19.57 ของหลักสูตร 4+1 (หมวดวิชาเฉพาะ วิชาเอกของคณะวิทยาศาสตร์ และคณะ ครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย) จุดแข็งของหลักสูตร 5 ปีคือนิสิตครู หลักสูตร 5 ปีได้รับการ

หล่อหลอมความเป็นครูตลอด 5 ปีการศึกษา และเรียนวิชาครู จำนวนไม่น้อยกว่า 50 หน่วยกิต ส่วนหลักสูตร 4+1 มีการบ่มเพาะจิตวิญญาณความเป็นครูให้กับนิสิตครู เพียง 1 ปีการศึกษาครั้ง และหลักสูตร 4+1 เรียนวิชาครูจำนวนไม่น้อยกว่า 24 หน่วยกิต เมื่อเปรียบเทียบจำนวนหน่วยกิตวิชาครูพบว่า หลักสูตร 4+1 เรียนวิชาครูไม่ถึงครึ่งของหลักสูตร 5 ปี

ผลการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิมีความสอดคล้องกับผลการวิจัยเอกสาร พบว่า ผู้เข้าเรียนครูมีผลการเรียนที่ค่อนข้างต่ำ และครูบางส่วนไม่มีคุณภาพ มีความรู้ไม่ลึกซึ้ง และขาดความเชี่ยวชาญในการจัดการเรียนการสอน ทำให้ไม่สามารถพัฒนาผู้เรียนได้ ประกอบกับครูไม่ทุ่มเทในการปฏิบัติหน้าที่ครู ส่งผลให้ประสิทธิภาพต่อวิชาชีพครูของบุคคลในสังคมลดน้อยลง

“...ต้องการได้ครูที่เก่ง แต่มีปัญหาที่คนไม่เก่งเลือกเข้ามาเรียนครู ส่วนคนเก่งไม่เลือกเรียนครู แล้วบัณฑิตครูไม่เก่งวิชาการ...”

(ผู้ทรงคุณวุฒิ 1)

“...วิชาชีพครูได้รับการวิพากษ์วิจารณ์ค่อนข้างมาก เกี่ยวกับเรื่องคุณภาพ ครูไม่เข้มเรื่องเนื้อหา ขาดความเชี่ยวชาญ ไม่ทุ่มเท...”

(ผู้ทรงคุณวุฒิ 2)

เมื่อหลักสูตร 4 ปีไม่สามารถปลูกฝังให้นิสิตครูเป็นครูตามที่สังคมต้องการได้ ประกอบกับมีการยกวิชาชีพครูเป็นวิชาชีพชั้นสูง ที่ประชุมสภาคณบดีคณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์จึงมีแนวคิดปรับปรุงหลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ให้มีความเข้มทางวิชาการ และเชี่ยวชาญทางวิชาชีพ โดยการขยายเวลาในการเรียนให้มากขึ้น จากที่ใช้เวลาเรียน 4 ปีการศึกษา และเพื่อให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546 ที่กำหนดให้ฝึกประสบการณ์วิชาชีพ 1 ปีการศึกษา

“...วิชาชีพครูเป็นวิชาชีพชั้นสูง ดังนั้นต้องใช้ระยะเวลาศึกษามากขึ้น เพราะถ้ายังใช้เวลา 4 ปี ในการเรียนการสอน แล้วต้องออกฝึกสอน 1 ปี เหลือเวลาเรียนเนื้อหา 3 ปี เราก็ต้องอัดวิชาให้เรียนใน 3 ปี บางมหาวิทยาลัยออกแบบหลักสูตรแบบนี้ แต่ครูสภาก็ยังไม่รับรอง ถ้าไปอัดความรู้อาจไม่ได้คุณภาพ เพราะการเรียนการสอนต้องออกปฏิบัติ ...”

(ผู้ทรงคุณวุฒิ 1)

“...เมื่อการผลิตบัณฑิตครูไม่ได้ตรงตามเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ ที่ประชุมสภาคณบดีจึงมาคิดว่า ทำอย่างไรให้มีคุณภาพ หลักสูตร 4 ปีเหมือนเดิมคงไม่ได้แล้วพระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546 ก็มีกำหนดให้ฝึก 1 ปีการศึกษา จะเหลือเนื้อหาให้เรียน 3 ปีซึ่งไม่พอ หลักสูตรใหม่ต้องการเพิ่มเนื้อหาสาระ และฝึกปฏิบัติเพิ่มเติม...”

(ผู้ทรงคุณวุฒิ 3)

จากการสัมมนาทางวิชาการ เรื่อง “วิธีการพัฒนานโยบายการพัฒนาวิชาชีพครู” เมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2552 ณ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และผลการสัมภาษณ์ผู้บริหาร พบว่า การสร้างหลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ต้องการให้มีความสอดคล้องกับความเป็นวิชาชีพชั้นสูง เน้นการเพิ่มความรู้ทางวิชาการและฝึกปฏิบัติงานครู จึงมีการเสนอหลักสูตร 6 ปี ซึ่งได้รับแนวคิดจากกระบวนการผลิตแพทย์และบุคลากรทางการแพทย์ และการผลิตครูในประเทศที่มีการปฏิบัติที่ดี แต่ได้รับการคัดค้านเนื่องจากใช้เวลาเรียนค่อนข้างนาน อีกทั้งเงินเดือนครูไม่ได้เพิ่มตามที่ได้เสนอไว้ และการเรียนในหลักสูตร 6 ปี นิสิตครูได้รับวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรีเท่านั้น จึงได้ล้มเลิกแนวคิดหลักสูตร 6 ปี

“...คนที่เริ่มคิดเกี่ยวกับหลักสูตร 6 ปีมีแนวคิดมาจากวิชาชีพหมอ เพราะหมอได้คนเก่งมาเรียน และได้รับเงินเดือนมากกว่าอาชีพครู ระหว่างฝึกก็ได้เงินเดือน แต่จริง ๆ แล้วครูทำแบบหมอไม่ได้ ...”

(ผู้ทรงคุณวุฒิ 1)

“...ประเทศที่พัฒนาแล้วในโลก ส่วนใหญ่จะให้ครูเรียนในระดับที่มากกว่าปริญญาตรี และสอดคล้องกับความต้องการยกระดับวิชาชีพครูให้เป็นวิชาชีพชั้นสูง เพื่อแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดกับวิชาชีพครู และการผลิตครูควรมีจำนวนเพียงพอกับการใช้ ไม่มีการผลิตเกินแล้วตงงาน...”

(ผู้ทรงคุณวุฒิ 4)

“...ข้อเสนอในการปฏิรูปหลักสูตรมาจากคณะกรรมการปฏิรูปการศึกษาในขณะนั้น เสนอให้เรียน 6 ปี แล้วเงินเดือนเท่ากับหมอ คือ คนที่เรียนครู หลักสูตร 6 ปีได้รับเงินเดือนเพิ่มมากขึ้น แต่ระหว่างที่ดำเนินการมีการตรวจสอบกับภาครัฐปรากฏว่า รัฐบาล ก.พ.เสนอให้เงินเดือนเพิ่มมากขึ้นเล็กน้อย และได้วุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรีเท่ากับเรียน 4 ปี ซึ่งไม่เป็นไปตามที่เสนอไว้ จึงล้มเลิกแนวคิดหลักสูตร 6 ปี เพราะเรียนแบบ 4 ปีแล้วเรียนต่อปริญญาโท แล้วได้เงินเดือนตามปกติจะดีกว่า ...”

(ผู้ทรงคุณวุฒิ 3)

แม้จะล้มเลิกแนวคิดหลักสูตร 6 ปี แต่จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้บริหาร พบว่า หลักสูตร 6 ปีมีจุดแข็ง คือ สามารถคัดเลือกคนเก่งเข้ามาเรียนในคณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ ผู้ที่สำเร็จการศึกษามีความเชี่ยวชาญในเนื้อหาวิชาการ และมีความชำนาญในการจัดการเรียนการสอน จุดอ่อนของหลักสูตร 6 ปี คือ ใช้เวลาในการเรียนการสอนนานเกินไป ค่าใช้จ่ายในการเรียนค่อนข้างมาก และนิสิตครูบางส่วนที่ไม่ได้ประกอบวิชาชีพครูเสียโอกาสในการทำงาน

“...จุดแข็ง ทำให้ได้คนเก่งเข้ามา เมื่อจบการศึกษาสามารถเป็นครูมืออาชีพได้ จุดอ่อน ระยะเวลาในการศึกษาจะใช้ระยะเวลามาก ทำให้ค่าใช้จ่ายค่อนข้างมาก...”

(ผู้ทรงคุณวุฒิ 1)

“...จุดแข็ง คือ คนที่สนใจเป็นครูมาเรียนมากขึ้น จุดอ่อน คือ การเรียนในหลักสูตร 6 ปี ก็ไม่ได้ทำอะไรใหม่ แค่เรียนเพิ่มมากขึ้นเท่านั้น และคนที่ไม่ต้องการเป็นครู ต้องเสียเวลาถึง 6 ปี...”

(ผู้ทรงคุณวุฒิ 2)

แต่หลักสูตร 6 ปีได้รับการคัดค้านจากหลายฝ่าย และเวลาเรียน 4 ปีไม่เพียงพอในการเรียน เนื้อหาวิชาการและการฝึกประสบการณ์วิชาชีพเพิ่มเติม สภาคณบดีคณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์จึง มีการประชุมและมีมติเป็นเอกฉันท์ให้ใช้หลักสูตรที่มีใช้เวลาเรียน 5 ปี โดยแบ่งการเรียนวิชาการ 4 ปี การศึกษาและฝึกประสบการณ์วิชาชีพ 1 ปีการศึกษา ได้แก่ หลักสูตร 4+1 และหลักสูตร 5 ปี

“...หลักสูตร 5 ปีเกิดจากการลงมติในที่ประชุมสภาคณบดีฯ จะต้องออกจึงมีการออกเสียงลงมติซึ่งเป็น เอกฉันท์ที่จะใช้คือหลักสูตร 5 ปี และหลักสูตร 4+1 ที่มีอยู่ก่อนหน้านี้ยังมีอยู่...”

(ผู้ทรงคุณวุฒิ 1)

“...หลักสูตร 5 ปีเกิดจากมาตรฐานวิชาชีพที่คุรุสภากำหนด ต้องฝึกประสบการณ์วิชาชีพ 1 ปีการศึกษา และมาตรฐานหลักสูตรมีการกำหนดจำนวนหน่วยกิตเพิ่มขึ้น และมีการกำหนดวิชาชีพครู 9 ด้าน ทำให้หลักสูตร ต้องมีการเปลี่ยนแปลง ในอดีตมีหลักสูตร 4+1 อยู่แล้วคือรับคนที่จบคณะอื่น ๆ ที่เรียน 4 ปี แล้วมาเรียนวิชาชีพ ครู 1 ปี จึงคิดว่า ถ้าดีก็ควรเรียน 5 ปีรวดไปเลย โดยเพิ่มวิชาเอกและการฝึกประสบการณ์วิชาชีพให้มากขึ้น...”

(ผู้ทรงคุณวุฒิ 2)

“...หลักสูตรใหม่ต้องการเพิ่มเนื้อหาสาระ และฝึกปฏิบัติเพิ่มเติม จึงมาสรุปที่ 5 ปีเหมาะที่สุด ได้ เงินเดือนมากกว่าหลักสูตร 4 ปี สมมติคนที่เรียนแล้วไม่เป็นครู ก็เสียเวลาแค่ปีเดียว ถือว่าไม่เสียเวลามาก...”

(ผู้ทรงคุณวุฒิ 3)

อย่างไรก็ตาม ผู้ทรงคุณวุฒิ 4 ได้อธิบายนโยบายหลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ 5 ปีที่ กำหนดแต่แรก มีเพียงหลักสูตร 4+1 คือ นิสิตครูเรียนระดับปริญญาตรีจากคณะที่เปิดสอนโดยตรง เมื่อสำเร็จการศึกษาจึงเรียนต่อหลักสูตรปริญญาทางการศึกษา แต่หลักสูตรครุศาสตร์/ ศึกษาศาสตร์ที่ใช้ในปัจจุบันมีความคลาดเคลื่อนจากนโยบายที่กำหนดแต่แรก และมีการ เปลี่ยนแปลงจากหลักสูตร 4 ปีเพียงเล็กน้อย

“...หลักสูตร 5 ปีที่เสนอคือเรียนทฤษฎี 4 ปี แล้วมาเติมเกี่ยวกับครู 1 ปี ไปเรียนที่คณะอื่นแล้วให้เรียน คณะครุศาสตร์แค่ 1 ปี..แต่เมื่อนำหลักสูตร 5 ปีมาใช้กลับไม่ได้เปลี่ยนแปลงมากนัก คือ หลักสูตรเหมือนเดิม อาจารย์ผู้สอนเป็นคณะครุศาสตร์เหมือนเดิม แม้ว่าคนที่เข้าเรียนจะดีขึ้น แต่ก็ไม่น่าจะประสบความสำเร็จเท่าไร แล้วมาเพิ่มการฝึกเป็น 1 ภาคการศึกษา จึงกลายเป็น เรียนวิชาครูมากไปหมด...”

(ผู้ทรงคุณวุฒิ 4)

หลักสูตร 4+1 เป็นหลักสูตรที่ได้รับการรับรองจากคุรุสภา โดยหลักสูตร 4+1 มีจุดแข็ง คือ การเน้นให้นิสิตครูมีความรู้ความเชี่ยวชาญในด้านเนื้อหาวิชาการ เนื่องจากนิสิตครูได้เรียนเนื้อหา วิชาการกับคณะที่เปิดสอนโดยตรง และเพิ่มเติมคุณลักษณะความเป็นครูจากคณะครุศาสตร์อีก 1 ปี การศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับหลักสูตรผลิตครูของประเทศนิวซีแลนด์และสหรัฐอเมริกาที่การผลิตครู นิยมเรียนสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาใดสาขาหนึ่ง แล้วจึงมาเรียนต่อประกาศนียบัตร ทางการศึกษา 1 ปีการศึกษา

“...หลักสูตร 4+1 มีอยู่ก่อนหน้านี้แล้ว และเป็นหลักสูตรที่ได้รับการรับรองจากคุรุสภา เพราะมีหลักสูตรสอดคล้องกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ โดยหลักสูตร 4+1 มีจุดแข็ง คือ เน้นเนื้อหาวิชาการ เพราะเรียนวิชาเอกค่อนข้างมาก และเรียนมาโดยตรง ...”

(ผู้ทรงคุณวุฒิ 1)

“...หลักสูตรที่เราใช้ส่วนใหญ่นำต้นแบบมาจากอเมริกา มีการเรียนแบบได้รับ 2 ปริญญา ทำให้สามารถผลิตครูที่เน้นเนื้อหาวิชาการ...”

(ผู้ทรงคุณวุฒิ 2)

ผลการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า การเรียนในหลักสูตรปริญญาทางการศึกษาจะต้องใช้เวลาอย่างน้อยสามภาคการศึกษา เนื่องจากต้องเรียนวิชาครูก่อนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ 2 ภาคการศึกษา ซึ่งเวลาดังกล่าวถือว่าค่อนข้างน้อย อาจยังไม่สามารถหล่อหลอมให้นิสิตครู หลักสูตร 4+1 มีจิตวิญญาณความเป็นครูได้ ดังนั้น นิสิตครูที่สำเร็จการศึกษาในหลักสูตรนี้ ควรสอนนักเรียนในช่วงชั้นที่ 4 และจุดอ่อนของหลักสูตร 4+1 อีกประการหนึ่ง คือ ไม่สามารถคัดเลือกนิสิตครูที่เข้าเรียนต่อคณะครุศาสตร์

“...แต่หลักสูตร 4+1 อาจมีความเป็นครูน้อย จึงควรไปสอนนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เพราะนักเรียนไม่ต้องการพุ่มพุกมาก แต่ต้องความรู้เนื้อหาที่เน้นจากครู ...”

(ผู้ทรงคุณวุฒิ 1)

“...ถ้าสามารถคัดคนที่ได้คะแนนมากของคณะวิทยาศาสตร์มาเรียน 4+1 แบบ 3.50 ขึ้นไป เต็มใจรับเป็นอย่างดี เพราะเขามีทางเลือกแล้วยังอยากเป็นครูแต่ถ้าเกรด 2.00 มาเรียนเพราะหางานทำไม่ได้ ก็ไม่ตรงตามที่ต้องการ การเรียนวิชาครูก็น้อย....”

(ผู้ทรงคุณวุฒิ 2)

“...เรียนต่างคณะหรือเรียนแบบ 4+1 ถ้าเก่งจริงก็คงไม่มาเรียนครู จะมาก็คงได้คนไม่เก่ง เรียนต่อของเขาไม่ได้ จึงควรเรียนแบบต่อไปเลยดีกว่า...”

(ผู้ทรงคุณวุฒิ 3)

หลักสูตร 5 ปีได้รับการปรับปรุงจากหลักสูตร 4 ปี คือ การเพิ่มจำนวนหน่วยกิตวิชาเอกให้ใกล้เคียงกับหลักสูตร 4+1 เพื่อให้ นิสิตครูมีเนื้อหาวิชาการที่มีความเข้มข้น เพิ่มจำนวนหน่วยกิตวิชาครูและเพิ่มกิจกรรมในโครงการเสริมความเป็นครู เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นครูให้กับ นิสิตครู

“...หลักสูตร 5 ปีเน้นให้คนเก่ง คนดีเข้ามาเป็นครู มีคุณลักษณะของความเป็นครูครบถ้วน มีจิตวิญญาณของความเป็นครู...”

(ผู้ทรงคุณวุฒิ 1)

“...จุดแข็ง มีจำนวน 3 ข้อ ได้แก่ (1) ความเข้มข้นในเนื้อหาวิชาการ คณะวิทยาศาสตร์ เรียนวิชาเอก ประมาณ 92 หน่วยกิต ของที่คณะเพิ่มวิชาในหมวดวิชาเอกประมาณ 74 หน่วยกิต เกือบเท่ากัน (2) การปฏิบัติงานครู ฝึกสอนมากขึ้น ก่อนการฝึกสอนต้องมีวิชาที่ให้นิสิตคุ้นเคยกับโรงเรียน ไปสังเกตการสอน ปฏิบัติการสอน แต่ต้องได้ครูพี่เลี้ยงที่ดี ซึ่งเป็นสิ่งที่สำคัญ และ (3) โครงการเสริมความเป็นครู ซึ่งจะพัฒนา คุณลักษณะความเป็นครูให้กับนิสิตครูมากขึ้น จุดอ่อน มีจำนวน 2 ข้อ ได้แก่ (1) เพิ่มวิชาอย่างเดียว ไม่มีการ ปรับวิชาเก่าให้เหมาะสม จึงปรับปรุงหลักสูตร 5 ปีที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน ซึ่งจะนำหลักสูตร 5 ปีที่ปรับปรุงไปใช้ในปี หน้าที่ปรับมีการแก้ไขเก่าด้วย และ (2) ทำให้เกิดการตื่นตัว มีคนสมัครเข้าเรียนครูมาก เพราะข่าวเรื่องการ เปิดสอบบรรจุครู ชาววิทยฐานะที่เป็นแรงผลักดัน...”

(ผู้ทรงคุณวุฒิ 2)

“...หลักสูตร 5 ปีเพิ่มหลักใหญ่ 4 เรื่อง คือ (1) เพิ่มเนื้อหาให้เกือบเท่ากับการเรียนคณะนั้น ๆ เช่น คณะ วิทยาศาสตร์ เรียนวิชาเอกประมาณ 92 หน่วยกิต ของที่คณะจะเรียนประมาณ 74 หน่วยกิต เกือบเท่ากับ วิชาเอกของวิทยาศาสตร์ พวกเรียนเอกไทย อังกฤษเกือบเรียนเท่าพวกปกติ (2) เพิ่มที่เกี่ยวกับวิชาชีพครู โดยตรง เพื่อให้เข้ากับเกณฑ์มาตรฐาน (3) เพิ่มเทคโนโลยี การสร้างนวัตกรรม การพัฒนาความรู้ทักษะ และ (4) เพิ่มฝึก ปฏิบัติ เรามีฝึกสอนอยู่แล้ว จึงเป็นการพัฒนาความสามารถด้านการสอน ฝึกสอน 1 ปี...”

(ผู้ทรงคุณวุฒิ 3)

ผู้บริหาร 2 แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสูตรที่ใช้ผลิตครูยังควรเป็นหลักสูตร 5 ปี พบว่า ควรใช้หลักสูตร 5 ปีมากกว่าหลักสูตร 4+1 เพราะการเรียนในหลักสูตร 5 ปีมีความเข้มข้นทาง วิชาเอกใกล้เคียงกับหลักสูตร 4+1 และนิสิตครูมีความเป็นครูมากกว่าหลักสูตร 4+1

“...ขณะนี้ยังควรใช้ต่อไป แต่ตอนนี้ก็มีเสียงวิพากษ์วิจารณ์ว่าใช้เวลาเรียนนาน แม้ว่าใครเรียนเก่งก็ สามารถเรียนจบได้ภายใน 4 ปี ครั้ง เราน่าจะมีการเปรียบเทียบหลักสูตร 5 ปี กับ 4+1 อันใดมีข้อดีข้อเสีย แตกต่างกัน คือ บางที่คำนวณว่า 5 ปี เรียนซ้ำแต่ 4+1 ระยะเวลาเท่ากัน แต่กว่าถ้า 4+1 จะมีความแน่นของวิชาเอก มากกว่า แต่ก็ไม่ได้วิธีสอน มีข้อถกเถียงกันว่า บางคนไม่ได้เรียนวิธีการสอนมาเลย ก็มีพรสวรรค์สอนเก่ง แต่คน ไม่ได้มีพรสวรรค์ทั้งหมด จึงต้องมีการสอน การเรียนแบบ 5 ปี จิตวิญญาณความเป็นครูต้องมากกว่าแน่นอน เพราะมีการเสริมตลอดเวลา คนที่เรียนคณะอื่น...”

(ผู้ทรงคุณวุฒิ 2)

ผู้บริหาร 3 แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสูตร 5 ปีกับนโยบายหลักสูตร 5 ปี พบว่า หลักสูตร 5 ปีที่ใช้อยู่ยังไม่เอื้ออำนวยและตอบสนองตามนโยบายหลักสูตร 5 ปีที่กำหนดแต่แรก เท่าที่ควร โดยนโยบายของหลักสูตร 5 ปีมีเป้าหมายเพื่อผลิตบัณฑิตครูที่มีความรู้ทางเนื้อหา วิชาการอย่างลึกซึ้ง มีทักษะในการปฏิบัติงานวิชาชีพครู มีความคิดสร้างสรรค์ และมีส่วนร่วมใน การพัฒนาวิชาชีพครู ในขณะที่หลักสูตร 5 ปีที่ใช้ในปัจจุบัน ไม่สามารถจูงใจนักเรียนที่เก่งเข้ามา เรียนได้ และการปรับปรุงหลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ มีการบูรณาการในลักษณะสหวิชา ค่อนข้างน้อย เนื่องจากเวลาที่ใช้ในการปรับปรุงหลักสูตรค่อนข้างจำกัด

“...นโยบายหลักสูตร 5 ปี มีเป้าหมาย 4 ข้อ ได้แก่ (1) ให้วิชาชีพครูมีความเข้มข้นในเชิงเนื้อหา เนื้อหาเพียงพอ มีความเข้ม และความลึกพอที่ผู้เรียนนำไปใช้กับผู้อื่นได้เต็มที่ (2) นิสิตครูมีทักษะความเป็นครูอย่างพร้อมมูล เมื่อจบหลักสูตรเข้าสู่โรงเรียนสามารถทำได้ทันที (3) อยากให้เป็นนิสิตครูดคิดอะไรใหม่ ๆ พร้อมทั้งจะนำความเปลี่ยนแปลงมาสู่สถานศึกษา และ (4) ไม่ใช่มีบทบาทแค่เป็นครูในห้องเรียน ควรเข้ามาช่วยปรับปรุงในวิชาชีพ แต่หลักสูตร 5 ปีที่ใช้ในปัจจุบัน โดยการ ประเมินตามความเห็น (1) เนื้อหาสาระไม่ค่อยแน่ใจว่า เพิ่มหน่วยกิต แล้วได้อะไรที่ลึกซึ้งมากนักน้อยแค่นั้น เพราะถ้าเด็กที่ไม่ใช่ทุน ไม่แน่ใจว่า เด็กจะพร้อมมารับเนื้อหาวิชาการที่ลึกซึ้ง โดยเฉพาะวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ (2) วิชาชีพมีการปรับปรุงเพียงเล็กน้อย คือ เพิ่ม/ลดบางวิชา ไม่ได้บูรณาการ ในเนื้อหาสาระไม่ได้แสวงหา วิธีการรูปแบบ ทิศทางของวิชาชีพครูใหม่ ๆ นวัตกรรมก็ไม่ค่อยมี คือเป็นการเสริมเพิ่มเข้าไป ไม่ได้ประยุกต์ ไม่ได้วางแผนจัดการที่จะจัดรายวิชา เนื้อหาสาระและกระบวนการเพื่อให้เขาเป็นครูที่มีความแตกต่างจากคนที่ไม่ได้เรียนครูอยากแท้จริง แต่หมอบเห็นความแตกต่างของเราแค่เสริมเข้าไป ไม่ได้มีการวิเคราะห์ความสามารถ เนื้อหาสาระ หลักสูตร ไม่ได้สร้างครูที่จะเป็นผู้นำ อาจารย์มหาวิทยาลัยจำนวนไม่น้อยยังติดในเนื้อหาสาระเกินไป และ (3) เราต้องการครูยุคใหม่ จึงควรพัฒนาเครื่องมือ อุปกรณ์ ประยุกต์แนวคิดทฤษฎี เห็นเด็กแล้วพัฒนาอุปกรณ์สอนให้เหมาะสมกับเด็ก คิดอะไรใหม่ตอนนี้มีแบบนี้บ้าง...”

(ผู้ทรงคุณวุฒิ 3)

สรุปแนวทางการปฏิรูปและนโยบายหลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์

ผลการวิจัยเอกสารและการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิมีความสอดคล้องกัน พบว่า หลักสูตร 4 ปีไม่สามารถหล่อหลอมให้เกิดบัณฑิตครูตามที่สังคมต้องการได้ จึงมีการเสนอหลักสูตร 6 ปีที่เพิ่มการเรียนวิชาเอกและการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ แต่ด้วยการเรียนที่ค่อนข้างนาน ดังนั้น จึงมีการปรับปรุงหลักสูตรการผลิตครูเป็นหลักสูตร 5 ปี โดยนโยบายหลักสูตร 5 ปีที่กำหนดแต่แรก มีความต้องการแก้ไขปัญหาคู่ออนเนื้อหาทางวิชาการ จึงกำหนดให้เรียนเนื้อหาวิชาการ 4 ปีการศึกษาและฝึกประสบการณ์วิชาชีพ 1 ปีการศึกษา โดยศึกษาเนื้อหาวิชาการในขณะที่เปิดสอนโดยตรง ซึ่งหลักสูตร 4+1 สอดคล้องนโยบายหลักสูตร 5 ปีที่กำหนดแต่แรก แต่การเรียนในหลักสูตร 4+1 จะต้องใช้เวลาเรียน 5 ปีการศึกษาครึ่ง เนื่องจากนิสิตครูต้องเรียนวิชาครูก่อนฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ส่วนหลักสูตร 5 ปีที่ใช้ในปัจจุบัน ยังไม่สามารถตอบสนองกับนโยบายหลักสูตร 5 ปีที่กำหนดแต่แรก ถึงแม้ว่าจะมีการเน้นให้นิสิตครูได้เรียนเนื้อหาวิชาการที่เพิ่มมากขึ้น โดยเพิ่มจำนวนหน่วยกิตวิชาเอก เช่น วิชาเอกวิทยาศาสตร์ หลักสูตร 5 ปี มีการเพิ่มวิชาเอก จำนวน 14 หน่วยกิต โดยนิสิตครูเรียนวิชาเอกกับคณะวิทยาศาสตร์โดยตรง เพิ่มขึ้น 12 หน่วยกิต เพื่อความแม่นยำของเนื้อหาวิชาจากคณะที่เปิดสอนโดยตรง อย่างไรก็ตาม ถ้าเทียบกับเนื้อหาความรู้ของนิสิตคณะวิทยาศาสตร์ พบว่า นิสิตครู หลักสูตร 4 ปีและ 5 ปี เรียนวิชาเอกวิทยาศาสตร์ทั่วไป คิดเป็นร้อยละของความรู้เมื่อเทียบกับคณะวิทยาศาสตร์เท่ากับ 59.78 และ 72.83 ตามลำดับ รายละเอียดดังตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 ผลการเปรียบเทียบจำนวนหน่วยกิตวิชาเอกวิทยาศาสตร์ และความรู้ที่ได้รับระหว่าง คณะวิทยาศาสตร์ กับคณะครุศาสตร์ หลักสูตร 4 ปีและ 5 ปี

คณะ	จำนวน หน่วยกิต	ความรู้ (%)	หมายเหตุ
วิทยาศาสตร์	92*	100	จำนวนหน่วยกิต 92 หน่วยกิต ใช้เป็นหลักเทียบร้อยละของ ความรู้ของนิสิตคณะครุศาสตร์ ถ้าคณะครุศาสตร์ต้องการให้ นิสิตครุ มีความรู้เทียบเท่ากับนิสิตคณะวิทยาศาสตร์ จะต้อง เรียนวิชาเอกวิทยาศาสตร์ ทั้งหมด 92 หน่วยกิต
ครุศาสตร์ (4 ปี)	55*+5	59.78	คณะครุศาสตร์ (หลักสูตร 4 ปี) เรียนวิชาเอกวิทยาศาสตร์ที่คณะ วิทยาศาสตร์ 55 หน่วยกิต คิดเป็นร้อยละของความรู้เมื่อเทียบกับ วิชาเอกของคณะวิทยาศาสตร์ 59.78
ครุศาสตร์ (5 ปี)	67*+7	72.83	คณะครุศาสตร์ (หลักสูตร 5 ปี) เรียนวิชาเอกวิทยาศาสตร์ที่คณะ วิทยาศาสตร์ 67 หน่วยกิต คิดเป็นร้อยละของความรู้เมื่อเทียบกับ วิชาเอกของคณะวิทยาศาสตร์ 72.83

* จำนวนหน่วยกิตการเรียนวิชาเอกที่คณะวิทยาศาสตร์

ผลการวิเคราะห์จำนวนหน่วยกิตวิชาเอกวิทยาศาสตร์ทั่วไปของหลักสูตร 4 ปีและ 5 ปี จำแนกตามคณะที่เปิดสอน พบว่า นิสิตครุ หลักสูตร 5 ปีมีจำนวนหน่วยกิตวิชาเอกมากกว่านิสิตครุ หลักสูตร 4 ปี จำนวน 14 หน่วยกิต นิสิตครุ หลักสูตร 4 ปีและ 5 ปีเรียนวิชาเอกวิทยาศาสตร์ที่ คณะครุศาสตร์ จำนวน 5 และ 7 หน่วยกิต ตามลำดับ ส่วนนิสิตครุ หลักสูตร 4 ปีและ 5 ปีเรียน วิชาเอกวิทยาศาสตร์ที่คณะวิทยาศาสตร์ จำนวน 55 และ 67 หน่วยกิต ตามลำดับ มีรายละเอียด ดังตารางที่ 4.2

ตารางที่ 4.2 จำนวนหน่วยกิตวิชาเอกวิทยาศาสตร์ทั่วไปของหลักสูตร 4 ปีและ 5 ปี จำแนกตาม คณะที่เปิดสอน

เอกวิทยาศาสตร์ ทั่วไป ระดับมัธยมศึกษา	จำนวน หน่วยกิต	เรียนที่คณะ ครุศาสตร์ (รายวิชา)	จำนวน หน่วยกิต	เรียนที่คณะ วิทยาศาสตร์ (รายวิชา)	จำนวน หน่วยกิต โดยประมาณ	เทียบจำนวน หน่วยกิตกับคณะ วิทยาศาสตร์ (%)
หลักสูตร 4 ปี	60	3	5	> 23*	55	59.78
หลักสูตร 5 ปี	74	4	7	> 28*	67	72.83

* บางรายวิชาเป็นวิชาเลือก นิสิตครุจึงสามารถเลือกเรียนรายวิชาได้แตกต่างกัน

ผลการเปรียบเทียบจำนวนหน่วยกิตวิชาเอกภาษาไทย และความรู้ที่ได้รับระหว่างคณะอักษรศาสตร์ กับคณะครุศาสตร์ หลักสูตร 4 ปีและ 5 ปี พบว่า นิสิตครู หลักสูตร 4 ปีและ 5 ปี เรียนวิชาเอกภาษาไทย คิดเป็นร้อยละของความรู้เมื่อเทียบกับคณะอักษรศาสตร์เท่ากับ 50.70 และ 61.97 ตามลำดับ รายละเอียดดังตารางที่ 4.3

ตารางที่ 4.3 ผลการเปรียบเทียบจำนวนหน่วยกิตวิชาเอกภาษาไทย และความรู้ที่ได้รับระหว่างคณะอักษรศาสตร์ กับคณะครุศาสตร์ หลักสูตร 4 ปีและ 5 ปี

คณะ	จำนวนหน่วยกิต	ความรู้ (%)	หมายเหตุ
อักษรศาสตร์ (เอกภาษาไทย)	71	100	จำนวนหน่วยกิต 71 หน่วยกิต ใช้เป็นหลักเทียบร้อยละของความรู้ของนิสิตคณะครุศาสตร์ ถ้าคณะครุศาสตร์ต้องการให้นิสิตครู มีความรู้เทียบเท่ากับนิสิตคณะอักษรศาสตร์ จะต้องเรียนวิชาเอกภาษาไทย ทั้งหมด 71 หน่วยกิต
ครุศาสตร์ (4 ปี)	36*+24	50.70	คณะครุศาสตร์ (หลักสูตร 4 ปี) เรียนวิชาเอกภาษาไทยที่คณะอักษรศาสตร์ 24 หน่วยกิต คิดเป็นร้อยละของความรู้เมื่อเทียบกับวิชาเอกของคณะอักษรศาสตร์ 50.70
ครุศาสตร์ (5 ปี)	44*+30	61.97	คณะครุศาสตร์ (หลักสูตร 5 ปี) เรียนวิชาเอกภาษาไทยที่คณะอักษรศาสตร์ 30 หน่วยกิต คิดเป็นร้อยละของความรู้เมื่อเทียบกับวิชาเอกของคณะอักษรศาสตร์ 61.97

* จำนวนหน่วยกิตการเรียนวิชาเอกที่คณะอักษรศาสตร์

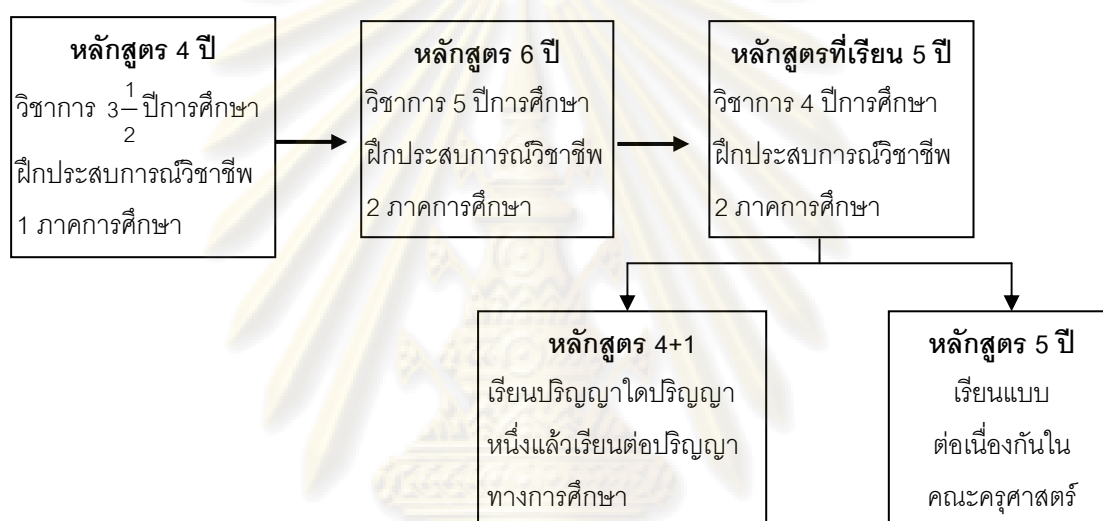
ผลการวิเคราะห์จำนวนหน่วยกิตวิชาเอกภาษาไทยของหลักสูตร 4 ปีและ 5 ปี จำแนกตามคณะที่เปิดสอน พบว่า นิสิตครู หลักสูตร 5 ปีมีจำนวนหน่วยกิตวิชาเอกมากกว่านิสิตครู หลักสูตร 4 ปี จำนวน 14 หน่วยกิต นิสิตครู หลักสูตร 4 ปีและ 5 ปีเรียนวิชาเอกภาษาไทยที่คณะครุศาสตร์ จำนวน 24 และ 30 หน่วยกิต ตามลำดับ ส่วนนิสิตครู หลักสูตร 4 ปีและ 5 ปีเรียนวิชาเอกภาษาไทยที่คณะอักษรศาสตร์ จำนวน 36 และ 44 หน่วยกิต ตามลำดับ มีรายละเอียดดังตารางที่ 4.4

ตารางที่ 4.4 จำนวนหน่วยกิตวิชาเอกภาษาไทยของหลักสูตร 4 ปีและ 5 ปี จำแนกตามคณะที่เปิดสอน

เอกภาษาไทย ระดับมัธยมศึกษา	จำนวนหน่วยกิต	เรียนที่คณะครุศาสตร์ (รายวิชา)	จำนวนหน่วยกิต	เรียนที่คณะอักษรศาสตร์ (รายวิชา)	จำนวนหน่วยกิตโดยประมาณ	เทียบจำนวนหน่วยกิตกับคณะอักษรศาสตร์ (%)
หลักสูตร 4 ปี	60	>11*	24	> 13*	36	50.70
หลักสูตร 5 ปี	74	>13*	30	> 15*	44	61.97

* บางรายวิชาเป็นวิชาเลือก นิสิตครูจึงสามารถเลือกเรียนรายวิชาได้แตกต่างกัน

นอกจากจะมีแนวคิดเพิ่มเนื้อหาวิชาการให้มากขึ้นแล้ว หลักสูตรการผลิตครู 5 ปียังเน้นให้นิสิตครูมีความเชี่ยวชาญในการจัดการเรียนการสอน โดยเพิ่มการเรียนวิชาครู คิดเป็นร้อยละ 21.95 เมื่อเปรียบเทียบกับหลักสูตร 4 ปี และมีการเพิ่มการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเป็น 1 ปี การศึกษา เพื่อพัฒนาบัณฑิตครูให้มีความรู้เนื้อหาที่แม่นยำ สามารถจัดการเรียนการสอนในรูปแบบที่หลากหลาย และมีจิตวิญญาณความเป็นครูผ่านการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูที่เพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน ซึ่งจากการศึกษานโยบายการผลิตครู ตั้งแต่หลักสูตร 4 ปีและแนวคิดการปรับปรุงหลักสูตรการผลิตครู จนนำมาสู่หลักสูตรการผลิตครู 5 ปี ได้ตั้งแผนภาพที่ 4.1

แผนภาพที่ 4.1 การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยป้อน กระบวนการผลิต และผลที่เกิดขึ้นกับนิสิตครู

การศึกษาในส่วนนี้ใช้การศึกษาแบบพหุวิธี เพื่ออธิบายปัจจัยป้อน กระบวนการผลิต และผลที่เกิดขึ้นกับนิสิตครูหลักสูตร 4 ปีและ 5 ปี โดยผสมผสานวิธีการเก็บข้อมูลที่หลากหลาย ได้แก่ การสังเกต การสำรวจความคิดเห็นด้วยแบบสอบถาม และการสัมภาษณ์ จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และสังเคราะห์ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของผลการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งการนำเสนอแบ่งออกเป็น 4 ตอน ได้แก่ (2.1) ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง (2.2) ปัจจัยป้อน (2.3) กระบวนการผลิตครู และ (2.4) ผลที่เกิดขึ้นกับนิสิตครู มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตอนที่ 2.1 ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง

ผู้ให้ข้อมูลเชิงปริมาณ ประกอบด้วย 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มอาจารย์ กลุ่มนิสิตครู หลักสูตร 4 ปี และ 5 ปี และกลุ่มข้อมูลพื้นฐานของบัณฑิตคณะครุศาสตร์ที่สำเร็จการศึกษาปีก่อนปีการศึกษา 2540 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1.1 ข้อมูลพื้นฐานของอาจารย์

อาจารย์ ประจำคณะครุศาสตร์ที่รับผิดชอบสอนในหลักสูตร 4 ปีและ 5 ปีตอบแบบสอบถามจำนวน 45 คน พบว่า อาจารย์เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย (ร้อยละ 75.56) และมีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาเอกมากกว่าปริญญาโท (ร้อยละ 73.33) อาจารย์มีประสบการณ์การสอนระดับปริญญาตรีระหว่าง 5-10 ปีมีมากที่สุด (ร้อยละ 35.56) รองลงมาคืออาจารย์มีประสบการณ์การสอนระดับปริญญาตรี มากกว่า 20 ปี (ร้อยละ 24.44) หมวดวิชาที่อาจารย์รับผิดชอบสอนมากที่สุดคือ หมวดวิชาเฉพาะ (ร้อยละ 66.67) รองลงมาคืออาจารย์รับผิดชอบสอนหมวดวิชาศึกษาทั่วไปและวิชาเฉพาะ (ร้อยละ 11.10) มีรายละเอียดดังตารางที่ 4.5

ตารางที่ 4.5 จำนวน ร้อยละของอาจารย์ จำแนกระดับการศึกษา และภูมิหลัง

ข้อมูล		จำนวน	ร้อยละ
เพศ	ชาย	11	24.44
	หญิง	34	75.56
รวม		45	100.00
วุฒิการศึกษา	ปริญญาโท	12	26.67
	ปริญญาเอก	33	73.33
รวม		45	100.00
ประสบการณ์การสอนระดับปริญญาตรี	5-10 ปี	16	35.56
	11-15 ปี	9	20.00
	16-20 ปี	9	20.00
	มากกว่า 20 ปี	11	24.44
รวม		45	100.00
หมวดวิชาที่รับผิดชอบสอน	วิชาเฉพาะ	30	66.67
	วิชาศึกษาทั่วไป	3	6.67
	วิชาเลือกเสรี	3	6.67
	วิชาศึกษาทั่วไปและวิชาเฉพาะ	5	11.10
	วิชาเฉพาะและวิชาเลือกเสรี	1	2.22
ทั้ง 3 หมวดวิชา		3	6.67
รวม		45	100.00

ผลการวิเคราะห์จำนวน ร้อยละของจำนวนชั่วโมงที่อาจารย์รับผิดชอบสอนในหลักสูตร 4 ปี และ 5 ปี พบว่า หลักสูตร 4 ปี อาจารย์รับผิดชอบสอนเฉลี่ย น้อยกว่า 5 ชั่วโมง/สัปดาห์มากที่สุด (ร้อยละ 35.56) รองลงมาคืออาจารย์รับผิดชอบสอน 5-10 ชั่วโมง/สัปดาห์ (ร้อยละ 33.33) ส่วนหลักสูตร 5 ปี อาจารย์รับผิดชอบสอน 5-10 ชั่วโมง/สัปดาห์ (ร้อยละ 51.11) รองลงมาคืออาจารย์รับผิดชอบสอน 11-15 ชั่วโมง/สัปดาห์ (ร้อยละ 24.45) มีรายละเอียดดังตารางที่ 4.6

ตารางที่ 4.6 จำนวน ร้อยละของจำนวนชั่วโมงที่อาจารย์รับผิดชอบสอนในหลักสูตร 4 ปีและ 5 ปี

ข้อมูล		หลักสูตร 4 ปี		หลักสูตร 5 ปี	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
เฉลี่ยจำนวน ชั่วโมงสอน	น้อยกว่า 5 ชั่วโมง/สัปดาห์	16	35.56	9	20.00
	5-10 ชั่วโมง/สัปดาห์	15	33.33	23	51.11
	11-15 ชั่วโมง/สัปดาห์	12	26.67	11	24.45
	มากกว่า 15 ชั่วโมง/สัปดาห์	2	4.44	2	4.44
รวม		45	100.00	45	100.00

2.1.2 ข้อมูลพื้นฐานของนิสิตครู

กลุ่มตัวอย่างนิสิตครูตอบแบบสอบถามทั้งหมด จำนวน 429 คน พบว่า ภาพรวม นิสิตครู ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย (ร้อยละ 75.29) โดยนิสิตครู หลักสูตร 4 ปีและ 5 ปี ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงใกล้เคียงกัน ร้อยละ 76.96 และ 73.95 ตามลำดับ นิสิตครูศึกษาในสาขาวิชา มัธยมศึกษามากที่สุด (ร้อยละ 45.92) โดยนิสิตครู หลักสูตร 4 ปีและ 5 ปีศึกษาในสาขาวิชา มัธยมศึกษาใกล้เคียงกัน คิดเป็นร้อยละ 43.46 และ 47.90 ตามลำดับ นิสิตครู หลักสูตร 4 ปีและ 5 ปี ส่วนใหญ่ไม่มีสมาชิกในครอบครัวประกอบวิชาชีพครูมากกว่านิสิตครูที่มีสมาชิกในครอบครัวประกอบวิชาชีพครู (ร้อยละ 66.67) โดยนิสิตครู หลักสูตร 4 ปีและ 5 ปี ส่วนใหญ่ไม่มีสมาชิกในครอบครัวประกอบวิชาชีพครูใกล้เคียงกัน ร้อยละ 65.45 และ 67.65 ตามลำดับ นิสิตครูส่วนใหญ่อยู่ในกรุงเทพมหานคร (ร้อยละ 54.55) โดยนิสิตครู หลักสูตร 4 ปีและ 5 ปีอยู่ในกรุงเทพมหานครมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 65.97 และ 45.38 ตามลำดับ รายได้ของครอบครัวนิสิตครูมากกว่า 60,000 บาทต่อเดือนมากที่สุด (ร้อยละ 22.84) โดยรายได้ของครอบครัวนิสิตครู หลักสูตร 4 ปี 40,001-50,000 บาทต่อเดือนมากที่สุด (ร้อยละ 24.61) รายได้ของครอบครัวนิสิตครู หลักสูตร 5 ปีมีมากกว่า 60,000 บาทต่อเดือนมากที่สุด (ร้อยละ 25.21) มีรายละเอียดดังตารางที่ 4.7

ตารางที่ 4.7 จำนวน ร้อยละของนิสิตครู หลักสูตร 4 ปีและ 5 ปี จำแนกตามภูมิหลัง

ข้อมูล		หลักสูตร 4 ปี		หลักสูตร 5 ปี		รวม	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
เพศ	ชาย	44	23.04	62	26.05	106	24.71
	หญิง	147	76.96	176	73.95	323	75.29
รวม		191	100.00	238	100.00	429	100.00
สาขาวิชา	ปฐมวัย	17	8.90	31	13.03	48	11.19
	ประถมศึกษา	19	9.95	18	7.56	37	8.62
	มัธยมศึกษา	83	43.46	114	47.90	197	45.92
	ธุรกิจศึกษา	8	4.19	11	4.62	19	4.43
	ศิลปศึกษา	23	12.04	24	10.08	47	10.96
	ดนตรีศึกษา	18	9.42	19	7.99	37	8.62
	การศึกษานอกระบบโรงเรียน	23	12.04	21	8.82	44	10.26
รวม		191	100.00	238	100.00	429	100.00
สมาชิกในครอบครัว เป็นครู	มี	66	34.55	77	32.35	143	33.33
	ไม่มี	125	65.45	161	67.65	286	66.67
รวม		191	100.00	238	100.00	429	100.00
ภูมิลำเนา	ภาคเหนือ	8	4.19	28	11.76	36	8.39
	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	14	7.33	21	8.82	35	8.16
	ภาคกลาง	26	13.61	69	29.00	95	22.14
	ภาคใต้	17	8.90	12	5.04	29	6.76
	กรุงเทพฯ	126	65.97	108	45.38	234	54.55
รวม		191	100.00	238	100.00	429	100.00
รายได้ ครอบครัวต่อ เดือน	น้อยกว่า 20,000 บาท	24	12.57	36	15.13	60	13.98
	20,000-30,000 บาท	38	19.90	46	19.33	84	19.58
	30,001-40,000 บาท	23	12.04	44	18.49	67	15.62
	40,001-50,000 บาท	47	24.61	26	10.92	73	17.02
	50,001-60,000 บาท	21	10.98	26	10.92	47	10.96
	มากกว่า 60,000 บาท	38	19.90	60	25.21	98	22.84
รวม		191	100.00	238	100.00	429	100.00

2.1.3 ข้อมูลพื้นฐานของบัณฑิตคณะครุศาสตร์ที่สำเร็จการศึกษาก่อนปีการศึกษา 2540

บัณฑิตคณะครุศาสตร์ที่สำเร็จการศึกษาก่อนปีการศึกษา 2540 ตอบแบบสอบถามทั้งหมด มีจำนวน 99 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย (ร้อยละ 73.74) บัณฑิตคณะครุศาสตร์ที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี ระหว่างปี พ.ศ. 2530-2539 มากที่สุด (ร้อยละ 41.42) รองลงมาคือ จบการศึกษาระดับปริญญาตรีระหว่างปี พ.ศ. 2520-2529 (ร้อยละ 32.32) เกเรดเฉลี่ยที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี มีเกเรดเฉลี่ยอยู่ในช่วง 2.76-3.00 มากที่สุด (ร้อยละ 28.28) รองลงมาคือ มีเกเรดเฉลี่ยอยู่ในช่วง 3.26-3.50 (ร้อยละ 27.28) บัณฑิตคณะครุศาสตร์ส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษา ระดับปริญญาโท (ร้อยละ 83.84) มากกว่ามีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี บัณฑิตคณะครุศาสตร์ส่วนใหญ่อยู่ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (ร้อยละ 51.52) รองลงมาคือสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ร้อยละ 42.42) บัณฑิตคณะครุศาสตร์ส่วนใหญ่ รับผิดชอบสอน จำนวน 2 รายวิชา (ร้อยละ 27.27) รองลงมาคือรับผิดชอบสอนจำนวน 3 รายวิชา (ร้อยละ 25.25) มีรายละเอียดดังตารางที่ 4.8

ตารางที่ 4.8 จำนวน ร้อยละของบัณฑิตคณะครุศาสตร์ที่สำเร็จการศึกษาก่อนปีการศึกษา 2540 จำแนกตามภูมิหลัง.

ข้อมูล		จำนวน	ร้อยละ
เพศ	ชาย	26	26.26
	หญิง	73	73.74
รวม		99	100.00
ช่วงปี พ.ศ. ที่จบการศึกษา ระดับปริญญาตรี	พ.ศ. 2510-2519	26	26.26
	พ.ศ. 2520-2529	32	32.32
	พ.ศ. 2530-2539	41	41.42
รวม		99	100.00
เกเรดเฉลี่ยที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี	2.51-2.75	4	4.04
	2.76-3.00	28	28.28
	3.01-3.25	26	26.26
	3.26-3.50	27	27.28
	3.51-3.75	2	2.02
	3.76-4.00	12	12.12
รวม		99	100.00

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

ข้อมูล		จำนวน	ร้อยละ
อุดมศึกษา สูงสุด	ปริญญาตรี	16	16.16
	ปริญญาโท	83	83.84
รวม		99	100.00
สังกัด	สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา	51	51.52
	สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาระดับพื้นฐาน	42	42.42
	สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน	6	6.06
รวม		99	100.00
จำนวนรายวิชา ที่สอน	1 รายวิชา	19	19.19
	2 รายวิชา	27	27.27
	3 รายวิชา	25	25.25
	4 รายวิชา	19	19.19
	มากกว่า 5 รายวิชา	9	9.10
รวม		99	100.00

ตอนที่ 2.2 ปัจจัยป้อน

ปัจจัยป้อน ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบนโยบายหลักสูตร องค์ประกอบวิชาเรียน องค์ประกอบคุณลักษณะของอาจารย์ องค์ประกอบคุณลักษณะของนิสิตครู และองค์ประกอบปัจจัยด้านทรัพยากร มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.2.1 องค์ประกอบนโยบายหลักสูตร

ผลการวิจัยเอกสาร พบว่า หลักสูตร 4 ปีและ 5 ปีมีความสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ทั้ง 3 มาตรา ที่เกี่ยวข้องกับการผลิตครู คือ มาตรา 9 ส่งเสริมให้สถาบันผลิตครูต้องเป็นศูนย์กลางในการพัฒนามาตรฐานวิชาชีพครูใหม่ให้มีคุณภาพ โดยมีการเปิดหลักสูตรที่หลากหลาย ยืดหยุ่นและต่อเนื่อง มาตรา 52 ทำให้กระบวนการผลิตและการพัฒนาครูจะต้องเป็นระบบ มีความต่อเนื่องในการพัฒนาทุก ๆ ด้าน จึงต้องประสานความร่วมมือกันระหว่างสถาบันผลิตครู องค์กรวิชาชีพครู และสถานศึกษา และมาตรา 53 ส่งผลให้สถาบันผลิตครูจะต้องพัฒนาตนเองให้ได้มาตรฐานตามที่มีการประกันคุณภาพวิชาชีพครู มีคุณภาพในทุกด้าน มีการปรับปรุงคุณภาพในการจัดการเรียนการสอน ตลอดทั้งสื่อในการจัดการเรียนรู้ให้มีความทันสมัย

และเหมาะสม แต่หลักสูตร 4 ปีไม่สอดคล้องกับพระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546 ที่มีข้อกำหนดว่า นิสิตครูเรียนปริญญาตรีทางการศึกษา (หลักสูตร 5 ปี) และผ่านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 1 ปีการศึกษา เพราะหลักสูตร 4 ปีมีการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ 1 ภาคการศึกษา จึงทำให้เกิดการปรับปรุงเป็นหลักสูตร 5 ปีที่มีการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ 2 ภาคการศึกษาหรือ 1 ปีการศึกษา

ปณิธานของคณะครุศาสตร์ หลักสูตร 4 ปีรุ่นสุดท้าย (ปีการศึกษา 2546) และหลักสูตร 5 ปีปีแรก (ปีการศึกษา 2547) สอดคล้องกัน คือ คณะครุศาสตร์จะธำรงรักษามาตรฐานวิชาชีพครู และส่งเสริมให้พัฒนาก้าวหน้าต่อไปอย่างไม่หยุดยั้ง โดยมุ่งบุกเบิกแสวงหาความรู้และความคิดใหม่ทางการศึกษา เผยแพร่และถ่ายทอดความรู้ ความคิด เพื่อความก้าวหน้าทางครุศาสตร์และวิชาชีพครูและให้บริการทางวิชาการแก่ชุมชน ตลอดจนทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของชาติ แสดงให้เห็นว่า คณะครุศาสตร์พัฒนาการผลิตครูและเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการอย่างต่อเนื่องสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ในมาตรา 9, 52 และ 53 และสอดคล้องกับนโยบายการจัดการศึกษาของสถาบันผลิตครู

วิสัยทัศน์ของคณะครุศาสตร์ หลักสูตร 4 ปีรุ่นสุดท้าย (ปีการศึกษา 2546) และหลักสูตร 5 ปีรุ่นแรก (ปีการศึกษา 2547) สอดคล้องกัน คือ คณะครุศาสตร์เป็นองค์กรแห่งปัญญา (intelligence organization) เน้นการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการที่มีความเป็นเลิศ และเป็นผู้นำในศาสตร์การศึกษา ผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพสูง มีความเป็นนานาชาติ มีบทบาทสูงในการพัฒนาวิชาชีพ ช่วยชี้นำสังคมด้วยพื้นฐานทางวิชาการและคุณธรรม และในปีการศึกษา 2548 ได้มีการปรับปรุงวิสัยทัศน์ให้มีความสอดคล้องกับความต้องการของสังคม โดยกำหนดให้คณะครุศาสตร์/จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเป็นแหล่งเรียนรู้และแหล่งอ้างอิงชั้นนำของแผ่นดินในด้านครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์และการจัดการศึกษาเพื่อให้ประชาชนมีความรู้และความสามารถในการพัฒนาตนเอง พร้อมทั้งร่วมพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมเพื่อเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันและการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศ ดังนั้น วิสัยทัศน์ของหลักสูตร 4 ปีและ 5 ปีสอดคล้องกับความต้องการของแผนปฏิรูปครูและบุคลากรทางการศึกษา และนโยบายการจัดการศึกษาของสถาบันผลิตครู

พันธกิจของคณะครุศาสตร์ หลักสูตร 4 ปีรุ่นสุดท้าย คือ คณะครุศาสตร์มีพันธกิจในการศึกษาเพื่อผลิตบัณฑิต การวิจัย เพื่อสร้างสรรค์องค์ความรู้ใหม่ และบริการวิชาการทางครุศาสตร์ รวมทั้งการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม เพื่อความก้าวหน้าของมนุษยชาติ ส่วนหลักสูตร 5 ปีในปีการศึกษา 2548 ได้มีการปรับปรุงพันธกิจของคณะครุศาสตร์ให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ มีพันธกิจ 5 ประการ คือ (1) จัดการศึกษาเพื่อผลิตบัณฑิตครูให้เป็นผู้สร้างสรรค์การจัดการเรียนรู้แนวใหม่

(2) วิจัยเพื่อสร้างผลงานทางวิชาการทั้งที่เป็นองค์ความรู้และนวัตกรรมให้เป็นแหล่งอ้างอิงของแผ่นดินในด้านครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ (3) จัดโรงเรียนสาธิตให้เป็นแหล่งเรียนรู้และแหล่งอ้างอิงในการจัดการศึกษาแนวใหม่ (4) จัดบริการทางวิชาการให้เป็นแหล่งเรียนรู้และแหล่งอ้างอิงในการจัดการศึกษาแนวใหม่สำหรับครู คณาจารย์ ผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษา และ (5) การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ดังนั้น พันธกิจของหลักสูตร 4 ปีและ 5 ปีสอดคล้องกับความต้องการของแผนปฏิรูปครูและบุคลากรทางการศึกษา และนโยบายการจัดการศึกษาของสถาบันผลิตครู

เป้าหมายของคณะครุศาสตร์ หลักสูตร 4 ปีและหลักสูตร 5 ปีรุ่นแรก ในช่วงปีการศึกษา 2544-2547 มีจำนวน 6 ข้อ ได้แก่ (1) ผลิตบัณฑิตยุคใหม่และนักเรียนสาธิตให้มีคุณภาพสูง โดยมีความเข้มแข็งทางวิชาการและมีความเป็นตัวของตัวเอง มีความเป็นผู้นำและมีคุณธรรมจริยธรรม (2) พัฒนาคณะครุศาสตร์และโรงเรียนสาธิตให้เป็นองค์กรแห่งการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการ (3) มีบทบาทในการปฏิรูปการศึกษาด้วยการประเมิน เสนอแนะซึ่งนำทิศทางการปฏิรูปการศึกษาของประเทศไทย (4) จัดระบบและดำเนินการให้คณะครุศาสตร์เป็นสถาบันที่ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างเป็นระบบ (5) ส่งเสริมให้คณะครุศาสตร์มีความเป็นนานาชาติและมีบทบาทในภูมิภาคอาเซียน และ (6) พัฒนาการบริหารจัดการให้ทันสมัย มีคุณภาพ สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงและตรวจสอบได้ในทุกขั้นตอน และปีการศึกษา 2548 มีการเปลี่ยนแปลงเป้าหมายของคณะครุศาสตร์ มีจำนวน 5 ข้อ ดังนี้ (1) บัณฑิตครูมีความสามารถสูงในการสร้างสรรค์การเรียนรู้เพื่อพัฒนาคนอย่างรอบด้านและสมดุล ส่งผลให้เกิดการสร้างสังคมที่เป็นสังคมแห่งคุณธรรมภูมิปัญญา และการเรียนรู้รวมทั้งการพัฒนาสภาพแวดล้อมของสังคมเพื่อเป็นฐานในการพัฒนาคน (2) ผลงานทางวิชาการมีคุณค่าในการเสริมสร้างคนในสังคมไทยให้พึ่งพาตนเองได้ มีความสามารถในการแข่งขัน และมีความยั่งยืนในประชาคมโลก (3) โรงเรียนสาธิต มีความสามารถในการถ่ายโอนองค์ความรู้ทางครุศาสตร์สู่ประชาคมการศึกษาและประชาชน (4) บริการทางวิชาการมีคุณค่าในการพัฒนาครู คณาจารย์ ผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษาประจำการ ให้เป็นบุคลากรมืออาชีพ มีประสิทธิภาพในการจัดการศึกษาเพื่อเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันและการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศทั้งในระดับชาติ และระดับนานาชาติ และ (5) ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของชาติ ดังนั้น เป้าหมายของหลักสูตร 4 ปีและ 5 ปีต่างมีความมุ่งหวังเพื่อพัฒนาบัณฑิตครู ซึ่งสอดคล้องกับความต้องการของสังคม แผนปฏิรูปครูและบุคลากรทางการศึกษา และนโยบายการจัดการศึกษาของสถาบันผลิตครู

ผลการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของอาจารย์ต่อองค์ประกอบนโยบายหลักสูตร 4 ปีและ 5 ปี พบว่า อาจารย์มีความคิดเห็นว่า วิทยาลัยฯ พันธกิจ เป้าหมายและยุทธศาสตร์ของหลักสูตร 5 ปีมีความสอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษา ความต้องการของสังคม และส่งเสริมการเป็นครูมืออาชีพมากกว่าหลักสูตร 4 ปีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ภาพรวมองค์ประกอบนโยบายหลักสูตร 4 ปีและ 5 ปีมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากเท่ากัน อาจารย์มีความคิดเห็นต่อนโยบายหลักสูตร 5 ปีมากกว่าหลักสูตร 4 ปีทุกข้อรายการ โดยนโยบายหลักสูตร 4 ปีมีความสอดคล้องกับความต้องการของสังคมมากที่สุด (3.89) รองลงมาคือสาขาที่เปิดสอนในหลักสูตรมีความหลากหลาย (3.84) ส่วนหลักสูตร 5 ปี พบว่า หลักสูตรสอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษามากที่สุด (4.22) รองลงมาคือสอดคล้องกับความต้องการของสังคม (4.16) มีรายละเอียดดังตารางที่ 4.9

ตารางที่ 4.9 ผลการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของอาจารย์ต่อองค์ประกอบนโยบายหลักสูตร 4 ปีและ 5 ปี

องค์ประกอบนโยบายหลักสูตร	หลักสูตร 4 ปี			หลักสูตร 5 ปี		
	Mean	S.D.	ระดับ	Mean	S.D.	ระดับ
1. สอดคล้องกับความต้องการของสังคม	3.89	0.61	มาก	4.16	0.77	มาก
2. สาขาที่เปิดสอนในหลักสูตรมีความหลากหลาย	3.84	0.77	มาก	4.07	0.84	มาก
3. วิชาเรียนหลากหลายครบถ้วน	3.78	0.77	มาก	4.00	0.64	มาก
4. เน้นการเรียนรู้แบบองค์รวมที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ	3.73	0.78	มาก	3.84	0.85	มาก
5. สอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษา	3.73	0.75	มาก	4.22	0.77	มากที่สุด
6. เน้นกระบวนการผลิตครู โดยใช้การวิจัยปฏิบัติการ	3.36	0.68	ปานกลาง	4.07	0.81	มาก
7. ประสานงานด้านนโยบายกับหน่วยงานอื่น	3.33	0.83	ปานกลาง	3.40	0.99	มาก
8. ส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพให้มีศักยภาพ	3.20	1.06	ปานกลาง	3.38	1.17	ปานกลาง
นโยบายหลักสูตรมีความสอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษาและความต้องการของสังคม	3.61	0.47	มาก	3.89	0.58	มาก
t=6.70** n=45 df=44 Sig=0.00						

ผลการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของนิสิตครู หลักสูตร 4 ปีและ 5 ปีต่อองค์ประกอบนโยบายหลักสูตรที่ศึกษา พบว่า ความคิดเห็นของนิสิตครู พบว่า นโยบายหลักสูตร 4 ปีมีความสอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษา ส่งเสริมการเป็นครูมืออาชีพ สร้างศรัทธาต่อวิชาชีพครูและเลือกวิชาเรียนได้อย่างอิสระมากกว่าหลักสูตร 5 ปีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ภาพรวมองค์ประกอบนโยบายหลักสูตร 4 ปีและ 5 ปีมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากและปานกลางตามลำดับ โดยนิสิตครู หลักสูตร 4 ปีมีความคิดเห็นต่อนโยบายหลักสูตรที่ศึกษามากกว่านิสิตครู

หลักสูตร 5 ปีทุกข้อรายการ นิสิตครูหลักสูตร 4 ปีและ 5 ปีมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า มีการส่งเสริมการเป็นครูมืออาชีพมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 3.60 และ 3.40 ตามลำดับ รองลงมาของหลักสูตร 4 ปีคือเลือกวิชาเรียนได้อย่างอิสระ (3.58) รองลงมาของหลักสูตร 5 ปีคือความศรัทธาต่อวิชาชีพครู (3.32) มีรายละเอียดดังตารางที่ 4.10

ตารางที่ 4.10 ผลการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของนิสิตครู หลักสูตร 4 ปีและ 5 ปีต่อองค์ประกอบนโยบายหลักสูตรที่ศึกษา

องค์ประกอบนโยบายหลักสูตร	หลักสูตร 4 ปี (n=191)			หลักสูตร 5 ปี (n=238)		
	Mean	S.D.	ระดับ	Mean	S.D.	ระดับ
1. พัฒนาให้เป็นครูมืออาชีพ	3.60	0.95	มาก	3.40	1.16	มาก
2. เลือกวิชาเรียนได้อย่างอิสระ	3.58	1.08	มาก	2.95	1.09	ปานกลาง
3. สร้างศรัทธาต่อวิชาชีพครู	3.48	0.81	มาก	3.32	1.14	ปานกลาง
4. สอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษา	3.37	0.88	ปานกลาง	3.31	1.09	ปานกลาง
นโยบายหลักสูตรมีความสอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษา และพัฒนาสู่ครูมืออาชีพ	3.51	0.62	มาก	3.24	0.92	ปานกลาง
t = 3.55** df = 427 Sig = 0.00						

ผลการสำรวจความคิดเห็นของอาจารย์ พบว่า หลักสูตร 5 ปีมีวิชาเรียนหลากหลายครบถ้วน (3.78) มากกว่าหลักสูตร 4 ปี (4.00) ซึ่งสอดคล้องกับการวิเคราะห์หลักสูตร 4 ปีและ 5 ปีพบว่า รายวิชาเรียนมีการเปิดเพิ่มมากกว่าหลักสูตร 4 ปี แต่ผลจากการสำรวจความคิดเห็นของนิสิตครู พบว่า นิสิตครู หลักสูตร 4 ปีสามารถเลือกวิชาเรียนได้อย่างอิสระ (3.58) มากกว่านิสิตครูหลักสูตร 5 ปี (2.95) และผลการสัมภาษณ์นิสิตครู หลักสูตร 5 ปี พบว่า ตารางเรียนในแต่ละภาคการศึกษา มีเนื้อหาให้เรียนค่อนข้างมาก ทำให้การลงเรียนรายวิชาที่สนใจ ทำได้ยาก เนื่องจากช่วงเวลาทับซ้อนกัน ทำให้ไม่สามารถลงเรียนได้ และสาเหตุสำคัญประการหนึ่ง คือ การเปิดสอนในรายวิชาต่าง ๆ ต้องมีผู้เรียนครบตามจำนวนที่กำหนดของสำนักงานหลักสูตรและการสอน จึงจะสามารถเปิดรายวิชาเรียนได้ หากมีนิสิตครูสนใจเรียนน้อยก็ไม่สามารถไม่เปิดการเรียนการสอนในรายวิชานั้นได้

“...มีวิชาเลือก แต่ไม่รู้จะลงเรียนอะไร วิชาที่สนใจก็ไปตรงกับวิชาบังคับ นั่งมองรายวิชาให้เลือกเยอะมาก แต่เอาเข้าจริง ๆ ลงอะไรไม่ได้เลย ตอนหลังก็ถามพวกรุ่นพี่ แล้วลงเรียนตาม...”

(เต๋า หลักสูตร 5 ปี)

“...ในเอกมีวิชาให้เลือกเยอะมาก แต่ถ้าเป็นเนื้อหาที่เราสนใจ ไม่ค่อยมีคนเรียน คือมันเป็นวิชาเฉพาะทาง จึงไปสอบถามอาจารย์ อาจารย์ก็ยินดีจะเปิดให้ แต่ต้องมีคนมาเรียน จำไม่ได้แล้วว่าต้องเท่าไร จึงเปิด...”

(กฤษ หลักสูตร 5 ปี)

ผลการสำรวจความคิดเห็นของนิสิตครู พบว่า นโยบายหลักสูตร 4 ปีสามารถสร้างศรัทธาต่อวิชาชีพครู (3.48) มากกว่านโยบายหลักสูตร 5 ปี (3.32) ในขณะที่ผลการสัมภาษณ์นิสิตครูหลักสูตร 4 ปี พบว่า ระหว่างการเรียนการสอน จะมีการจัดโครงการต่าง ๆ เสริมความเป็นครูให้กับนิสิตครู โครงการที่จัดขึ้นมีความเหมาะสมและมีปริมาณพอสมควร ส่วนผลการสัมภาษณ์นิสิตครูหลักสูตร 5 ปี พบว่า โครงการเสริมความเป็นครูมีกิจกรรมค่อนข้างมาก ประกอบกับภาระงานจากการเรียนการสอนที่ค่อนข้างหนัก รวมทั้งมีการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ 1 ปีการศึกษา ส่งผลให้นิสิตครูมีแนวโน้มไม่อยากเข้าร่วมโครงการเสริมความเป็นครู แม้โครงการเสริมความเป็นครูจะช่วยสร้างศรัทธาต่อวิชาชีพครูได้ในระดับหนึ่ง

“...ในระหว่างที่เรียน คณะจะมีการจัดกิจกรรมให้ได้เข้าร่วมกิจกรรม ส่วนตัวคิดว่า โครงการหรือกิจกรรมที่จัด มักเป็นเรื่องเกี่ยวกับวิชาชีพครู คงต้องการปลูกฝังให้รักในวิชาชีพ ...”

(กรีน หลักสูตร 4 ปี)

“...ชอบทำกิจกรรม แต่บางครั้งเรียนหนักมาก แล้วต้องทำกิจกรรมอีก บางครั้งก็เหนื่อย เมื่อเรื่งนี้ก็ได้ไปกิจกรรมมา สนุกนะ แต่ก็ป็นห่วงรายงานที่อาจารย์สั่ง ...”

(เต๋า หลักสูตร 5 ปี)

“...เรียน 5 ปีนานนะ แล้วตัวเองก็ไม่ต้องมีการเป็นครู โครงการเสริมความเป็นครู ก็เข้าร่วม เพราะว่าป็นกิจกรรมบังคับ แต่ตัวเองก็ไม่เห็นจะศรัทธา หรืออยากเป็นครูเลย...”

(จอย หลักสูตร 5 ปี)

เนื่องจากต้องการผลิตครูที่มีความเป็นครูและมีเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพครู คุรุสภาจึงกำหนดให้มีโครงการเสริมความเป็นครูให้กับนิสิตครู หลักสูตร 5 ปี คณะครุศาสตร์จึงมีการประชุมคณะกรรมการประจำคณะครุศาสตร์ เพื่อพัฒนาโครงการเสริมความเป็นครู ซึ่งโครงการเสริมความเป็นครูของหลักสูตร 5 ปีมีการปรับปรุงมาจากโครงการเสริมความเป็นครูของหลักสูตร 4 ปี โดยเพิ่มกิจกรรมเสริมความเป็นครูให้สอดคล้องกับประกาศคุรุสภา เพื่อเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาทัศนคติและจิตวิญญาณความเป็นครู แต่โครงการเสริมความเป็นครูของหลักสูตร 4 ปีมีกิจกรรมน้อยกว่าหลักสูตร 5 ปีและไม่มีผลต่อการสำเร็จการศึกษา

“...การรับรองปริญญา เรากำหนดเกณฑ์ ความรู้และทักษะความเป็นครู คุรุสภาคิดจาก outcomes ที่ว่า ต้องการครูเก่งและดี ครูหลักสูตรใหม่ ต้องพัฒนาความเป็นครูตลอด 5 ปี ดังนั้นหลักสูตร 5 ปีควรมีลักษณะของการเป็นครู จึงเพิ่มโครงการเสริมความเป็นครูเข้าไป...”

(ผู้ทรงคุณวุฒิ 1)

“...มีไปปฏิบัติธรรมที่วัด ได้ฝึกสมาธิ มีอีกหลายกิจกรรมนะ เช่น วันครูก็เข้าไปร่วมงาน ...”

(ลิตี หลักสูตร 4 ปี)

ในขณะที่นิสิตครู หลักสูตร 5 ปีส่วนใหญ่คิดว่า โครงการเสริมความเป็นครูเป็นกิจกรรมที่ดี แต่ควรแจ้งข้อมูลให้ทราบก่อนล่วงหน้าเพราะโครงการเสริมความเป็นครู ส่งผลต่อการสำเร็จ การศึกษา ทำให้นิสิตครู หลักสูตร 5 ปีทุกคนต้องเข้าร่วมโครงการเสริมความเป็นครู ผลการสัมภาษณ์ นิสิตครู โน้ตและเต่า หลักสูตร 5 ปี ทั้งสองคนเล่าสอดคล้องกันเกี่ยวกับโครงการเสริมความเป็นครู

“..พอลกลับมาจากฝึกสอน เพื่อนก็บอกว่าต้องเข้าร่วมกิจกรรมโครงการเสริมความเป็นครู ตอนแรกคิดว่าเพื่อนอำ เพราะปี 5 เทอม 2 แล้ว กิจกรรมบางกิจกรรมก็ผ่านไปแล้ว จะหาครบได้อย่างไร และตัวเองช่วงปี 3 ทำงานที่สถานีดก็ไม่เคยรู้มาก่อนว่า รุ่นเราต้องเข้าร่วมโครงการ ๕ ยิ่งใกล้จะสอบ แต่ต้องไปกิจกรรมที่ต่างจังหวัด หากไม่ไปจะเรียนไม่จบ แม้เป็นแรกรุ่นมีการผ่อนผันให้ รู้สึกเสียอารมณ์ที่คณะไม่แจ้งก่อนล่วงหน้า และที่ทำทั้งหมดเพราะกลัวเรียนไม่จบ...”

(โน้ตและเต่า หลักสูตร 5 ปี)

ผลการสัมภาษณ์ผู้บริหารและบางคนอาจารย์มีการกล่าวถึงโครงการเสริมความเป็นครูใน ทิศทางเดียวกันว่า โครงการเสริมความเป็นครูของนิสิตครู หลักสูตร 5 ปีรุ่นแรกบางส่วนไม่ได้ เป็นไปตามแผนงานที่วางไว้ เพราะการประกาศเรื่องกิจกรรมเสริมความเป็นครูในระยะเวลา กระชั้นชิด จึงทำให้เกิดข้อจำกัดในเรื่องเวลาและการประชาสัมพันธ์ที่ค่อนข้างล่าช้า จึงมีการผ่อน ผันกิจกรรมให้กับนิสิตครู แต่ได้แก้ไขข้อบกพร่องเหล่านี้แล้ว

“...ครูสภากำหนดโครงการเสริมความเป็นครู ต้องจัดเพิ่มขึ้นมาจากวิชาเรียน หลักสูตร 5 ปี มี 12 กิจกรรม มีทั้งกิจกรรมที่บังคับและเลือกเอง รุ่นแรกหลักสูตร 5 ปี โครงการเพิ่งเสร็จตอนปี 49-50 ตอนทำ หลักสูตรใหม่ไม่ได้คิดไว้ เพราะเกณฑ์กำหนดเกิดขึ้นทีหลัง แต่รุ่นแรกก็ยึดหยุ่นให้กับนิสิต...”

(ผู้บริหาร 2)

“...โครงการเสริมความเป็นครูช่วยให้อริในวิชาครู แต่ต้องถามนิสิตว่า ทำกิจกรรมเพราะมีความรับผิดชอบ หรือรับผิดชอบเพราะถูกบังคับ อันนี้ผมไม่สามารถตอบได้ว่า นิสิตได้รับประโยชน์จากการเข้าร่วมโครงการหรือไม่...”

(อาจารย์ผู้สอน 1)

“...นิสิตกระตือรือร้นในการเข้าร่วมโครงการ แต่โครงการเสร็จช้า จึงทำให้เกิดความสับสนรุ่นนาย ...”

(อาจารย์ผู้สอน 3)

สรุปองค์ประกอบนโยบายหลักสูตร

ผลการสังเคราะห์จากผลการแบบพหุวิธี พบว่า วิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายของ หลักสูตร 4 และ 5 ปีสอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษา ความต้องการของสังคม และสอดคล้องกับ นโยบายการจัดการศึกษาของสถาบัน โดยนโยบายหลักสูตร 4 ปีและ 5 ปียังคงมุ่งเน้นการผลิต บัณฑิตครูให้มีความรู้ความสามารถสร้างสรรค์สังคม พัฒนานิสิตครูให้มีความรู้คู่คุณธรรม ในขณะที่ จุดเน้นที่แตกต่างกัน คือ หลักสูตร 5 ปีมีแนวนโยบายที่เน้นให้นิสิตครูมีความรู้เนื้อหาวิชาการที่ แม่นยำและลึกซึ้ง และเพิ่มการฝึกประสบการณ์วิชาชีพเป็น 1 ปีการศึกษา เพื่อหล่อหลอมและสร้าง จิตวิญญาณความเป็นครูให้มีเพิ่มมากขึ้น

2.2.2 องค์ประกอบวิชาเรียน

ผลการวิจัยเอกสารหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2543 และ พ.ศ. 2547 พบว่า หลักสูตร 4 ปีมีการเรียนตลอดหลักสูตร 150 หน่วยกิต แบ่งเป็นการเรียนในหมวดวิชาศึกษาทั่วไป 39 หน่วยกิต เรียนวิชาครู 41 หน่วยกิต เรียนวิชาเอก 60 หน่วยกิต และวิชาเลือกเสรี 10 หน่วยกิต แต่เมื่อมีการปรับปรุงเป็นหลักสูตร 5 ปีมีการเปลี่ยนแปลงเป็นการเรียนตลอดหลักสูตร 160 หน่วยกิต โดยแบ่งเป็นการเรียนในหมวดวิชาศึกษาทั่วไป 34 หน่วยกิต เรียนวิชาครู 50 หน่วยกิต เรียนวิชาเอก 74 หน่วยกิต และวิชาเลือกเสรี 10 หน่วยกิต

เมื่อเปรียบเทียบหลักสูตร 4 ปี และ 5 ปี พบว่า หลักสูตร 5 ปีมีจำนวนหน่วยกิตในการเรียนมากกว่าหลักสูตร 4 ปี จำนวน 10 หน่วยกิต โดยหมวดวิชาศึกษาทั่วไปของหลักสูตร 5 ปี ลดวิชาบังคับตามข้อกำหนดคณะกรรมการครุศาสตร์จากหลักสูตร 4 ปี ลดลงคิดเป็นร้อยละ 23.81 เพิ่มวิชาครูคิดเป็นร้อยละ 21.95 ส่วนวิชาเอก มีการเรียนเพิ่ม คิดเป็นร้อยละ 23.33 แสดงว่า หลักสูตร 5 ปี มีการเพิ่มทั้งเนื้อหาความรู้ทางวิชาเอกและวิชาครูมากกว่าหลักสูตร 4 ปี ส่วนวิชาเลือกเสรีไม่ได้มีความแตกต่างกัน ซึ่งการเปลี่ยนแปลงจำนวนหน่วยกิตส่งผลให้วิชาเรียนในหลักสูตร 5 ปีมีความแตกต่างจากหลักสูตร 4 ปี ซึ่งมีรายละเอียดการเปลี่ยนแปลงรายวิชาดังต่อไปนี้

ผลการเทียบเคียงรายวิชาเก่าและรายวิชาเปิดใหม่ในหมวดวิชาศึกษาทั่วไปของหลักสูตร 4 ปี และ 5 ปี พบว่า รายวิชาตามข้อกำหนดของมหาวิทยาลัยไม่มีความแตกต่างกัน ในขณะที่มีความแตกต่างในรายวิชาตามข้อกำหนดของคณะกรรมการครุศาสตร์ในหลักสูตร 5 ปีมีการเพิ่ม/ลดจากหลักสูตร 4 ปี โดยหมวดวิชาศึกษาทั่วไป ในรายวิชาพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษและรายวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการ ทำงาน มีการเพิ่มจำนวนหน่วยกิตรายวิชาละ 1 หน่วยกิต โดยรายวิชาดังกล่าวมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษและสัญลักษณ์ที่เป็นสื่อแสดงความรู้ นิสิตครู หลักสูตร 5 ปี ต้องเรียนรายวิชาสุนทรียศึกษาเป็นรายวิชาเปิดใหม่ กลุ่มวิชาที่ไม่เปลี่ยนแปลงจากหลักสูตร 4 ปี ได้แก่ (1) รายวิชาภาษาไทย 1-3 ซึ่งเนื้อหาของรายวิชามุ่งเน้นให้นิสิตครูมีความสามารถในการใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้อง เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต และมีความสามารถในการใช้วิจารณญาณในการ ฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน และ (2) รายวิชาระเบียบวิธีสถิติทางการศึกษา ซึ่งเนื้อหาของ รายวิชามุ่งเน้นให้นิสิตครูมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความหมายของสถิติ และสามารถวิเคราะห์ตีความหมายของข้อมูลได้ มีรายละเอียดดังตารางที่ 4.11

ตารางที่ 4.11 รายวิชาเก่าและรายวิชาเปิดใหม่ในหมวดวิชาศึกษาทั่วไปของหลักสูตร 4 และ 5 ปี

รายวิชาในหมวดวิชาศึกษาทั่วไปของหลักสูตร 4 ปี (39 หน่วยกิต)	รายวิชาในหมวดวิชาศึกษาทั่วไปของหลักสูตร 5 ปี (34 หน่วยกิต)
ตามข้อกำหนดของมหาวิทยาลัย (18)	ไม่มีการเปลี่ยนแปลง
ตามข้อกำหนดของคณะครุศาสตร์ (21)	ตามข้อกำหนดของคณะครุศาสตร์ (16)
1. ภาษาไทย 1 (2)	1. ไม่มีการเปลี่ยนแปลง
2. ภาษาไทย 2 (2)	2. ไม่มีการเปลี่ยนแปลง
3. ภาษาไทย 3 (2)	3. ไม่มีการเปลี่ยนแปลง
4. ระเบียบสถิติทางการศึกษา (2)	4. ไม่มีการเปลี่ยนแปลง
5. พื้นฐานคอมพิวเตอร์เพื่อการศึกษา (2)	
6. พัฒนาทักษะภาษาอังกฤษ (2)	5. พัฒนาทักษะภาษาอังกฤษ (3)
7. ภาษาอังกฤษเพื่อการทำงาน (2)	6. ภาษาอังกฤษเพื่อการทำงาน (3)
8. เลือกรายวิชาทางเศรษฐศาสตร์ (3)	
9. เลือกเรียน 2 วิชา จากธรรมวิทยา วัฒนธรรมไทย ศิลปนิยมและสังคีตนิยม (4)	7. สุนทรียศึกษา (2)

ที่มา: หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2543 และ พ.ศ. 2547, 2543: 2547

ผลการเทียบเคียงรายวิชาเก่าและรายวิชาเปิดใหม่ในวิชาครูของหลักสูตร 4 ปีและ 5 ปี พบว่า รายวิชาเลือกของทั้ง 2 หลักสูตรไม่มีความแตกต่างกัน แต่รายวิชาบังคับในหลักสูตร 5 ปีมี รายวิชาเปิดใหม่ จำนวน 9 รายวิชา จากทั้งหมด 17 รายวิชา (ร้อยละ 52.94) มีรายวิชาที่เปิดใหม่ และรายละเอียดของเนื้อหาวิชา ดังนี้ (1) ปรัชญาการศึกษา มีรายละเอียดเกี่ยวกับความหมายและความสำคัญของปรัชญา (2) การวัดและประเมินผลการศึกษา มีรายละเอียดเกี่ยวกับหลักการวัดและการประเมินผลการเรียนการสอน (3) ภาวะผู้นำทางการศึกษา มีรายละเอียดเกี่ยวกับพัฒนาการของทฤษฎีภาวะผู้นำจากมุมมองของแนวสหวิทยาการ (4) เทคโนโลยีและการสื่อสารทางการศึกษา มีรายละเอียดเกี่ยวกับพัฒนาการ และบทบาทของเทคโนโลยีการศึกษาและสารสนเทศ (5) ศาสตร์ด้านหลักสูตรและการเรียนการสอน มีรายละเอียดเกี่ยวกับแนวคิด ความสำคัญและองค์ประกอบของหลักสูตร (6) การศึกษากับสังคม มีรายละเอียดเกี่ยวกับสาระสำคัญของการศึกษาและแนวโน้มของการศึกษา (7) พื้นฐานวิชาชีพครู มีรายละเอียดเกี่ยวกับความสำคัญของวิชาชีพครู (8) การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มีรายละเอียดเกี่ยวกับการฝึกปฏิบัติงานครูในสถานศึกษา และ (9) การออกแบบและการจัดการเรียนการสอน มีรายละเอียดเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนการสอน มีรายละเอียดดังตารางที่ 4.12

ตารางที่ 4.12 รายวิชาเก่าและรายวิชาเปิดใหม่ในหมวดวิชาเฉพาะวิชาครูของหลักสูตร 4 และ 5 ปี

รายวิชาในหลักสูตร 4 ปี (41 หน่วยกิต)	รายวิชาในหลักสูตร 5 ปี (50 หน่วยกิต)
รายวิชาเลือก (5)	ไม่มีการเปลี่ยนแปลง
รายวิชาบังคับ (36)	รายวิชาบังคับ (45)
1. การศึกษาเพื่อการพัฒนาสังคม (2)	1. การศึกษากับสังคม (2)
2. ระเบียบวิธีวิจัยทางการศึกษา (2)	2. ไม่มีการเปลี่ยนแปลง
3. หลักการศึกษาและวิชาชีพครู (2)	3. ไม่มีการเปลี่ยนแปลง
4. จิตวิทยาการศึกษา 1 (3)	4. ไม่มีการเปลี่ยนแปลง
5. จิตวิทยาการศึกษา 2 (3)	5. ไม่มีการเปลี่ยนแปลง
6. นวัตกรรมการสอน/ทักษะการสอน (3)	6. ไม่มีการเปลี่ยนแปลง
7. สัมมนา (2)	7. ไม่มีการเปลี่ยนแปลง
8. ปฏิบัติการวิชาชีพครู (6)	8. ไม่มีการเปลี่ยนแปลง
9. การวัดและการประเมินผลทางการศึกษา (2)	9. การวัดและการประเมินผลทางการศึกษา (2)*
10. การบริหารจัดการระบบการศึกษา (2)	10. ภาวะผู้นำทางการศึกษา (2)
11. เทคโนโลยีการศึกษา (3)	11. เทคโนโลยีและการสื่อสารทางการศึกษา (3)
12. หลักสูตรและการเรียนการสอน(3)	12. ศาสตร์ด้านหลักสูตรและการเรียนการสอน (2)
13.วิธีวิทยาการสอน (3)	13. ไม่มีการเปลี่ยนแปลง
	14. การออกแบบและการจัดการเรียนการสอน (2)
	15. พื้นฐานวิชาชีพครู (2)
	16. ปรัชญาการศึกษา (2)
	17. ประสบการณ์วิชาชีพครู (6)

ที่มา: หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2543 และ พ.ศ. 2547, 2543: 2547

* กำหนดเป็นรายวิชาใหม่ แต่ชื่อรายวิชาและหน่วยกิตไม่ความแตกต่างกัน

ผลการเทียบเคียงรายวิชาเก่าและรายวิชาเปิดใหม่ในหมวดวิชาเฉพาะ วิชาเอกของคณะครุศาสตร์ที่เปิดใหม่ในหลักสูตร 5 ปี พบว่า วิชาเอกการศึกษาปฐมวัย เปิดรายวิชาใหม่ในหมวดวิชาเฉพาะเอก มากที่สุด จำนวน 18 รายวิชา เป็นรายวิชาบังคับ 13 รายวิชา และรายวิชาเลือก 5 รายวิชา รองลงมาคือวิชาเอกธุรกิจศึกษาเปิดรายวิชาใหม่ในหมวดวิชาเฉพาะเอก จำนวน 10 รายวิชา เป็นรายวิชาเลือก 10 รายวิชา วิชาเอกที่มีจำนวนรายวิชาเปิดใหม่น้อยที่สุด มีจำนวน 6 วิชาเอก ได้แก่ วิชาเอกภาษาไทย วิชาเอกพลศึกษา วิชาเอกสุขศึกษา วิชาเอกเคมี วิชาเอกคณิตศาสตร์ และวิชาเอกศิลปศึกษา เปิดรายวิชาใหม่จำนวน 1 รายวิชา มีรายละเอียดดังตารางที่ 4.13

ตารางที่ 4.13 จำนวนรายวิชาหมวดวิชาเฉพาะ วิชาเอกของคณะครุศาสตร์ที่เปิดใหม่ในหลักสูตร 5 ปี

วิชาเอก	รายวิชาบังคับ	รายวิชาเลือก	รวม
วิชาเอกการศึกษาปฐมวัย	13	5	18
วิชาเอกประถมศึกษา	4	1	5
วิชาเอกภาษาไทย เอกพลศึกษาและเอกสุขศึกษา	1		1
วิชาเอกภาษาอังกฤษ	4	2	6
วิชาเอกภาษาอังกฤษ	2	3	5
วิชาเอกภาษาฝรั่งเศส	1	2	3
วิชาเอกเคมี เอกคณิตศาสตร์และเอกศิลปศึกษา		1	1
วิชาเอกจิตวิทยาการปรึกษาและแนะแนว	1	1	2
วิชาเอกเทคโนโลยีทางการศึกษา	4	1	5
วิชาเอกคอมพิวเตอร์ทางการศึกษา		2	2
วิชาเอกการศึกษานอกระบบโรงเรียน	1	7	8
วิชาเอกธุรกิจศึกษา		10	10
วิชาเอกดนตรีศึกษา	2	1	3

ที่มา: หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2543 และ พ.ศ. 2547, 2543: 2547

ผลการเปรียบเทียบจำนวนรายวิชาในหมวดวิชาเฉพาะ รายวิชาบังคับวิชาเอกของหลักสูตร 4 ปีและ 5 ปี ตามวิชาเอก พบว่า หลักสูตร 5 ปีมีหน่วยกิตในหมวดวิชาเฉพาะ รายวิชาบังคับมากกว่าหลักสูตร 4 ปี ทุกวิชาเอก วิชาเอกปฐมวัยและวิชาเอกดนตรีศึกษามีการเพิ่มหน่วยกิตจากหลักสูตร 4 ปีมากที่สุด และวิชาเอกเคมีเพิ่มหน่วยกิตในหมวดวิชาเฉพาะน้อยที่สุด เมื่อพิจารณาตามวิชาครู พบว่า หลักสูตร 5 ปี เรียนวิชาครูมากกว่าหลักสูตร 4 ปี จำนวน 3 รายวิชาทุกวิชาเอก เมื่อพิจารณาวิชาบังคับวิชาเอก หลักสูตร 5 ปีมีเรียนวิชาบังคับวิชาเอกมากกว่าหลักสูตร 4 ปี โดยส่วนใหญ่จะเพิ่มรายวิชาใหม่จากหลักสูตร 4 ปี ยกเว้น วิชาเอกสังคมศึกษา วิชาเอกเคมี และวิชาเอกชีววิทยาที่มีจำนวนรายวิชาในหลักสูตร 4 ปีและ 5 ปีเท่ากัน เมื่อพิจารณาจำแนกตามรายวิชาที่เปิดในคณะครุศาสตร์และนอกคณะครุศาสตร์ พบว่า หลักสูตร 5 ปีส่วนใหญ่มีการเรียนรายวิชาในคณะครุศาสตร์มากกว่าหลักสูตร 4 ปี ระหว่าง 1-5 รายวิชา ส่วนการเรียนรายวิชานอกคณะครุศาสตร์ส่วนใหญ่เหมือนในหลักสูตร 4 ปี ยกเว้น วิชาเอกสังคมศึกษา วิชาเอกวิทยาศาสตร์ และวิชาเอกฟิสิกส์ที่มีการเรียนรายวิชานอกคณะครุศาสตร์มากกว่าหลักสูตร 4 ปี ซึ่งแสดงให้เห็นว่า บางสาขาวิชายังไม่เอื้อต่อนโยบายหลักสูตร 5 ปีที่กำหนดแต่แรก เนื่องจากการเรียนวิชาเอกนอกคณะครุศาสตร์ค่อนข้างน้อย มีรายละเอียดดังตารางที่ 4.14

ตารางที่ 4.14 ผลการเปรียบเทียบจำนวนรายวิชาในหมวดวิชาเฉพาะ รายวิชาบังคับ วิชาครูและ
วิชาเอก ตามวิชาเอก

วิชาเอก	หน่วยกิต ทั้งหมด		วิชาครู		วิชาเอก					
	4 ปี	5 ปี	4 ปี	5 ปี	4 ปี	5 ปี	วิชาในคณะ		วิชานอกคณะ	
							เดิม	ใหม่	เดิม	ใหม่
1. วิชาเอกการศึกษาปฐมวัย	71	94	13	16	15	16	15	16		
2. วิชาเอกประถมศึกษา เลือกเรียน 2 เอก	87	102	13	16						
ภาษาไทย					7	8	7	8		
คณิตศาสตร์					5	6	3	4	2	2
วิทยาศาสตร์					6	7	1	2	5	5
สังคมศึกษา					7	7	1	1	6	6
ภาษาอังกฤษ					8	9	8	9		
3. วิชาเอกภาษาไทย	86	101	13	16	18	20	11	13	7	7
4. วิชาเอกภาษาอังกฤษ	81	100	13	16	20	25	14	19	6	6
5. วิชาเอกสังคมศึกษา	84	99	13	16	18	18	4	3	14	15
6. วิชาเอกวิทยาศาสตร์	81	100	13	16	19	24	3	4	16	20
7. วิชาเอกฟิสิกส์	91	100	13	16	20	21	1	1	19	20
8. วิชาเอกเคมี	92	100	13	16	22	22	1	1	21	21
9. วิชาเอกชีววิทยา	85	94	13	16	21	21	1	1	20	20
10. วิชาเอกคณิตศาสตร์	83	98	13	16	16	17		1	16	16
11. วิชาเอกธุรกิจศึกษา	86	100	13	16	17	20	7	10	10	10
12. วิชาเอกศิลปศึกษา	83	102	13	16	20	25	20	25		
13. วิชาเอกดนตรีศึกษา	71	94	13	16	21	22	21	22		

ที่มา: หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2543 และ พ.ศ. 2547, 2543: 2547

ผลการเปรียบเทียบจำนวนรายวิชาในหมวดวิชาเฉพาะ รายวิชาเลือกวิชาเอกของหลักสูตร 4 ปี และ 5 ปี ตามวิชาเอก พบว่า หลักสูตร 5 ปีมีหน่วยกิตในหมวดวิชาเฉพาะ รายวิชาเลือกมากกว่า หลักสูตร 4 ปี ยกเว้น วิชาเอกปฐมวัยและวิชาเอกดนตรีศึกษาที่มีจำนวนหน่วยกิตในหลักสูตร 4 ปี และ 5 ปีเท่ากัน เมื่อพิจารณาตามวิชาครู พบว่า หลักสูตร 5 ปีมีการเปิดรายวิชาเลือกวิชาครูมากกว่า หลักสูตร 4 ปี จำนวน 3 รายวิชา เมื่อพิจารณาตามวิชาเอก พบว่า วิชาเอกในหลักสูตร 5 ปีส่วนใหญ่มี

การเปิดรายวิชาเลือกวิชาเอกมากกว่าหลักสูตร 4 ปี ยกเว้น วิชาเอกภาษาอังกฤษ วิชาเอกคณิตศาสตร์ วิชาเอกธุรกิจศึกษา และวิชาเอกศิลปศึกษา ที่มีรายวิชาเลือกลดลงจากหลักสูตร 4 ปี ส่วนวิชาเอกชีววิทยา มีจำนวนรายวิชาเลือกในหลักสูตร 4 ปีและ 5 ปีเท่ากัน เมื่อพิจารณาจำแนกตามรายวิชาที่เปิดในคณะครุศาสตร์และนอกคณะครุศาสตร์ พบว่า วิชาเอกส่วนใหญ่จะเป็นรายวิชาเลือกนอกคณะครุศาสตร์ทั้งในหลักสูตร 4 ปีและ 5 ปี ยกเว้น 3 วิชาเอก ได้แก่ ประถมศึกษา ศิลปศึกษา และดนตรีศึกษาที่มีรายวิชาเลือกในคณะครุศาสตร์ มีรายละเอียดดังตารางที่ 4.15

ตารางที่ 4.15 ผลการเปรียบเทียบจำนวนรายวิชาในหมวดวิชาเฉพาะ รายวิชาเลือก วิชาครูและวิชาเอก ตามวิชาเอก

วิชาเอก	หน่วยกิตทั้งหมด		วิชาครู		วิชาเอก					
	4 ปี	5 ปี	4 ปี	5 ปี	4 ปี	5 ปี	วิชาในคณะ		วิชานอกคณะ	
							เดิม	ใหม่	เดิม	ใหม่
1. วิชาเอกการศึกษาปฐมวัย	35	35	30	33	29	38	22	29	7	9
2. วิชาเอกประถมศึกษา	19	27	30	33	18	21	18	21		
3. วิชาเอกภาษาไทย	20	28	30	33	15	17	5	2	10	15
4. วิชาเอกภาษาอังกฤษ	25	29	30	33	26	21	16	10	10	11
5. วิชาเอกสังคมศึกษา	22	30	30	33	12	18	2	4	10	14
6. วิชาเอกวิทยาศาสตร์	25	29	30	33	20	16			20	16
7. วิชาเอกฟิสิกส์	15	29	30	33	15	23			15	23
8. วิชาเอกเคมี	14	29	30	33	13	17		3	13	14
9. วิชาเอกชีววิทยา	21	35	30	33	31	31	1	1	30	30
10. วิชาเอกคณิตศาสตร์	23	31	30	33	15	12	2		13	12
11. วิชาเอกธุรกิจศึกษา	20	29	30	33	18	35	1	13	17	22
12. วิชาเอกศิลปศึกษา	23	27	30	33	73	71	73	71		
13. วิชาเอกดนตรีศึกษา	35	35	30	33	40-46	44-45	40-46	44-55		

ที่มา: หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2543 และ พ.ศ. 2547, 2543: 2547

ผลการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของอาจารย์และนิสิตครูต่อวิชาเรียนพบว่า อาจารย์มีความคิดเห็นต่อวิชาเรียนของหลักสูตร 5 ปีมีเนื้อหาครอบคลุมในการเป็นครูมืออาชีพ และมีความทันสมัยมากกว่าหลักสูตร 4 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ภาพรวมองค์ประกอบวิชาเรียนหลักสูตร 4 ปีและ 5 ปีมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากเท่ากัน อาจารย์มีความคิดเห็นต่อหลักสูตร 5 ปีมากกว่าหลักสูตร 4 ปีเป็นส่วนใหญ่ ยกเว้นจำนวนหน่วยกิตของหลักสูตร 4 ปี

ที่มีความเหมาะสม (3.80) มากกว่าหลักสูตร 5 ปี (3.40) และวิชาเรียนของทั้งสองหลักสูตรทำให้นิสิตครูสนใจประกอบวิชาชีพเท่ากัน (3.49) อาจารย์มีความคิดเห็นว่างานหลักสูตร 4 ปีและ 5 ปีมีการปรับปรุงรายวิชาให้มีเนื้อหาทันสมัยมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.38 และ 4.53 ตามลำดับ รองลงมาของหลักสูตร 4 ปี คือพัฒนารายวิชาเพิ่มทักษะด้านการสอนให้นิสิตครู (4.20) รองลงมาของหลักสูตร 5 ปี คือวิชาที่เปิดสอนมุ่งเน้นให้นิสิตครูเป็นครูมืออาชีพ (4.42) มีรายละเอียดดังตารางที่ 4.16

ตารางที่ 4.16 ผลการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของอาจารย์ต่อองค์ประกอบวิชาเรียนในหลักสูตร 4 ปีและ 5 ปี

องค์ประกอบวิชาเรียน	หลักสูตร 4 ปี			หลักสูตร 5 ปี		
	Mean	S.D.	ระดับ	Mean	S.D.	ระดับ
1. ปรับปรุงรายวิชาให้มีเนื้อหาทันสมัย	4.38	0.68	มากที่สุด	4.53	0.63	มากที่สุด
2. พัฒนารายวิชา เพิ่มทักษะด้านการสอนให้นิสิต	4.20	0.66	มากที่สุด	4.33	0.67	มากที่สุด
3. วิชาที่เปิดสอนมุ่งเน้นให้นิสิตเป็นครูมืออาชีพ	4.11	0.75	มาก	4.42	0.69	มากที่สุด
4. พัฒนาปรับปรุงเนื้อหาให้ทันสมัยและเหมาะสม	3.84	0.67	มาก	4.36	0.61	มากที่สุด
5. จำนวนหน่วยกิตของวิชาเรียนมีความเหมาะสม	3.80	0.76	มาก	3.40	1.10	มาก
6. ครอบคลุมเนื้อหาที่ทำให้ผู้เรียนเป็นครูมืออาชีพ	3.73	0.75	มาก	4.18	0.68	มาก
7. นิสิตสนใจประกอบวิชาชีพครูมากขึ้น	3.49	0.76	มาก	3.49	0.97	มาก
8. การรุดนการข้ามรายวิชามากขึ้น	3.33	0.67	ปานกลาง	3.67	0.71	มาก
วิชาเรียนมีเนื้อหาครอบคลุมในการเป็นครูมืออาชีพ และมีความทันสมัย	3.86	0.50	มาก	4.01	0.41	มาก
t=4.25** n=45 df=44 Sig=0.00						

ผลการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของนิสิตครู หลักสูตร 4 ปีและ 5 ปี ต่อองค์ประกอบวิชาเรียนพบว่า นิสิตครูมีความคิดเห็นต่อวิชาเรียนของหลักสูตร 4 ปี ช่วยส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอน ทั้งทางด้านวิชาการ และทางด้านปฏิบัติมากกว่านิสิตครูหลักสูตร 5 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ภาพรวมของวิชาเรียนหลักสูตร 4 ปีและ 5 ปีมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากและปานกลาง ตามลำดับ นิสิตครู หลักสูตร 4 ปีมีความคิดเห็นต่อวิชาเรียนหลักสูตร 4 ปีมากกว่านิสิตครู หลักสูตร 5 ปีทุกข้อรายการ นิสิตครู หลักสูตร 4 ปีและ 5 ปีสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการทำงานด้านการสอนมากที่สุด 3.88 และ 3.61 ตามลำดับ รองลงมาของทั้งสองหลักสูตรคือมีความรู้ในวิชาเอกเดี่ยว/เอกคู่ 3.85 และ 3.60 ตามลำดับ มีรายละเอียดดังตารางที่ 4.17

ตารางที่ 4.17 ผลการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของนิสิตครู หลักสูตร 4 ปีและ 5 ปีต่อวิชาเรียนที่ศึกษา

องค์ประกอบวิชาเรียน	หลักสูตร 4 ปี (n=191)			หลักสูตร 5 ปี (n=238)		
	Mean	S.D.	ระดับ	Mean	S.D.	ระดับ
1. นำไปประยุกต์ใช้ในการทำงานด้านการสอน	3.88	0.88	มาก	3.61	1.08	มาก
2. มีความรู้ในวิชาเอกเดี่ยว/เอกคู่มากขึ้น	3.85	0.93	มาก	3.60	1.15	มาก
3. ช่วยให้เห็นใจในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน	3.77	0.84	มาก	3.24	1.03	ปานกลาง
4. จำนวนหน่วยกิตของวิชาเรียนเหมาะสม	3.60	0.97	มาก	3.03	1.04	ปานกลาง
5. การจัดลำดับมีความเหมาะสม	3.52	0.86	มาก	3.24	0.97	ปานกลาง
6. สนใจประกอบวิชาชีพครู	3.25	0.98	ปานกลาง	2.99	1.09	ปานกลาง
7. บางรายวิชามีเนื้อหาซ้ำซ้อน	2.27	0.86	น้อย	2.06	1.16	น้อย
วิชาเรียนช่วยให้เสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอนทั้งทางด้านวิชาการและการปฏิบัติ	3.45	0.47	มาก	3.11	0.68	ปานกลาง
t=6.15** df=427 Sig=0.00						

ผลการสัมภาษณ์ผู้บริหาร 3 เกี่ยวกับรายวิชาที่ควรเรียนในหลักสูตร 5 ปี พบว่า รายวิชาที่เปิดใหม่ควรเน้นให้นิสิตครูเรียนรู้ และสามารถนำความรู้ไปใช้ในการประกอบวิชาชีพครูได้ คือ ต้องเรียนเกี่ยวกับการวิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคล เน้นการเรียนเกี่ยวกับนวัตกรรม เน้นให้มีการนำเอาเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ส่งเสริมจิตสำนึกความเป็นครู มีคุณธรรม และจริยธรรม

“...รายวิชาที่ควรเพิ่ม (1) การวิเคราะห์สังคมและผู้เรียน ไม่ค่อยมี แม้จะมีเรียนจิตวิทยา1-2 แต่ไม่ได้มีการวิเคราะห์เด็กในเมือง นอกเมืองว่าต่างกัน ขนาดนักเรียนในห้องเดียวกันก็มีความหลากหลาย ครูจึงควรรู้จักผู้เรียนเป็นรายบุคคลจะได้หาวิธีสอนให้เหมาะสม (2) ต้องให้เรียนนวัตกรรม และสามารถสร้างนวัตกรรมได้เมื่อเข้าสู่ชั้นเรียน ครูต้องคิดให้ได้ว่า ชั้นเรียนไหนควรทำอะไร ใช้เทคโนโลยีอะไรให้เหมาะสม แต่เราเรียนแค่ใช้ ยังไม่ได้เจาะลึก รายวิชาและกระบวนการบางอย่างน้อยเกินไป รายวิชา Classroom action research เรียนวิธีวิจัยยังไม่ออกเป็นการฝึกปฏิบัติมากนัก (3) ต้องให้ครูมีจิตสำนึก มีจิตที่ต้องการพัฒนา แล้วจะนำไปสู่การพัฒนาตัวเองอย่างต่อเนื่อง และ (4) ให้จิตสำนึกในเชิงความรับผิดชอบ คุณธรรมจริยธรรมคงมีอยู่แล้ว แต่ต้องมีความสำนึกในฐานะที่เป็นครู เด็กอ่านไม่ออก ต้องรู้ลึก และพยายามสอนให้ได้...”

(ผู้บริหาร 3)

ผลการสำรวจความคิดเห็นของอาจารย์ พบว่า หลักสูตร 5 ปีมีการปรับปรุงรายวิชาให้มีเนื้อหาที่ทันสมัย (4.53) มากกว่าหลักสูตร 4 ปี (4.38) จึงสัมภาษณ์อาจารย์เพิ่มเติม พบว่า การปรับปรุงรายวิชาต่าง ๆ ในหลักสูตร 5 ปีเป็นการบูรณาการรายวิชาที่มีเนื้อหาใกล้เคียง นำมารวมกัน และมีการเพิ่มรายวิชาเรียนในหลักสูตร 5 ปี ซึ่งสอดคล้องกับผลการสำรวจความคิดเห็นของอาจารย์ พบว่า หลักสูตร 5 ปีมีการบูรณาการข้ามรายวิชา (3.67) มากกว่าหลักสูตร 4 ปี (3.33) จึงสัมภาษณ์

ผู้บริหารและอาจารย์ พบว่า วิชาเรียนในหลักสูตร 5 ปีมีการเปลี่ยนแปลงจากหลักสูตร 4 ปีบางรายวิชา เพื่อให้วิชาเรียนสอดคล้องกับนโยบายหลักสูตรที่มุ่งเน้นให้นิสิตครุมีความรู้ลึกกว้างในสาระของศาสตร์ แต่วิชาเรียนในหลักสูตร 4 ปีส่วนใหญ่มีความสอดคล้องกับข้อกำหนดของครุสภา วิชาเรียนบางส่วนจึงไม่มีการเปลี่ยนแปลง

“...หลายวิชามีอยู่แล้ว แต่ปรับให้ชัดเจนตามที่ครุสภากำหนด หลักสูตรเดิมของสาขาสอดคล้องกับครุสภาทุก ๆ อย่าง การปรับรายวิชาเกิดจากการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรด้วยและเป็นการปรับที่ทำอยู่เรื่อยๆ อยู่แล้วตามที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยกำหนด ครบก็ปีแล้วปรับ..การปรับเพิ่มหน่วยกิตวิชาเฉพาะเอกมากขึ้น เป็นไปตามนโยบายของคณบดีท่านเก่า ที่ต้องการเน้นเนื้อหาวิชาการมากขึ้น หลักสูตร 5 ปีจึงเรียนมากกว่าหลักสูตร 4 ปี ประมาณ 10 หน่วยกิต...”

(ผู้บริหาร 2)

“...สอนในระดับปริญญาตรีเป็นวิชาบังคับ 3 รายวิชา มีเปิดมาตั้งแต่หลักสูตร 4 ปี รหัสวิชาเดิมเนื้อหาเพิ่มเติมเล็กน้อย คำอธิบายรายวิชาก็เหมือนเดิม ที่เปลี่ยนมาอย่างเห็นได้ชัด คือวิจัย ที่เพิ่มวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน (Classroom action research) ส่วนตัวรายวิชามีการเรียกประชุมภายในอาจารย์ที่สอน เดิมก็มีอยู่แล้ว แต่ไม่ได้ลงลึกเท่าหลักสูตร 5 ปี คือให้รู้หลักการ เอาตัวอย่างหน้าตามาให้ดู ตั้งแต่ 4 ปี กำหนดให้นิสิตต้องเรียนรู้ 4 อย่าง ก่อนหน้านี้จะให้ความสำคัญทั้ง 4 วิธีเท่ากัน แต่พอรู้ว่าการหลักสูตร 5 ปี ต้องทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน จึงเน้นให้มีมากขึ้น เน้นที่ภาคทฤษฎี แต่ภาคปฏิบัติเท่าเดิม คือ มุ่งงานวิจัยปฏิบัติการตนเอง 1 เรื่อง...”

(อาจารย์ผู้สอน 2)

“...มีการประชุม อาจารย์จะร่วมกันพิจารณาที่ละกลุ่มวิชา และรายวิชาไหนควรเพิ่มเนื้อหาอะไร ควรบูรณาการกับวิชาไหน วิชาไหนควรปรับตามยุคสมัย ทำให้วิชาเรียนส่วนใหญ่ปรับใหม่ น้อยมากที่จะคงไว้ วิชาไหนเป็นเนื้อหาที่ไม่ได้เปลี่ยนแปลงก็จะคงเดิม แต่ปรัชญา สื่ออุปกรณ์ ผู้ปกครองเปลี่ยนแปลง เด็กในปัจจุบัน มีความสามารถขนาดไหน เทคโนโลยี การใช้ภาษา เขาเก่งกว่าเด็กในอดีต จุดไหนที่แยกว่า ก็จะไม่แก้ไข ทำให้หลักสูตรจะมีหลายวิชาปรับใหม่หมด ...”

(อาจารย์ผู้สอน 3)

“...ครุมืออาชีพต้องพัฒนาหลักสูตรได้ เพราะโรงเรียนมีหลักสูตรของตัวเอง ดังนั้นนิสิตหลักสูตรใหม่จะสร้างหลักสูตรได้ จึงเปิดรายวิชาใหม่ เช่น ศาสตร์ด้านหลักสูตรและการเรียนการสอน นิสิต 4 ปีก็มีแต่ยังไม่สามารถสร้างหลักสูตรได้..หลายรายวิชาเพิ่ม นิสิตเอกวิทยาศาสตร์ ต้องเรียนเพิ่มเรื่องของภาวะโลกออนไลน์ เรียนการทำโครงการ เน้นการสร้างความเป็นครุมืออาชีพกับการฝึกประสบการณ์ 5 ปี มีส่วนร่วมในสร้างแหล่งการเรียนรู้และนวัตกรรมทางการศึกษา สร้างสื่อการเรียนรู้ ทำการประเมินและทำวิจัย ...”

(อาจารย์ผู้สอน 6)

ผลการสำรวจความคิดเห็นของนิสิตครุ พบว่า บางรายวิชาในหลักสูตร 4 ปีมีเนื้อหาซ้ำซ้อน (2.27) ส่วนหลักสูตร 5 ปี (2.06) แสดงว่า หลักสูตร 5 ปีมีความซ้ำซ้อนของเนื้อหามากกว่าหลักสูตร 4 ปี จึงสัมภาษณ์ผู้บริหารและนิสิตครุ พบว่า การปรับปรุงรายวิชาในหลักสูตร 5 ปี ส่งผล

ให้เกิดความซ้ำซ้อนของเนื้อหา ซึ่งการตรวจสอบจากคำอธิบายรายวิชาสามารถแก้ไขปัญหาการซ้ำซ้อนได้บางส่วน โดยสำนักงานหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์จะเป็นผู้วิเคราะห์เนื้อหาของรายวิชา ซึ่งการซ้ำซ้อนของเนื้อหา นิสิตครูบางส่วนคิดว่าเป็นประโยชน์ที่จะได้ทบทวนความรู้ แม้จะเรียนไปแล้วแต่จำได้แค่บางส่วน แต่ถ้าเนื้อหาวิชามีความซ้ำซ้อนกันมาก ๆ จะทำให้เกิดความเบื่อหน่าย ซึ่งสอดคล้องกับ ส่วนเนื้อหารายวิชาที่มีความต่อเนื่องกันดี

“...การเรียนซ้ำซ้อนกัน เพราะหลักสูตร 5 ปีก็ไม่ได้ทำใหม่ เพียงแต่สอนวิชาเพิ่มเติม วิชาเก่าบางวิชาก็พยายามปรับปรุง ปัญหาคือไม่ได้วิเคราะห์ ทำให้มีความซ้ำซ้อนกันบางรายวิชา จึงให้สำนักงานหลักสูตรวิเคราะห์คำอธิบายรายวิชา โดยเฉพาะวิชาบังคับ ซ้ำกันใหม่ หากซ้ำจะเลือกวิชาไหนเป็นหลัก แต่บางที่ตัวคำอธิบายรายวิชาไม่ซ้ำ แต่เวลาอาจารย์สอนอาจสอนเพิ่ม ปัญหาคือก็ยังไม่ได้วิเคราะห์ละเอียด เพราะว่าบางวิชา กองกลางเป็นผู้วิเคราะห์ เมื่ออาจารย์มาดูจะรู้ว่าสอนในวิชาอื่นแล้ว แต่ก็ส่วนมากก็ดูวิชาตัวเอง หัวหน้าวิชาเป็นผู้ติดต่อประสานวิชากับคณะอื่น ๆ มีปัญหาที่บางครั้งไม่ได้ติดต่อประสานงานกัน หากมีปัญหานี้ภาควิชาเป็นผู้ดูแล ติดตามวิชาที่ให้ไปเรียนกับคณะอื่น แล้วส่งเรื่องมาที่หลักสูตรเพื่อแก้ไข หรือขอเปลี่ยน...”

(ผู้บริหาร 3)

“...วิชาที่เปิดใหม่ซ้ำซ้อน เช่น วิชาวิธีวิทยาการสอนที่ซ้ำซ้อนกับวิชาการออกแบบการจัดการเรียนการสอน แต่ภาระงานแตกต่างกัน ส่วนความต่อเนื่องของเนื้อหา และวิชาเรียนต่อเนื่องกันดี...”

(เต่า หลักสูตร 5 ปี)

“...วิชาบางวิชาซ้ำซ้อนกันมากเกินไป วิชาที่เกี่ยวกับหมวดวิชาครู ไม่สามารถนำความรู้ไปใช้ในการสอนได้ เพราะมีวิชาที่เรียนศิลปะคือวิชาการสอนนำมาใช้ได้อยู่แล้ว...”

(กฤษฎา หลักสูตร 5 ปี)

ผลการสำรวจความคิดเห็นของอาจารย์ พบว่า จำนวนหน่วยกิตของวิชาเรียนในหลักสูตร 4 ปี มีความเหมาะสม (3.80) มากกว่าหลักสูตร 5 ปี (3.40) ซึ่งตรงกันกับผลการสำรวจความคิดเห็นของนิสิตครู พบว่า จำนวนหน่วยกิตของวิชาเรียนในหลักสูตร 4 ปีมีความเหมาะสม (3.60) มากกว่าหลักสูตร 5 ปี (3.03) จึงสัมภาษณ์ อาจารย์และนิสิตครูเพิ่มเติม พบว่า วิชาเรียนในหลักสูตร 4 ปีมีเนื้อหาครบถ้วน เพียงพอที่นิสิตครูนำไปใช้ประกอบวิชาชีพครูได้

“...คิดว่าวิชาเรียนในหลักสูตร 4 ปีมีความเหมาะสมอยู่แล้ว มีการเพิ่มวิชาเรียนในหลักสูตร 5 ปีที่นิสิตมีความรู้เพิ่มมากขึ้น แต่อาจมากเกินไป...”

(อาจารย์ผู้สอน 5)

“...การเพิ่มวิชาในหลักสูตร 5 ปี บางวิชานำมาประยุกต์ใช้ได้ยาก ไม่รู้ว่าทำไมต้องเรียน จึงคิดว่าหลักสูตร 4 ปีมีเนื้อหาเพียงพอแล้ว เพราะหลักสูตร 5 ปี...”

(นัด หลักสูตร 5 ปี)

ผลการสำรวจความคิดเห็นของนิสิตครู พบว่า นิสิตครู หลักสูตร 4 ปีสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการทำงานด้านการสอน (3.88) มากกว่าหลักสูตร 5 ปี (3.61) จึงสัมภาษณ์นิสิตครูเพิ่มเติมพบว่า นิสิตครูสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ได้เหมือนกัน แต่บางวิชานำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการสอนได้ค่อนข้างน้อย และนิสิตครูบางส่วน ขาดความรู้ที่นำไปใช้ในการสอน

“...บางวิชาจำเพราะทำให้รู้เนื้อหาที่เป็นแก่น วิชาเลือกส่วนใหญ่เรียนที่อักษรศาสตร์ มีเปิดให้เลือกเยอะ แต่ไม่ค่อยตรง เช่น การเขียนนวนิยาย ไม่จำเป็น เนื้อหาดี แต่ลืกละเลยไป นำไปใช้จริงไม่ได้เท่าไร...”

(กรีน หลักสูตร 4 ปี)

“...วิชาเอกเรียนที่คณะวิทยาศาสตร์มีความหลากหลาย เนื้อหามีค่อนข้างมาก วิชาเอกบางวิชา ก็มาเรียนที่คณะครุศาสตร์ เช่น อุตุนิยมวิทยา เป็นต้น พอไปสอนแล้วรู้สึกว่ามันเป็นบางเรื่อง เช่น ฟิสิกส์ เพราะเรียนเอกคู่ มีวิทยาศาสตร์ทั่วไปด้วย ผมไม่ชอบเลข เวลาเรียกเรียนก็จะเลือกวิชาที่ท่องมากกว่า...”

(นัต หลักสูตร 5 ปี)

ผลการวิจัยเอกสาร พบว่า หลักสูตร 5 ปีมีวิชาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพน้อยกว่าหลักสูตร 4 ปี จำนวน 1 ภาคการศึกษา จึงสัมภาษณ์อาจารย์ และนิสิตครูเพิ่มเติม พบว่า การฝึกประสบการณ์วิชาชีพของหลักสูตร 4 ปี นิสิตครู รับผิดชอบสอนจำนวน 9 คาบต่อสัปดาห์ และไม่ต้องทำวิจัยในชั้นเรียน ส่วนนิสิตครู หลักสูตร 5 ปีมีการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ 2 ภาคการศึกษา โดยภาคการศึกษาที่ 1 เน้นให้จัดการเรียนการสอน ภาคการศึกษาที่ 2 เพิ่มภาระงานในฝ่ายต่าง ๆ ในโรงเรียน เช่น ครูประจำชั้น ครูฝ่ายธุรการ ครูฝ่ายวิชาการ เพื่อให้ นิสิตครูมีความเข้าใจในการประกอบวิชาชีพครูทั้งหมด โดยมีอาจารย์นิเทศก์เข้าไปช่วยดูแลนิสิตครู และนิสิตครูต้องทำวิจัยในชั้นเรียนทั้ง 2 ภาคการศึกษา แต่ผลการสนทนากลุ่มนิสิตครู หลักสูตร 5 ปี พบว่า ภาระงานการจัดการเรียนการสอนไม่มีความแตกต่างกัน ระหว่างการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ 2 ภาคการศึกษา

“...เทอมแรกจะไปดูอย่างน้อย 3 ครั้ง เพราะเป็นประสบการณ์ใหม่สำหรับนิสิต แต่เทอม 2 จะไปดูแค่ 2 ครั้ง บางครั้งสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสม...”

(อาจารย์ผู้สอน 1)

“...การฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ในแต่ละภาคการศึกษา มีจุดเน้นที่แตกต่างกัน...”

(อาจารย์ผู้สอน 6)

“...ฝึกสอนรับผิดชอบสอน 9 คาบ ทั้ง 5 คน ในการฝึกจะต้องทำแผนการสอน ทำสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอน ตรวจงานนักเรียน ออกข้อสอบ และต้องประเมินผลการเรียนของนักเรียน ซึ่งครอบคลุมงานที่ครูต้องทำเกี่ยวกับการสอน แต่ภาระงานครูอื่น ๆ ไม่ได้เข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้อง และในช่วงที่ฝึกสอน คณะไม่ได้บังคับให้ต้องทำวิจัย ซึ่งภาระงานที่ต้องทำระหว่างฝึกสอนมีมากอยู่แล้ว เพราะเป็นประสบการณ์ใหม่ ต้องทำทั้งแผนและสื่อก็ค่อนข้างหนักอยู่แล้ว บางคืนต้องทำถึงเช้า งานจึงจะเสร็จ...”

(สนทนากลุ่ม หลักสูตร 4 ปี)

“...ได้ฝึกสอน 2 แห่ง โรงเรียนที่ฝึกสอนมีความแตกต่างกัน แต่การทำงานทั้ง 2 ครั้งเหมือนกัน คือ ต้องสอนจำนวน 9 คาบ เรื่องที่สอนเปลี่ยนแปลง ต้องออกข้อสอบ ตรวจงาน ตัวเองไม่ได้เป็นครูประจำชั้นทั้ง 2 ครั้ง.. การฝึกสอน เมื่อเข้าโรงเรียนก็ทำหน้าที่เป็นครู สิ่งที่ต่างของการฝึกสอน คือ การทำวิจัย เทอมแรกทำน้อยกว่า เทอมที่สองจึงทำเต็มฉบับ...”

(สนทนากลุ่ม หลักสูตร 5 ปี)

สรุปองค์ประกอบวิชาเรียน

ผลการสังเคราะห์จากผลการศึกษาแบบพหุวิธี พบว่า วิชาเรียนของหลักสูตร 4 ปี และ 5 ปี มีเนื้อหาครอบคลุมในการเป็นครูมืออาชีพและมีความทันสมัย อย่างไรก็ตามในรายวิชาบางส่วนมีความซ้ำซ้อน อันเนื่องมาจากเวลาในการปรับปรุงหลักสูตรที่ค่อนข้างจำกัด วิชาเรียนของหลักสูตร 5 ปี มีการปรับปรุงจากหลักสูตร 4 ปี โดยหลักสูตร 5 ปีมีการเพิ่มเนื้อหาวิชาเอกมากขึ้น คิดเป็นร้อยละ 23.33 และเพิ่มเนื้อหาวิชาครุมากขึ้น คิดเป็นร้อยละ 21.95 ให้สอดคล้องกับนโยบายหลักสูตร การเปิดรายวิชาใหม่มีการบูรณาการเนื้อหาวิชาเดิมเข้าด้วยกัน และมีการเปิดรายวิชาใหม่ตามที่คุรุสภา กำหนด แต่รายวิชาส่วนใหญ่ของหลักสูตร 5 ปีเป็นรายวิชาที่เรียนในหลักสูตร 4 ปี ส่วนกลุ่มวิชาฝึกประสบการณ์วิชาชีพมีการเปลี่ยนแปลงเป็นการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ 1 ปีการศึกษา แต่ละภาคการศึกษาที่ฝึกประสบการณ์วิชาชีพจะมีจุดเน้นที่แตกต่างกัน แต่ในทางปฏิบัติ การฝึกประสบการณ์วิชาชีพที่เพิ่มเป็น 2 ภาคการศึกษา นิเทศครุมีภาระงานและการจัดการเรียนการสอนไม่แตกต่างกันมากนัก แต่ที่แตกต่างกันระหว่างหลักสูตร 4 ปีและ 5 ปี คือ มีการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน ซึ่งในหลักสูตร 4 ปีมิได้กำหนดไว้

2.2.3 องค์ประกอบคุณลักษณะของอาจารย์

ผลการวิจัยเอกสารเกี่ยวกับวุฒิการศึกษาของอาจารย์ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในหลักสูตร 4 ปี พบว่า อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ในหลักสูตร 4 ปีมีคุณสมบัติที่ตรงกับวิชาเฉพาะทางตามข้อกำหนดของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา โดยอาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาเอกมากที่สุด (n=80) รองลงมาคือมีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาโท (n=55) ภาควิชาหลักสูตรและการสอนมีจำนวนอาจารย์มากที่สุด (ร้อยละ 24.46) อาจารย์ที่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาโท (ร้อยละ 38.19) มากกว่าอาจารย์ที่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาเอก โรงเรียนสาธิตฯมัธยมศึกษามีจำนวนอาจารย์ (ร้อยละ 53.45) มากกว่าจำนวนอาจารย์โรงเรียนสาธิตฯประถมศึกษา (ร้อยละ 46.55) โดยอาจารย์ในโรงเรียนสาธิตฯประถมศึกษาและมัธยมศึกษา มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาโทใกล้เคียงกัน คิดเป็นร้อยละ 47.93 และ 52.07 ตามลำดับ มีรายละเอียดดังตารางที่ 4.18

ตารางที่ 4.18 จำนวน ร้อยละของอาจารย์ จำแนกตามวุฒิการศึกษาและภาควิชา

ภาควิชา/โรงเรียน	ป.เอก	ร้อยละ	ป.โท	ร้อยละ	ป.ตรี	ร้อยละ	จำนวนรวม	ร้อยละ
สารัตถศึกษา	13	16.25	21	38.19			34	24.46
วิจัยการศึกษา	12	15.00	2	3.64			14	10.07
ประถมศึกษา	13	16.25	4	7.27			17	12.23
มัธยมศึกษา	9	11.25	10	18.18	1	25.00	20	14.39
บริหารการศึกษา	7	8.75	3	5.45			10	7.19
สโตนศึกษา	9	11.25	2	3.64			11	7.91
ศิลปศึกษา	4	5.00	5	9.09	1	25.00	10	7.19
อุดมศึกษา	9	11.25					9	6.48
การศึกษานอกโรงเรียน	3	3.75	4	7.27			7	5.04
ดนตรีศึกษา	1	1.25	4	7.27	2	50.00	7	5.04
รวม	80	100.00	55	100.00	4	100.00	139	100.00
โรงเรียนสาธิตฯ ฝ่ายประถม	1	25.00	81	47.93	26	44.07	108	46.55
โรงเรียนสาธิตฯ ฝ่ายมัธยม	3	75.00	88	52.07	33	55.93	124	53.45
รวม	4	100.00	169	100.00	59	100.00	232	100.00

ที่มา: รายงานประจำปี 2546 คณะครุศาสตร์ ข้อมูล ณ กันยายน 2546

ผลการวิจัยเอกสารเกี่ยวกับตำแหน่งทางวิชาการของอาจารย์ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พบว่า อาจารย์ประจำภาควิชา คณะครุศาสตร์ดำรงตำแหน่งทางวิชาการเป็นศาสตราจารย์ จำนวน 5 คน สังกัดภาควิชาวิจัยการศึกษา อุดมศึกษา และการศึกษานอกโรงเรียน และอาจารย์ ดำรงตำแหน่งทางวิชาการเป็นรองศาสตราจารย์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ และอาจารย์ โกล้เคียงกัน จำนวน 45, 43 และ 46 คน ตามลำดับ ส่วนอาจารย์โรงเรียนสาธิตฯ ส่วนใหญ่ดำรงตำแหน่งทางวิชาการเป็นอาจารย์ (n=43) โดยอาจารย์โรงเรียนสาธิตฯ ประถมศึกษาและมัธยมศึกษาดำรงตำแหน่งทางวิชาการเป็นอาจารย์โกล้เคียงกัน คิดเป็นร้อยละ 41.26 และ 58.74 ตามลำดับ มีรายละเอียดดังตารางที่ 4.19

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4.19 จำนวน ร้อยละของอาจารย์ จำแนกตามตำแหน่งทางวิชาการและภาควิชา

ภาควิชา/โรงเรียน	ศ.	ร้อยละ	รศ.	ร้อยละ	ผศ.	ร้อยละ	อ.	ร้อยละ	รวม	ร้อยละ
สารัตถศึกษา			7	15.56	16	37.21	11	23.91	34	24.46
วิจัยการศึกษา	2	40.00	4	8.89	5	11.63	3	6.52	14	10.07
ประถมศึกษา			10	22.22	3	6.98	4	8.7	17	12.23
มัธยมศึกษา			4	8.89	6	13.95	10	21.74	20	14.39
บริหารการศึกษา			6	13.33	1	2.32	3	6.52	10	7.19
โสตทัศนศึกษา			3	6.67	5	11.63	3	6.52	11	7.91
ศิลปศึกษา			3	6.67	4	9.3	3	6.52	10	7.2
อุดมศึกษา	1	20.00	5	11.11	2	4.65	1	2.18	9	6.47
การศึกษานอกโรงเรียน	2	40.00	2	4.44	1	2.33	2	4.35	7	5.04
ดนตรีศึกษา			1	2.22			6	13.04	7	5.04
รวม	5	100.00	45	100.00	43	100.00	46	100.00	139	100.00
โรงเรียนสาธิต ฯ ฝ่ายประถม			9	45.00	40	57.97	59	41.26	108	46.55
โรงเรียนสาธิต ฯ ฝ่ายมัธยม			11	55.00	29	42.03	84	58.74	124	53.45
รวม			20	100.00	69	100.00	143	100.00	232	100.00

ที่มา: รายงานประจำปี 2546 คณะครุศาสตร์ ข้อมูล ณ กันยายน 2546

จากศึกษารายงานประจำปี 2548 พบว่า อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ในปีการศึกษา 2546 และ 2547 หรือในช่วงที่มีการเปลี่ยนแปลงหลักสูตร 4 ปีเป็น 5 ปีมีจำนวนอาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ใกล้เคียงกัน โดยอาจารย์ดำรงตำแหน่งเป็นศาสตราจารย์ จำนวน 5 และ 4 คนตามลำดับ รองศาสตราจารย์ จำนวน 65 และ 59 คนตามลำดับ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ จำนวน 112 และ 110 คนตามลำดับ และอาจารย์ จำนวน 189 และ 199 คนตามลำดับ

ผลการสัมภาษณ์นิสิตครูเกี่ยวกับลักษณะของอาจารย์ พบว่า อาจารย์ผู้สอนประจำคณะครุศาสตร์และอาจารย์จากคณะอื่น ๆ ส่วนใหญ่มีความเชี่ยวชาญในเนื้อหาวิชาเฉพาะ การปฏิบัติมีจิตวิญญาณของความเป็นครู และอาจารย์จะมีเมตตากรุณาต่อนิสิตครู เช่น เมื่อนิสิตครูทำผิด อาจารย์จะไม่ตำหนิ แต่จะสอนหรือแนะนำสิ่งที่ดีให้กับนิสิตครู เมื่อนิสิตครู มีข้อสงสัย อาจารย์จะกรุณาให้คำตอบหรือแนะนำวิธี ที่ทำให้นิสิตครูหาคำตอบได้ด้วยตนเอง

“...อาจารย์มีความเชี่ยวชาญในเนื้อหา อาจารย์ให้เวลาในการถามคำถาม ยินดีในการตอบคำถาม และบางครั้งก็เอาข่าวมาเล่ามาสอน ได้ไปเรียนนอกคณะครุศาสตร์ คือการไปเรียนที่คณะวิทยาศาสตร์ ทำให้ได้เรียนกับอาจารย์ที่มีความเชี่ยวชาญในเนื้อหาวิชาและการปฏิบัติทางวิทยาศาสตร์โดยตรง...”

(ได้ัง หลักสูตร 4 ปี)

“...อาจารย์ที่สาขาศิลปะ แต่ละท่านจะเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน บางครั้งไม่ใช่แขนงที่อาจารย์เชี่ยวชาญ แต่อาจารย์ก็สอนได้ ถ้าภาพรวมแล้วอาจารย์เชี่ยวชาญมาก ส่วนอาจารย์ที่สอนเกี่ยวกับทฤษฎีมีความน่าสนใจ เช่น ให้เราวาดรูปที่ได้แรงบันดาลใจ จากศิลปินที่อาจารย์เปิดในชั้นเรียน การจัดกิจกรรมน่าสนใจ อาจารย์ที่สอนในคณะครุศาสตร์เชี่ยวชาญ ‘ไม่จั้นไม่มาสอนในวิชาบังคับ...’

(ตี หลักสูตร 4 ปี)

“...อาจารย์ในคณะครุศาสตร์ค่อนข้างเชี่ยวชาญในสิ่งที่สอน แต่อาจารย์จะไม่ค่อยเน้นการปฏิบัติ ส่วนอาจารย์ประจำคณะต่าง ๆ ได้ไปเรียนเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ไทย ภูมิศาสตร์ อาจารย์มีความรู้มากทางด้านเนื้อหา ป็นี่เรียนที่ดนตรี อาจารย์คณะศิลปกรรม อาจารย์ก็จะนำสื่อ เช่น ซีดีมาเปิดให้ดู เพราะดนตรีพูดอย่างไรก็ คงไม่ค่อยเข้าใจ อาจารย์ก็จะเปิดให้ฟัง ให้ดู ให้เห็น ทำให้เราเข้าใจมากขึ้น คิดว่าอาจารย์ทุกท่านเชี่ยวชาญ...”

(เต่า หลักสูตร 5 ปี)

“...อาจารย์มีความเชี่ยวชาญเป็นอย่างมาก เวลาเรียนแล้วเข้าใจ แต่ก็มีบางนะ ที่ไม่เข้าใจ...”

(จอย หลักสูตร 5 ปี)

สรุปองค์ประกอบคุณลักษณะของอาจารย์

ผลการสังเคราะห์จากผลการวิจัย พบว่า อาจารย์ในหลักสูตร 4 ปีและ 5 ปีมีคุณสมบัติตรงตามเกณฑ์ของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา สอดคล้องกับความคิดเห็นของนิสิตครูหลักสูตร 4 ปีและ 5 ปี พบว่า อาจารย์ผู้สอนทุกท่านมีคุณวุฒิ อาจารย์ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการสอน มีความเชี่ยวชาญในวิชาการ และวิชาที่สอน มีผลงานเป็นที่ยอมรับ มีความเมตตาต่อ นิสิตครู มีจิตวิญญาณของความเป็นครู ยอมรับฟังความคิดเห็นของนิสิตครู มีความรู้ใน มาตรฐานวิชาชีพ และมีจรรยาบรรณวิชาชีพครู โดยอาจารย์ผู้สอนในหลักสูตร 4 ปีส่วนใหญ่จะ รับผิดชอบสอนในหลักสูตร 5 ปี ดังนั้น คุณลักษณะของอาจารย์ในหลักสูตร 4 ปีและ 5 ปีจึงไม่มี ความแตกต่างกัน

2.2.4 องค์ประกอบคุณลักษณะของนิสิตครู

ผลการวิจัยเอกสาร พบว่า คุณลักษณะของนิสิตครูที่พึงประสงค์ตามที่สำนักงาน มาตรฐานอุดมศึกษาในยุคสังคมนวัตกรรมพบว่ามี 5 ประการได้แก่ (1) มีปัญญา ได้แก่ เป็นผู้ใฝ่หาความรู้ สามารถ วิเคราะห์ข่าวสาร มีวิจารณญาณ เป็นคนดีมีไหวพริบ รู้จักคิด รู้จักแก้ไขปัญหา และเป็นคนมี เหตุผลในการพูด (2) มีความรอบรู้ในวิชาชีพ ได้แก่ มีความสามารถในการเข้าใจสภาพสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรมการเมืองและสภาพแวดล้อม มีความรู้และเข้าใจในสาขาวิชาเฉพาะ มีทักษะ ในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร มีความสามารถในการผลิตสื่อประกอบการเรียนการสอน เป็นต้น (3) มีคุณธรรมและบุคลิกภาพที่ดี ได้แก่ ประพฤติตนเป็นคนดี เป็นผู้ที่มิระเบียดวินัย และมีความ รับผิดชอบ เป็นต้น (4) มีอุดมการณ์ในวิชาชีพ ได้แก่ ปวารณาที่จะเป็นครู อุทิศตนเพื่อพัฒนาศิษย์ เป็นต้น และ (5) มีความเป็นประชาธิปไตยและเป็นคนทันสมัย

ผลการสำรวจนิสิตครูด้วยแบบสอบถาม พบว่า นิสิตครูมีเกรดเฉลี่ยสะสมระดับมัธยมศึกษาตอนปลายอยู่ในช่วง 3.51-3.75 มากที่สุด (ร้อยละ 26.34) เมื่อพิจารณาจำแนกตามหลักสูตรที่ศึกษานิสิตครู หลักสูตร 4 ปีมีเกรดเฉลี่ยอยู่ในช่วง 3.26-3.50 มากที่สุด (ร้อยละ 24.61) ส่วนนิสิตครูหลักสูตร 5 ปี มีเกรดเฉลี่ยอยู่ในช่วง 3.51-3.75 มากที่สุด (ร้อยละ 31.09) โดยนิสิตครูเลือกคณะครุศาสตร์เป็นอันดับ 1 เป็นส่วนใหญ่ (ร้อยละ 51.04) เมื่อพิจารณาจำแนกตามหลักสูตรที่ศึกษานิสิตครู หลักสูตร 4 ปีและ 5 ปีเลือกอันดับ 1 มากที่สุด ใกล้เคียงกัน คิดเป็นร้อยละ 53.93 และ 48.74 ตามลำดับ ระดับมัธยมศึกษา นิสิตครูต้องการประกอบวิชาชีพครู อยู่ในระดับปานกลางมากที่สุด (ร้อยละ 38.23) โดยนิสิตครู หลักสูตร 4 ปีและ 5 ปีต้องการประกอบวิชาชีพครูในระดับปานกลางมากที่สุด ใกล้เคียงกัน คิดเป็นร้อยละ 46.07 และ 31.93 ตามลำดับ มีรายละเอียดดังตารางที่ 4.20

ตารางที่ 4.20 จำนวน ร้อยละของนิสิตครู จำแนกตามหลักสูตร และภูมิหลัง

ข้อมูล		หลักสูตร 4 ปี		หลักสูตร 5 ปี		รวม	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
เกรดเฉลี่ยสะสมระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย	น้อยกว่า 2.50	4	2.09	2	0.84	6	1.40
	2.50-2.75	7	3.66	8	3.36	15	3.50
	2.76-3.00	33	17.28	23	9.66	56	13.01
	3.01-3.25	36	18.85	35	14.71	71	16.55
	3.26-3.50	47	24.61	61	25.63	108	25.17
	3.51-3.75	39	20.42	74	31.09	113	26.34
	3.76-4.00	25	13.09	35	14.71	60	13.99
รวม		191	100.00	238	100.00	429	100.00
อันดับในการเลือกสอบเข้าคณะครุศาสตร์	สอบตรง	2	1.01	15	6.30	17	3.96
	อันดับ 1	103	53.93	116	48.74	219	51.04
	อันดับ 2	58	30.37	57	23.95	115	26.81
	อันดับ 3	26	13.60	31	13.03	57	13.29
	อันดับ 4	2	1.01	19	7.98	21	4.90
รวม		191	100.00	238	100	429	100.00
ระดับความต้องการประกอบวิชาชีพครู	น้อยที่สุด	17	8.90	64	26.89	81	18.88
	น้อย	52	27.23	36	15.13	88	20.51
	ปานกลาง	88	46.07	76	31.93	164	38.23
	มาก	28	14.66	42	17.65	70	16.32
	มากที่สุด	6	3.14	20	8.40	26	6.06
รวม		191	100.00	238	100.00	429	100.00

ผลการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของอาจารย์ต่อองค์ประกอบคุณลักษณะของนิสิตครู หลักสูตร 4 ปีและ 5 ปี พบว่า ภาพรวมองค์ประกอบลักษณะของนิสิตครูของหลักสูตร 4 ปีและ 5 ปีมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ อาจารย์มีความคิดเห็นว่า ลักษณะของนิสิตครู หลักสูตร 5 ปีส่วนใหญ่มีความเหมาะสมมากกว่านิสิตครู หลักสูตร 4 ปี ส่วนรายการที่มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากัน คือ นิสิตครู หลักสูตร 4 ปีและ 5 ปี มีการคุยกันเสียงดังขณะที่อาจารย์สอน (2.96) นิสิตครู หลักสูตร 4 ปีส่งงานตรงตามเวลาที่กำหนดมากที่สุด (4.00) รองลงมาคืองานที่ได้รับมอบหมายได้ดีมีคุณภาพ (3.98) นิสิตครู หลักสูตร 5 ปีส่งงานตรงตามเวลาที่กำหนดและงานที่ได้รับมอบหมายได้ดีมีคุณภาพมาก (3.96) รองลงมาคือมีความตั้งใจในการเรียน (3.91) มีรายละเอียดดังตารางที่ 4.21

ตารางที่ 4.21 ผลการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของอาจารย์ต่อองค์ประกอบคุณลักษณะของนิสิตครู หลักสูตร 4 ปีและ 5 ปี

องค์ประกอบคุณลักษณะของนิสิตครู	หลักสูตร 4 ปี			หลักสูตร 5 ปี		
	Mean	S.D.	ระดับ	Mean	S.D.	ระดับ
1. ส่งงานตรงตามเวลาที่กำหนด	4.00	0.67	มาก	3.96	0.77	มาก
2. งานที่ได้รับมอบหมายได้ดีมีคุณภาพ	3.98	0.69	มาก	3.96	0.77	มาก
3. มีความตั้งใจในการเรียน	3.82	0.75	มาก	3.91	0.87	มาก
4. มีความคิดสร้างสรรค์	3.73	0.72	มาก	3.89	0.80	มาก
5. แสวงหาความรู้เพิ่มเติมจากบทเรียน	3.60	0.84	มาก	3.73	1.01	มาก
6. ไม่ปิดเสียงโทรศัพท์ขณะที่ท่านสอน	3.40	1.21	ปานกลาง	3.36	1.28	ปานกลาง
7. เข้าเรียนตรงเวลา	3.16	0.88	ปานกลาง	3.24	1.03	ปานกลาง
8. คุยกันเสียงดังขณะที่อาจารย์สอน	3.04	1.09	ปานกลาง	3.04	1.22	ปานกลาง
คุณลักษณะของนิสิตครู มีความเก่ง มีความดี ศรัทธาและมุ่งมั่นที่จะประกอบอาชีพครู	3.59	0.53	มาก	3.64	0.64	มาก
t=1.21 n=45 df=44 Sig=0.24						

ผลการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของนิสิตครู หลักสูตร 4 ปีและ 5 ปีต่อองค์ประกอบคุณลักษณะของนิสิตครู พบว่า ภาพรวมองค์ประกอบลักษณะของนิสิตครูของหลักสูตร 4 ปีและ 5 ปีมีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นิสิตครู หลักสูตร 4 ปีและ 5 ปีมีความคิดเห็นสอดคล้องกันทุกข้อรายการ โดยหลักสูตร 4 ปีมีค่าเฉลี่ยมากกว่าหลักสูตร 5 ปีทุกข้อรายการ นิสิตครู หลักสูตร 4 ปีและ 5 ปีมีความตั้งใจในการถ่ายทอดความรู้ให้กับนักเรียนอย่างเต็มความสามารถมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.37 และ 4.21 ตามลำดับ รองลงมาคือ นิสิตครู หลักสูตร 4 ปีและ 5 ปีมีความภาคภูมิใจในการประกอบอาชีพครู มีค่าเฉลี่ย

4.15 และ 3.82 ตามลำดับ นิสิตหลักสูตร 4 ปีและ 5 ปีมีความสนใจใฝ่รู้เรื่องต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ น้อยที่สุด มีค่าเฉลี่ย 3.73 และ 3.54 ตามลำดับ มีรายละเอียดดังตารางที่ 4.22

ตารางที่ 4.22 ผลการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของนิสิตครู หลักสูตร 4 ปีและ 5 ปีต่อขององค์ประกอบคุณลักษณะของนิสิตครู

องค์ประกอบคุณลักษณะของนิสิตครู	หลักสูตร 4 ปี (n=191)			หลักสูตร 5 ปี (n=238)		
	Mean	S.D.	ระดับ	Mean	S.D.	ระดับ
1. ตั้งใจถ่ายทอดความรู้อย่างเต็มความสามารถให้กับผู้เรียน	4.37	0.93	มากที่สุด	4.21	0.93	มากที่สุด
2. ภาคภูมิใจในการประกอบอาชีพครู	4.15	1.01	มาก	3.82	1.06	มาก
3. ต้องการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ เพื่อพัฒนาตนเองให้เป็นครูที่ดี	3.87	1.00	มาก	3.76	1.08	มาก
4. ตั้งใจประกอบอาชีพครู	3.74	1.07	มาก	3.62	1.15	มาก
5. สนใจใฝ่รู้อย่างสม่ำเสมอ	3.73	0.81	มาก	3.54	1.02	มาก
นิสิตครู สนใจใฝ่รู้ ศรัทธา ภาคภูมิใจ และมุ่งมั่นที่จะประกอบอาชีพครู	3.97	0.65	มาก	3.79	0.86	มาก
	t=2.52* df=427 Sig=0.01					

ผลจากการสนทนากลุ่มและการสังเกต นิสิตครู หลักสูตร 4 ปีและ 5 ปี พบว่า นิสิตครู มีความรับผิดชอบในการทำงาน มีความคิดสร้างสรรค์ มีความสามารถในการปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ มีความสามารถในการอธิบาย มีความรับผิดชอบ มีความคิดสร้างสรรค์ มีความเก่ง ความรอบรู้ในวิชาชีพ มีคุณธรรม มีบุคลิกภาพที่ดี มีความเป็นประชาธิปไตย และมีการแสวงหาความรู้เพิ่มเติม ซึ่งสอดคล้องกับผลการสำรวจความคิดเห็นของนิสิตครู พบว่า นิสิตหลักสูตร 4 ปีและ 5 ปีมีความสนใจใฝ่รู้ในเรื่องต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ มีค่าเฉลี่ย 3.73 และ 3.54 ตามลำดับ ส่วนอุดมการณ์ในวิชาชีพครูมีค่อนข้างน้อย

“...ต้องเก่งแหละ ไม่งั้นสอบไม่ติด บุคลิกตัวเองก็เป็นคนรับผิดชอบ ถ้าสั่งให้ทำอะไร จะทำให้สำเร็จ เวลาที่ฝึกสอนจะพยายามสอนให้ทุกคนรู้เรื่อง เพราะเด็กแต่ละคนไม่เหมือนกันบางคนช้า บางคนเร็ว ชอบสอนแต่ไม่อยากเป็นครู เพราะเงินเดือนน้อย และไม่ได้มีแค่สอนอย่างเดียว ไม่ชอบงานเอกสาร...”

(สนทนากลุ่ม หลักสูตร 4 ปี)

“...ช่วงฝึกสอน สื่อมีทุกคาบ แทบไม่ได้นอน ต้องทำสื่อ power point ที่มีลูกเล่น นักเรียนจะได้ไม่เบื่อ ถ้านักเรียนมาถามนอกคาบก็จะช่วยอธิบาย ตัวเองก็รักษาจรรยาบรรณอย่างเคร่งครัดนะ ต้องควบคุมอารมณ์ เป็นแบบอย่างที่ดี เวลาจะจัดกิจกรรมมักใช้การออกเสียง เป็นการฝึกเด็กไปในตัว ตอนนีทำงานเป็นครูอยู่...”

(สนทนากลุ่ม หลักสูตร 4 ปี)

“...เหมาะสมนะ แต่ไม่รู้ว่าคุณคิดไปเองหรือเปล่า คือได้เรียนอะไรต่างจากคณะ ทำให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเด็ก สอนแบบเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ แต่ไม่อยากเป็นครู...”

(สนทนากลุ่ม หลักสูตร 5 ปี)

“...ผมชอบค้นคว้าเพิ่มเติมตลอดเวลา แล้วนำมาใช้ในการสอน เขาชาวเอาความรู้รอบตัวมาสอน รักและเข้าใจลูกศิษย์ เต็มใจอย่างยิงที่จะให้สอน อยากเป็นครูนะ...”

(สนทนากลุ่ม หลักสูตร 5 ปี)

ผลการสัมภาษณ์อาจารย์ และผลการแสดงความคิดเห็นจากคำถามปลายเปิดของอาจารย์พบว่า คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สามารถคนเก่งเข้ามาเรียน แต่บุคคลที่เข้ามาเรียนมีความสนใจประกอบวิชาชีพครูค่อนข้างน้อย โดยนิสิตครูประมาณ ร้อยละ 50 มิได้มุ่งเน้นการที่จะเป็นครู และกระบวนการในการคัดเลือกบุคคลเข้ามาเป็นครูก็ไม่สามารถคัดเลือกผู้ที่มีความสนใจเป็นครูได้ เช่น ขั้นตอนการสัมภาษณ์หลังการสอบคัดเลือกเข้ามาศึกษาคณะครุศาสตร์ พบว่านักเรียนที่สอบติดข้อเขียน แล้วมาสอบสัมภาษณ์จะมีสิทธิ์เข้าเรียนอย่างแน่นอน โดยนักเรียนอาจจะไม่สนใจประกอบวิชาชีพครู และจากการสัมภาษณ์นิสิตครูบางส่วน พบว่า ที่เข้ามาเรียนคณะครุศาสตร์ไม่ได้มีความต้องการประกอบวิชาชีพครูตั้งแต่แรก

“...ระบบเอนทรานซ์คะแนนมากก็จะสอบเข้าได้ แล้วก็มีการสอบสัมภาษณ์ ถ้าสอบสัมภาษณ์แล้วไม่ได้ ต้องมีการเขียนรายงานต่อสกอ.แล้วยืดเยื้อมาก จึงเป็นระบบที่ว่า สัมภาษณ์แล้วต้องได้ สกอ.จะมีหลายคำถาม หากมีคนที่ไม่เข้าสัมภาษณ์แล้วไม่ได้ จึงควรให้มีการตกสัมภาษณ์ได้ ถ้าเป็นระบบทางครุศาสตร์ คนที่ไม่เข้าเรียนควรมีใจรัก การวัดแนวความเป็นครูของเก่า คือ ควรเป็นแบบวัดที่ต้องการวัดคนที่อยากจะทำอะไรให้เด็ก รักเด็ก ควรเป็นเกณฑ์ตัวหนึ่ง ครูต้องพัฒนาเด็ก คนเป็นครูต้องมีความสามารถในการเรียนรู้ ทางวิชาการ คนไหนที่ไม่อยากเป็นครู ก็ควรไปเรียนในสิ่งที่ชอบ.. นิสิตมักเข้ามาเรียนด้วยชื่อว่า ได้เรียนที่จุฬา...”

(อาจารย์ผู้สอน 1)

“... ชื่อจุฬายายได้ ทำให้ นิสิตบางส่วนเข้ามาเพราะชื่อนี้...”

(อาจารย์ผู้สอน 2)

ผลการสัมภาษณ์นิสิตครู พบว่า นิสิตครูบางส่วนไม่สามารถเข้าเรียนในคณะที่ต้องการได้ จึงเลือกเรียนสาขาวิชาที่เปิดสอนในคณะครุศาสตร์ที่ใกล้เคียงกับความต้องการที่จะเรียนตั้งแต่แรก เช่น นิสิตครูมีความต้องการเรียนคณะอักษรศาสตร์ จึงเลือกเรียนสาขาวิชาภาษาอังกฤษ หรือ ภาษาไทยในคณะครุศาสตร์ เป็นต้น และนิสิตครูบางส่วนมีความชอบในสาขาวิชาที่เปิดสอนในคณะครุศาสตร์ เช่น ศิลปศึกษา นิสิตครูจึงตัดสินใจเลือกเข้าเรียนที่คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

“...ที่เลือกเพราะคะแนนสอบถึง แล้วที่บ้าน แม่เป็นครู แม่อยากจะให้เรียนจุฬา ตัวเองอยากเรียนอักษร แต่คะแนนไม่ถึง และคณะครุศาสตร์ มีเอกภาษาไทยที่คล้ายกับวิชาของอักษร...”

(กรีน หลักสูตร 4 ปี)

“...คะแนนถึง สนใจเกี่ยวกับศิลปะ ด้านไหนก็ได้ จึงเรียนศิลปศึกษา เลือกเป็นอันดับ 1 แต่ไม่เกี่ยวกับ
อยากเป็นครู พอตีมีแนวโน้มที่จะสอบติด ...”

(ตี หลักสูตร 4 ปี)

“...อยากเรียนคณะนิเทศศาสตร์แต่คะแนนไม่ถึง จึงสอบเข้าเอกเทคโนโลยี เพราะเรียนเหมือน ๆ นิเทศ
พอตีคะแนนถึงคณะนี้ แล้วก็คะแนนเลยมาเยอะ เลยมั่นใจว่าถ้าเลือกก็ติดแน่ ๆ เลยเลือกคณะนี้เป็นอันดับ 2...”

(จอย หลักสูตร 5 ปี)

“...ผมไม่รู้ด้วยว่าคณะนี้เรียนแล้วต้องไปเป็นครู เข้ามาเพราะว่าคำว่าศิลปศึกษาเพียงอย่างเดียว เลือก
เข้าเป็นอันดับ 1 แล้วก็ติด เข้ามาเรียนแล้วก็ตกลงเรียน...”

(กฤษ หลักสูตร 5 ปี)

อย่างไรก็ตาม จากการสัมภาษณ์นิสิตครู 3 ใน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 30 พบว่า นิสิตครู
ต้องการเข้าเรียนที่คณะครุศาสตร์ เพราะต้องการประกอบวิชาชีพครู ตั้งแต่เรียนชั้นมัธยมศึกษา
และเมื่อสอบเข้ามหาวิทยาลัย เลือกคณะครุศาสตร์เป็นอันดับ 1 และเมื่อสำเร็จการศึกษาต้องการ
ประกอบวิชาชีพครูอย่างแน่นอน

“...อยากเป็นครู อาชีพหนึ่งในใจ คิดว่าติดแน่นอน เพราะคะแนนมากกว่าปีที่แล้วเยอะ เลือกอันดับแรก
คือคณะครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ส่วนอันดับสองคือวิศวะ ที่ธรรมศาสตร์ แต่คิดว่าติดอันดับ 1 อยู่แล้ว...”

(เต้ หลักสูตร 4 ปี)

“...เพราะต้องการอยากเป็นครู เลือกอันดับ 1 และอันดับ 2 แล้วก็สอบติดอันดับ 1 หลักก็ชอบอาชีพครู
ตอนเด็กเฝ้าฝันสักว่าอาชีพครู ต้องมีความสามารถจึงอธิบายให้คนอื่นเข้าใจได้ เวลาเจอครูเก่ง ๆ คิดว่า ทำไมถึง
ทำให้เราเข้าใจได้ เมื่อไรที่เรามีความรู้ แล้วสามารถถ่ายทอดได้ แล้วเราจะภาคภูมิใจ คนที่เป็นครูต้องมีความรู้
เยอะ สามารถอธิบายคนอื่นได้ ที่บ้านไม่มีใครเป็นครู ทำธุรกิจส่วนตัว คุณแม่ก็ไม่ได้บังคับ ตามที่เราต้องการ...”

(ปึก หลักสูตร 5 ปี)

สรุปองค์ประกอบลักษณะของนิสิตครู

ผลการสังเคราะห์จากผลการศึกษาแบบพหุวิธี พบว่า นิสิตครูที่เข้าเรียนในหลักสูตร 4 ปี
และ 5 ปีไม่ได้มีความแตกต่างกัน โดยนิสิตครูทั้งสองหลักสูตรเป็นคนเก่ง แต่บางส่วนไม่ได้มี
ความตั้งใจอย่างแท้จริงที่จะเป็นครู เพียงแต่ต้องการเข้าเรียนที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพราะ
เป็นสถาบันที่มีชื่อเสียง และในช่วงที่มีการสอบเข้าคณะครุศาสตร์ นิสิตครูทั้งสองหลักสูตรมี
ความต้องการประกอบวิชาชีพครูอยู่ในระดับปานกลางเป็นส่วนใหญ่

2.2.5 องค์ประกอบปัจจัยด้านทรัพยากร

คณะครุศาสตร์ได้รับการจัดสรรงบประมาณปี 2546-2548 เพิ่มมากขึ้นทุกปีการศึกษา โดย
งบประมาณรวมทั้งสิ้น 313,999,746 บาท 315,980,956 บาท และ 324,385,856 บาทตามลำดับ
และงบประมาณเงินทุนคณะ 151,507,846 บาท 156,632,856 บาท และ 148,658,556 บาท

ตามลำดับ แต่งบประมาณแผ่นดินปี 2546-2548 คือ 162,491,900 บาท 159,348,100 บาท และ 17,727,300 บาท ตามลำดับ ซึ่งพบว่า งบประมาณแผ่นดินในปีการศึกษา 2547 ซึ่งเป็นปีที่มีการเปลี่ยนแปลงเป็นหลักสูตร 5 ปีได้รับงบประมาณน้อยกว่าปีการศึกษา 2546 (รายงานประจำปี 2546-2548 คณะครุศาสตร์, 2546:2548)

ผลการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของอาจารย์ต่อปัจจัยด้านทรัพยากรของคณะครุศาสตร์ พบว่า อาจารย์มีความคิดเห็นที่ปัจจัยด้านทรัพยากรของหลักสูตร 5 ปี ได้แก่ สื่ออุปกรณ์ ห้องสมุดและแหล่งฝึกประสบการณ์ของหลักสูตร 5 ปีมีความเหมาะสมและเพียงพอมากกว่าหลักสูตร 4 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 อาจารย์มีความคิดเห็นต่อปัจจัยด้านทรัพยากรของหลักสูตร 5 ปี ส่วนใหญ่มีค่าเฉลี่ยมากกว่าหลักสูตร 4 ปี ยกเว้นแหล่งฝึกประสบการณ์วิชาชีพที่มีความพร้อมและปริมาณเพียงพอที่หลักสูตร 4 ปีมากกว่าหลักสูตร 5 ปี อาจารย์มีความคิดเห็นที่หลักสูตร 4 ปีมีแหล่งฝึกประสบการณ์วิชาชีพปริมาณเพียงพอมากที่สุด (3.98) รองลงมาคือ จัดแหล่งสืบค้นข้อมูลที่หลากหลายไว้ให้บริการ (3.87) อาจารย์มีความคิดเห็นต่อหลักสูตร 5 ปี ในเรื่องการจัดแหล่งสืบค้นข้อมูลที่หลากหลายไว้ให้บริการมากที่สุด (4.04) รองลงมาคือคู่มือฝึกประสบการณ์วิชาชีพปรับปรุงให้สอดคล้องกับการผลิตครูวิชาชีพ (3.98) มีรายละเอียดดังตารางที่ 4.23

ตารางที่ 4.23 ผลการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของอาจารย์ต่อปัจจัยด้านทรัพยากรของหลักสูตร 4 ปีและ 5 ปี

องค์ประกอบปัจจัยด้านทรัพยากร	หลักสูตร 4 ปี			หลักสูตร 5 ปี		
	Mean	S.D.	ระดับ	Mean	S.D.	ระดับ
1. แหล่งฝึกประสบการณ์วิชาชีพมีปริมาณเพียงพอ	3.98	0.87	มาก	3.89	0.88	มาก
2. จัดแหล่งสืบค้นข้อมูลที่หลากหลายไว้ให้บริการ	3.87	0.69	มาก	4.04	0.82	มาก
3. ปรับปรุงคู่มือฝึกประสบการณ์วิชาชีพสอดคล้องกับการใช้งาน	3.84	0.71	มาก	3.98	0.72	มาก
4. ปรับปรุงพัฒนาสื่ออุปกรณ์ในห้องเรียนอย่างต่อเนื่อง	3.60	0.84	มาก	3.73	0.84	มาก
5. พัฒนา/ปรับปรุงแหล่งสืบค้นข้อมูลสารสนเทศให้มีจำนวนเพียงพอกับนิสิต	3.56	0.69	มาก	3.82	0.75	มาก
6. แหล่งฝึกประสบการณ์วิชาชีพมีความพร้อม	3.53	0.73	มาก	3.51	0.66	มาก
7. งบประมาณปรับปรุงการจัดการสอนมีเพียงพอ	3.27	0.81	ปานกลาง	3.33	0.83	ปานกลาง
8. ห้องสมุดมีหนังสือประกอบการเรียนในทุกสายวิชา	3.22	0.70	ปานกลาง	3.31	0.76	ปานกลาง
สื่ออุปกรณ์ ห้องสมุดและแหล่งฝึกประสบการณ์มีความเหมาะสมและเพียงพอ	3.61	0.52	มาก	3.70	0.54	มาก
	t=2.69** n=45 df=44 Sig=0.01					

ผลการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของนิสิตครูต่อปัจจัยด้านทรัพยากร พบว่า เมื่อพิจารณาภาพรวมของปัจจัยด้านทรัพยากร ประกอบด้วย สื่ออุปกรณ์ ห้องสมุดและแหล่งฝึกประสบการณ์ของหลักสูตร 4 ปีมีความเหมาะสมและเพียงพอมากกว่าหลักสูตร 5 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นิสิตครูหลักสูตร 4 ปีมีความคิดเห็นต่ออาคารสถานที่ สื่ออุปกรณ์ จำนวนหนังสืออ้างอิงในวิชาเรียนต่าง ๆ การเตรียมการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูมีความเหมาะสมมากกว่าหลักสูตร 5 ปี ยกเว้นแหล่งสืบค้นข้อมูลมีความหลากหลายที่หลักสูตร 5 ปีมากกว่าหลักสูตร 4 ปี มีค่าเฉลี่ย 3.47 และ 3.45 ตามลำดับ นิสิตครู หลักสูตร 4 ปีและ 5 ปี มีความคิดเห็นว่าการฝึกประสบการณ์วิชาชีพทำให้เข้าใจวิชาชีพครูมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.21 และ 3.93 ตามลำดับ มีความคิดเห็นว่า รองลงมาของนิสิตครู หลักสูตร 4 ปีคือแหล่งฝึกประสบการณ์วิชาชีพที่มีความพร้อมในการรับนิสิตครูเข้าฝึกประสบการณ์วิชาชีพ (3.78) รองลงมาของนิสิตครู หลักสูตร 5 ปีคือมีแหล่งสืบค้นข้อมูลที่มีความหลากหลาย (3.47) มีรายละเอียดดังตารางที่ 4.24

ตารางที่ 4.24 ผลการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของนิสิตครู หลักสูตร 4 ปีและ 5 ปีต่อองค์ประกอบปัจจัยด้านทรัพยากร

องค์ประกอบปัจจัยด้านทรัพยากร	หลักสูตร 4 ปี (n=191)			หลักสูตร 5 ปี (n=238)		
	Mean	S.D.	ระดับ	Mean	S.D.	ระดับ
1. มีการคัดเลือกแหล่งฝึกประสบการณ์	4.21	0.78	มากที่สุด	3.93	1.01	มาก
2. แหล่งฝึกประสบการณ์วิชาชีพมีความพร้อม	3.78	0.98	มาก	3.26	1.08	ปานกลาง
3. แหล่งสืบค้นข้อมูลมีความหลากหลาย	3.45	0.94	มาก	3.47	1.02	มาก
4. มีแหล่งสืบค้นข้อมูลสารสนเทศอย่างเพียงพอ	3.40	0.98	มาก	3.15	1.01	ปานกลาง
5. ห้องสมุดมีข้อมูลครบถ้วน	3.34	1.01	ปานกลาง	3.30	0.98	ปานกลาง
6. เลือแหล่งฝึกประสบการณ์วิชาชีพได้อิสระ	3.34	1.12	ปานกลาง	3.11	1.17	ปานกลาง
7. คู่มือฝึกประสบการณ์วิชาชีพมีข้อมูลครบถ้วน	3.31	0.96	ปานกลาง	3.09	1.02	ปานกลาง
8. หนังสือในห้องสมุดมีความทันสมัย	3.22	1.15	ปานกลาง	3.13	1.01	ปานกลาง
สื่ออุปกรณ์ ห้องสมุดและแหล่งฝึกประสบการณ์มีความเหมาะสม เพียงพอและทันสมัย	3.50	0.63	มาก	3.31	0.72	ปานกลาง
t=2.96** df=427 Sig=0.00						

ผลการสัมภาษณ์อาจารย์และนิสิตครู นำเสนอประเด็นที่น่าสนใจ แบ่งออกเป็น 4 ประเด็น ได้แก่ (1) อาคารสถานที่และสื่ออุปกรณ์ (2) ห้องสมุดคณะครุศาสตร์ (3) การคัดเลือกแหล่งฝึกประสบการณ์วิชาชีพ และ (4) งบประมาณ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

(1) อาคารสถานที่และสื่ออุปกรณ์

ผลการสัมภาษณ์ผู้บริหารและอาจารย์เกี่ยวกับปัจจัยด้านทรัพยากรของคณะครุศาสตร์ พบว่า การเปลี่ยนหลักสูตรไม่ได้ส่งผลต่อปัจจัยด้านทรัพยากรของคณะครุศาสตร์ แต่เป็นการปรับปรุงและพัฒนาทรัพยากรต่าง ๆ ของคณะครุศาสตร์ที่ทำอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับผลการสำรวจความคิดเห็นของอาจารย์ พบว่า หลักสูตร 5 ปี คณะครุศาสตร์ปรับปรุง/พัฒนาสื่ออุปกรณ์ในห้องเรียนอย่างต่อเนื่อง (3.60) มากกว่าหลักสูตร 4 ปี (3.73) มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

“...ปัจจัยด้านทรัพยากรไม่ได้เปลี่ยนแปลงจากการเปลี่ยนหลักสูตร แต่เป็นการเปลี่ยนแปลงตามปกติอยู่แล้วที่ต้องพัฒนาอยู่เรื่อย ๆ มีการปรับเปลี่ยนตามระบบของมหาวิทยาลัยอยู่แล้ว...”

(ผู้บริหาร ท่านที่ 2)

“...การเปลี่ยนแปลงจะเปลี่ยนแปลงตามธรรมชาติ ไม่ได้เกิดจากการเปลี่ยนแปลงหลักสูตร เพราะคณะจะพัฒนาอยู่ทุกปีอยู่แล้ว...”

(อาจารย์ผู้สอน 5)

ผลการสัมภาษณ์นิสิตครู พบว่า สื่ออุปกรณ์ในห้องเรียนมีความพร้อมมาก มีคอมพิวเตอร์ มีเครื่องฉายแผ่นทึบ มีกระดานไวท์บอร์ดประจำทุกห้อง บางครั้งอุปกรณ์ที่เป็นเทคโนโลยีประจำห้องเรียนเกิดความขัดข้อง เจ้าหน้าที่จะมาอำนวยความสะดวกติดตั้งให้ใหม่ แต่คณะครุศาสตร์ไม่มีห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ของนิสิตครู เอกวิทยาศาสตร์ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

“...เหมาะสมทุกอย่าง แต่ในช่วงแรกที่เข้ามาเรียนอุปกรณ์ยังไม่เพียงพอต่อการขอใช้บริการ เมื่อนานเข้าอุปกรณ์ก็เริ่มมีมากขึ้นเพียงพอต่อการใช้งาน นอกจากนี้วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ภายในห้องเรียนได้มีการปรับเปลี่ยนให้มีความทันสมัยมากขึ้น อย่างแต่ก่อนจะมีแต่เครื่องฉายแผ่นใส ส่วนปัจจุบันจะมี visual ติดตั้งตามห้อง...”

(ลิตี หลักสูตร 4 ปี)

“...อาคารสถานที่ดีในบางอาคาร เช่น อาคาร 3 จะสะดวกและมีอุปกรณ์ในการนำเสนอสื่อ อุปกรณ์ในการเรียนการสอนที่ทันสมัย แต่ในช่วงที่เรียนช่วงปี 1-4 คิดว่าอุปกรณ์ทางด้านเทคโนโลยี ยังไม่เพียงพอกับความต้องการใช้ ส่วนอาคารอื่น ๆ ในช่วงที่เรียนปี 1-4 ก็คิดว่าเหมาะสมดี...”

(จอย หลักสูตร 5 ปี)

“...ส่วนตัวไม่ค่อยเข้าห้องคอมชั้น 3 แต่รู้ว่าปรับปรุงใหม่ ส่วนมากจะใช้งานที่ห้องสมุดมากกว่า...”

(ปึก หลักสูตร 5 ปี)

“...หลายอย่างเหมาะสม แต่ไม่มีห้องทดลองที่คณะครุศาสตร์ บางวิชาที่เรียนที่คณะครุศาสตร์ไม่มีห้องทดลอง บางที่เรียนอะไรต้องไปใช้ที่สาธิต ทำให้เกิดความยุ่งยาก จึงควรมีห้องปฏิบัติการที่คณะ ให้นิสิตได้มาฝึกเตรียม เพราะถ้าเราไปใช้ที่อื่น บางครั้งอาจจะไม่สะดวก...”

(ไต้ง หลักสูตร 4 ปี)

(2) ห้องสมุดคณะครุศาสตร์

นิสิตครูส่วนใหญ่คิดว่า ห้องสมุดคณะครุศาสตร์มีความพร้อม สภาพแวดล้อมดี มีสิ่งอำนวยความสะดวก มีข้อบกพร่องเพียงบางส่วน คือ หนังสือบางส่วนค่อนข้างเก่าแต่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ หนังสือแบบเรียนไม่ทันสมัย ซึ่งสอดคล้องกับผลการสำรวจความคิดเห็นของอาจารย์และนิสิตครู หลักสูตร 4 ปีและ 5 ปี พบว่า หนังสือในห้องสมุดมีความทันสมัย มีข้อมูลครบถ้วน และมีหนังสือหรือเอกสารประกอบการเรียนการสอนในทุกรายวิชา มีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้ง 2 หลักสูตร มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

“...ห้องสมุดค่อนข้างทันสมัย มีคอมพิวเตอร์ มีระบบสืบค้นที่ดี หนังสือในห้องสมุดมีหลากหลาย เรื่อง จำนวน ขึ้นอยู่กับว่าช่วงนั้นคนยืมมากหรือเปล่า เพราะเวลาที่อาจารย์ไม่สั่งงานหรือจะสอบหนังสือก็จะมีอยู่...”

(ลิตี หลักสูตร 4 ปี)

“...ห้องสมุดค่อนข้างครบวงจร มีอินเทอร์เน็ตให้ใช้ มีห้องสอนป้าสร้างที่หลัง มีเครื่องพิมพ์ มีหนังสือพิมพ์ เพราะต้องทำรายงาน มีวิทยานิพนธ์ ระบบการจัดเรียงสารานุกรม เจ้าหน้าที่ค่อนข้างเยอะ แต่หนังสือเรียนในห้องสมุด จะเป็นหนังสือเก่า แบบเรียนรุ่นใหม่ไม่ค่อยมี หนังสือแบบฝึกหัดมีน้อย ทั้ง ๆ ที่เป็นคณะครุศาสตร์ น่าจะมีหนังสือมากกว่านี้...”

(กรีน หลักสูตร 4 ปี)

“...ชาวสารในห้องสมุด มีการแยกหมวดหมู่ให้บริการ หนังสืออย่างอื่น ๆ ที่ไม่ใช่แบบเรียน จะมีค่อนข้างมาก บริการจากเจ้าหน้าที่ดีมาก จัดแยกหนังสือดี แต่หนังสือเก่าเยอะ เช่น ห้องตำราเรียน แม้จะแบ่งเป็นหลักสูตรเก่า ใหม่ แต่ก็ยังไม่ใหม่ อย่างน้อยควรมีแบบเรียน ตำราเรียน ที่คณะครุศาสตร์จัดไว้บริการเพิ่มให้นิสิต เพื่อให้นิสิตนำไปใช้ในการสอน...”

(เต๋า หลักสูตร 5 ปี)

(3) การคัดเลือกแหล่งฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

ผลการสำรวจความคิดเห็นของนิสิตครู หลักสูตร 5 ปี พบว่า แหล่งฝึกประสบการณ์วิชาชีพมีความพร้อมในระดับปานกลาง (3.26) ซึ่งผลจากการสนทนากลุ่มได้อธิบายความพร้อมของแหล่งฝึกประสบการณ์ ดังต่อไปนี้ แหล่งฝึกประสบการณ์บางแหล่งไม่มีความพร้อมในการดูแลนิสิตครู เช่น สื่อการเรียนการสอนเกี่ยวกับดนตรีบางโรงเรียนไม่มีจัดไว้บริการ อำนวยความสะดวกให้กับนิสิตครู ทำให้นิสิตครูต้องแก้ไขปัญหา โดยการขอยืมเครื่องดนตรีจากคณะครุศาสตร์

“...ไม่พร้อมเท่าไร เพราะสื่อการสอนทางดนตรี ไม่มีเลย ต้องขอจากภาควิชาดนตรีให้ยืมอังกะลุง เป็นสื่อการสอน และต้องเอาเครื่องดนตรีของตัวเองมาเป็นสื่อเพิ่มเติม...อาจารย์ที่โรงเรียนมีเรื่องขอร้องให้ช่วยงานที่ไม่เกี่ยวข้องกับการฝึกงาน บางครั้งให้ช่วยงานเกี่ยวกับวิทยฐานะ ปฏิเสธก็ไม่ได้ เวลาจะตรวจงานเลยไม่ค่อยมี บอกอาจารย์นิเทศเหมือนกัน อาจารย์ให้ปฏิเสธไป...”

(สนทนากลุ่ม หลักสูตร 5 ปี)

แต่ผลการสำรวจความคิดเห็นของอาจารย์ต่อหลักสูตร 4 ปีและ 5 ปีและนิสิตครู หลักสูตร 4 ปี มีความสอดคล้องกัน พบว่า แหล่งฝึกประสบการณ์วิชาชีพมีความพร้อมอยู่ในระดับมาก (3.53, 3.51 และ 3.78 ตามลำดับ) ผลการสัมภาษณ์ผู้บริหารและอาจารย์ได้ข้อมูลเพิ่มเติม มีรายละเอียดดังนี้ คณะครุศาสตร์คัดเลือกแหล่งฝึกประสบการณ์ที่มีความพร้อม และมีความเหมาะสมกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ แต่บางแหล่งฝึกประสบการณ์ที่ผ่านการคัดเลือกมีปัญหาในการดูแลนิสิตครู เช่น การให้ภาระงานแก่นิสิตครูที่ไม่ตรงกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

“...การฝึกประสบการณ์วิชาชีพ พยายามให้โรงเรียนที่มีความสามารถในการดูแลนิสิตได้ ตอนนี้โรงเรียนต้องการให้เข้าไปฝึกสอน มีเกณฑ์ คืออาจารย์ที่เลี้ยงจะต้องเป็นครูให้กับนิสิตด้วย ไม่ใช่ว่ามีนิสิตไปแล้วสบายแล้วให้งานนิสิตแล้วไม่ดูแล หากเกิดเหตุการณ์ขึ้น แก้ไขโดยไม่ส่งนิสิตไปอีก...”

(ผู้บริหาร ท่านที่ 2)

“...คัดเลือกแหล่งฝึกประสบการณ์วิชาชีพดีแล้ว แต่ก็มีปัญหาในแหล่งฝึกประสบการณ์วิชาชีพข้างนอก แม้จะติดต่อประสานงานมาก แต่มีปัจจัยอื่นค่อนข้างมาก เช่น โรงเรียนขาดแคลนทรัพยากรบุคคล มีครูน้อยจากการที่ได้ไปนิเทศพบว่า อัตราครูไม่ทั่วถึง เช่น บางโรงเรียนต้องมีครูประมาณ 50 คน แต่มีครูประมาณ 30 คน เมื่อนิสิตที่ไปเจอโรงเรียนไม่พร้อม ก็คิดว่า หนูโซคร้าย คงไม่พูดว่า หนูโซคดีที่ได้เจอสภาพจริง ...”

(อาจารย์ผู้สอน 1)

ผลการสำรวจความคิดเห็นของนิสิตครู พบว่า นิสิตครู หลักสูตร 4 ปีสามารถเลือกแหล่งฝึกประสบการณ์วิชาชีพได้อิสระ (3.34) มากกว่านิสิตครู หลักสูตร 5 ปี (3.11) จึงทำการสัมภาษณ์นิสิตครูเพื่อหาข้อมูลเพิ่มเติม พบว่า การเลือกแหล่งฝึกประสบการณ์วิชาชีพ นิสิตครูจะต้องเลือกแหล่งฝึกประสบการณ์ตรงตามสาขาวิชาเอกของแต่ละคน แต่นิสิตครูส่วนใหญ่คิดว่า ไม่มีอิสระในการเลือกแหล่งฝึกประสบการณ์ เพราะโรงเรียนที่นิสิตครูต้องการเข้าไปฝึกประสบการณ์มีขีดจำกัดในการรับนิสิตครูเข้าฝึกประสบการณ์ ทั้งนี้แหล่งฝึกประสบการณ์วิชาชีพมีความเหลื่อมล้ำกัน แม้จะฝึกประสบการณ์ที่โรงเรียนเดียวกัน แต่ภาระงานของแต่ละคนแตกต่างกัน ส่วนใหญ่ภาระงานที่นอกเหนือจากการฝึกประสบการณ์จะขึ้นกับครูพี่เลี้ยงของโรงเรียนมากที่สุด

“...มีมาให้เลือกมากกว่า แต่มาตรฐานโรงเรียนไม่เท่ากัน มีทั้งสาธิตจนไปถึงโรงเรียนสพฐ. ขนาดโรงเรียนเดียวกัน ครูพี่เลี้ยงคนละคนยังต่างกันเลย เพื่อนโดนใช้งานตลอด แต่ส่วนตัวไม่ต้องทำงานอย่างอื่น...”

(บิว หลักสูตร 4 ปี)

“...วิชาเอกการศึกษาระบบโรงเรียน แหล่งฝึกวิชาชีพ ยังจำกัด ไม่มีอิสระในการเลือกสถานที่ฝึกงาน อีกทั้งบางแหล่ง ยังไม่ตรงกับเนื้อหาสาระของวิชา ส่วนวิชาเอกจิตวิทยาการปรึกษาและแนะแนว แหล่งฝึกวิชาชีพมีความเหมาะสมมาก เนื่องจากได้เจอประสบการณ์จริง ได้สอนจริง จัดกิจกรรมจริง...”

(ไนต์ หลักสูตร 4 ปี)

“...เราไม่มีอิสระในการเลือก ในทอมแรกโรงเรียนมีโรงเรียนเดียวเหมือนถูกบังคับให้สอนโรงเรียนนี้...”

(จอย หลักสูตร 5 ปี)

(4) งบประมาณ

ผลการสำรวจความคิดเห็นของอาจารย์พบว่า งบประมาณในการปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนในหลักสูตร 5 ปี มีความเพียงพอ (3.27) มากกว่าในหลักสูตร 4 ปี (3.33) จึงสัมภาษณ์ผู้บริหาร และอาจารย์ มีเก็บรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติม พบว่า งบประมาณมีการเปลี่ยนแปลงตามระบบของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงตามหลักสูตร ส่วนงบประมาณในการปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนหรือการเบิกงบประมาณค่อนข้างล่าช้า เช่น การเบิกค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปนิเทศนิสิตนักศึกษาที่แหล่งการฝึกประสบการณ์ เป็นต้น มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

“...งบแผ่นดิน ได้น้อยมาก ได้เฉพาะเงินเดือน ไม่เพียงพออาจจะได้คอมพิวเตอร์บ้าง แต่ก็ไม่เพียงพอจะใช้ขณะที่ได้จากค่านักศึกษา มาใช้เพิ่มเติม มหาวิทยาลัยจะปันกลับมา ค่อนข้างเพียงพอ...”

(ผู้บริหาร 2)

“...การออกนอกสถานที่ ทำให้มีค่าใช้จ่าย อาจารย์ต้องออกนอกสถานที่คู่กับนิสิต คือเน้นผู้เรียนเป็นสิ่งสำคัญ แต่ระบบบริหารของคณะไม่เอื้อ ไม่มีรถ ไม่มีงบประมาณ จึงเป็นอุปสรรค...”

(อาจารย์ผู้สอน 3)

สรุปองค์ประกอบปัจจัยด้านทรัพยากร

ผลจากการสังเคราะห์ผลจากแบบสอบถามและผลการสัมภาษณ์เกี่ยวกับปัจจัยด้านทรัพยากรของคณะครุศาสตร์ พบว่า อาคาร สถานที่ สื่ออุปกรณ์ จำนวนหนังสืออ้างอิงในวิชาเรียนต่าง ๆ การเตรียมการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ปัจจัยด้านทรัพยากรของหลักสูตร 4 ปีและ 5 ปีมีความพร้อมต่อการเรียนการสอนในระดับมาก และการสัมภาษณ์ผู้บริหารและอาจารย์ผู้สอนกล่าวสอดคล้องกันว่า คณะครุศาสตร์มีการพัฒนาปัจจัยด้านทรัพยากรอย่างต่อเนื่อง ซึ่งการพัฒนาดังกล่าวไม่ได้เกิดจากการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรโดยตรง

(2.3) กระบวนการผลิตครู

ด้านกระบวนการผลิตครู ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบการจัดการหลักสูตร องค์ประกอบการสอนของอาจารย์ องค์ประกอบลักษณะการเรียนรู้ของนิสิตครู และองค์ประกอบเตรียมสื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.3.1 องค์ประกอบจัดการหลักสูตร

ผลการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของอาจารย์ต่อองค์ประกอบจัดการหลักสูตร 4 ปีและ 5 ปี พบว่า เมื่อพิจารณาภาพรวมของการจัดการหลักสูตร ประกอบด้วย การวางแผนงานด้านวิชาการ การสนับสนุนการทำวิจัย และการฝึกประสบการณ์วิชาชีพมีความเหมาะสมมากกว่าหลักสูตร 4 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 อาจารย์มีความเห็นต่อ

การจัดการหลักสูตร 5 ปีมากกว่าการจัดการหลักสูตร 4 ปีเป็นส่วนใหญ่ ยกเว้นจุดมุ่งหมายให้นิสิตครูเข้าเรียนสัปดาห์เต็มหลักสูตร 4 ปี (4.07) มากกว่าหลักสูตร 5 ปี (4.02) ส่วนการคัดเลือกอาจารย์เข้าสอนในหลักสูตร 4 ปีและ 5 ปีมีความเหมาะสมเท่ากัน (3.73) อาจารย์แนะนำนิสิตในเรื่องการเรียนมากที่สุด ทั้งในหลักสูตร 4 ปีและ 5 ปีมีค่าเฉลี่ย 4.18 และ 4.47 ตามลำดับ รองลงมาของนิสิตครู หลักสูตร 4 ปีและ 5 ปี คือการปรับปรุงแผนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพมีความเหมาะสมมีค่าเฉลี่ย 4.11 และ 4.33 ตามลำดับ มีรายละเอียดดังตารางที่ 4.25

ตารางที่ 4.25 ผลการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของอาจารย์ต่อองค์ประกอบ
การจัดการหลักสูตร 4 ปีและ 5 ปี

องค์ประกอบการจัดการหลักสูตร	หลักสูตร 4 ปี			หลักสูตร 5 ปี		
	Mean	S.D.	ระดับ	Mean	S.D.	ระดับ
1. แนะนำนิสิตในเรื่องการเรียน	4.18	0.78	มาก	4.47	0.66	มากที่สุด
2. ปรับปรุงแผนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ	4.11	0.71	มาก	4.33	0.83	มากที่สุด
3. มีจุดมุ่งหมายให้นิสิตเข้าเรียนสัปดาห์เต็ม	4.07	1.03	มาก	4.02	1.08	มาก
4. สร้างเครือข่ายการเรียนรู้	3.96	0.80	มาก	4.27	0.81	มากที่สุด
5. การคัดเลือกอาจารย์มีความเหมาะสม	3.73	0.72	มาก	3.73	0.69	มาก
6. สนับสนุนนิสิตทำการวิจัย	3.40	1.12	มาก	3.91	0.97	มาก
7. ระบบฐานข้อมูลได้พัฒนาให้ชัดเจนมากขึ้น	3.24	0.71	ปานกลาง	3.49	0.89	มาก
8. ส่วนร่วม/สนับสนุนการทำวิจัยพัฒนาหลักสูตร	3.22	0.97	ปานกลาง	3.80	1.04	มาก
การวางแผนงานด้านวิชาการและการฝึกประสบการณ์วิชาชีพมีความเหมาะสม	3.74	0.54	มาก	4.00	0.62	มาก
	t= 4.96** n=45 df=44 Sig=0.00					

ผลการสัมภาษณ์อาจารย์และนิสิตครูเกี่ยวกับการจัดการหลักสูตร มีการนำเสนอประเด็นที่น่าสนใจ แบ่งออกเป็น 3 ประเด็น ได้แก่ การวางแผนงานด้านวิชาการ การจัดทำตารางเรียนตารางสอน และการวางแผนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

(1) การวางแผนงานด้านวิชาการ

ผลการสัมภาษณ์ผู้บริหารและอาจารย์มีความคิดเห็นว่า คณะครุศาสตร์มีการพัฒนาการวางแผนงานด้านวิชาการ หลักสูตร 5 ปีให้มีความสอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษา พบว่าหลักสูตร 5 ปีมีการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ และมีการแนะนำนิสิตครูเกี่ยวกับการเรียนมากกว่าหลักสูตร 4 ปี มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

“...หลักสูตรเปลี่ยนทำให้ต้องวางแผนงานด้านวิชาการใหม่ ต้องปรับปรุงให้สอดคล้องกับหลักสูตร แต่ปีแรก ๆ ก็ยังพบเจอปัญหา เมื่อเจอปัญหาปีต่อมาก็หาทางแก้ไข ตอนนี้ถือว่าดีแล้ว...”

(ผู้บริหารท่านที่ 2)

“...มีการประชุมอาจารย์ช่วยกันวางแผนงานด้านวิชาการ ให้ตรงตามหลักสูตร 5 ปี เพราะนิสิตต้องอยู่นานมากขึ้น จึงต้องวางแผนกันใหม่...”

(อาจารย์ผู้สอน 1)

“...การพัฒนาวิชาการมีการเรียกประชุมอาจารย์ ก่อนที่จะทำอะไรต้องประชุมกันก่อน มีการเปลี่ยนแปลงค่อนข้างมาก เพราะหน่วยกิตเพิ่มขึ้น บุคลากรมากขึ้น ทำให้งานด้านวิชาการต่างกันมาก...”

(อาจารย์ผู้สอน 3)

วัตถุประสงค์ของหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต มีการสนับสนุนการทำวิจัย ซึ่งผลจากการสำรวจความคิดเห็นของอาจารย์ พบว่า หลักสูตร 5 ปีมีการสนับสนุนให้นิสิตครูได้ทำวิจัย (3.40) มากกว่าหลักสูตร 4 ปี (3.91) จากการสัมภาษณ์อาจารย์และนิสิตครูได้ผลสอดคล้องกัน พบว่าอาจารย์สนับสนุนให้นิสิตครูทำวิจัย มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

“...วิจัยที่เปลี่ยน จากที่ไม่ได้บังคับให้นิสิตทำวิจัยในช่วงฝึกสอน แต่นิสิตรุ่นใหม่ต้องทำวิจัย จึงเน้นเนื้อหามากขึ้น นิสิตจะได้นำไปใช้ได้...”

(อาจารย์ผู้สอน 2)

“...นิสิตต้องทำวิจัย 2 เรื่อง ภาคละ 1 เรื่อง ภาคแรกไม่ต้องทำครบ ภาคที่ 2 ต้องทำครบ แต่ไม่ทั้งหมดนะ แล้วแต่อาจารย์ที่เลี้ยงกับอาจารย์นิเทศด้วย...”

(ปึก หลักสูตร 5 ปี)

“...รู้ว่าวิจัยทำอะไร เพราะอาจารย์สั่งให้ทำงานวิจัยเล็ก ๆ 1 เรื่อง ในช่วงที่เรียนวิจัย ก็พอทำได้ แต่ก็ไม่ได้เก่ง ตอนฝึกสอนไม่ได้ทำวิจัยนะ...”

(กรีน หลักสูตร 4 ปี)

“...ตอนฝึกสอนได้ทำวิจัยในชั้นเรียนด้วย แต่เพื่อนไม่ได้ทำ เป็นความต้องการของอาจารย์นิเทศก็ให้ฝึกเพิ่มเติม...”

(ลิตี หลักสูตร 4 ปี)

(2) การจัดตารางเรียนตารางสอน

ผลการสัมภาษณ์อาจารย์และนิสิตครู พบว่า การจัดตารางสอน แตกต่างจากหลักสูตร 4 ปี เป็นอย่างมาก ต้องมีการย้ายเวลาให้เหมาะสมกับหลักสูตร เพราะหลักสูตร 5 ปีมีวิชาเรียนและระยะเวลาในการศึกษามากกว่าหลักสูตร 4 ปี มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

“...นิสิตเรียนการเขียนแผนช่วงปี 3 เทอมปลาย ปี 4 จะมีวิชาที่ให้นิสิตได้ฝึกเขียน โดยวิชาที่มีการกำหนดไว้แล้ว จะเรียนศาสตร์ด้านหลักสูตร แล้วเรียนวิชาออกแบบต่อมา เป็นการออกแบบตารางเรียนให้คร่าว ๆ ...”

(อาจารย์ผู้สอน 1)

“...สำหรับนิสิตหลักสูตร 4 ปี การเรียนสถิติจะเรียนตั้งแต่ ปี 1 พอมาเป็นหลักสูตร 5 ปี ย้ายมาเป็นปี 3 จะแก้ต้องเอาตารางคณะมานั่งดู ว่านิสิตจะลงเรียนช่วงไหนได้ ปี 1 นิสิตต้องเรียนวิชาพื้นฐาน...”

(อาจารย์ผู้สอน 2)

“...สาขาปฐมวัยเปลี่ยนรายวิชาหลายรายวิชา แต่ตารางวิชาของคณะไม่มีการยืดหยุ่น จึงสอนลำบาก ทำให้เกิดความขัดแย้ง แต่สาขาพยายามปรับตารางเรียนให้เหมาะสมกับนิสิตมากที่สุด วันหนึ่งนิสิตเรียนได้จำนวนจำกัด บางวิชาของสาขาจะไม่เพิ่มหน่วยกิตเพราะตารางเรียนของนิสิตจะเรียนไม่ได้ ต้องแก้ไขจากหลักสูตร 4 ปีมาก...”

(อาจารย์ผู้สอน 3)

ผลการสัมภาษณ์นิสิตครู หลักสูตร 4 ปีและ 5 ปี พบว่า ในคู่มือ นิสิตปริญญาบัณฑิตมีตารางเรียนแบบคร่าว ๆ ทำให้สะดวกในการจัดตารางเรียน

“...ตารางเรียนจัดมาให้แบบกว้าง ๆ โดยรวมก็ดีนะ วิชาต่อเนื่องกันดี...”

(ได้ง หลักสูตร 4 ปี)

“...คู่มือที่แจกให้ตอนเข้าเรียน มีตารางเรียนให้ แต่ไม่ได้ละเอียดมาก เคยดูตอนปี 1 พอต่อมาก็ลงตามเพื่อน ไม่ค่อยได้ดูในคู่มือ...”

(กฤษฎ หลักสูตร 5 ปี)

แต่ผลการสัมภาษณ์นิสิตครู หลักสูตร 5 ปีบางส่วนมีความคิดเห็นว่าการจัดตารางเรียนของรายวิชาเลือกนั้นทำได้ค่อนข้างลำบาก เพราะช่วงเวลารเรียนมีการทับซ้อนกัน ตลอดจนมีการเรียนหลายคณะทำให้ต้องเสียเวลาในการเดินทาง นิสิตครูจึงต้องมีการวางแผนการเรียนให้เหมาะสม โดยนิสิตครูบางส่วนเลือกเรียนรายวิชาตามรุ่นพี่และเพื่อน

“...ตารางเรียนแน่นมาก ๆ เวลาเลือกวิชาเลือกต้องดูว่า เรียนไหวไหม ชอบหรือเปล่า ต้องเช็คให้ดีๆ เปิดเทอมไหน เทอมไหนต้องเรียนอะไร ส่วนมากก็ตาม ๆ กันไป เพราะสะดวกดี...”

(เต๋า หลักสูตร 5 ปี)

“...ต้องเรียนที่คณะอักษรศาสตร์ด้วย ถ้าวิชาที่ต่อกันเป็นวิชาที่คณะครุศาสตร์ก็ต้องคิดเวลาเดินทาง ถ้าติดกันเลยก็มาเรียนไม่ทัน เข้าเรียนสายทุกครั้งก็ดูไม่ดี มีนะตอนช่วงปี 3 มั้ง แต่ก็ตัดสินใจเลือกเรียนวิชาหนึ่งอีกวิชาหนึ่งลงเรียนปีอื่นเอา ...”

(ปึก หลักสูตร 5 ปี)

(3) การวางแผนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

ผลจากการสำรวจความคิดเห็นของอาจารย์ พบว่า หลักสูตร 5 ปีมีการปรับปรุงแผนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพให้มีความเหมาะสม (4.33) มากกว่าหลักสูตร 4 ปี (4.11) ผู้บริหารและอาจารย์อธิบายเกี่ยวกับการวางแผนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพว่า หลักสูตร 5 ปีต้องฝึกประสบการณ์วิชาชีพ 2 ภาคการศึกษา ทำให้การวางแผนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพต้องเปลี่ยนแปลงจากหลักสูตร 4 ปีทั้งหมด ซึ่งการปรับปรุงแผนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพเกิดจากความร่วมมือของอาจารย์และแหล่งฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ทำให้แผนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพมีความเหมาะสมมากกว่าหลักสูตร 4 ปี มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

“...การวางแผนการฝึกประสบการณ์ มีการเปลี่ยนแปลงมากเพราะจากที่เคยฝึกประสบการณ์ 1 ภาคการศึกษา นิสิตต้องฝึกประสบการณ์วิชาชีพ 1 ปีการศึกษา อาจารย์ที่สอนก็ไม่ชอบ เพราะต้องไปนิเทศ 2 เทอม แต่เมื่อเห็นผลงาน ว่าดีจริง อาจารย์ก็ชอบมากขึ้น บังคับให้นักเรียนเปลี่ยนแปลงโรงเรียน เพื่อให้ได้รับประโยชน์เต็มที่ เหตุผล เวลาในการทำงาน โรงเรียนแต่ละโรงเรียนมีความแตกต่างกัน จะได้รับรู้ แต่บังคับว่า 1 เทอมต้องฝึกสอนที่สาธิต สมบูรณ์แบบกว่าที่อื่น เพราะเรามีสาธิต เพื่อให้นิสิตได้รับการฝึก ไปที่ไหนก็ได้...”

(ผู้บริหาร ท่านที่ 2)

“...การฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ส่งเสริมนิสิตให้พัฒนาทักษะ พัฒนาฝีมือในการปฏิบัติงานวิชาชีพครู การให้ข้อมูลจากอาจารย์นิเทศ การประสานงานกันระหว่างอาจารย์ที่ปรึกษากับอาจารย์นิเทศโรงเรียน การนิเทศมีความเข้มข้น จะมีการอธิบายอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเหล่านี้เกิดจากการวางแผนทั้งนั้น...”

(อาจารย์ผู้สอน 1)

“...คณะครุศาสตร์คิดว่า คัดเลือกแหล่งฝึกประสบการณ์วิชาชีพที่ดีแล้ว แต่ก็มีปัญหาในแหล่งฝึกประสบการณ์วิชาชีพข้างนอก แม้จะติดต่อประสานงานมาก แต่มีปัจจัยอื่นค่อนข้างมาก เช่น โรงเรียนขาดแคลนทรัพยากรบุคคล มีครูน้อย ทำให้ไม่เป็นไปตามแผนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ...”

(อาจารย์ผู้สอน 4)

สรุปองค์ประกอบการจัดการหลักสูตร

ผลการสังเคราะห์จากผลการวิจัยแบบพหุวิธี พบว่า การจัดการหลักสูตร 4 ปีและ 5 ปีมีความเหมาะสมในระดับมาก และมีการเปลี่ยนแปลงการจัดการหลักสูตรให้สอดคล้องกับหลักสูตร 5 ปี ได้แก่ (1) การจัดการด้านวิชาการ ปรับปรุงแผนการใช้และการพัฒนาหลักสูตร 4 ปีเป็น 5 ปี พัฒนาระบบฐานข้อมูลหลักสูตรและรายวิชาให้มีความชัดเจน มีการสนับสนุนอาจารย์ในการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร และพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ (2) การจัดทำตารางเรียนตารางสอน มีการเปลี่ยนแปลงให้สอดคล้องกับรายวิชาที่เปิดสอน ดังนั้นจึงมีการปรับปรุงใหม่จากหลักสูตร 4 ปีทั้งหมดโดยอาจารย์ แต่ละภาควิชา และเจ้าหน้าที่ คณะครุศาสตร์จะช่วยจัดทำตารางเรียนตารางสอน ในระยะแรกมีปัญหา แต่ได้แก้ไขปัญหบางส่วนแล้ว และ (3) การวางแผนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ต้องปรับปรุงจากการฝึกประสบการณ์ 1 ภาคการศึกษาเป็น 2 ภาคการศึกษา จึงติดต่อแหล่งฝึกประสบการณ์ เพื่อร่วมกันวางแผน และชี้แจงลักษณะการฝึกประสบการณ์ในแต่ละภาคการศึกษา

2.3.2 องค์ประกอบการสอนของอาจารย์

ผลการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของอาจารย์ต่อองค์ประกอบการสอนของอาจารย์ พบว่า อาจารย์มีความคิดเห็นว่าการสอนของอาจารย์ในหลักสูตร 5 ปีมีการสอนเนื้อหาครบตามจุดประสงค์ ปรับปรุงการสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียน และเน้นการปฏิบัติมากกว่าหลักสูตร 4 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 อาจารย์มีความคิดเห็นต่อหลักสูตร 5 ปี

มากกว่าหลักสูตร 4 ปีทุกข้อรายการ อาจารย์ผู้สอนในหลักสูตร 4 ปีและหลักสูตร 5 ปีเปิดโอกาสให้นักศึกษาแสดงความคิดเห็นหรือซักถามมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.60 และ 4.69 ตามลำดับ รองลงมาของหลักสูตร 4 ปีคือตรวจให้คะแนนชิ้นงาน โดยตั้งเกณฑ์การพิจารณาอย่างชัดเจน (4.40) รองลงมาของหลักสูตร 5 ปีคือจัดกิจกรรมหลากหลายเน้นให้นักศึกษามีส่วนร่วม (4.51) มีรายละเอียดดังตารางที่ 4.26

ตารางที่ 4.26 ผลการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของอาจารย์ต่อองค์ประกอบ การสอนของอาจารย์

องค์ประกอบกิจกรรมการสอนของอาจารย์	หลักสูตร 4 ปี			หลักสูตร 5 ปี		
	Mean	S.D.	ระดับ	Mean	S.D.	ระดับ
1. ให้นักศึกษาแสดงความคิดเห็นหรือซักถาม	4.60	0.65	มากที่สุด	4.69	0.60	มากที่สุด
2. ตรวจให้คะแนนชิ้นงาน โดยตั้งเกณฑ์ไว้ชัดเจน	4.40	0.69	มากที่สุด	4.49	0.63	มากที่สุด
3. สอนเนื้อหาอย่างละเอียดและครอบคลุม	4.36	0.68	มากที่สุด	4.38	0.65	มากที่สุด
4. ประเมินผลการเรียนหลากหลายวิธี	4.31	0.63	มากที่สุด	4.42	0.62	มากที่สุด
5. พัฒนาเอกสารประกอบการสอน	4.20	0.87	มากที่สุด	4.22	0.85	มากที่สุด
6. จัดกิจกรรมหลากหลายเน้นให้นักศึกษามีส่วนร่วม	4.18	0.72	มาก	4.51	0.69	มากที่สุด
7. ส่งเสริมให้นักศึกษามีทัศนคติที่ดีต่อการเป็นครู	4.16	0.82	มาก	4.47	0.69	มากที่สุด
8. มอบหมายให้นักศึกษาทำวิจัยปฏิบัติการ	3.58	0.92	มาก	3.84	0.85	มาก
การสอนของอาจารย์ครบตรงตามจุดประสงค์ ปรับปรุงพัฒนาการสอนให้เหมาะกับนักเรียนและ เน้นการปฏิบัติ	4.22	0.51	มากที่สุด	4.38	0.50	มากที่สุด
t= 5.23** n=45 df=44 Sig=0.00						

ผลการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของนิสิตครู หลักสูตร 4 ปีและ 5 ปีต่อองค์ประกอบการสอนของอาจารย์ พบว่า นิสิตครู หลักสูตร 4 ปีมีความเห็นต่อการสอนของอาจารย์ในหลักสูตร 4 ปี ซึ่งประกอบด้วย อาจารย์สอนเนื้อหาครบตามจุดประสงค์ มีการปรับปรุงการสอนให้เหมาะสมกับนักเรียน และเน้นการปฏิบัติมากกว่านิสิตครู หลักสูตร 5 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยหลักสูตร 4 ปีมีความเห็นมากกว่าหลักสูตร 5 ปีทุกข้อรายการ นิสิตครูหลักสูตร 4 ปีมีความเห็นเห็นว่า อาจารย์ใช้สื่อที่ทันสมัยประกอบการเรียนการสอนมากที่สุด (3.82) รองลงมาคืออาจารย์จะอธิบายเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัญหาหรือข้อสงสัยของนิสิตครู และเมื่อประเมินผลงานของนิสิตครูจะให้ข้อมูลป้อนกลับเท่ากัน (3.78) นิสิตครูหลักสูตร 5 ปีมีความเห็นเห็นว่า อาจารย์จะอธิบายเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัญหาหรือข้อสงสัยของนิสิตครูมากที่สุด (3.66) รองลงมาคืออาจารย์สอนเนื้อหาในเรื่องที่เรียนอย่างลึกซึ้ง (3.57) มีรายละเอียดดังตารางที่ 4.27

ตารางที่ 4.27 ผลการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของนิสิตครู หลักสูตร 4 ปีและ 5 ปีต่อองค์ประกอบการสอนของอาจารย์

องค์ประกอบการสอนของอาจารย์	หลักสูตร 4 ปี (n=191)			หลักสูตร 5 ปี (n=238)		
	Mean	S.D.	ระดับ	Mean	S.D.	ระดับ
1. ใช้สื่อที่ทันสมัยประกอบการเรียนการสอน	3.82	0.86	มาก	3.31	1.00	ปานกลาง
2. เมื่อประเมินผลงานจะให้ข้อมูลป้อนกลับ	3.78	0.82	มาก	3.49	0.98	มาก
3. อธิบายเพิ่มเติม เมื่อมีข้อสงสัย	3.78	0.88	มาก	3.66	0.98	มาก
4. เตรียมอุปกรณ์การสอนสอดคล้องกับเนื้อหา	3.76	0.81	มาก	3.39	0.94	ปานกลาง
5. เนื้อหาที่สอนมีความทันสมัย	3.67	0.93	มาก	3.43	0.91	มาก
6. สอนเนื้อหาในเรื่องที่เรียนอย่างลึกซึ้ง	3.62	0.84	มาก	3.57	0.88	มาก
7. ใช้วิธีการสอนหลากหลายรูปแบบ	3.61	0.92	มาก	3.32	1.04	ปานกลาง
8. จัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	3.55	0.82	มาก	3.40	0.92	มาก
9. การสอนของอาจารย์ ทำให้นิสิตอยากเป็นครู	3.32	1.01	ปานกลาง	3.22	1.11	ปานกลาง
การสอนของอาจารย์ครบถ้วนตรงตามจุดประสงค์	3.66	0.59	มาก	3.42	0.78	มาก
ปรับปรุงพัฒนาการสอนให้เหมาะกับผู้เรียนและเน้นการปฏิบัติ	t=3.58** df=427 Sig=0.00					

ผลการสำรวจความคิดเห็นของอาจารย์และข้อมูลเพิ่มเติมจากคำถามปลายเปิด พบว่าอาจารย์ปรับเปลี่ยนวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับนิสิตครู คิดเป็นร้อยละ 87.50 เน้นการทำกิจกรรมที่แลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างนิสิตครู เน้นการปฏิบัติควบคู่กับการสอนทฤษฎี วิทยุวิทยากรที่มีประสบการณ์มาถ่ายทอดความรู้ให้กับนิสิตครู เพื่อเพิ่มพูนประสบการณ์ให้กับนิสิตครู มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

“...เปลี่ยนแปลงมากทั้งในมิติของเนื้อหารายวิชา และรูปแบบการสอนที่มีความหลากหลายวิธีสอน และวิธีประเมินผลการเรียนรู้ มีการทำสื่อ/เทคโนโลยีมาใช้มากขึ้น และเป็นการใช้การเรียนการสอนที่เป็น Student Approach มากขึ้น...”

“...เน้นให้นิสิตค้นคว้าจากหลาย ๆ แหล่งข้อมูล แล้วนำมาเสนอในห้องเรียนด้วยวิธีที่หลากหลาย มีการเชิญวิทยากรหรือผู้เชี่ยวชาญในบางเรื่องมาให้ความรู้ เทคนิค แนวคิดต่าง ๆ รวมทั้งให้นิสิตไปสำรวจ สอบถามจากมืออาชีพแล้วมานำเสนอ หรือเชิญผู้เชี่ยวชาญมาเป็น Advisor ในงาน project ของนิสิต...”

“...เปลี่ยนเป็นการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยจัดการให้ได้ค้นคว้าหาข้อมูลด้วยตนเองมากขึ้น และนำมาสรุปเป็นสาระที่ต้องการให้เรียนรู้ จะช่วยฝึกให้นิสิตรับผิดชอบตนเองมากขึ้น ลดการเตือนให้น้อยลง เชื่อมโยงความรู้ไปสู่การฝึกประสบการณ์ เน้นการปฏิบัติมากขึ้น...”

ผลการสัมภาษณ์อาจารย์ได้ข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ เกิดจากสภาพของสังคมมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ลักษณะนิสิตครูมีความแตกต่างกัน และพัฒนาตามข้อกำหนดที่มีการปรับปรุงการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งไม่ได้เกิดจากการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรเพียงอย่างเดียว

“...หลักสูตร 5 ปี การสอนจะต้องมีการปรับเปลี่ยนอยู่แล้ว แต่ในรุ่นแรกอาจจะยังต่างคนต่างสอน แต่ก็ไม่ว่าอาจารย์ได้ปรับเปลี่ยนตามหลักสูตรหรือเปล่า ก็พยายามฝากไปทางหัวหน้าภาควิชา ...”

(ผู้บริหาร 2)

“....อาจารย์ดูแลนิสิตใกล้ชิดขึ้น การนิเทศมีความเข้มข้น จะมีการอธิบายให้นิสิตอย่างต่อเนื่อง จำนวนอาจารย์ในการดูแลการนิเทศ ขึ้นอยู่กับจำนวนนิสิตในวิชาเอกแต่ละปี เพราะอาจารย์มีจำนวนเท่าเดิม.. วิธีการสอน เน้นให้นิสิตทำวิจัย ทำงานมากขึ้น..การพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นไปอย่างต่อเนื่อง ไม่ได้ขึ้นกับหลักสูตร อาจเกิดจากอาจารย์อยากพัฒนาการเรียนการสอนมากกว่าการวัดและประเมินผล รายวิชาที่สอนจะเน้นการปฏิบัติงาน ให้นิสิตไปได้ฝึกการทำงาน โดยการเชิญอาจารย์ที่เป็นต้นแบบมาสอนนิสิต...”

(อาจารย์ผู้สอน 1)

“...อาจารย์จะต้องทำงานเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะอาจารย์นิเทศ ต้องทำงานเพิ่มอีก 1 เท่า สำหรับตัวเองก็ไม่เปลี่ยนมาก เพราะการนำวิจัยเข้ามาเกี่ยวข้องก็จัดมาตั้งแต่หลักสูตร 4 ปีแล้ว แต่ก็พยายามเน้นเรื่องของการวิจัยในชั้นเรียนมากขึ้น เพราะรู้ว่านิสิตต้องนำไปใช้ ตามที่ครูสภาให้มีการทำวิจัยในชั้นเรียน ...”

(อาจารย์ผู้สอน 5)

“...เน้นเนื้อหามากขึ้น เพิ่มทักษะกระบวนการวิจัยเข้าไป มีการให้ทำงานวิจัย วัดและประเมิน มีเนื้อหาสอนตามนั้น ให้นิสิตหามาก่อน ทำให้เกิดทักษะกระบวนการวิจัย ถ้าเขาสงสัย ก็จะเป็นปัญหาวิจัย แล้วไปหาคำตอบมา กระตุ้นให้นิสิตไปหาอ่าน แล้วนำมาพูดคุยกัน แต่ต้องไม่ลืม ครั้งต่อไปเขาจะได้ไปหามา...”

(อาจารย์ผู้สอน 2)

ผลการสำรวจความคิดเห็นของอาจารย์ พบว่า อาจารย์ได้พัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในหลักสูตร 5 ปีให้มีรูปแบบการสอนที่มีความหลากหลาย (4.51) มากกว่าหลักสูตร 4 ปี (4.18) อาจารย์ส่งเสริมให้นิสิตครู หลักสูตร 5 ปีมีทัศนคติที่ดีต่อการเป็นครู (4.47) มากกว่าหลักสูตร 4 ปี (4.16) ซึ่งไม่สอดคล้องกับผลการสัมภาษณ์นิสิตครู พบว่า การสอนของอาจารย์มีความเหมาะสมทั้ง 2 หลักสูตรไม่มีความแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด เพราะอาจารย์ที่สอนทั้งสองหลักสูตรส่วนใหญ่เป็นอาจารย์คนเดียวกัน จึงไม่มีรูปแบบการสอนไม่แตกต่างกัน

“...ตอนเรียนก็คุยกันกับน้อง อาจารย์ท่านเดิมสอนวิชาเดิม เอกสารที่ให้น้องไป ก็ยังใช้ได้นะ คิดเหมือนกันว่า ไม่น่าจะต่าง เนื้อหาวิชาเดิมจะให้เปลี่ยนไปเลยคงเป็นไปได้ ...”

(กรีน หลักสูตร 4 ปี)

“...กิจกรรมมีความเหมาะสม แล้วแต่อาจารย์บางท่าน บางท่านก็สอนโดยที่ไม่ได้ใช้อุปกรณ์เสริมใดๆ ทั้งสิ้น บางท่านก็มีเอกสาร มี power point แต่ส่วนใหญ่เรียนกับที่คณะวิทยาศาสตร์จะพูดตาม power point รูปแบบการสอนไม่ได้เปลี่ยนแปลงมาก เพราะอาจารย์คนสอนคนเดิม...”

(ไต้ง หลักสูตร 4 ปี)

“...หลักสูตร 4 ปีกับ 5 ปีต่อกันเลยนะ อาจารย์คงไม่ได้เปลี่ยนเพราะหลักสูตรหรก ถ้ามีอะไรใหม่ ถ้าใช้หลักสูตร 4 ปีอาจารย์ก็ต้องสอนอยู่ดี อาจารย์คนเดิมสอนนะที่คุยกับรุ่นพี่ เนื้อหาก็คล้ายกันเข้าใจว่า อาจารย์พัฒนามาจนดีแล้ว ตอนที่เรียนก็รู้สึกว่ารู้ครบถ้วน ...”

(ไน้ต หลักสูตร 5 ปี)

“...อาจารย์จัดกิจกรรมที่หลากหลาย แต่ก็ขึ้นกับวิชา เพราะบางวิชานั้นบรรยาย เพราะเราสอนเองก็รู้ แต่อาจารย์จะพยายามให้ปฏิบัติ เช่น ไปทำงานวิจัย ฝึกการแก้ไขปัญหาเฉพาะ ต้องฝึกหลายทักษะ...”

(ปีก หลักสูตร 5 ปี)

ผลการสำรวจความคิดเห็นของนิสิตครู พบว่า การสอนของอาจารย์ในหลักสูตร 4 ปี สามารถทำให้นิสิตครูมีความต้องการในการประกอบวิชาชีพครู (3.32) มากกว่าหลักสูตร 5 ปี (3.22) ผลการสัมภาษณ์นิสิตครู พบว่า ระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน อาจารย์จะสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรม และปลูกฝังจิตวิญญาณความเป็นครูให้กับนิสิตครูอย่างสม่ำเสมอ อาจารย์ช่วยสอนให้นิสิตครูมีใจรักในวิชาชีพครู มีบุคลิกภาพและคุณลักษณะที่เหมาะสมกับการเป็นครู แต่เป็นการสอนทางอ้อมจากเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

“...อาจารย์ส่วนใหญ่ก็อยากให้จบแล้วไปเป็นครูที่ดี ช่วยเหลือสังคม อาจารย์จะเน้นให้มีวินัยในตนเอง ไม่เข้าเรียนสาย ขาดเรียนได้ไม่กี่ครั้ง เวลาสอบก็ต้องช้อสต์ย้อย่างวิชาจิตวิทยาการศึกษา ถ้าเข้าห้องช้ากว่า อาจารย์ อาจารย์ถือประตู และห้ามเซ็นชื่อแทนกัน เพราะจะตรวจสอบลายมือ หากพบจะถูกตัดคะแนน...”

(สิตี หลักสูตร 4 ปี)

“...อาจารย์ค่อนข้างจะเน้นคุณธรรมจริยธรรม อาจารย์ไม่ต้องมาพูดมาสอนมาก แต่จะได้จากวิชาวิธีวิทยาการสอน เช่น ควรแต่งตัวอย่างไร การฝึกสอนต้องทำอะไร อาจารย์จะเข้าใจเด็ก อาจารย์จะตามนักเรียนให้มาสอบ อาจารย์จะสอดแทรกเข้าไป มีข่าวหรือเพื่อนทำผิด อาจารย์ก็มีวิธีลงโทษ วิธีสอน เช่น วิชาจิตวิทยา...”

(กรีน หลักสูตร 4 ปี)

“...อาจารย์ไม่ได้สั่งให้เป็นแบบนี้ แต่หลาย ๆ อย่างก็จะเป็นตัวหล่อหลอมเรา ตั้งแต่รับน้อง แต่ละวิชาที่เรียน อาจารย์จะสอดแทรกความเป็นครูอย่างสม่ำเสมอ สอนให้ตรงเวลา เป็นคนดี จะพูดตลอดเวลา ไม่มีใครละเลย ยิ่งอาจารย์ผู้ใหญ่ เช่นการเข้าเรียน การส่งงานก็มีสอดแทรกตลอดเวลา...”

(เต้า หลักสูตร 5 ปี)

“...อาจารย์จะเน้น ให้เราต้องปลูกฝังเด็กในเรื่องต่าง ๆ ด้วยไม่ใช่สอนอย่างเดียว เน้นให้รู้จักหน้าที่ต้องปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ส่วนมากไม่ได้บอกตรง ๆ แต่ต้องนำไปคิดเอง.....”

(นัด หลักสูตร 5 ปี)

ผลการสำรวจความคิดเห็นของนิสิตครู พบว่า อาจารย์ผู้สอนในหลักสูตร 4 ปีเตรียม อนุกรรมการสอนสอดคล้องกับเนื้อหา (3.76) มากกว่าหลักสูตร 5 ปี (3.39) ซึ่งความคิดเห็น ค่อนข้างแตกต่างกัน จึงสัมภาษณ์นิสิตครู หลักสูตร 4 ปี พบว่า อาจารย์จะใช้ power point เป็นสื่อ ประกอบการเรียนการสอนเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งมีเนื้อหาสอดคล้องกับเรื่องที่สอน

“...อาจารย์คิดปะส่วนใหญ่เน้นการปฏิบัติ แต่ถ้าเรียนที่คณะอาจารย์ส่วนใหญ่จะใช้ power point ที่มี เนื้อหารายละเอียดเกี่ยวกับเรื่องที่สอน ...”

(ตี หลักสูตร 4 ปี)

“...อาจารย์ใช้สื่อประกอบการเรียนการสอนตรงกับเนื้อหาที่สอน ประกอบการบรรยาย แล้วมีการ อภิปรายด้วยแต่ก็แค่บางครั้ง...”

(ไนต์ หลักสูตร 4 ปี)

ผลการสัมภาษณ์นิสิตครู หลักสูตร 5 ปี พบว่า อาจารย์ใช้ power point ประกอบการเรียน การสอนเป็นส่วนใหญ่ และมีเนื้อหาสอดคล้องกับเรื่องที่สอน ซึ่งไม่สอดคล้องกับผลการสำรวจ ความคิดเห็นด้วยแบบสอบถาม ที่มีความเหมาะสมในระดับปานกลางเท่านั้น

“...power point มีเนื้อหาที่ตรงกับอาจารย์สอน ทำให้ได้ฟังและได้อ่านไปพร้อม ๆ กัน แต่ส่วนใหญ่ อาจารย์จะบรรยายเนื้อหามากกว่า จึงต้องจดเพิ่ม...”

(ปึก หลักสูตร 5 ปี)

“...power point บางวิชาก็ไม่ค่อยดีเท่าที่ควร เช่น สีไม่สลายตา ตัวหนังสือเล็กไป เป็นต้น ส่วนซีทีที่ให้ อ่านก็เหมาะสมดี เพราะตรงกับเนื้อหาที่อาจารย์สอน...”

(จอย หลักสูตร 5 ปี)

สรุปองค์ประกอบการสอนของอาจารย์

ผลการสังเคราะห์จากผลการวิจัยแบบพหุวิธี พบว่า อาจารย์มีความคิดเห็นว่า อาจารย์สอน เนื้อหาครบตามจุดประสงค์ เน้นให้นิสิตครูนำความรู้ไปใช้สร้างชิ้นงาน ปรับปรุงการสอนให้ เหมาะสมกับผู้เรียน และประเมินผลการเรียนหลากหลายวิธีทั้งในหลักสูตร 4 ปีและ 5 ปีอยู่ในระดับ มากที่สุด และอาจารย์ได้พัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการสอนในหลักสูตร 5 ปี ให้มีความ เหมาะสมมากกว่าหลักสูตร 4 ปี ซึ่งไม่สอดคล้องกับผลการสัมภาษณ์นิสิตครู หลักสูตร 4 ปีและ 5 ปี พบว่า การสอนของอาจารย์ในหลักสูตร 4 ปีและ 5 ปี ไม่ได้แตกต่างกัน ทั้งการมอบหมายภาระงาน สื่อประกอบการเรียนการสอน และเนื้อหาวิชาที่ใช้ในการเรียน เพราะช่วงเวลาที่เปลี่ยนแปลง หลักสูตรเป็นช่วงเวลาต่อเนื่องกัน ทำให้อาจารย์สอนในหลักสูตร 4 ปีและ 5 ปีคล้ายคลึงกัน

2.3.3 องค์ประกอบลักษณะการเรียนรู้ของนิสิตครู

ผลการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของนิสิตครู หลักสูตร 4 ปีและ 5 ปี ต่อองค์ประกอบลักษณะการเรียนรู้ของนิสิตครู พบว่า นิสิตครู หลักสูตร 4 ปีมีความคิดเห็นต่อความสามารถในการเรียนรู้ และมุ่งมั่นในการแสวงหาความรู้มากกว่านิสิตครู หลักสูตร 5 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นิสิตครู หลักสูตร 4 ปีมีความคิดเห็นมากกว่าหลักสูตร 5 ปีทุกข้อรายการ นิสิตครู หลักสูตร 4 ปีมีความตั้งใจทำงานให้ดีที่สุดมากที่สุด (4.18) รองลงมาคือรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น (4.12) ส่วนนิสิตครูหลักสูตร 5 ปีมีการรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นมากที่สุด (3.92) รองลงมาคือตั้งใจทำงานให้ดีที่สุด (3.87) นิสิตครูหลักสูตร 4 ปีและ 5 ปีมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า นิสิตครูมีความกระตือรือร้นในการเรียนน้อยที่สุด มีค่าเฉลี่ย 3.01 และ 2.85 ตามลำดับ มีรายละเอียดดังตารางที่ 4.28

ตารางที่ 4.28 ผลการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของนิสิตครู หลักสูตร 4 ปีและ 5 ปีต่อองค์ประกอบลักษณะการเรียนรู้ของนิสิตครู

องค์ประกอบลักษณะการเรียนรู้ ของนิสิตครู	หลักสูตร 4 ปี (n=191)			หลักสูตร 5 ปี (n=238)		
	Mean	S.D.	ระดับ	Mean	S.D.	ระดับ
1. ตั้งใจทำงานให้ดีที่สุด	4.18	0.79	มาก	3.87	1.06	มาก
2. รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น	4.12	0.81	มาก	3.92	0.99	มาก
3. ใช้เทคโนโลยีได้อย่างคล่องแคล่ว	4.07	0.79	มาก	3.66	0.93	มาก
4. สืบค้นเทคนิคการสอนใหม่ ๆ	3.66	0.81	มาก	3.48	0.96	มาก
5. แสวงหาความรู้ เพื่อพัฒนาตนเองสม่ำเสมอ	3.62	0.97	มาก	3.61	0.93	มาก
6. มีความกระตือรือร้นในการเรียน	3.01	1.39	ปานกลาง	2.85	1.20	ปานกลาง
นิสิตครูมีความสามารถในการเรียนรู้ และมุ่งมั่นในการ แสวงหาความรู้	3.77	0.59	มาก	3.56	0.74	มาก
t=3.30** df=427 Sig=0.00						

ผลจากการสำรวจความคิดเห็นของนิสิตครู พบว่า นิสิตครู หลักสูตร 4 ปีมีความตั้งใจทำงานให้ดีที่สุด (4.18) มากกว่านิสิตครู หลักสูตร 5 ปี (3.87) และนิสิตครู หลักสูตร 4 ปีรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น (4.12) มากกว่านิสิตครู หลักสูตร 5 ปี (3.92) จึงสัมภาษณ์และสังเกตการทำงานของนิสิตครูเพิ่มเติม พบว่า นิสิตครู หลักสูตร 4 ปีและ 5 ปีส่วนใหญ่มีความสามารถในการเรียนรู้และมีความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย แต่ความมุ่งมั่นในการแสวงหาความรู้เพิ่มเติมจากที่ได้เรียนในห้องเรียนค่อนข้างน้อย จะมีการแสวงหาความรู้เพิ่มเติมเฉพาะเนื้อหาที่ตนเองสนใจเท่านั้น โดยส่วนใหญ่จะสืบค้นข้อมูลจากหนังสือ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์

(1) การรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

“...ทำรายงานเป็นกลุ่มกับเพื่อน ๆ บ่อยก็ไม่ทะเลาะกันนะ เพราะจะคุยกันมากกว่า...”

(ได้ง หลักสูตร 4 ปี)

“...เวลาทำอะไร ก็ต้องรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น งานกลุ่มก็ต้องมีปรึกษากันภายในกลุ่ม ก็จะเลือกเอาความคิดที่ดีที่สุดมาใช้ ไม่เลือกว่าใครเสนอ...”

(ตี หลักสูตร 4 ปี)

“...ไม่ว่าจะทำอะไรกันในกลุ่มก็จะมี การพูดคุยกัน ไม่มีการเอาความคิดของใครมาเป็นใหญ่ จะช่วยกันเลือก ช่วยกันตัดสินใจ ถ้าเสียงแตกกัน ก็จะโหวต แบบประชาธิปไตย...”

(เต้า หลักสูตร 5 ปี)

(2) ความกระตือรือร้นในการเรียน

“...แล้วแต่ วิชาที่ชอบก็ตั้งใจ บางวิชาอ่านแค่เอกสารก็สอบได้แล้ว การแสวงหาความรู้ขึ้นกับวิธีการสอน ถ้าน่าสนใจ ทำให้ไปหาความรู้เพิ่ม...”

(กรีน หลักสูตร 4 ปี)

“...เนื้อหาการเรียนทั่ว ๆ ไป ก็ไม่ได้มีการค้นคว้าเพิ่มเติม จะอ่านจากเอกสารประกอบการเรียนการสอน หรือหนังสือที่อาจารย์ใช้ประกอบการเรียนการสอนเท่านั้น...”

(ไนต์ หลักสูตร 4 ปี)

“...จะต้องรีบไปยืมหนังสือที่ใช้ในการเรียน เตรียมไว้ก่อน เพราะหนังสือมีน้อยต้องใช้ความไว แล้วในช่วงสอบ ส่วนใหญ่จะอ่านในเอกสารของอาจารย์ ...”

(ปึก หลักสูตร 5 ปี)

(3) การแสวงหาความรู้เพิ่มเติมจากบทเรียน เพื่อพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ

“...เข้าห้องสมุดที่คณะและหอกลางทั้งคู่ ของคณะจะค้นหาหนังสือเกี่ยวกับอธิบายขั้นตอนวิธีการทำ แต่ถ้าหอกลางจะดูหนังสืออ้างอิง หนังสือภาพ หนังสือต่างประเทศมากกว่า บางครั้งถามอาจารย์ อาจารย์จะหาคำตอบมาให้ อาจารย์ยินดีเต็มใจ ตอบคำถามทุกคำถาม อินเทอร์เน็ตส่วนมากก็จะหาจากที่บ้าน ที่ตีก็ไม่มีห้องคอม ใช้โน้ตบุค มี wireless ที่ตีก็ตอนปี 4...”

(ตี หลักสูตร 4 ปี)

“...มีการแสวงหาความรู้ทั้งต้องหามาทำรายงาน หรือบางครั้งเรียนในห้องเรียนอาจารย์ไม่มีซีดีแจก ก็ต้องจด และไปหาหนังสือที่ห้องสมุดอ่านเพิ่มเติม หรือซีดีบางอย่างไปหารายละเอียดอ่านเพิ่มเติม...”

(ลีดี้ หลักสูตร 4 ปี)

“...มีต้องหาแสวงหาความรู้เพิ่ม สมมุติวิชา พวกจิตกรรม พวกสีน้ำ สีน้ำมัน ก็ต้องหาอ่านเพิ่ม นอกจากอาจารย์สอนก็ต้องไปหาเพิ่ม ด้วยเทคนิคของงานมีมาก ดูงานที่เราชอบไปตรงกับลัทธิไหน ยิ่งไม่ถนัด ยิ่งต้องไปศึกษามากขึ้น ...”

(กฤษ หลักสูตร 5 ปี)

(4) ตั้งใจทำงานให้ดีที่สุด

“...ทำรายงานก็หาตามหัวข้อ หาเพิ่มเยอะๆ ไปดูหนังสือตามที่อาจารย์ให้หัวข้อ..ตั้งใจทำงานทุกชิ้น...”

(ป๊ิก หลักสูตร 5 ปี)

“...ถ้ามีงานที่ต้องรับผิดชอบ ไม่ว่าจะเป็นการสอบหรือรายงานที่จะต้องนำเสนอ จะค้นคว้าในเรื่องนั้นๆ อย่างจริงจังและละเอียด...”

(โน็ต หลักสูตร 4 ปี)

“...เวลามีงานที่อาจารย์สั่ง ต้องทำให้ดี พยายามทำทุกงานให้ออกมาดี บางครั้งเลยใช้เวลาในการทำงานค่อนข้างนาน ...”

(โต้้ง หลักสูตร 4 ปี)

(5) ใช้เทคโนโลยีได้อย่างคล่องแคล่ว

“...เวลาค้นหาข้อมูลทำรายงานก็ค้นหาทางอินเทอร์เน็ตเป็นส่วนใหญ่ แล้วเวลาต้องนำเสนองานก็ต้องใช้ power point ...”

(กรีน หลักสูตร 4 ปี)

“...ส่วนใหญ่จะเป็นเกี่ยวกับโปรแกรมคอมพิวเตอร์ใหม่ ๆ จะติดตามตลอด และลองเล่นโปรแกรมลองใช้ทำงานส่วนตัว ...”

(จอย หลักสูตร 5 ปี)

“...ส่วนตัวบางครั้ง มีบางเรื่องที่อาจารย์สอน แล้วชอบก็จะกลับไปเปิดอินเทอร์เน็ตที่บ้าน เพื่อศึกษาเพิ่มเติม แต่ก็เป็นเรื่องไป...”

(นัด หลักสูตร 5 ปี)

ผลการสัมภาษณ์อาจารย์ พบว่า นิสิตครู หลักสูตร 4 ปีและ 5 ปีมีพฤติกรรมกรเรียนที่คล้ายกัน นิสิตครูมีพฤติกรรมกรเรียนที่เหมาะสม ได้แก่ มีความตั้งใจในการเรียนการสอน ส่งงานตรงตามเวลาที่กำหนด และมีความคิดสร้างสรรค์ ส่วนพฤติกรรมที่ควรปรับปรุง ได้แก่ นิสิตครูบางส่วนมีพฤติกรรมกรเข้าห้องเรียนสาย บางส่วนคุยกันระหว่างการจัดการเรียนการสอน ขาดสัมมาคารวะ ซึ่งสอดคล้องกับองค์ประกอบลักษณะของนิสิตครู มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

“...ยังสอนยังรู้สึกว่ นิสิตให้เกียรติอาจารย์น้อยลง เช่น เข้าห้องไม่ตรงเวลา ก็ไม่ได้ทุกคนนะ หลักสูตรไม่น่าจะส่งผลต่อลักษณะกรเรียนได้ ส่วนความตั้งใจเรียน ขึ้นกับนิสิตแต่ละคนมากกว่า..นิสิตไม่ค่อยสนใจหาความรู้เพิ่มเติม เมื่อให้ไปอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติม ก็ไม่ค่อยไปอ่าน แล้วก็มักจะมีนิสิตมาถามว่า อ่านแคใน power point พอใหม่ สำหรับการสอบเหมือนกับหลักสูตร 4 ปี นิสิตครูไม่ต้องการความรู้ ต้องการแค่เกรด จึงพยายามให้นิสิตครูไปอ่านเพิ่ม กระตือรือร้นให้จดเพิ่ม หาความรู้เพิ่ม...”

(อาจารย์ผู้สอน 2)

“...นิสิตอย่างไรก็เป็นนิสิตก็คล้ายกัน ไม่ต่างกัน บางครั้งไม่ค่อยมีสัมมาคารวะมากนัก...”

(อาจารย์ผู้สอน 5)

“...นิสิตครูบางส่วนไม่ค่อยมีสัมมาคารวะ...”

(อาจารย์ผู้สอน 7)

ผลการสัมภาษณ์นิสิตครูเกี่ยวกับลักษณะการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ พบว่า นิสิตครูหลักสูตร 4 ปีมีการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ 1 ภาคการศึกษา นิสิตครูจะทราบวิชาที่ต้องรับผิดชอบสอนจากการเลือกแหล่งฝึกประสบการณ์ แต่จะไม่ทราบระดับชั้นที่ต้องรับผิดชอบสอนจนกว่าจะเข้าแหล่งฝึกประสบการณ์ นิสิตครูบางส่วนจะเข้าแหล่งฝึกประสบการณ์ก่อนเปิดการเรียนการสอนประมาณ 2 สัปดาห์ นิสิตครูบางส่วนจะเข้าแหล่งฝึกประสบการณ์ในวันก่อนเปิดการเรียนการสอน อาจารย์นิเทศก์จะไปส่งตัวที่แหล่งฝึกประสบการณ์ แล้วจะมีการแนะนำอาจารย์พี่เลี้ยง หากเป็นโรงเรียนสาธิตจะต้องส่งเอกสารสอนอาจารย์พี่เลี้ยงก่อนประมาณ 2 สัปดาห์ และส่งแผนการสอนก่อนสอนประมาณ 1 สัปดาห์ แต่บางโรงเรียนนิสิตครูจะเริ่มสอนในสัปดาห์แรก โดยการจัดทำแผนการสอน นิสิตครูมีอิสระในการออกแบบการจัดการเรียนการสอนด้วยตนเอง

“...อาจารย์พี่เลี้ยงที่ฝึกสอนจะให้เรียกว่า พี่ แต่ก็ไม่กล้าเรียกจะเรียกอาจารย์ คาบแรกอาจารย์จะพาไปแนะนำตัว แล้วสัปดาห์นั้นก็ได้อสอนเลย ช่วงแรกเหนื่อยมากทำแผนไม่ทัน เพราะเพิ่งรู้ว่าต้องสอนวิชาอะไร ชั้นไหน แต่อาจารย์พี่เลี้ยงก็จะให้ส่งทีหลัง...”

(ได้ง หลักสูตร 4 ปี)

“...ฝึกที่สาธิตอาจารย์จะคอยดูแลตลอด เหมือนไข่ในหิน ช่วงแรกอาจารย์จะให้ส่งเอกสารสอน ทำให้รู้จักกับเด็ก อยู่กับเด็กตลอด แผนต้องส่งก่อนไม่ทันไม่ให้สอน อาจารย์จะแก้คืนมาให้ แล้วส่งตัวที่แกวันที่สอน...”

(สิดี หลักสูตร 4 ปี)

“...สำหรับการฝึกสอน จะมีคุณครูพี่เลี้ยงคอยให้คำแนะนำ โดยผมฝึกสอนที่ ร.ร.สาธิต การสอนที่นี่เป็นการเปิดโอกาสให้ผมเลือกที่จะจัดเนื้อหา จัดกิจกรรม จัดทำสื่อการสอนได้อย่างอิสระ ทำให้ผมสามารถควบคุมการสอนได้เป็นอย่างดี...”

(ไนต์ หลักสูตร 4 ปี)

นิสิตครู หลักสูตร 4 ปีและ 5 ปีจะทราบวัน เวลาที่อาจารย์นิเทศก์มาประเมินการสอนก่อนล่วงหน้า ทำให้สามารถเลือกเรื่องที่น่าสนใจและเตรียมสื่อประกอบการเรียนการสอนมากกว่าทุกวัน นักเรียนในห้องที่สอบสอนจะตั้งใจเรียนมากกว่าปกติ ช่วยตอบคำถามเป็นอย่างดี

“...จะรู้ก่อนล่วงหน้า เพราะอาจารย์ไม่ทราบว่าสอนคาบไหน ตึกไหน วันนั้นจะมีสื่อมากกว่าทุกวัน และเลือกเรื่องที่น่าสนใจมาใช้สอน นักเรียนจะช่วยมาก ๆ ไม่ต้องบอก...”

(กรีน หลักสูตร 4 ปี)

“...วันที่อาจารย์มาสอบสอน จะเตรียมสื่อที่พิเศษกว่าทุกวัน เป็นวันที่สอนง่าย เพราะนักเรียนจะตั้งใจเรียนมากกว่าทุกวัน ...”

(เต่า หลักสูตร 5 ปี)

นิสิตครู หลักสูตร 5 ปีมีการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ 2 ภาคการศึกษา ทำให้นิสิตครูได้รับประสบการณ์ใหม่ ๆ ที่แตกต่างกันออกไป เพราะบริบทของแหล่งฝึกประสบการณ์มีความแตกต่างกัน การฝึกประสบการณ์ทำให้ได้ฝึกการวางแผนการจัดการเรียนการสอน และได้พัฒนานตนเองในทุกด้าน การฝึกประสบการณ์ 2 แห่ง ทำให้สามารถแก้ไขข้อผิดพลาดจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และเพิ่มความชำนาญในการจัดการเรียนการสอน แต่ภาระงานที่นิสิตครูได้รับมอบหมายในการปฏิบัติหน้าที่ครูคล้ายคลึงกัน

“...มันเกิดปัญหาเยอะมากในเทอมแรก แต่พอมาเทอมที่สอง มีโรงเรียนให้เลือกเพิ่มขึ้น คือ มี 2 โรงเรียนให้เลือก และโรงเรียนที่สองนี้ โชคดีที่โรงเรียนอบอุ่นมาก เลยรู้สึกว่าการฝึกสอนเทอมที่ 2 เป็นช่วงเวลาที่ดีอีกช่วงหนึ่งในชีวิต...”

(จอย หลักสูตร 5 ปี)

“...แตกต่างกันมาก เพราะฝึกเทอมแรกโรงเรียนในกรุงเทพฯ ฝึกเสร็จก็ไปกับเพื่อนต่อ แล้วค่อยกลับบ้าน จึงไม่ค่อยได้เตรียมการสอนมากนัก แต่พอไปที่โรงเรียนที่ต่างจังหวัด เหมือนกับต้องย้ายบ้านไปเลย ไม่ค่อยได้เจอกับเพื่อน ไม่ค่อยได้กลับมาที่กรุงเทพฯ ไม่มีเวลาไปคิดเรื่องอื่น ตรวางงานเตรียมสอน ภาคที่สอง เพราะอาจารย์ไปดูน้อยลง ทำให้ต้องอยู่ด้วยตนเองมากขึ้น เป็นครูมากขึ้น...”

(กฤษฎา หลักสูตร 5 ปี)

“...เทอมแรก ได้อะไรเยอะมาก พอเทอม 2 ก็แค่ทำเหมือนเดิม ไม่มีอะไรที่ต้องกลัวแล้ว ฝึกเทอมแรกที่สาธิต อาจารย์จะคอยดู การส่งแผนที่สาธิตต้องส่งแผนล่วงหน้า 2 สัปดาห์ แผนจะต้องละเอียด การตั้งคำถามอะไรกับนักเรียน อาจารย์จะคอยตรวจให้ ว่าอยู่ในพื้นฐานที่สอนได้หรือไม่ ให้คำแนะนำเหมือนครูกับลูกศิษย์ แต่โรงเรียนข้างนอกที่ฝึกครั้งที่ 2 อาจารย์จะให้เราเป็นเพื่อนร่วมงาน ก่อนสอนต้องทำแผน และอ่านเรื่องนั้นจนจบ ที่สาธิต จะต้องไปนั่งดูอาจารย์สอนก่อน เพื่อทำความรู้จักกับนักเรียน ซึ่งคิดว่าดี แต่อีกโรงเรียน อาจารย์สอน 2-3 ครั้งก็ไปขอดูอาจารย์สอน อาจารย์ก็ให้สอนในสัปดาห์แรกเลย แต่มีประสบการณ์มาก่อนจึงสอนเลยก็ได้...”

(ป๊ิก หลักสูตร 5 ปี)

สรุปองค์ประกอบลักษณะการเรียนรู้ของนิสิตครู

ผลการสังเคราะห์จากผลการวิจัยแบบพหุวิธี พบว่า ในระหว่างการเรียนการสอนนิสิตครูหลักสูตร 4 ปีและ 5 ปีมีความสามารถในการเรียนรู้ มีความกระตือรือร้นในการเรียน รับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมาย มีความมุ่งมั่นในการแสวงหาความรู้ มีความสามารถในการใช้แหล่งเทคโนโลยีสืบค้นข้อมูลและหาความรู้เพิ่มเติม และมีพฤติกรรมการเรียน เช่น มีความตั้งใจในการเรียนการสอน ส่งงานตรงตามเวลาที่กำหนด และมีความคิดสร้างสรรค์ ส่วนพฤติกรรมที่ควรปรับปรุง ได้แก่ นิสิตครูบางส่วนมีพฤติกรรมการเข้าห้องเรียนสาย บางส่วนคุยกันระหว่างการจัดการเรียนการสอนไม่มีความแตกต่างกัน

2.3.4 องค์ประกอบการเตรียมสื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอน

ผลการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยความคิดเห็น/การปฏิบัติของอาจารย์ต่อองค์ประกอบการเตรียมสื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอนในหลักสูตร 4 ปีและ 5 ปี พบว่า อาจารย์มีการเตรียมและใช้สื่อที่ทันสมัยอย่างมีประสิทธิภาพ พัฒนาเอกสารประกอบการเรียนการสอนให้มีความครบถ้วนมากกว่าหลักสูตร 4 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 อาจารย์มีการพัฒนาสื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอนจากหลักสูตร 4 ปี ในช่วงเวลาที่อาจารย์สอนในหลักสูตร 4 ปี ได้สื่อบัณฑิตอิเล็กทรอนิกส์มากที่สุด (4.31) รองลงมาคือส่งเสริมให้นิสิตใช้เทคโนโลยีนำเสนอผลงาน (4.22) ช่วงเวลาที่อาจารย์สอนในหลักสูตร 5 ปีส่งเสริมให้นิสิตใช้เทคโนโลยีในการนำเสนอผลงานมากที่สุด (4.42) รองลงมาคือสื่อบัณฑิตอิเล็กทรอนิกส์และสื่อบัณฑิตข้อมูลวารสารวิชาการ (4.36) ส่วนการใช้สื่ออุปกรณ์การสอนที่เป็นเทคโนโลยีมีน้อยที่สุด (3.93) มีรายละเอียดดังตารางที่ 4.29

ตารางที่ 4.29 ผลการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยความคิดเห็น/การปฏิบัติของอาจารย์ต่อองค์ประกอบการเตรียมสื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอนในหลักสูตร 4 ปีและ 5 ปี

องค์ประกอบ การเตรียมสื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอน	หลักสูตร 4 ปี			หลักสูตร 5 ปี		
	Mean	S.D.	ระดับ	Mean	S.D.	ระดับ
1. สื่อบัณฑิตอิเล็กทรอนิกส์	4.31	0.82	มากที่สุด	4.36	0.88	มากที่สุด
2. ส่งเสริมให้นิสิตใช้เทคโนโลยีนำเสนอผลงาน	4.24	0.77	มากที่สุด	4.42	0.78	มากที่สุด
3. ปรับปรุง/พัฒนาเอกสารประกอบให้ทันสมัย	4.22	0.74	มากที่สุด	4.33	0.77	มากที่สุด
4. สื่อบัณฑิตข้อมูลวารสารวิชาการ	4.18	0.72	มาก	4.36	0.71	มากที่สุด
5. ใช้สื่ออุปกรณ์การสอนที่เป็นเทคโนโลยี	3.96	0.80	มาก	3.93	0.81	มาก
6. เลือกใช้สื่อที่มีความหลากหลาย	3.93	0.81	มาก	4.27	0.72	มากที่สุด
7. ส่งเสริมให้นิสิตจัดทำสื่ออุปกรณ์การสอน	3.89	0.93	มาก	4.11	0.88	มาก
8. จัดทำสื่อที่ใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย	3.78	0.82	มาก	4.07	0.89	มาก
อาจารย์ใช้สื่อที่ทันสมัยและพัฒนาเอกสาร ประกอบการสอนครบถ้วนทันสมัย	4.06	0.57	มาก	4.23	0.61	มากที่สุด
t=4.04** n=45 df=44 Sig=0.00						

ผลการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยความคิดเห็น/การปฏิบัตินิสิตครู หลักสูตร 4 ปีและ 5 ปีต่อองค์ประกอบการเตรียมสื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอน พบว่า นิสิตครูหลักสูตร 4 ปีมีการเตรียมและใช้สื่อที่ทันสมัยมีประสิทธิภาพ ส่วนเอกสารประกอบการเรียนการสอนของอาจารย์ที่ใช้ในการเรียนมีความครบถ้วนทันสมัยมากกว่าหลักสูตร 5 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นิสิตครู หลักสูตร 4 ปีมีค่าเฉลี่ยความคิดเห็น/การปฏิบัติมากกว่าหลักสูตร 5 ปีทุกข้อ

รายการ นวัตกรรมหลักสูตร 4 ปีและ 5 ปีใช้สื่อประกอบการเรียนการสอนเพื่อเพิ่มความน่าสนใจในการรายงานมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 3.75 และ 3.67 ตามลำดับ รองลงมาของนวัตกรรมหลักสูตร 4 ปีและ 5 ปีคือผลผลิตสื่อการสอนให้เหมาะสมกับเรื่อง มีค่าเฉลี่ย 3.69 และ 3.63 ตามลำดับ มีรายละเอียดดังตารางที่ 4.30

ตารางที่ 4.30 ผลการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยความคิดเห็น/การปฏิบัติ นวัตกรรม หลักสูตร 4 ปีและ 5 ปีต่อองค์ประกอบการเตรียมสื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอน

องค์ประกอบการเตรียมสื่อ และอุปกรณ์การเรียนการสอน	หลักสูตร 4 ปี (n=191)			หลักสูตร 5 ปี (n=238)		
	Mean	S.D.	ระดับ	Mean	S.D.	ระดับ
1. ใช้สื่ออุปกรณ์เพื่อให้เกิดความน่าสนใจ	3.75	0.84	มาก	3.67	0.99	มาก
2. ผลผลิตสื่อการสอนให้เหมาะสมกับเรื่องที่สอน	3.69	0.77	มาก	3.63	0.88	มาก
3. ใช้เทคโนโลยีได้อย่างคล่องแคล่ว	3.68	0.96	มาก	3.30	0.99	ปานกลาง
4. สื่ออุปกรณ์ในห้องเรียนมีความทันสมัย	3.66	0.87	มาก	3.51	0.97	มาก
5. เอกสารประกอบการเรียนมีเนื้อหาครบถ้วน	3.65	0.88	มาก	3.48	0.85	มาก
6. เอกสารประกอบการเรียนมีความทันสมัย	3.62	0.89	มาก	3.38	0.86	ปานกลาง
7. สื่ออุปกรณ์ในห้องเรียนมีสภาพพร้อมใช้งาน	3.55	1.04	มาก	3.37	1.00	มาก
นวัตกรเตรียมและใช้สื่อที่ทันสมัยอย่างมีประสิทธิภาพ	3.66	0.65	มาก	3.48	0.67	มาก
ส่วนเอกสารประกอบการเรียนมีความครบถ้วนทันสมัย	t=2.82** df=427 Sig=0.00					

องค์ประกอบการเตรียมสื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอนมีการนำเสนอประเด็นที่น่าสนใจ แบ่งออกเป็น 2 ประเด็น ได้แก่ (1) การเตรียมสื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอนของอาจารย์ และ (2) การเตรียมสื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอนของนวัตกร มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

(1) การเตรียมสื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอนของอาจารย์

ผลการสำรวจความคิดเห็นของอาจารย์ พบว่า อาจารย์ใช้สื่อประกอบการเรียนการสอนอย่างหลากหลายในหลักสูตร 4 ปี (4.27) มากกว่าหลักสูตร 5 ปี (3.93) จึงสังเกตการเรียนการสอนของอาจารย์ และสัมภาษณ์นวัตกรเพิ่มเติม พบว่า นวัตกรส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า อาจารย์จะใช้สื่อประกอบการเรียนการสอนอย่างสม่ำเสมอ และสอดคล้องกับเนื้อหาที่เรียน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

“...อาจารย์สอนเกี่ยวเพลง อาจารย์จะเปิดเพลงให้ฟัง ทำให้เข้ามากขึ้น การเรียนดนตรี ถ้าพูดอย่างเดียวคงไม่เข้าใจ ต้องฟัง...”

(เต่า หลักสูตร 5 ปี)

“...อาจารย์จะใช้ power point มาประกอบการสอน แทบทุกคาบ ทำให้ได้ทั้งตา ดูฟัง ...”

(นัต หลักสูตร 5 ปี)

“...สอนเกี่ยวกับภาพ อาจารย์จะหาภาพมาแสดงให้เห็นหรือไม่ใช่เป็นสไลด์ อาจารย์ใช้สื่อ เครื่องฉาย อาจารย์มีโน้ตบุ๊ค และแผ่นใส ต่อกับโปรเจกต์เตอร์เวลาสอน...”

(ตี หลักสูตร 4 ปี)

นิสิตครูบางส่วนมีความคิดเห็นที่แตกต่างกัน คือสื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอนของอาจารย์บางคนคล้ายกับที่ใช้ในปีการศึกษาปีก่อน มีการเปลี่ยนแปลงสื่อประกอบการเรียนการสอน เอกสารประกอบการเรียนการสอน กิจกรรม หรือวิธีการสอนจากหลักสูตร 4 ปีค่อนข้างน้อย

“...บางวิชาเรียนเหมือนรุ่นพี่ ถ้ามองไปตามมาเรียนเหมือนกันกิจกรรมไม่เปลี่ยน สื่อก็น่าจะเป็น power point เดียวกัน เพราะเอามาเทียบก็เหมือนกัน แต่ก็เป็นบางวิชา เคยคิดว่า อาจารย์คงพัฒนามาเรื่อยแล้วล่ะ จึงไม่ได้เปลี่ยน เรียนไปนานก็รู้ว่าก็ครอบคลุม แต่ใจก็อยากให้ต่างกับรุ่นพี่ ...”

(เต๋า หลักสูตร 5 ปี)

“...บางวิชาอาจารย์ใช้สื่อที่ทันสมัยประกอบการสอน แต่บางวิชาที่รู้สึกไม่ค่อยเหมาะสมเท่าไร บางวิชาที่สื่อเก่าเปื้อนมาก ไม่น่าสนใจ เช่นการปิ้งสไลด์ น่าเบื่อดี ชีทที่ให้อ่านมันจะซ้ำๆกับรุ่นพี่ บางครั้งก็แอบคิดว่า มันไม่มีอะไรใหม่เพิ่มขึ้นเลยหรือ...”

(จอย หลักสูตร 5 ปี)

ผลการสำรวจความคิดเห็นของอาจารย์ พบว่า อาจารย์มีการปรับปรุงและพัฒนาเอกสารประกอบการเรียนการสอนในหลักสูตร 5 ปีให้มีความทันสมัย (4.22) มากกว่าหลักสูตร 4 ปี (4.33) แต่นิสิตครูมีความคิดเห็น เอกสารประกอบการเรียนในหลักสูตร 4 ปีมีความทันสมัย (3.62) มากกว่าหลักสูตร 5 ปี (3.38) จึงสัมภาษณ์อาจารย์และนิสิตครูเพิ่มเติม พบว่า เอกสารประกอบการเรียนการสอนบางส่วนมีการปรับปรุงเนื้อหาให้มีความทันสมัยค่อนข้างน้อย และบางส่วนได้รับการปรับปรุงเนื้อหาให้มีความครบถ้วน บางรายวิชาอาจารย์พัฒนาเอกสารประกอบการเรียนการสอนมาเรื่อย ๆ จนเนื้อหาค่อนข้างสมบูรณ์ จึงไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลง แม้จะปรับปรุงหลักสูตร แต่เนื้อหาวิชาไม่มีการเปลี่ยนแปลงมากนัก

“...รายวิชาเป็นรายวิชาเดิม ส่วนตัวจะปรับปรุงทุกปี เช่น คำอธิบายรายวิชา มีเพิ่มชื่อหนังสือเข้าไปทุกปี ไปอ่านหนังสือแล้วตรงก็จะเอามาใส่ไว้ให้นิสิต ส่วน power point จะมีการปรับปรุงบางสไลด์ เพราะเนื้อหาไม่ได้เปลี่ยนแปลง และสื่อที่ใช้อยู่ก็สอดคล้องกับเนื้อหา อาจคล้ายปีก่อน แต่ไม่ได้เหมือนทั้งหมด...”

(อาจารย์ผู้สอน 2)

“...ถึงแม้จะมีการบูรณาการใหม่ แต่ตัวเนื้อหาเหมือนเดิม จึงเปลี่ยนไม่มากนัก...”

(อาจารย์ผู้สอน 3)

“...ไม่ค่อยมีหนังสือ ถ้าเป็นหนังสือไปถ่ายจากห้องสมุด มีเอกสารให้ บางวิชา ให้แต่ละคาบ ให้มาทั้งหมดก่อน power point แจกไว้ในคาบ บางวิชามีการปรับเนื้อหา เพิ่มขึ้นตามความเหมาะสม...”

(กรีน หลักสูตร 4 ปี)

“...เรียนที่คณะวิทยาศาสตร์เยอะมาก ส่วนมากเป็นเอกสารที่อาจารย์แจก หรืออาจารย์แนะนำให้ไปอ่านเล่มไหนก็จะซื้อมาใช้เรียน...”

(ไต้ง หลักสูตร 4 ปี)

“...มีความพร้อมครับ แต่อาจจะยังไม่ทันสมัยเท่าที่ควร เพราะเอกสารของรุ่นผมกับรุ่นพี่ ๆ ก็มักจะเป็นเอกสารตัวเดียวกัน เนื้อหาก็คงครอบคลุมกับการสอนดีครับ...”

(ไน้ต หลักสูตร 4 ปี)

“...สำหรับที่คณะครุศาสตร์หนังสือแทบไม่มีเลย ตั้งแต่เรียนปี 1 มา ส่วนมากจะเป็นเอกสารหรือจดตามที่อาจารย์สอนเป็นส่วนใหญ่ แต่อาจารย์บางท่าน ก็จะถ่ายเอกสารจากเอกสารประกอบการสอนที่เป็นเล่มมาสอน แบบเก่า คำพูดเก่า ตัวหนังสือใหญ่ ๆ ดูว่าทำมานานแล้ว เช่น เทคนิคการสอนแบบเล่านิทาน การพับกระดาษ มันมีมานานแล้ว...”

(เต้า หลักสูตร 5 ปี)

“...ก็เหมือนเดิม เพราะอาจจะตัววิชามีหลักสำคัญแบบนี้ เอกสารประกอบการเรียนก็พัฒนามาจนดีแล้ว จึงไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลง ...”

(ปี๊ก หลักสูตร 5 ปี)

(2) การเตรียมสื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอนของนิสิตครู

ผลการสำรวจความคิดเห็นของนิสิตครู พบว่า นิสิตครู หลักสูตร 4 ปีใช้สื่อประกอบการเรียนการสอนที่ทันสมัย (3.82) มากกว่านิสิตครู หลักสูตร 5 ปี (3.31) จึงทำการสัมภาษณ์นิสิตครูเพิ่มเติม พบว่า นิสิตครู หลักสูตร 4 ปีและ 5 ปีมีการผลิตและใช้สื่อประกอบการเรียนการสอนอย่างสม่ำเสมอไม่แตกต่างกัน โดยนิสิตครูจะสร้างสื่อประกอบการเรียนการสอนให้มีความสอดคล้องกับเนื้อหาวิชา และตามความพร้อมของโรงเรียน และผู้เรียน

“...ฝึกสอนที่สาธิต สอนเด็ก ช่วงชั้นที่ 1 ทำให้ต้องเตรียมสื่อให้เหมาะกับเขา จะมีนิทาน มีสื่อที่เป็นตุ๊กตา เขาเบื่อง่าย ต้องกระตุ้นให้เขาเรียน บางคาบมีสื่อการเรียนการสอนซัก 3-4 อย่าง สอนประกอบการใช้สื่อตลอด เหนื่อยมากทำสื่อเยอะ ...”

(ลิตี หลักสูตร 4 ปี)

“...สอนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย นักเรียนมีหนังสืออยู่แล้ว จึงไม่ต้องทำเอกสารประกอบการเรียนการสอน แต่ทำสื่อการเรียนการสอนเพิ่ม เช่น รูปภาพกับเอกสารประกอบการสอนเพิ่มเติม สอนศิลปะพูดอย่างเดียวไม่เห็นภาพต้องใช้สื่อช่วย...”

(ตี หลักสูตร 4 ปี)

“...เรียนเอกเทคโนโลยี ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์เพื่อผลิตสื่อ จึงมีสื่อประกอบการสอนเยอะ แล้วเสริมด้วยกิจกรรมที่เราใช้สอนที่ค่อนข้างสร้างสรรค์ เพื่อช่วยพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้มากขึ้น...”

(จอย หลักสูตร 5 ปี)

“...สอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นทั้งสองที่ โรงเรียนแรกเป็นโรงเรียนทั่วไป เด็กไม่ค่อยสนใจอยากเรียนรู้ แต่ถ้าเราสามารถทำให้เขาสนใจเรียนได้ โดยจะดึงดูดด้วยสื่อประกอบการเรียนการสอน เขาจะสนใจเรียนมากขึ้น แหล่งฝึกที่สอง นักเรียนสนใจเรียนมาก ๆ สื่อประกอบการเรียนการสอนจะเตรียม เพื่อให้นักเรียนเข้าใจง่ายมากขึ้น ไม่น่าเบื่อ...”

(ในใต้ หลักสูตร 5 ปี)

สรุปองค์ประกอบการเตรียมสื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอน

ผลการสังเคราะห์จากผลการวิจัยแบบพหุวิธี พบว่า อาจารย์มีการพัฒนาการเตรียมและใช้สื่อที่ทันสมัยประกอบการเรียนการสอนจากหลักสูตร 4 ปีเป็นหลักสูตร 5 ปี อยู่ในระดับมาก และมากที่สุด ตามลำดับ แต่นิสิตครู หลักสูตร 5 ปีมีความคิดเห็นว่า เอกสารประกอบการเรียนมีเนื้อหาที่ทันสมัย อยู่ในระดับปานกลาง และผลการสัมภาษณ์อาจารย์ พบว่า อาจารย์พัฒนาเนื้อหาวิชาที่สอนให้มีความครอบคลุม มีการเปลี่ยนแปลงเนื้อหาวิชาค่อนข้างน้อยจากหลักสูตร 4 ปี เพราะเนื้อหาวิชาไม่มีการเปลี่ยนแปลง ดังนั้น จึงสามารถสรุปได้ว่า อาจารย์เตรียมสื่อในหลักสูตร 4 ปี และ 5 ปีไม่มีความแตกต่างกัน ส่วนนิสิตครู หลักสูตร 4 ปีและ 5 ปีมีการเตรียมสื่อประกอบการเรียนการสอนอย่างสม่ำเสมอ การเตรียมสื่อนิสิตครูจะพิจารณาตามระดับการเรียนของนักเรียน และความพร้อมของโรงเรียนเป็นหลัก ซึ่งสอดคล้องกับผลการสำรวจความคิดเห็นของอาจารย์และนิสิตครู พบว่า นิสิตครู หลักสูตร 4 ปีและ 5 ปีมีการเตรียมและใช้สื่อที่ทันสมัยอย่างมีประสิทธิภาพ อยู่ในระดับมาก จึงสรุปได้ว่า นิสิตครู หลักสูตร 4 ปีและ 5 ปีมีการเตรียมและใช้สื่อที่ทันสมัยอย่างมีประสิทธิภาพไม่มีความแตกต่างกัน

(2.4) ผลที่เกิดขึ้นกับนิสิตครู

ผลที่เกิดขึ้นกับนิสิตครู ศึกษาองค์ประกอบคุณภาพนิสิตครู ด้วยการวิจัยเอกสาร เกี่ยวกับคุณลักษณะของนิสิตครูที่คาดหวัง แล้ววิจัยเชิงสำรวจ เพื่อสำรวจคุณลักษณะของนิสิตครูด้วยข้อมูลเชิงปริมาณ แล้วอธิบายเพิ่มเติมคุณลักษณะของนิสิตครูที่ได้จากการสำรวจด้วยการศึกษาเชิงคุณภาพ มีรายละเอียดผลการศึกษาดังต่อไปนี้

2.4.1 องค์ประกอบคุณภาพนิสิตครู

ผลการวิจัยเอกสาร พบว่า บัณฑิตครูหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต 5 ปีควรมีลักษณะของครูที่ดี มีรายละเอียดดังนี้ (1) มีผลงานเป็นเลิศ คือ ช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนกระตือรือร้นในการเรียน ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนสูงขึ้นเมื่อเทียบกับอดีต (2) มีความเป็นเลิศในวิชาที่สอน มีความเชี่ยวชาญทันความก้าวหน้าของวิชาการ มีความเข้าใจในเนื้อหาที่สอนอย่างลึกซึ้งและแม่นยำ (3) มีความสามารถในการวางแผนการจัดการเรียนการสอนอย่างดี ต้องเตรียมตัวในการ

สอนมีการจัดบทเรียนให้สอดคล้องกันอย่างมีระบบ เพื่อให้ง่ายต่อการเรียน (4) มีความสามารถเป็นเลิศในการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาผู้เรียนในทุกด้าน และ (5) มีความเป็นเลิศในการประเมิน ต้องเลือกวิธีการประเมินให้สอดคล้องกับสภาพจริง และนำผลที่ได้จากการประเมินมาแก้ไขให้มีประสิทธิภาพสูงสุด

ผลการสำรวจกลุ่มตัวอย่างนิสิตครู หลักสูตร 4 ปีที่ตอบแบบสอบถาม มีจำนวน 191 คน พบว่า นิสิตครู หลักสูตร 4 ปีมีความต้องการประกอบวิชาชีพครูระดับปานกลางมากที่สุด (ร้อยละ 35.60) รองลงมาคือต้องการประกอบวิชาชีพครูระดับมาก (ร้อยละ 30.37) โดยนิสิตครู หลักสูตร 4 ปีไม่ได้ประกอบวิชาชีพครู (ร้อยละ 73.82) มากกว่านิสิตครู หลักสูตร 4 ปีที่ประกอบวิชาชีพครู (ร้อยละ 26.18) มีรายละเอียดดังตารางที่ 4.31

ตารางที่ 4.31 จำนวน ร้อยละ นิสิตครู หลักสูตร 4 ปี จำแนกตามระดับความต้องการประกอบวิชาชีพครู และการประกอบวิชาชีพครู

ข้อมูล		จำนวน	ร้อยละ
ปัจจุบัน ท่าน ประกอบ วิชาชีพครู	น้อยที่สุด	19	9.95
	น้อย	29	15.18
	ปานกลาง	68	35.60
	มาก	58	30.37
	มากที่สุด	17	8.90
รวม		191	100.00
ไม่ประกอบวิชาชีพครู		141	73.82
ประกอบวิชาชีพครู		50	26.18
รวม		191	100.00

กลุ่มตัวอย่างนิสิตครู หลักสูตร 4 ปีประกอบวิชาชีพครู จำนวน 50 คน มีตำแหน่งเป็นครูสอนในโรงเรียนมากที่สุด (ร้อยละ 40.00) รองลงมาคือมีตำแหน่งเป็นครูสอนในโรงเรียนและสอนพิเศษ (ร้อยละ 34.00) จำแนกตามสังกัด พบว่า นิสิตครู หลักสูตร 4 ปีที่ประกอบวิชาชีพครูอยู่ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนมากที่สุด (ร้อยละ 34.00) รองลงมาคือสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ร้อยละ 32.00) จำแนกตามเขตพื้นที่ที่นิสิตครูต้องการประกอบวิชาชีพครู พบว่า นิสิตครู หลักสูตร 4 ปีที่ประกอบวิชาชีพครูส่วนใหญ่ในกรุงเทพมหานคร (ร้อยละ 54.00) รองลงมาคืออยู่ในภูมิภาคอื่น (ร้อยละ 44.00) มีรายละเอียดดังตารางที่ 4.32

ตารางที่ 4.32 จำนวน ร้อยละ นิสิตครู หลักสูตร 4 ปีที่ประกอบวิชาชีพครู จำแนกตามตำแหน่ง สังกัด และเขตพื้นที่ที่เลือกประกอบวิชาชีพครู

ข้อมูล		จำนวน	ร้อยละ
ตำแหน่ง	ครูสอนในโรงเรียน	20	40.00
	ครูสอนพิเศษ	13	26.00
	ทั้ง 2 อย่าง	17	34.00
รวม		50	100.00
สังกัด	สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน	16	32.00
	สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน	17	34.00
	เทศบาล องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น		
	กรุงเทพฯ	4	8.00
	อื่น ๆ เช่น สอนพิเศษ	13	26.00
รวม		50	100.00
เขตพื้นที่	กรุงเทพฯ	27	54.00
	ต่างจังหวัด เขตชุมชน		
	ภูมิลำเนา	22	44.00
	ต่างจังหวัด เขตห่างไกลชุมชน	1	2.00
	กรุงเทพฯและต่างจังหวัด เขตชุมชน		
	ภูมิลำเนาและต่างจังหวัด เขตชุมชน		
	ทุกเขตพื้นที่		
รวม		50	100.00

กลุ่มตัวอย่างนิสิตครู หลักสูตร 5 ปีที่ตอบแบบสอบถาม มีจำนวน 238 คน พบว่า นิสิตครู หลักสูตร 5 ปีมีความต้องการประกอบวิชาชีพครูอยู่ในระดับปานกลางมากที่สุด (ร้อยละ 34.45) รองลงมาคือต้องการประกอบวิชาชีพครูอยู่ในระดับมาก (ร้อยละ 22.69) โดยนิสิตครู หลักสูตร 5 ปี มีความต้องการประกอบวิชาชีพครู (ร้อยละ 56.30) มากกว่านิสิตครู หลักสูตร 5 ปีที่ไม่ต้องการประกอบวิชาชีพครู (ร้อยละ 43.70) มีรายละเอียดดังตารางที่ 4.33

ตารางที่ 4.33 จำนวน ร้อยละ นิสิตครู หลักสูตร 5 ปี จำแนกตามระดับความต้องการประกอบวิชาชีพครู และการประกอบวิชาชีพครู

ข้อมูล		จำนวน	ร้อยละ
ปัจจุบัน	น้อยที่สุด	35	14.71
	น้อย	45	18.91
ต้องการประกอบวิชาชีพครู	ปานกลาง	82	34.45
	มาก	54	22.69
มากที่สุด		22	9.24
รวม		238	100.00
ไม่ต้องการประกอบวิชาชีพครู		104	43.70
ต้องการประกอบวิชาชีพครู		134	56.30
รวม		238	100.00

กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามเป็นนิสิตครู หลักสูตร 5 ปีที่มีความต้องการประกอบวิชาชีพครู จำนวน 134 คน พบว่า นิสิตครู หลักสูตร 5 ปีต้องการเป็นครูสอนในโรงเรียนและสอนพิเศษมากที่สุด (ร้อยละ 50.75) รองลงมาคือต้องการเป็นครูสอนในโรงเรียน (ร้อยละ 35.82) จำแนกตามสังกัด พบว่า นิสิตครู หลักสูตร 5 ปีต้องการประกอบวิชาชีพครูอยู่ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาระดับขั้นพื้นฐานมากที่สุด (ร้อยละ 61.94) รองลงมาคือเป็นครูสอนพิเศษหรือเข้าทำงานในสังกัดใดสังกัดหนึ่ง (ร้อยละ 20.15) จำแนกตามเขตพื้นที่ที่ต้องการประกอบวิชาชีพครู พบว่า นิสิตครู หลักสูตร 5 ปีส่วนใหญ่มีความต้องการประกอบวิชาชีพครูอยู่ในกรุงเทพมหานคร (ร้อยละ 52.99) รองลงมาคือมีความต้องการประกอบวิชาชีพครูอยู่ในภูมิภาคอื่น (ร้อยละ 19.40) มีรายละเอียดดังตารางที่ 4.34

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4.34 จำนวน ร้อยละ นิสิตครู หลักสูตร 5 ปีที่ต้องการประกอบวิชาชีพครู จำแนกตาม ตำแหน่ง สังกัด และเขตพื้นที่ที่เลือกประกอบวิชาชีพครู

ข้อมูล		จำนวน	ร้อยละ
ตำแหน่ง	ครูสอนในโรงเรียน	48	35.82
	ครูสอนพิเศษ	18	13.43
	ทั้ง 2 อย่าง	68	50.75
รวม		134	100.00
สังกัด	สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน	83	61.94
	สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน	6	4.48
	เทศบาล องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น	2	1.49
	กรุงเทพฯ	16	11.94
	อื่น ๆ เช่น สอนพิเศษ ทำงานได้ทุกสังกัด	27	20.15
รวม		134	100.00
เขตพื้นที่	กรุงเทพฯ	71	52.99
	ต่างจังหวัด เขตชุมชน	7	5.22
	ภูมิลำเนา	26	19.40
	ต่างจังหวัด เขตห่างไกลชุมชน	3	2.24
	กรุงเทพฯ และต่างจังหวัด เขตชุมชน	4	2.99
	ภูมิลำเนาและต่างจังหวัด เขตชุมชน	16	11.94
	ทุกเขตพื้นที่	7	5.22
รวม		134	100.00

ผลการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของอาจารย์ พบว่า คุณภาพของ นิสิตครู หลักสูตร 5 ปีมีความรอบรู้ทางวิชาการ เชี่ยวชาญในการประกอบวิชาชีพครู และมี คุณลักษณะความเป็นครูมากกว่าหลักสูตร 4 ปีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 อาจารย์มี ความคิดเห็นต่อคุณภาพนิสิตครูของหลักสูตร 5 ปีมากกว่าหลักสูตร 4 ปี ยกเว้นการแต่งกายที่ เหมาะสมในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ การใช้คำพูดที่เหมาะสมและการปฏิบัติตนให้เป็นที่เคารพ แก่นักเรียนที่หลักสูตร 4 ปีมีมากกว่าหลักสูตร 5 ปี อาจารย์มีความคิดเห็นว่า นิสิตครู หลักสูตร 4 ปี มีการแต่งกายในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพที่เหมาะสมมากที่สุด (4.11) รองลงมาคือใช้คำพูดที่ เหมาะสม (4.04) ส่วนนิสิตครูหลักสูตร 5 ปี ใช้สื่ออุปกรณ์ที่ทันสมัยประกอบการสอนมากที่สุด (4.16) รองลงมาคือจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม (4.09) มีรายละเอียดดัง ตารางที่ 4.35

ตารางที่ 4.35 ผลการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของอาจารย์ต่อคุณภาพ
นิสิตครู หลักสูตร 4 ปีและ 5 ปี

องค์ประกอบคุณภาพนิสิตครู	หลักสูตร 4 ปี			หลักสูตร 5 ปี		
	Mean	S.D.	ระดับ	Mean	S.D.	ระดับ
1. แต่งกายเหมาะสมในการฝึกประสบการณ์	4.11	0.75	มาก	3.98	0.72	มาก
2. ใช้คำพูดที่เหมาะสม	4.04	0.64	มาก	4.00	0.71	มาก
3. ปฏิบัติตนให้เป็นที่เคารพแก่นักเรียน	3.98	0.62	มาก	3.93	0.69	มาก
4. ใช้สื่ออุปกรณ์ที่ทันสมัยประกอบการสอน	3.93	0.72	มาก	4.16	0.74	มาก
5. จัดกิจกรรมการสอนเน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม	3.89	0.61	มาก	4.09	0.60	มาก
6. แก้ไขสถานการณ์เฉพาะหน้าได้อย่างรวดเร็ว	3.76	0.65	มาก	3.96	0.71	มาก
7. อธิบายในเรื่องที่ยากให้มีความเข้าใจได้ง่าย	3.69	0.70	มาก	3.84	0.80	มาก
8. ทำวิจัยปฏิบัติการได้อย่างถูกต้อง	3.42	0.72	มาก	3.67	0.67	มาก
นิสิตครูมีความรอบรู้ทางวิชาการเชี่ยวชาญในการประกอบ วิชาชีพ และมีคุณลักษณะความเป็นครู	3.85	0.46	มาก	3.95	0.54	มาก
	t=2.43* n=45 df=44 Sig=0.02					

ผลการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของนิสิตครู หลักสูตร 4 ปีและ 5 ปี
ต่อคุณภาพของนิสิตครู พบว่า นิสิตครู หลักสูตร 4 ปีมีความคิดเห็นว่ามีมารอบรู้ทางวิชาการ
เชี่ยวชาญในการประกอบวิชาชีพ และมีคุณลักษณะความเป็นครูมากกว่านิสิตครู หลักสูตร 5 ปี
อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นิสิตครู หลักสูตร 4 ปีมีความคิดเห็นต่อคุณภาพนิสิตครู
มากกว่าหลักสูตร 5 ปีทุกข้อรายการ นิสิตครูหลักสูตร 4 ปี ยึดมั่นในจรรยาบรรณวิชาชีพครู และ
ทำความรู้จักนักเรียน เพื่อจัดกิจกรรมที่เหมาะสมมากที่สุด (4.04) เท่ากัน รองลงมาคือมีความ
อดทนอดกลั้นต่อความไม่รู้ของนักเรียน (4.03) นิสิตครู หลักสูตร 5 ปีมีความคิดเห็นว่ายึดมั่นใน
จรรยาบรรณวิชาชีพครูมากที่สุด (3.88) รองลงมาคือมีความอดทน อดกลั้นต่อความไม่รู้ของ
นักเรียน และการทำความรู้จักนักเรียน เพื่อจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสม (3.74)
เท่ากัน มีรายละเอียดดังตารางที่ 4.36

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4.36 ผลการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของนิสิตครู หลักสูตร 4 ปี และ 5 ปีต่อคุณภาพของนิสิตครู

องค์ประกอบคุณภาพของนิสิตครู	หลักสูตร 4 ปี (n=191)			หลักสูตร 5 ปี (n=238)		
	Mean	S.D.	ระดับ	Mean	S.D.	ระดับ
1. ปรับตัวทำงานร่วมกับผู้อื่นได้	4.10	0.75	มาก	3.80	0.98	มาก
2. ยึดมั่นในจรรยาบรรณวิชาชีพครู	4.04	0.80	มาก	3.88	0.90	มาก
3. รู้จักนักเรียน เพื่อจัดกิจกรรมที่เหมาะสม	4.04	0.79	มาก	3.74	0.91	มาก
4. อดทนอดกลั้นต่อความไม่รู้ของนักเรียน	4.03	0.75	มาก	3.74	1.00	มาก
5. แสวงหาความรู้เพื่อพัฒนาตนเอง	3.95	0.79	มาก	3.68	0.95	มาก
6. อธิบายซ้ำ ๆ เมื่อนักเรียนไม่เข้าใจ	3.83	0.79	มาก	3.71	0.93	มาก
7. สามารถใช้ภาษาและสัญลักษณ์ที่เป็นสื่อแสดงความรู้และความคิดเป็นภาษาไทย	3.83	0.80	มาก	3.51	0.90	มาก
8. จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียน โดยใช้ทักษะวิจัยปฏิบัติการ	3.84	0.89	มาก	3.28	0.93	ปานกลาง
9. มุ่งมั่นพัฒนาการสอน โดยใช้ทักษะการคิด	3.83	0.79	มาก	3.44	0.96	มาก
10. อธิบายหลากหลายวิธี เพื่อให้เข้าใจ	3.80	0.78	มาก	3.47	0.87	มาก
11. มีความเป็นผู้นำ	3.79	0.91	มาก	3.49	0.94	มาก
12. สามารถพูดต่อหน้าสาธารณชนได้อย่างคล่องแคล่ว	3.75	0.95	มาก	3.59	0.93	มาก
13. สามารถในการคิดสร้างสรรค์	3.66	0.90	มาก	3.48	0.94	มาก
14. พูดชัดถ้อยชัดคำ ออกเสียงควบกล้ำชัดเจน	3.65	0.98	มาก	3.39	1.06	ปานกลาง
15. จัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเน้นความหลากหลายเพื่อตอบสนองผู้เรียนเป็นหลัก	3.59	0.90	มาก	3.52	0.98	มาก
16. มุ่งมั่นพัฒนาการสอน โดยออกแบบการเรียนการสอนแนวใหม่	3.58	0.92	มาก	3.32	0.94	ปานกลาง
17. รู้ในศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับระบบสังคม การเมือง และสิ่งแวดล้อม	3.56	0.86	มาก	3.16	1.02	ปานกลาง
18. มีความสามารถในการอธิบายในเรื่องที่ยากให้เข้าใจได้ง่ายมากขึ้น	3.55	0.86	มาก	3.49	0.88	มาก
19. สามารถเชื่อมโยงความรู้ในเรื่องต่าง ๆ กับมาตรฐานความเป็นสากล	3.54	0.88	มาก	3.34	0.83	ปานกลาง

ตารางที่ 4.36 (ต่อ)

องค์ประกอบคุณภาพของนิสิตครู	หลักสูตร 4 ปี (n=191)			หลักสูตร 5 ปี (n=238)		
	Mean	S.D.	ระดับ	Mean	S.D.	ระดับ
20. สามารถใช้ภาษาและสัญลักษณ์ที่เป็นสื่อแสดง ความรู้และความคิดเป็นภาษาอังกฤษ	3.54	0.85	มาก	3.17	1.04	ปานกลาง
21. สามารถทำวิจัยปฏิบัติการได้จริง	3.53	0.77	มาก	3.41	0.99	มาก
22. สามารถบริหารจัดการสิ่งต่าง ๆ ในชั้นเรียนได้	3.48	0.86	มาก	3.38	0.89	ปานกลาง
23. ขาดความเข้าใจในเนื้อหาวิชาที่ต้องสอน	3.13	1.26	ปานกลาง	3.48	1.17	มาก
24. รู้สึกเบื่อหน่ายนักเรียน เมื่อนักเรียนไม่สนใจในการ เรียนในห้องเรียน	2.69	1.06	ปานกลาง	2.92	1.22	ปานกลาง
นิสิตครูมีความรอบรู้ทางวิชาการ เชี่ยวชาญในการ ประกอบวิชาชีพครู และมีคุณลักษณะความเป็นครู	3.68	0.42	มาก	3.47	0.61	มาก
	t=4.10** df=427 Sig=0.00					

คุณลักษณะของบัณฑิตคณะครุศาสตร์ที่ประกอบวิชาชีพครู จำแนกตามช่วงเวลาการปฏิบัติการศึกษา พบว่า บัณฑิตคณะครุศาสตร์พัฒนาการทำงานของตนเอง ในช่วงก่อนการปฏิบัติการศึกษา ระหว่างการปฏิบัติการศึกษา และหลังการปฏิบัติการศึกษา รวม 16 ข้อ ในข้อที่ 1-2, 4, 7-9, 11-20 แต่บัณฑิตคณะครุศาสตร์มีความมุ่งมั่นจะประกอบอาชีพครูลดลงหลังการปฏิบัติการศึกษา (4.48, 4.62 และ 4.44 ตามลำดับ) บัณฑิตคณะครุศาสตร์มีความรักที่จะเป็นครูลดลงหลังการปฏิบัติการศึกษา (4.52, 4.64 และ 4.59 ตามลำดับ) บัณฑิตคณะครุศาสตร์ใช้กลยุทธ์การสอนหลากหลายวิธีในช่วงระหว่างการปฏิบัติการศึกษา และหลังการปฏิบัติการศึกษาเท่ากัน (3.94, 4.30 และ 4.30) และบัณฑิตคณะครุศาสตร์สามารถใช้ภาษาและสัญลักษณ์ที่เป็นสื่อแสดงความรู้และความคิดเป็นภาษาไทย ในช่วงระหว่างการปฏิบัติการศึกษา และหลังการปฏิบัติการศึกษาเท่ากัน (4.28, 4.44 และ 4.44 ตามลำดับ) โดยหลังจากการปฏิบัติการศึกษา บัณฑิตคณะครุศาสตร์มีความรู้ความเข้าใจในพฤติกรรมของนักเรียนมากที่สุด (4.64) รองลงมาคือมีความรู้เข้าใจภาระงานของครู (4.60) มีรายละเอียดดังตารางที่ 4.37

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4.37 คุณลักษณะของบัณฑิตคณะครุศาสตร์ จำแนกตามช่วงเวลาการปฏิรูปการศึกษา

คุณลักษณะ	ก่อนการปฏิรูปการศึกษา ก่อน พ.ศ. 2542			ระหว่างการศึกษา พ.ศ. 2542-2544			หลังการศึกษา หลัง พ.ศ. 2544		
	Mean	S.D.	ระดับ	Mean	S.D.	ระดับ	Mean	S.D.	ระดับ
1. เข้าใจในเนื้อหาสาระของศาสตร์ในระดับที่สอน	4.13	1.00	มาก	4.32	0.77	มากที่สุด	4.55	0.54	มากที่สุด
2. ออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนใหม่ ๆ	3.72	0.97	มาก	4.02	0.77	มาก	4.36	0.61	มากที่สุด
3. มุ่งมั่นจะประกอบอาชีพครู	4.48	0.80	มากที่สุด	4.62	0.67	มากที่สุด	4.44	0.76	มากที่สุด
4. มุ่งมั่นในการพัฒนาการสอนโดยใช้นวัตกรรม	3.95	0.99	มาก	4.26	0.75	มากที่สุด	4.40	0.70	มากที่สุด
5. ใช้กลยุทธ์การสอนหลากหลายวิธี	3.94	1.00	มาก	4.30	0.68	มากที่สุด	4.30	0.76	มากที่สุด
6. สามารถใช้ภาษาและสัญลักษณ์ที่เป็นสื่อแสดง ความรู้และความคิดเป็นภาษาไทย	4.28	0.81	มากที่สุด	4.44	0.70	มากที่สุด	4.44	0.70	มากที่สุด
7. มีความรู้ความเข้าใจในพฤติกรรมของนักเรียน	4.09	1.03	มาก	4.40	0.64	มากที่สุด	4.64	0.50	มากที่สุด
8. หาความรู้เพื่อพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ	3.91	0.89	มาก	4.15	0.71	มาก	4.39	0.67	มากที่สุด
9. มีความรู้ความสามารถในเทคโนโลยีสารสนเทศ	3.42	0.80	มาก	3.81	0.65	มาก	4.04	0.67	มาก
10. มีความรักที่จะเป็นครู	4.52	0.73	มากที่สุด	4.64	0.65	มากที่สุด	4.59	0.70	มากที่สุด
11. มีบุคลิกที่ดีเหมาะสมกับการเป็นครู	4.33	0.73	มากที่สุด	4.44	0.64	มากที่สุด	4.56	0.66	มากที่สุด
12. มีความรู้เกี่ยวกับการทำวิจัยในชั้นเรียน	3.34	0.94	มาก	3.72	0.78	มาก	4.04	0.75	มาก
13. มีความรู้เข้าใจภาระงานของครู	4.26	0.85	มากที่สุด	4.43	0.64	มากที่สุด	4.60	0.57	มากที่สุด
14. ใช้สื่อและอุปกรณ์ที่มีความทันสมัยมาใช้ในการ จัดกิจกรรมการเรียนการสอน	3.66	0.77	มาก	3.86	0.69	มาก	4.09	0.61	มาก
15. มีความรู้เกี่ยวกับวิธีการประเมินผลการเรียน ของนักเรียนหลากหลายวิธี	3.69	0.97	มาก	4.10	0.69	มาก	4.33	0.53	มากที่สุด
16. วิเคราะห์ผู้เรียนได้เป็นรายบุคคล	3.76	0.94	มาก	4.17	0.64	มาก	4.39	0.59	มากที่สุด
17. ปรับตัวทำงานร่วมกับผู้อื่นได้	4.28	0.85	มากที่สุด	4.41	0.65	มากที่สุด	4.46	0.63	มากที่สุด
18. ทำงานเกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายใน	3.51	1.04	มาก	3.88	0.80	มาก	3.99	0.80	มาก
19. ทำงานเกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายนอก	3.31	1.08	ปานกลาง	3.67	0.94	มาก	3.78	0.91	มาก
20. ทำงานพัฒนาโรงเรียนร่วมกับชุมชน	3.71	0.99	มาก	3.93	0.70	มาก	4.06	0.75	มาก
รวม	3.91	0.72	มาก	4.18	0.49	มาก	4.32	0.41	มากที่สุด

ผลการสำรวจคุณลักษณะของบัณฑิตหลักสูตร 4 ปี 5 ปี และบัณฑิตคณะครุศาสตร์ พบว่า บัณฑิตคณะครุศาสตร์ที่สำเร็จการศึกษาก่อนปีการศึกษา 2540 และประกอบวิชาชีพครูมีคุณลักษณะความเป็นครูมากกว่านิสิตครู หลักสูตร 4 ปีและ 5 ปีทุกข้อรายการ โดยบัณฑิตคณะครุศาสตร์มีความรู้ความเข้าใจในพฤติกรรมของนักเรียนมากที่สุด (4.64) นิสิตครู หลักสูตร 4 ปีและ 5 ปี คือ 4.04 และ 3.74 ตามลำดับ คุณลักษณะที่นิสิตครู หลักสูตร 4 ปีและ 5 ปีมีมากที่สุด คือ นิสิตครูสามารถปรับตัวให้สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ 4.10 และ 3.80 ตามลำดับ ส่วนบัณฑิตคณะครุศาสตร์สามารถปรับตัวให้สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น (4.46) มีรายละเอียดดังตารางที่ 4.38

ตารางที่ 4.38 คุณลักษณะของบัณฑิตหลักสูตร 4 ปี 5 ปี และบัณฑิตคณะครุศาสตร์

คุณลักษณะของบัณฑิต	หลักสูตร 4 ปี (n=191)			หลักสูตร 5 ปี (n=238)			บัณฑิต คณะครุศาสตร์ (n=99)		
	Mean	S.D.	ระดับ	Mean	S.D.	ระดับ	Mean	S.D.	ระดับ
1. ปรับตัวทำงานร่วมกับผู้อื่นได้	4.10	0.75	มาก	3.80	0.98	มาก	4.46	0.63	มากที่สุด
2. มีความรู้ความเข้าใจในพฤติกรรมของนักเรียน	4.04	0.79	มาก	3.74	0.91	มาก	4.64	0.50	มากที่สุด
3. สามารถใช้ภาษาและสัญลักษณ์ที่เป็นสื่อ แสดงความรู้และความคิดเป็นภาษาไทย	3.83	0.80	มาก	3.51	0.90	มาก	4.44	0.70	มากที่สุด
4. ใช้กลยุทธ์การสอนหลากหลายวิธี	3.59	0.90	มาก	3.52	0.98	มาก	4.30	0.76	มากที่สุด
5. ออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนใหม่ ๆ	3.58	0.92	มาก	3.32	0.94	ปานกลาง	4.36	0.61	มากที่สุด
6. มีความรู้เกี่ยวกับการทำวิจัยในชั้นเรียน	3.53	0.77	มาก	3.41	0.99	มาก	4.04	0.75	มาก

ผลที่เกิดขึ้นกับนิสิตครู มีการนำเสนอประเด็นที่น่าสนใจ แบ่งออกเป็น 5 ประเด็น ได้แก่ (1) ความรู้ความสามารถด้านการสอนของนิสิตครู (2) บุคลิกภาพความเป็นครู (3) คุณภาพนิสิตครู หลักสูตร 4 ปีและ 5 ปี (4) ผลที่นิสิตครูได้รับจากการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ และ (5) การเลือกประกอบวิชาชีพครูของนิสิตครู มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

(1) ความรู้ความสามารถด้านการสอนของนิสิตครู

ผลการสำรวจความคิดเห็นของอาจารย์ พบว่า นิสิตครู หลักสูตร 5 ปีมีความสามารถในการอธิบายในเรื่องที่ยากให้มีความเข้าใจได้ง่าย (3.84) มากกว่านิสิตครู หลักสูตร 4 ปี (3.69) แต่ผลการสำรวจความคิดเห็นของนิสิตครู พบว่า นิสิตครู หลักสูตร 4 ปีมีความสามารถในการอธิบายในเรื่องที่ยากให้เข้าใจได้ง่ายมากขึ้น (3.55) มากกว่านิสิตครู หลักสูตร 5 ปี (3.49) การสัมภาษณ์และสังเกตนิสิตครู พบว่า นิสิตครู หลักสูตร 4 ปีและ 5 ปีมีความสามารถอธิบายใกล้เคียงกัน

“...เวลาสอนนักเรียนจะพยายามเปรียบเทียบกับสิ่งที่นักเรียนรู้จัก เพราะทำให้นักเรียนเข้าใจได้ง่ายมากขึ้น หากเป็นเรื่องยากจะทำให้นักเรียนสนใจก่อน จึงสอนอย่างช้า ๆ และน่าสนใจ...”

(กรีน หลักสูตร 4 ปี)

“...พยายามใช้คำง่ายเวลาอธิบายหรือสอนนักเรียน แล้วสังเกตจากสีหน้าเขา เวลาสอนแล้วนักเรียนเข้าใจจะรู้สึกดีมาก ๆ หากยังมีงั้น จะอธิบายซ้ำ...”

(ไนต์ หลักสูตร 5 ปี)

ผลการสำรวจความคิดเห็นของอาจารย์ พบว่า นิสิตครู หลักสูตร 5 ปีทำวิจัยปฏิบัติการได้อย่างถูกต้อง (3.67) มากกว่านิสิตครู หลักสูตร 4 ปี (3.42) แต่ผลการสำรวจความคิดเห็นของนิสิตครู พบว่า นิสิตครู หลักสูตร 4 ปีสามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียน โดยใช้ทักษะวิจัยปฏิบัติการ (3.84) มากกว่านิสิตครู หลักสูตร 5 ปี (3.28) ผลการสัมภาษณนิสิตครู พบว่า ในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ นิสิตครู หลักสูตร 4 ปีและ 5 ปีพยายามใช้หลากหลายวิธีในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนรวมถึงการใช้ทักษะวิจัยปฏิบัติการ

“...ในการทำแผน ก็พยายามใช้หลาย ๆ วิธี เพื่อให้ได้ประโยชน์กับนักเรียนมากที่สุด ทำให้นักเรียนเข้าใจได้ บางแผนก็ใช้ปฏิบัติการ...”

(ไนต์ หลักสูตร 4 ปี)

“...มีการให้ทำวิจัยปฏิบัติการ จึงได้นำมาใช้ในการสอน แต่ก็ไม่แน่ใจว่า ถูกต้องมากน้อยแค่ไหน...”

(กฤษ หลักสูตร 5 ปี)

ผลการสำรวจความคิดเห็นของอาจารย์ พบว่า นิสิตครู หลักสูตร 5 ปี จัดกิจกรรมการสอนเน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม (4.09) มากกว่านิสิตครู หลักสูตร 4 ปี (3.89) แต่ผลการสำรวจความคิดเห็นของนิสิตครู พบว่า นิสิตครู หลักสูตร 4 ปีและ 5 ปีสามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยเน้นความหลากหลายเพื่อตอบสนองผู้เรียนได้ใกล้เคียงกัน 3.59 และ 3.52 ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับผลการสัมภาษณนิสิตครู พบว่า นิสิตครู หลักสูตร 4 ปีได้ประยุกต์ความรู้จากที่ได้เรียนนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้มีความหลากหลาย และเพิ่มความน่าสนใจให้นักเรียนตั้งใจเรียน

“...ได้ประยุกต์ใช้เนื้อหาสาระที่ได้เรียนมา ได้ฝึกการกำหนดการสอนไว้คร่าว ๆ ว่า จะสอนเรื่องอะไรกี่สัปดาห์ แล้วทำตามแผนที่ได้วางไว้ ส่วนเรื่องเนื้อหา รูปแบบ สื่อการสอน ได้ออกแบบ และจัดกิจกรรมด้วยตนเองอย่างสร้างสรรค์ เพื่อให้ผู้เรียน ได้เรียนในรูปแบบที่หลากหลาย ทันสมัย ไม่จำเจ และสนุกกับสิ่งที่เรียน...”

(ไนต์ หลักสูตร 4 ปี)

“...สอนเด็กประถมต้องใช้วิธีที่หลากหลายในการสอน 1 คาบ เพราะเขายังไม่มีสมาธิมากนัก...”

(เต๋า หลักสูตร 5 ปี)

(2) บุคลิกภาพความเป็นครู

ผลการสำรวจความคิดเห็นของอาจารย์ พบว่า นิสิตครู หลักสูตร 4 ปีและ 5 ปีปฏิบัติตนให้เป็นที่เคารพแก่นักเรียนใกล้เคียงกัน 3.98 และ 3.93 ตามลำดับ ส่วนผลการสำรวจความคิดเห็นของนิสิตครู พบว่า นิสิตครู หลักสูตร 4 ปีมีความยึดมั่นในจรรยาบรรณวิชาชีพครู (4.04) มากกว่านิสิตครู หลักสูตร 5 ปี (3.88) จึงสัมภาษณนิสิตครูเพิ่มเติม เกี่ยวกับการยึดมั่นจรรยาบรรณวิชาชีพ

ครู พบว่า นิสิตครูรักและเมตตานักเรียน ตั้งใจในการอบรมสั่งสอนนักเรียน ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ไม่แสวงหาผลประโยชน์จากนักเรียน

“...จำได้ว่าตั้งใจมากนะ จะนั่งทำสื่ออย่างตั้งใจ ถ้านักเรียนคนไหนอยากให้สอนเพิ่มหรือบางคนไม่เข้าใจก็จะสอนเขาใหม่ ไม่ได้คิดเงิน คือสอนในช่วงเวลาพักของเด็ก ส่วนตัวคิดว่า ตัวเองเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับนักเรียนได้ ไม่ว่าจะเป็นการพูดจา ต้องสุภาพ สวัสดิ์ผู้ใหญ่ จะทำให้ดูเป็นตัวอย่าง...”

(ไนต์ หลักสูตร 4 ปี)

“...นักเรียนที่อยู่ในห้องพยายามดูแล้วอย่างทั่วถึง เวลาสอนพยายามมองและสังเกตนักเรียนทุกคน เวลาใครไม่เข้าใจก็พยายามสอน ถ้านักเรียนถามคำถามจะรู้สึกดี เพราะแสดงว่าเขาสนใจเรียน...”

(ป๊าก หลักสูตร 5 ปี)

ผลการสำรวจความคิดเห็นของอาจารย์ พบว่า นิสิตครู หลักสูตร 4 ปีแต่งกายเหมาะสมในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ (4.11) มากกว่านิสิตครู หลักสูตร 5 ปี (3.98) นิสิตครู หลักสูตร 4 ปีและ 5 ปีมีการใช้คำพูดที่เหมาะสมใกล้เคียงกัน 4.04 และ 4.00 ตามลำดับ ส่วนผลการสำรวจความคิดเห็นของนิสิตครู พบว่า นิสิตครู หลักสูตร 5 ปีมีบุคลิกภาพที่ดีเหมาะสมกับการเป็นครู (4.44) มากกว่านิสิตครู หลักสูตร 4 ปี (4.33) จึงการระดมความคิดเห็นในการสนทนากลุ่มและสังเกตนิสิตครูเพิ่มเติม พบว่า นิสิตครู หลักสูตร 4 ปีและ 5 ปีมีบุคลิกภาพที่ดีเหมาะสมกับการเป็นครูเหมือนกัน

“...นิสิตไม่ได้แตกต่างกัน ลักษณะของการเป็นครู คือการพูดจา ชัดถ้อยชัดคำ สุภาพ แต่งกายถูกกาลเทศะ มีความสามารถในการอธิบาย กระตือรือร้นในการสอน คิดว่า เหมือนกันในหลักสูตร 4 ปีและ 5 ปี ...”

(สนทนากลุ่ม หลักสูตร 4 ปี)

“...ไม่มีความแตกต่างกันในเรื่องเกี่ยวกับบุคลิกภาพ 4 ปีและ 5 ปี คล้ายกัน คือ แต่งกายไปฝึกสอนก็ต้องใส่ชุดนิสิตก็สุภาพเหมือนกัน แต่จริง ๆ แล้วบุคลิกภาพไม่ใช่สิ่งที่จะเปลี่ยนกันได้ง่าย เป็นลักษณะเฉพาะบุคคล แต่เท่าที่สังเกตเพื่อนและรุ่นพี่ก็คิดว่าไม่แตกต่างกัน...”

(สนทนากลุ่ม หลักสูตร 5 ปี)

(3) คุณภาพนิสิตครู หลักสูตร 4 ปีและ 5 ปี

ผลการสำรวจความคิดเห็นของอาจารย์และนิสิตครู พบว่า โดยภาพรวมนิสิตครู หลักสูตร 4 ปีและ 5 ปีมีความรอบรู้ทางวิชาการและเชี่ยวชาญในการประกอบวิชาชีพครูอยู่ในระดับมากเท่ากัน จากผลการสำรวจความคิดเห็นด้วยแบบสอบถามปลายเปิดของอาจารย์ต่อคุณภาพนิสิตครู หลักสูตร 4 ปีและ 5 ปี สามารถแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 คุณภาพนิสิตครู หลักสูตร 4 ปีและ 5 ปีมีความแตกต่างกัน และกลุ่มที่ 2 คุณภาพนิสิตครู หลักสูตร 4 ปีและ 5 ปีมีความคล้ายคลึงกัน ซึ่งมีผลการสัมภาษณ์ผู้บริหาร อาจารย์ และนิสิตครู หลักสูตร 4 ปีและ 5 ปีสนับสนุนทั้ง 2 กลุ่ม มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

กลุ่มที่ 1 คุณภาพนิสิตครู หลักสูตร 4 ปีและ 5 ปีมีความแตกต่างกัน

ผลการสำรวจความคิดเห็นของอาจารย์ด้วยคำถามปลายเปิด อาจารย์ คิดเป็นร้อยละ 52.18 มีความคิดเห็นว่า นิสิตครู หลักสูตร 5 ปีมีคุณภาพมากกว่านิสิตครู หลักสูตร 4 ปี เพราะมีเวลาในการเรียนการสอน และการฝึกประสบการณ์วิชาชีพมากกว่า 1 ปีการศึกษา ทำให้นิสิตครู หลักสูตร 5 ปีมีประสบการณ์ทางวิชาชีพครู มีความสามารถในการจัดการเรียนการสอน ความสามารถในการดูแลชั้นเรียน และมีทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพครู ซึ่งผลการสัมภาษณ์ผู้บริหารและอาจารย์ และผลการตอบคำถามปลายเปิด มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

“...เนื่องจากการฝึกประสบการณ์วิชาชีพมีมากกว่า มีความเป็นครูมืออาชีพมากกว่า ได้รับการเอาใจใส่ ทำให้มีคุณภาพมากกว่า...”

“...นิสิตหลักสูตร 5 ปี มีความพร้อมและมีความเป็นผู้ใหญ่มากขึ้น เหตุผลหนึ่งเพราะวุฒิของนิสิตเพิ่มขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม หลักสูตรก็สร้างให้นิสิตได้เรียนรู้และฝึกประสบการณ์วิชาชีพมากขึ้นกว่าเดิม ทำให้นิสิตมีความรู้และมีความเป็นครูเพิ่มมากขึ้น...”

“...มีความแตกต่างกัน เพราะนิสิตหลักสูตร 5 ปี จะมีโอกาสได้เรียนรู้เนื้อหาและมีโอกาสทำหน้าที่และเรียนรู้บทบาทของการเป็นครูมากขึ้น...”

“...นิสิตทั้ง 2 หลักสูตรในช่วงแรกน่าจะมีความรู้เท่ากัน แต่หลักสูตร 5 ปีต้องดีกว่าอยู่แล้ว ถ้าได้เกรด 2 จากหลักสูตร 4 ปีและ 5 ปี คนที่ได้เกรด 2 จากหลักสูตร 5 ปีต้องเก่งกว่า เพราะเรียนมากกว่า ...”

(ผู้บริหาร 2)

“...แต่นิสิตหลักสูตร 5 ปี จะไปคลุกคลีกับเด็กตั้งแต่ปี 2 เริ่มหัดไปเล่นนิทาน นิสิตจะได้ไปอยู่กับเด็กเป็นระยะ ๆ ทำให้ได้เรียนรู้พัฒนาการของเด็ก รู้วุฒิภาวะ เกิดผลดีที่นิสิตไม่ตื่นเต้นเกินไป นิสิตได้รู้จักดูแลชั้นเรียน การปฏิบัติตนกับเด็ก นับว่าเป็นสิ่งที่ช่วยได้มาก...”

(อาจารย์ผู้สอน 3)

ผลการสำรวจความคิดเห็นของอาจารย์ พบว่า นิสิตครู หลักสูตร 5 ปีสามารถทำวิจัยปฏิบัติการได้อย่างถูกต้อง (3.67) มากกว่านิสิตครู หลักสูตร 4 ปี (3.42) แต่ผลการสำรวจนิสิตครู พบว่า นิสิตครู หลักสูตร 4 ปีสามารถทำวิจัยปฏิบัติการได้จริง (3.53) มากกว่านิสิตครู หลักสูตร 5 ปี (3.41) ซึ่งผลการสำรวจไม่สอดคล้องกัน จึงสัมภาษณ์นิสิตครู หลักสูตร 4 ปีและ 5 ปีเพิ่มเติม พบว่า นิสิตครู หลักสูตร 5 ปีมีความสามารถในการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน เพราะมีรายวิชาการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนที่เป็นวิชาเปิดใหม่และได้ฝึกการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ อย่างน้อย 2 เรื่อง ส่วนนิสิตครู หลักสูตร 4 ปีมีความรู้จากการเรียนรายวิชาการระเบียบวิธีวิจัยทางการศึกษาที่เป็นวิชาบังคับ ซึ่งมีเนื้อหาส่วนหนึ่งเป็นวิจัยปฏิบัติการและได้ฝึกการทำวิจัยระหว่างการเรียน 1 เรื่อง

“...ตอนฝึกสอนไม่ต้องทำวิจัยในชั้นเรียนดีแล้ว แคแผนกับสื่อก็จะแยแล้ว...”

(ใต้ หลักสูตร 4 ปี)

“...ได้ทำวิจัยมากขึ้น เทอม 1 ทำ 2 car 1 เรื่อง เทอม 2 ทำ 4 car 1 เรื่อง คุยกับรุ่นพี่ไม่เห็นต้องทำอย่างไรเราต้องทำได้ดีกว่า เรียนมากกว่าและได้หัดทำถึง 2 ครั้ง แต่เหนื่อยมาก ต้องทำหลายอย่าง...”

(เต๋า หลักสูตร 5 ปี)

นิสิตครู หลักสูตร 5 ปีมีการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ 2 ภาคการศึกษา ทำให้ได้ฝึกประสบการณ์วิชาชีพค่อนข้างมาก เมื่อพบปัญหาในการจัดการเรียนการสอนมีเวลาในการแก้ไขจุดบกพร่องได้ในภาคการศึกษาที่ 2 จึงมีความเชี่ยวชาญในการออกแบบกิจกรรม และการจัดการเรียนการสอนมากกว่านิสิตครู หลักสูตร 4 ปี

“...ฝึกที่โรงเรียนสาธิต กว่าจะได้ฝึกสอนก็ต้องไปดูอาจารย์สอนก่อน 2 สัปดาห์ แล้วสาธิตเปิดซ้ำ ปิดเร็ว มีเวลาฝึกแค่ 1-2 เดือน ตัวเองรู้สึกว่าได้ฝึกสอนน้อยเกินไป...”

(กรีน หลักสูตร 4 ปี)

“...ภาค 2 ไปวันแรก ๆ ก็เข้าไปสอนเลย ก็ตื่นเต้นบ้าง ที่ได้เจอนักเรียนจริง ๆ แต่ก็สอนได้ สอนศิลปะจะเน้นให้นักเรียนปฏิบัติ ตรวจงานก็จะแนะนำให้นักเรียนด้วย ภูมิใจ เด็กบางคนเก่งกว่าเราตอนที่เราเป็นเด็ก...”

(กฤษฎา หลักสูตร 5 ปี)

“... มีวิชาที่ไปดู ไปสังเกตนักเรียน ช่วงปี 3 เช่น การเข้าแถว การกินข้าว การจัดกิจกรรม เพื่อให้เกิดความคุ้นเคย จะได้รู้จักเขามากขึ้น เพราะเด็กไม่เหมือนกันการสอนการอธิบายจะต่างกัน สังเกตจากสีหน้าแบบฝึกหัดหรือถาม จะรู้ว่าเข้าใจไหม ถ้าไม่เข้าใจจะหาวิธีใหม่...”

(เต๋า หลักสูตร 5 ปี)

กลุ่มที่ 2 คุณภาพนิสิตครู หลักสูตร 4 ปีและ 5 ปีมีความคล้ายคลึงกัน

ผลการสำรวจความคิดเห็นของอาจารย์ด้วยคำถามปลายเปิด อาจารย์ คิดเป็นร้อยละ 47.82 มีความคิดเห็นว่าการเรียนรายวิชาและการฝึกประสบการณ์มากขึ้น ไม่ได้เป็นตัวกำหนดคุณภาพของนิสิตครู แต่มีหลายปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพนิสิตครู และปัจจัยสำคัญปัจจัยหนึ่งคือความใฝ่รู้ ใฝ่เรียนของนิสิตครู ซึ่งสอดคล้องกับผลการสัมภาษณ์อาจารย์ และผลการตอบคำถามปลายเปิด พบว่า นิสิตครูมีคุณภาพไม่มีความแตกต่างกัน เมื่อเปรียบเทียบจากเกณฑ์การวัดและประเมินผลการเรียนนิสิตครูในแต่ละวิชา

“...มีความแตกต่างบ้าง แต่ไม่เด่นชัดมาก โดยตัวแปรส่วนใหญ่ น่าจะอยู่ที่ตัวนิสิตเอง ในแง่ความสนใจ ความใฝ่รู้ ความจริงจัง...”

“...ไม่แตกต่างกัน โดยภาพรวม หลักสูตร 5 ปีฝึกสอนมากกว่า 1ภาคการศึกษา แต่ไม่ได้หมายความว่า สอนได้ดีขึ้นหรือมีมาตรฐานมากขึ้น แต่สิ่งที่คิดว่า ดีจริง ๆ คือการให้เรียนหลักสูตร 4 ปีและปรับปรุงคุณภาพการสอน การฝึกประสบการณ์วิชาชีพให้ดีขึ้นกว่าเดิมตามที่คุรุสภาต้องการและเลิกใช้หลักสูตร 5 ปีจะดีกว่า...”

“...ดูจากเกรด ใกล้เคียงกัน ทั้งหลักสูตร 4 ปีและ 5 ปี ผลที่ได้มาไม่ต่างกัน อิงเกณฑ์เดียวกัน คือ A 85 คะแนน ห่วงหนึ่ง A ไม่เกิน 10 % เหมือนกัน แต่ต้องดูหลาย ๆ รุ่นก่อนจะบอกได้ว่า แตกต่างหรือไม่แตกต่าง...”

(อาจารย์ผู้สอน 2)

ซึ่งสอดคล้องกับผลการสนทนากลุ่มนิสิตครู พบว่า นิสิตครูบางส่วนมีความคิดเห็นว่าการเพิ่มการเรียนเป็น 5 ปีการศึกษา สามารถทำให้ความสามารถในการจัดการเรียนการสอนของนิสิตครู หลักสูตร 4 ปีและ 5 ปีมีความแตกต่างกันค่อนข้างน้อย

“...วิชาเอกเรียนเพิ่มขึ้น จะเน้นเนื้อหาที่มากกว่าระดับที่สอน แต่ก็มีประโยชน์เพราะเรารู้เยอะจะอธิบายได้ดีขึ้น เวลาสอนรู้สึกว่ายากกว่าเดิมกับหลักสูตร 4 ปีก็น่าจะสอนได้เหมือนกัน เพราะบางเรื่องไม่ได้ใช้ก็ลืม...”

(สนทนากลุ่ม หลักสูตร 5 ปี)

“...เรียนและฝึกประสบการณ์มากกว่ารุ่นพี่ ตั้ง 1 ปี แต่รู้สึกว่า อะไรที่เราทำได้ ไม่ได้แตกต่างจากพี่มากเลย คือไม่กล้าบอกว่า คิดว่ารู้ไม่เท่ารุ่นพี่ที่เรียน 4 ปีด้วยซ้ำ ...”

(สนทนากลุ่ม หลักสูตร 5 ปี)

(4) ผลที่นิสิตครูได้รับจากการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

นิสิตครู หลักสูตร 4 ปีและ 5 ปีอธิบายถึงผลที่ได้รับจากการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู สามารถนำเสนอออกเป็น 2 กลุ่ม ตามความต้องการการประกอบวิชาชีพครู คือ กลุ่มที่ 1 นิสิตครูมีความต้องการประกอบวิชาชีพครู และกลุ่มที่ 2 นิสิตครูไม่มีความต้องการประกอบวิชาชีพครู นิสิตครูอธิบายผลที่ได้รับจากการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

กลุ่มที่ 1 นิสิตครูมีความต้องการประกอบวิชาชีพครู นิสิตครูอธิบายผลที่ได้รับจากการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ พบว่า ได้ความรู้ได้ประสบการณ์การทำงาน ได้ประยุกต์ความรู้จากการเรียนมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนระหว่างการฝึกประสบการณ์ อาจารย์นิเทศจะช่วยเหลือแนะจุดบกพร่อง เหมือนเป็นกระจกให้กับนิสิตครู ทำให้นิสิตครูได้พัฒนาตนเอง มีความรับผิดชอบ และมีความสามารถในการทำงานเป็นครูได้อย่างแน่นอน

“...ได้ความรู้ได้เนื้อหา ได้ฝึกประสบการณ์วิชาชีพก่อนไปสอน ได้ประสบการณ์ที่ได้เตรียมความพร้อมก่อนจะไปสอนจริง การฝึก 1 เทอมเพียงพอที่จะเป็นครูได้...”

(ใต้ หลักสูตร 4 ปี)

“...ทำให้ได้เรียนรู้ว่าครูต้องทำอะไรบ้าง และคนที่อยากเป็นครู จะได้ว่า ครูจริง ๆ ไม่ใช่ มีแค่หนังสือแล้วก็เทคนิคการสอนแล้วจะสอนได้ ต้องบวกกับอะไรอีกหลายอย่าง การเรียนที่คณะครุศาสตร์ทำให้ก้าวขาออกไปแล้วเป็นครูได้ทันที ตอนได้เข้าทำงานเป็นครูที่โรงเรียนเอกชนแห่งหนึ่งแล้ว...”

(นัด หลักสูตร 5 ปี)

“...อยากเป็นครูอยู่แล้ว ทำให้รู้สึกว่า วันหนึ่งเข้าไปทำงานเป็นครู สามารถทำได้เลย เพราะเรามีประสบการณ์จริง ๆ เราต้องทำแบบนี้ ทำให้รู้ว่าวันหนึ่งเราจะเป็นครู บางคนจะมีการฝึกที่ไม่ตรงกับที่เรียนมา แต่ของคณะเรา หากคณะจะไปทำงานเป็นครูก็เหมือนกับที่ฝึกสอน และเวลาที่เราเจอนักเรียน เวลาสอนแล้วนักเรียนทำได้เราจะมีกำลังใจ ...”

(ฝึก หลักสูตร 5 ปี)

กลุ่มที่ 2 นิสิตครูที่ไม่มีความต้องการประกอบวิชาชีพครู นิสิตครูอธิบายผลที่ได้รับจากการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ พบว่า การฝึกประสบการณ์วิชาชีพเป็นสิ่งที่ เป็นประโยชน์ต่อนิสิตครู แม้ นิสิตครูจะไม่ต้องการประกอบวิชาชีพครู เพราะการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู สามารถสร้างจิตวิญญาณความเป็นครู ช่วยพัฒนาทักษะการทำงาน ได้ฝึกการจัดการเรียนการสอนตามสภาพจริง และทำให้นิสิตครูได้เรียนรู้วิธีการทำงานครูทุกแง่มุม

“...ได้ความรู้ และรู้ว่า ครูมีความสำคัญยังไง เหน็ดเหนื่อยแค่ไหน ความรับผิดชอบในการสอนเป็นสิ่งที่สำคัญมาก ต้องมีการรับผิดชอบต่อตลอดระยะเวลาในการเป็นครู เพราะการที่จะทำให้เด็กสักคนเป็นคนดี คนเก่ง คนที่มีความสามารถ เป็นสิ่งที่ยาก ต้องใช้ทั้งเวลา ความรู้ความสามารถ และหัวใจในการทุ่มเทปัจจุบัน ไม่ได้ทำงานเป็นครู แต่สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการทำงานได้...”

(ไนต์ หลักสูตร 4 ปี)

“...ได้จิตวิญญาณความเป็นครู ได้ประสบการณ์ใหม่ สอนคนอื่น สามารถสอนได้ ตอนเรียนก็รับสอนพิเศษ อยู่ ส่วนลึกในจิตใจอยากเป็นครู ถึงแม้จะยากลำบากกว่า จะทำให้นักเรียนมีความรู้ แต่ที่บ้านมีธุรกิจ ต้องทำธุรกิจกับครอบครัว จึงไม่สามารถเป็นครูได้ การฝึกสอนทำให้เห็นคุณค่าของความเป็นครู มีเพื่อนในเอก 35 คน เป็นครู 5-6 คน อาจจะไม่ถึงด้วยน่าจะ 2-3 คน...”

(ตี หลักสูตร 4 ปี)

“...ด้านการสอน หรือการนำความรู้จากตรงนี้ไปประกอบอาชีพครูคงจะไม่มีประโยชน์ในชีวิตจริง แต่สิ่งที่ได้คือ ได้ฝึกตนเองมากขึ้น ได้ฝึกความอดทน เวลาสอนก็พยายามหาสิ่งที่กระตุ้นให้นักเรียนสนใจ มีสื่อให้นักเรียน ได้มองเห็นว่าระบบการศึกษาของไทยมันยังมีส่วนที่ต้องพัฒนากันอีกเยอะ หรืออาจสรุปได้ว่าสิ่งที่ได้จากการสอนคือ เกร็ดเล็กเกร็ดน้อยในการดำรงชีวิตในสังคมมากกว่า...”

(จอย หลักสูตร 5 ปี)

จากข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ทั้ง 2 กลุ่มได้รับประโยชน์จากการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ เหมือนกัน และมีความคิดเห็นว่า สามารถนำประสบการณ์และความรู้ไปใช้ประโยชน์ในการประกอบอาชีพได้ แม้จะประกอบวิชาชีพครูหรือไม่ก็ตาม

(5) การเลือกประกอบวิชาชีพครูของนิสิตครู

ผลการสำรวจด้วยแบบสอบถาม พบว่า นิสิตครู หลักสูตร 4 ปีประกอบวิชาชีพครู คิดเป็นร้อยละ 26.18 นิสิตครู หลักสูตร 5 ปีต้องการประกอบวิชาชีพครู คิดเป็นร้อยละ 56.30 อย่างไรก็ตาม ผลการสัมภาษณ์อาจารย์บางคน พบว่า คณะครุศาสตร์มีเป้าหมายในการผลิตครูวิชาชีพ ออกสู่สังคม ดังนั้น นิสิตครูที่สำเร็จการศึกษาจากคณะครุศาสตร์ควรเลือกประกอบวิชาชีพครู

“... นิสิตจบออกไปแล้วไปเป็นแอร์โฮสเตส ไปพักผมอยู่บนเครื่องบินว่า ขอโทษนะค่ะ ที่ไม่ได้นำความรู้ ที่ได้เรียนมาไปใช้ เป็นครู ผมรู้สึกเสียดายอย่างยิ่ง ที่นิสิตนักศึกษาเลือกประกอบวิชาชีพครูลดน้อยลง...”

(ผู้ทรงคุณวุฒิ 4)

แต่อาจารย์ผู้สอน 3 มีความคิดเห็นว่าการเลือกประกอบวิชาชีพครูของนิสิตครู แบ่งออกเป็น 2 แบบ คือ (1) จบคณะครุศาสตร์ควรเป็นครูทั้งหมด จึงจะมีประสิทธิผล และ (2) นิสิตครูสามารถไปทำงานสาขาอื่น โดยอาจารย์ผู้สอน 3 เห็นด้วยกับแบบที่ 2 คือ ต้องการให้นิสิตครูเลือกประกอบอาชีพตามความถนัดความสนใจ เนื่องด้วยการผลิตครูแต่ละรุ่นจะมีบัณฑิตครูจบประมาณ 300 คน แต่ละคนจะมีความต้องการที่แตกต่างกันไป บางคนไม่เหมาะสมที่จะเป็นครู ก็ควรเลือกเส้นทางอื่นที่เหมาะสมกับตัวเอง เพราะอย่างไรก็ตาม นิสิตครูสามารถนำความรู้ที่ได้จากการเรียนไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการประกอบอาชีพได้

“...ครูว่ามี 2 มุมมอง คือมุมหนึ่งถ้าเราสอนให้เป็นผู้ ต้องจบไปเป็นผู้ 100% จึงมีประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพ อีกมุมหนึ่งเข้ามาเรียนครุศาสตร์ สามารถทำงานสาขาอื่นได้ ขึ้นกับมุมมอง ถ้าคนที่เห็นด้วยกับ มุมมองแรก ก็รู้สึกเสียดายของ สอนไปแทบตาย ไปทำงานธนาคาร ไปทำอย่างอื่น ๆ แต่อีกมุมหนึ่ง คือสามารถ พัฒนามนุษย์ คุณพัฒนาสำเร็จแล้ว เพราะสามารถนำไปใช้ในการดำรงชีวิต สามารถนำความรู้ไปใช้เช่น การ สื่อสาร การเขียนรายงาน หลาย ๆ อย่าง เป็นต้น ขึ้นอยู่กับจะเปิดใจกว้างมองมุมไหน ครูซึ่งใจ ครูมองว่า ถ้ามี คุณภาพจบไปเป็นผู้ก็ต้องเป็นผู้ที่มีคุณภาพ อยากรู้เป็นผู้ แต่ถ้าไม่ต้องการสอน ควรไปทำอย่างอื่น เพราะ คุณลักษณะไม่เหมาะ จิตใจไม่ชอบ ไปเป็นผู้ เด็กก็ไม่ได้อะไร ผู้คุณไปทำงานวิชาชีพอื่นที่คุณชอบ หรือถนัด คุณ ก็เป็นทรัพยากรที่มีค่าเหมือนกัน สมมติเข้ามาอย่างมุ่งมั่น จบไปอย่างมุ่งมั่นก็จะสนับสนุนให้เป็นผู้ต่อไป จึงพูด ได้อย่าง ข้อจำกัดเบื้องต้นอยู่ที่การสอบเอนทรานซ์ ไม่ได้เข้ามาเพราะความอยากเป็นผู้ เข้ามาแบบไม่รู้จักร ตัวเอง ออกไปก็คงจะไม่รู้จักตัวเอง เราไม่สามารถควบคุมลักษณะของบุคคลที่เข้ามาได้มากนัก...”

(อาจารย์ผู้สอน 3)

นิสิตครู หลักสูตร 5 ปีมีความรักที่จะเป็นผู้ (4.64) มากกว่านิสิตครู หลักสูตร 4 ปี (4.52) แต่ ในส่วนของข้อมูลพื้นฐาน พบว่า นิสิตครู หลักสูตร 5 ปีไม่ต้องการประกอบวิชาชีพครู คิดเป็นร้อยละ 43.70 และมีระดับความต้องการประกอบวิชาชีพครูอยู่ในระดับปานกลางมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 34.45 จึงสัมภาษณ์อาจารย์และนิสิตครูเพิ่มเติมเกี่ยวกับการเลือกประกอบวิชาชีพของนิสิตครูมี สาเหตุหลายประการ เช่น ระดับเงินเดือนที่ไม่คุ้มค่ากับภาระงาน ทศนคติต่อวิชาชีพครูของนิสิตครู ลักษณะของนิสิตครูมีความเหมาะสมกับการเป็นผู้มากน้อยเพียงใด อัตราการรับเข้าทำงานใน วิชาชีพครูมีค่อนข้างน้อย ดังนั้น ถ้าต้องการดึงให้นิสิตครูที่เก่งและมีใจรักในวิชาชีพครูเข้าประกอบ วิชาชีพครู ควรแก้ไขสาเหตุข้างต้นก่อน ส่วนนิสิตครูที่ไม่ต้องการประกอบวิชาชีพครูส่วนใหญ่ จะไม่ เลือกประกอบวิชาชีพครู แม้จะมีความสามารถในการสอน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

“...สาเหตุมีหลายอย่าง ต้องมองถึงสังคม ถึงตลาดแรงงาน อาชีพครูมีรัฐบาล เอกชน เงินเดือนไม่สูงใจ จะโทษนิต เพราะเงินเดือนน้อย แต่ค่าครองชีพในปัจจุบันสูง แล้วนิตมีทางเลือกค่อนข้างมาก หลายคนไปเป็น ดิวเตอร์ นักวิชาการ อาจารย์คิดว่าเกิดจากสภาพสังคม นิตก็มีทัศนคติที่ดีต่อการเป็นผู้ ส่วนตัวเปิดกว้าง เพราะสามารถนำความรู้ไปใช้ในการทำงานได้ ถ้าเรียนหลักสูตร 5 ปีแล้วเงินเดือนประมาณ 15,000 บาทก็จะ เห็นด้วย แต่ปรับเงินเดือนไม่แตกต่างกัน การที่นิตไม่ประกอบวิชาชีพครู ไม่สามารถมองที่กระบวนการผลิต เพียงอย่างเดียว ต้องดูว่านิตมีทัศนคติที่ดีต่อการเป็นผู้หรือไม่ด้วย โดยดูหลังจากการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

นิสิตจะทราบของตัวเองมีความเหมาะสมกับการเป็นครูมากน้อยเพียงไร ผมมองว่า หมอบางคนก็ไม่ใช่หมอบอ อาชีพหมอยังไปร้องเพลง เปิดร้านอาหาร วิศวกรบางคนก็ไปประกอบวิชาชีพอื่น..”

(อาจารย์ผู้สอน 1)

“...ควรมีกระบวนการที่จะคอยช่วยเหลือ เช่น ให้เงินเดือนครูที่สมน้ำสมเนื้อ ปัจจุบันคิดว่า น้อยเกินไป ควรเพิ่มเงินเดือนให้มากกว่านี้ อัตราการรับเข้าทำงานมาก จะช่วยจูงใจเด็กจบใหม่ให้เป็นครู แล้วค่าตอบแทนดี เหมือนหมอ ได้รับการยกย่อง ทุกคนอยากเป็นที่ยอมรับ การแก้ปัญหาด้วยการให้เงินวิทยฐานะไม่ควร ควรให้ค่าครองชีพพื้นฐานแทน ควรเลื่อนขั้นดูจากการสอนไม่ใช่การทำผลงาน...”

(อาจารย์ผู้สอน 3)

“...อาชีพครูทำงานหนัก แต่ไม่เหมาะสมกับค่าตอบแทน ภาระทางสังคม ทำให้ครู ค่าตอบแทนไม่สมน้ำสมเนื้อ 5 ปีก็ได้ แต่ค่าตอบแทนต้องคุ้ม...”

(อาจารย์ผู้สอน 6)

“...ทำงานธนาคารได้เงินเดือนมากกว่าครู มีภาระที่บ้าน แม้จะไม่มาก แต่ก็ต้องดูแลและตัวเอง ค่าใช้จ่ายของตัวเอง จึงเลือกทำงานธนาคาร...”

(ไนต์ หลักสูตร 4 ปี)

“...ถ้ามีอาชีพ 2 อาชีพ เวลาทำงานเท่ากัน แต่เงินเดือนมากกว่ากัน ก็จะเลือกที่มีเงินเดือนมาก ๆ กัน ทุกคน ยิ่งถ้ามีสวัสดิการ ทุกคนก็ต้องอยากทำงานนั้น...”

(สิตี หลักสูตร 4 ปี)

“...ในส่วนตัวมีความต้องการเป็นครู แต่ที่บ้านมีธุรกิจ จึงไม่ได้ประกอบวิชาชีพครู ...”

(ตี หลักสูตร 4 ปี)

“...จบแล้วไม่ได้ไปเป็นครู แต่ถ้าให้ประกอบอาชีพครูก็คิดว่าตัวเองเป็นครูมืออาชีพได้ และการเรียนในหลักสูตรนี้ทำให้เราศรัทธาในอาชีพ จึงคิดว่า ถ้าเรามีทัศนคติที่ดีกับงานที่ทำ และมีความมั่นใจ เพราะสิ่งที่คณะให้นั้นมันทำให้พร้อมที่จะเป็นครูอยู่แล้วแต่ตัวเองไม่ต้องการเป็นครู ตั้งแต่แรกแล้ว พอเราจบจะไปต่อยอดในวิชาที่ชอบ แต่ก็ต้องบอกได้เลยว่า ถ้าให้ทำ ก็ทำได้ ซึ่งเมื่อก่อนคิดว่ายังไงก็ไม่เป็นหรอก แต่ตอนนี้ถ้าให้เป็นก็เป็นได้ ถ้าไม่มีเป้าหมายเอาไว้ตั้งแต่ต้น...”

(จอย หลักสูตร 5 ปี)

สรุปองค์ประกอบคุณภาพของนิสิตครู

ผลการสังเคราะห์จากผลการวิจัยแบบพหุวิธี พบว่า บัณฑิตครูที่สังคมต้องการและสอดคล้องกับยุคปฏิรูปการศึกษาต้องมีคุณลักษณะดังต่อไปนี้ (1) บัณฑิตรอบรู้วิทยาการในฐานะที่เป็นคนไทย และคนของโลก (2) จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และ (3) ชำนาญการในวิชาชีพ ซึ่งคุณลักษณะของนิสิตครู หลักสูตร 4 ปีและ 5 ปี และบัณฑิตคณะครุศาสตร์ตรงกับบัณฑิตครูที่สังคมต้องการทั้ง 3 ประการ แต่นิสิตครูเหล่านี้ บางส่วนไม่ต้องการประกอบวิชาชีพครู ซึ่งผลจากการสำรวจ พบว่า นิสิตครู หลักสูตร 4 ปีประกอบวิชาชีพครู คิดเป็นร้อยละ 26.18 นิสิตครู หลักสูตร 5 ปี ต้องการประกอบวิชาชีพครู คิดเป็นร้อยละ 56.30

จากการนำเสนอผลการวิเคราะห์ปัจจัยป้อน กระบวนการผลิตครู และผลที่เกิดขึ้นกับนิสิตครู ทั้ง 10 องค์ประกอบ สามารถสรุปผลการวิเคราะห์ จำแนกตามหลักสูตรและแหล่งที่มาในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีรายละเอียดดังตารางที่ 4.39

ตารางที่ 4.39 สรุปผลการวิเคราะห์ปัจจัยป้อน กระบวนการผลิตครู และผลที่เกิดขึ้นกับนิสิตครู

ประเด็นที่ศึกษา	หลักสูตร 4 ปี	หลักสูตร 5 ปี	แหล่งที่มาของการเก็บรวบรวมข้อมูล
ปัจจัยป้อน			
1. นโยบายหลักสูตร <ul style="list-style-type: none"> • วิสัยทัศน์ • พันธกิจ • เป้าหมาย 	สอดคล้องกับความต้องการของแผนปฏิรูปครูและบุคลากรทางการศึกษา และนโยบายการจัดการศึกษาของสถาบันผลิตครู	มีความคล้ายคลึงกับหลักสูตร 4 ปี แต่มีการเพิ่มเติมความรู้เนื้อหาวิชาการที่ลึกซึ้ง และเพิ่มการฝึกประสบการณ์วิชาชีพเป็น 1 ปีการศึกษาให้กับนิสิตครู	วิจัยเอกสาร วิจัยเชิงสำรวจ การศึกษาเชิงคุณภาพ
2. วิชาเรียน <ul style="list-style-type: none"> • วิชาที่เปิดสอน • กลุ่มวิชาฝึกประสบการณ์วิชาชีพ 	มีความสมบูรณ์ของกลุ่มชุดวิชา ช่วยให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาในทุกด้าน มีจำนวนหน่วยกิตที่เหมาะสม	มีความคล้ายคลึงกับหลักสูตร 4 ปี แต่มีการเพิ่มวิชาเรียนและการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ	วิจัยเอกสาร วิจัยเชิงสำรวจ การศึกษาเชิงคุณภาพ
3. คุณลักษณะของอาจารย์ <ul style="list-style-type: none"> • วุฒิการศึกษา • ประสบการณ์การสอน • ตำแหน่งทางวิชาการ 	อาจารย์มีคุณวุฒิ / ความรู้ / ประสบการณ์ในวิชาที่สอนที่เหมาะสม	มีความคล้ายคลึงกับหลักสูตร 4 ปี เพราะส่วนใหญ่เป็นอาจารย์คนเดียวกัน	วิจัยเอกสาร การศึกษาเชิงคุณภาพ
4. คุณลักษณะของนิสิตครู <ul style="list-style-type: none"> • คะแนนเฉลี่ยสะสม • มีศรัทธาต่อวิชาชีพครู • มุ่งมั่นที่จะประกอบอาชีพครู 	มีผลการเรียนอยู่ในระดับดี ใฝ่เรียน มีทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพครูและมีความต้องการประกอบอาชีพครูอยู่ในระดับปานกลาง	มีความคล้ายคลึงกับหลักสูตร 4 ปี	วิจัยเอกสาร วิจัยเชิงสำรวจ การศึกษาเชิงคุณภาพ
5. ปัจจัยด้านทรัพยากร <ul style="list-style-type: none"> • อาคารสถานที่ • สื่ออุปกรณ์ • ห้องสมุด • แหล่งฝึกประสบการณ์ • งบประมาณ 	ทรัพยากรของคณะครุศาสตร์เหมาะสมและเพียงพอ แต่หนังสือแบบเรียนมีน้อย และไม่ทันสมัย มีการคัดเลือกแหล่งฝึกประสบการณ์ที่ดี แต่บางแหล่งมีปัญหา และมีงบประมาณเพียงพอ	มีความคล้ายคลึงกับหลักสูตร 4 ปี แต่มีการพัฒนา ปรับปรุงให้มีความเหมาะสม แต่ไม่ได้แตกต่างจากหลักสูตร 4 ปี อย่างชัดเจน	วิจัยเอกสาร วิจัยเชิงสำรวจ การศึกษาเชิงคุณภาพ

ตารางที่ 4.39 (ต่อ)

ประเด็นที่ศึกษา	หลักสูตร 4 ปี	หลักสูตร 5 ปี	แหล่งที่มาของการเก็บรวบรวมข้อมูล
กระบวนการผลิตครู			
1. การจัดการหลักสูตร <ul style="list-style-type: none"> • การวางแผนงานด้านวิชาการ • การจัดทำตารางเรียนตารางสอน • การวางแผนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ 	มีแผนการใช้และการพัฒนาหลักสูตร มีระบบฐานข้อมูลหลักสูตรและรายวิชา มีการสนับสนุนการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร มีการฝึกประสบการณ์วิชาชีพจากสถานที่จริง มีเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่างแหล่งฝึกประสบการณ์	มีแผนการใช้และการพัฒนาหลักสูตรที่ปรับปรุงให้เหมาะสมกับหลักสูตร 5 ปี มีระบบฐานข้อมูลหลักสูตรและรายวิชา มีการสนับสนุนการวิจัยเพื่อพัฒนาหลักสูตร มีการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูจากสถานที่จริง มีเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่างแหล่งฝึกประสบการณ์ มีการส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาการสอนแบบใหม่ ๆ	วิจัยเอกสาร วิจัยเชิงสำรวจ การศึกษาเชิงคุณภาพ
2. การสอนของอาจารย์ <ul style="list-style-type: none"> • การจัดการสอน • การพัฒนาการสอน • การประเมินผลการสอน • การปรับปรุงการสอน 	สอนครบตามจุดประสงค์ ปรับปรุงและพัฒนาการสอนให้เหมาะกับผู้เรียน จัดการเรียนรู้โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม เน้นให้นิสิตทำวิจัยวัดและประเมินผลที่ชัดเจน และถูกต้อง และนำผลการประเมินไปพัฒนาผู้เรียน	มีความคล้ายคลึงกับหลักสูตร 4 ปี และได้มีการพัฒนาปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนบางส่วน แต่ไม่แตกต่างกันจากหลักสูตร 4 ปีอย่างชัดเจน	วิจัยเชิงสำรวจ การศึกษาเชิงคุณภาพ
3. ลักษณะการเรียนรู้ของนิสิตครู <ul style="list-style-type: none"> • ความสามารถในการเรียนรู้ • ความมุ่งมั่นในการแสวงหาความรู้ 	มีความสามารถในการรู้ค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง ต้องการพัฒนาตนเอง สามารถแสดงความคิดเห็นและวางแผนการเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น มีการฝึกความคิด มีความสามารถในการแสวงหาความรู้ สามารถใช้แหล่งเทคโนโลยีสืบค้นข้อมูล	มีความคล้ายคลึงกับหลักสูตร 4 ปี	วิจัยเชิงสำรวจ การศึกษาเชิงคุณภาพ

ตารางที่ 4.39 (ต่อ)

ประเด็นที่ศึกษา	หลักสูตร 4 ปี	หลักสูตร 5 ปี	แหล่งที่มาของการเก็บรวบรวมข้อมูล
กระบวนการผลิตครู (ต่อ)			
4. การเตรียมสื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอน <ul style="list-style-type: none"> • ความพร้อมของสื่อ • ความทันสมัยของสื่อ • ความพร้อมเอกสารประกอบการเรียน 	มีการบริหารจัดการใช้อาคารวัสดุครุภัณฑ์ และสื่อการเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ พัฒนาระบบเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง เอกสารประกอบการเรียนมีความพร้อม	มีความคล้ายคลึงกับหลักสูตร 4 ปี และมีการพัฒนาปรับปรุงให้มีความเหมาะสม แต่ไม่ได้แตกต่างจากหลักสูตร 4 ปี อย่างชัดเจน	วิจัยเชิงสำรวจ การศึกษาเชิงคุณภาพ
ผลที่เกิดขึ้นกับนิสิตครู			
คุณภาพของบัณฑิต <ul style="list-style-type: none"> • ความรู้ความสามารถด้านการสอน • บุคลิกภาพความเป็นครู 	นำความรู้ไปใช้ในการสอน ทำวิจัยได้ จัดการเรียนรู้อย่างดี ผู้เรียนเป็นสำคัญ พัฒนา ผู้เรียน ได้เต็มศักยภาพ ใช้สื่อเทคโนโลยี และภาษาต่างประเทศ มีบุคลิกภาพความเป็นครูที่ดี ผ่านเกณฑ์การประเมิน และได้รับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู มีบุคลิกภาพที่พึงประสงค์	มีความคล้ายคลึงกับหลักสูตร 4 ปี แต่นิสิตครู หลักสูตร 5 ปี ควรมีความรู้ทางวิชาการและเชี่ยวชาญทางวิชาชีพครู มากกว่าหลักสูตร 4 ปี	วิจัยเอกสาร วิจัยเชิงสำรวจ การศึกษาเชิงคุณภาพ

ตารางที่ 4.40 สรุปผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในหลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ 5 ปีกับนโยบายหลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ 5 ปีที่กำหนดแต่แรก

ประเด็นที่ศึกษา	นโยบายของหลักสูตร 5 ปีที่กำหนดแต่แรก	หลักสูตร 5 ปีที่นำมาใช้ในปัจจุบัน
ปัญหาการผลิตครู	- แก้ไขปัญหาการที่ไม่สามารถคัดเลือกนักเรียนที่เก่งและมีความต้องการเป็นครูเข้าเรียนได้ - หลักสูตรการผลิตครูที่เน้นเนื้อหาวิชาการให้มีความเข้มข้นเท่ากับคณะที่เปิดสอนโดยตรง	- ไม่สามารถแก้ไขปัญหาการคัดเลือกนักเรียนเข้าเรียนได้ - มีการเพิ่มเนื้อหาวิชาการ แต่ยังไม่เข้มข้นเท่ากับคณะที่เปิดสอนโดยตรง

ตารางที่ 4.40 (ต่อ)

ประเด็นที่ศึกษา	นโยบายของหลักสูตร 5 ปี	หลักสูตร 5 ปีที่ใช้ในปัจจุบันของ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
โครงการเสริมความเป็นครู (ต่อ)	<p>ครูสภาจะรับรองปริญญาและประกาศนียบัตรทางการศึกษา เพื่อการประกอบวิชาชีพครู ในส่วนขององค์ประกอบของมาตรฐานและเกณฑ์การรับรองปริญญา (หลักสูตร 5 ปี) ด้านมาตรฐานการผลิต การจัดกิจกรรมเสริมความเป็นครู และด้านมาตรฐานบัณฑิต การพัฒนาคุณลักษณะความเป็นครู</p>	<p>นิสิตครู หลักสูตร 5 ปีต้องเข้าร่วมโครงการเสริมความเป็นครู ซึ่งมี 7 กลุ่ม รวม 12 กิจกรรม ประกอบด้วย กิจกรรมในหลักสูตร 4 ปีและ กิจกรรมที่พัฒนาเพิ่มเติม เช่น การปฏิบัติธรรม เพื่อพัฒนาจิตและเจริญปัญญา งานวันครูของ คณะครุศาสตร์ กิจกรรมส่งเสริมความรัก ความสามัคคี การมีส่วนร่วมกับสถาบันและการกีฬา แต่กิจกรรมดังกล่าวยังไม่สามารถเชื่อมโยงให้ บูรณาการได้ดีเท่าที่ควร เนื่องจากเวลา ค่อนข้างจำกัด</p>
การฝึกประสบการณ์ วิชาชีพ	<p>จัดประสบการณ์วิชาชีพเป็นเพิ่มเป็น 1 ปีการศึกษา เพื่อเพิ่มพูนประสบการณ์ ด้านวิชาชีพอย่างเหมาะสมตลอดเวลา ของการเรียนการสอนใน 5 ปี นิสิตครู ไม่ได้ปฏิบัติการสอนเพียงอย่างเดียว แต่ ต้องปฏิบัติงานครู นอกเหนือจากการ สอนภายใต้การนิเทศก์ของอาจารย์ สถาบันอุดมศึกษา และอาจารย์นิเทศก์ ของโรงเรียน เช่น การปฏิบัติการสอนใน ชั้นเรียน การทำงานวิจัยในชั้นเรียน การ พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การทำงาน บริการของโรงเรียน ทำการศึกษาชุมชน และหน้าที่อื่น ๆ ที่ได้รับมอบหมาย</p>	<p>การฝึกประสบการณ์วิชาชีพทั้ง 2 ภาค การศึกษามีความแตกต่างกันค่อนข้างน้อย นิสิตครูรับผิดชอบสอนเฉลี่ย 9 คาบต่อสัปดาห์ มีอิสระในการออกแบบการจัดการเรียนการสอน นิสิตครูส่วนใหญ่มีการผลิตสื่อประกอบการ เรียนการสอน และเลือกวิธีการสอนตาม ลักษณะการรับรู้ของนักเรียน และอาจารย์ นิเทศก์และครูพี่เลี้ยงมีการให้คำแนะนำกับนิสิต ครูไม่แตกต่างกัน เนื่องจากมีภาระงาน ค่อนข้างมาก</p>
ผลที่เกิดขึ้นกับนิสิตครู	<p>นิสิตครูมีการเรียนรู้หลักการและทฤษฎี ต่าง ๆ อย่างแม่นยำพร้อมที่จะนำ ความรู้ที่ได้เรียนไปใช้ในการจัด กิจกรรมการเรียนการสอน เน้นการ เรียนรู้จากการปฏิบัติในสถานการณ์ จริง เน้นการเรียนรู้ด้วยตนเองมากขึ้น จากสถาบันการศึกษาและเรียนรู้จาก แหล่งชุมชน</p>	<p>นิสิตครูเรียนรู้เนื้อหาวิชาการและวิชาชีพพร้อม ทั้งสามารถนำความรู้ที่ได้เรียนไปใช้ในการ จัดทำแผนการเรียนการสอน จัดกิจกรรมการ เรียนการสอนให้มีความสอดคล้องกับผู้เรียน สามารถจัดการเรียนการสอนที่หลากหลาย รูปแบบ และประเมินผลการเรียนการสอนได้ ส่วนการแสวงหาความรู้ นิสิตครู ส่วนใหญ่ จะต้องได้รับการกระตุ้นจากอาจารย์ผู้สอน</p>

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการเปรียบเทียบหลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ 4 ปี และ 5 ปี มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ (1) ศึกษาและเปรียบเทียบปัจจัยป้อน กระบวนการผลิตครู และผลที่เกิดขึ้นกับนิสิตครูของ หลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ 4 ปี และ 5 ปี และ (2) เปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นใน หลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ 5 ปีและนโยบายหลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ 5 ปีที่กำหนดแต่แรก วิธีดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้การวิจัยแบบพหุวิธี 3 แบบ ได้แก่ การวิจัยเอกสาร (documentary research) การวิจัยเชิงสำรวจ (survey research) และการศึกษาเชิงคุณภาพ (quality study) โดยเก็บรวบรวมข้อมูลให้ครอบคลุม ตั้งแต่ปัจจัยป้อน กระบวนการผลิตครู และผลที่เกิดขึ้นกับนิสิตครู เนื่องจากใช้วิธีการวิจัยแบบพหุวิธี ดังนั้นกลุ่มผู้ให้ข้อมูล จึงมีผู้ให้ข้อมูลที่ หลากหลาย สามารถแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้บริหารที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับ การปฏิรูปหลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ กลุ่มที่ 2 อาจารย์ ประจำคณะครุศาสตร์ที่รับผิดชอบ สอนในหลักสูตร 4 ปีและ 5 ปี กลุ่มที่ 3 นิสิตครู หลักสูตร 4 ปีรุ่นสุดท้าย และนิสิตครู หลักสูตร 5 ปี รุ่นแรก และกลุ่มที่ 4 บัณฑิตคณะครุศาสตร์ ที่สำเร็จการศึกษาก่อนปีการศึกษา 2540 และประกอบ วิชาชีพครู เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย (1) แบบสัมภาษณ์ (2) แบบบันทึกการวิเคราะห์ เอกสาร (3) แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม และ (4) แบบสอบถามความคิดเห็น การวิเคราะห์ข้อมูล แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้ ส่วนแรกข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์เอกสาร การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา และการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย และส่วนที่สองข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้สถิติภาค บรรยาย ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติทดสอบค่าที (t-test)

สรุปผลการวิจัย

1. ปัจจัยป้อน กระบวนการผลิตครู และผลที่เกิดขึ้นกับนิสิตครูของหลักสูตร 4 ปี และ 5 ปี

ผลการวิจัยปัจจัยป้อน กระบวนการผลิตครู และผลที่เกิดขึ้นกับนิสิตครูของหลักสูตรครุ ศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ 4 ปีและ 5 ปี สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังตารางที่ 5.1

ตารางที่ 5.1 สรุปผลการวิจัยปัจจัยป้อน กระบวนการผลิตครู และผลที่เกิดขึ้นกับนิสิตครูของ หลักสูตร 4 ปี และ 5 ปี

ประเด็นที่ศึกษา	สรุปผลการวิจัย
ปัจจัยป้อน	
1. นโยบายหลักสูตร ได้แก่ วิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมาย	นโยบายหลักสูตร 4 ปีและ 5 ปียังคงมุ่งเน้นการผลิตบัณฑิตครูให้มีความรู้ความสามารถ สร้างสรรค์สังคม พัฒนานิสิตครูให้มีความรู้คุณธรรม ในขณะที่จุดเน้นที่แตกต่างกัน คือ หลักสูตร 5 ปีมีนโยบายที่มุ่งเน้นให้นิสิตครูมีความรู้เนื้อหาวิชาการที่แม่นยำและลึกซึ้ง โดยมีการเพิ่มการฝึกประสบการณ์วิชาชีพอีก 1 ภาคการศึกษา เป็น 1 ปีการศึกษา

ตารางที่ 5.1 (ต่อ)

ประเด็นที่ศึกษา	สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล
2. วิชาเรียน ได้แก่ วิชาที่เปิดสอน และ กลุ่มวิชาฝึกประสบการณ์วิชาชีพ	วิชาเรียนในหลักสูตร 4 ปีและ 5 ปีมีความแตกต่างกันค่อนข้างน้อย ส่วนที่แตกต่างกัน คือ หลักสูตร 5 ปี มีการเพิ่มเนื้อหาวิชาเอกและวิชาครุมากขึ้น
3. คุณลักษณะของอาจารย์ ได้แก่ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์การสอน และตำแหน่งทางวิชาการ	คุณลักษณะของอาจารย์ในหลักสูตร 4 ปีและ 5 ปีมีวุฒิการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และตำแหน่งทางวิชาการคล้ายคลึงกัน เพราะเป็นคณาจารย์กลุ่ม
4. คุณลักษณะของนิสิตครู ได้แก่ คะแนนเฉลี่ยสะสม และความมุ่งมั่นในการประกอบอาชีพครู	โดยภาพรวม นิสิตครู หลักสูตร 5 ปีมีผลการเรียนสูงกว่านิสิตครู หลักสูตร 4 ปี แต่ด้านความมุ่งมั่นที่มีต่อการประกอบวิชาชีพครูน้อยกว่านิสิตครู หลักสูตร 4 ปี
5. ปัจจัยด้านทรัพยากร ได้แก่ ห้องสมุด อาคารสถานที่ แหล่งฝึกประสบการณ์ สื่อบุคลากร และงบประมาณ	คณะครุศาสตร์ได้มีการจัดสรรสิ่งอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ ระบบการสืบค้นทางการศึกษาให้แก่ นิสิตครูหลักสูตร 4 ปี และ 5 ปี ไม่แตกต่างกัน และเมื่อพิจารณาถึงแหล่งฝึกประสบการณ์วิชาชีพ หลักสูตร 5 ปีมีการประสานงานกับแหล่งฝึกประสบการณ์วิชาชีพ แตกต่างจากหลักสูตร 4 ปี เนื่องจากมีการฝึกประสบการณ์วิชาชีพที่เพิ่มขึ้น
กระบวนการผลิตครู	
1. การจัดการหลักสูตร ได้แก่ การวางแผนงานด้านวิชาการ การจัดตารางเรียนตารางสอน และการวางแผนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ	การปรับปรุงการจัดการหลักสูตรให้สอดคล้องกับนโยบายของหลักสูตร 5 ปี โดยการจัดการหลักสูตร 4 ปีและ 5 ปีมีแนวทางในการดำเนินการที่คล้ายคลึงกัน มีระบบฐานข้อมูลหลักสูตร มีเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่างมหาวิทยาลัยกับแหล่งฝึกประสบการณ์ในลักษณะเดียวกัน
2. การสอนของอาจารย์ ได้แก่ การจัดการสอน การพัฒนาการสอน การประเมินผลการสอน และการปรับปรุงการสอน	การจัดการเรียนการสอนของอาจารย์มีการเปลี่ยนแปลง ปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนในหลักสูตร 5 ปี โดยเน้นการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนเพิ่มขึ้น และมีการเน้นการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม อาจารย์จัดการเรียนการสอนที่เน้นทักษะการวิจัย เน้นการบรรยายประกอบการอภิปราย และมีการมอบหมายชิ้นงาน เพื่อฝึกให้นิสิตครูประมวลความรู้ที่ได้จากการเรียน และแสวงหาความรู้เพิ่มเติมสร้างเป็นผลงานของนิสิตครู ทั้งในหลักสูตร 4 ปีและ 5 ปี
3. ลักษณะการเรียนของนิสิตครู ได้แก่ ความสามารถในการเรียนรู้ และ ความมุ่งมั่นในการแสวงหาความรู้	โดยภาพรวมนิสิตครู หลักสูตร 4 ปีและ 5 ปีมีความสามารถในการเรียนรู้ค่อนข้างมาก แต่มีการแสวงหาความรู้ค่อนข้างน้อยไม่แตกต่างกัน
4. การเตรียมสื่อและอุปกรณ์การเรียน การสอน ได้แก่ ความพร้อมและความทันสมัยของสื่อ และความพร้อมเอกสารประกอบการเรียน	คณะครุศาสตร์มีการบริหารจัดการการใช้อาคาร สถานที่ สื่อการเรียนการสอนที่มีความพร้อมและทันสมัย ให้เกิดประสิทธิภาพทั้งสองหลักสูตร ส่วนเอกสารประกอบการเรียนการสอนทั้งหลักสูตร 4 ปีและ 5 ปีค่อนข้างมีความพร้อม
ผลที่เกิดขึ้นกับนิสิตครู	
คุณภาพของบัณฑิต ได้แก่ ความรู้ ความสามารถด้านการสอน และ คุณลักษณะความเป็นครู	นิสิตครู หลักสูตร 4 ปีและ 5 ปีนำความรู้ที่ได้รับจากการเรียนในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนหลากหลายรูปแบบไม่แตกต่างกัน และมีความสามารถในการปฏิบัติงานครูได้

2. การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในหลักสูตร 5 ปีกับนโยบายหลักสูตร 5 ปีที่กำหนดแต่แรก

ผลการวิจัยการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในหลักสูตร 5 ปีกับนโยบายหลักสูตร 5 ปีที่กำหนดแต่แรก ในประเด็นเกี่ยวกับโครงสร้างหลักสูตร การคัดเลือกเด็กเก่งมาเรียนครู การปรับการเรียนการสอน เพื่อให้ให้นิสิตครู การเพิ่มการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ และผลผลิตบัณฑิตครูที่ปรึกษาสามารถในการบูรณาการความรู้ สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังตารางที่ 5.2

ตารางที่ 5.2 สรุปผลการวิจัยการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในหลักสูตร 5 ปีกับนโยบายหลักสูตร 5 ปีที่กำหนดแต่แรก

นโยบายของหลักสูตร 5 ปีที่กำหนดแต่แรก	หลักสูตร 5 ปีที่นำมาใช้ในปัจจุบัน
1. โครงสร้างหลักสูตร (1) เพิ่มการเรียนวิชาเอกให้ใกล้เคียงกับ คณะวิทยาศาสตร์ และคณะอักษรศาสตร์ (2) เน้นการนำความรู้จากภาคทฤษฎีมาใช้ใน แหล่งฝึกประสบการณ์	(1) มีการเพิ่มวิชาเรียนที่เป็นเนื้อหาวิชาเอกมากขึ้น แต่เมื่อเทียบกับความรู้ กับนิสิตที่เรียนจากคณะวิทยาศาสตร์ และคณะอักษรศาสตร์ นิสิตครู หลักสูตร 5 ปีเรียนเนื้อหาวิชาเอกที่คณะวิทยาศาสตร์ และคณะอักษรศาสตร์ น้อยกว่าคิดเป็นร้อยละ 72.83 และ 61.97 ตามลำดับ (2) นิสิตครูได้นำความรู้จากการเรียนไปใช้ในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ แต่ นิสิตครูยังคงได้รับการฝึกการสอน และการปฏิบัติงานครูในการฝึก ประสบการณ์วิชาชีพทั้งสองภาคการศึกษาไม่มีความแตกต่างกันมากนัก
2. การคัดเลือกเด็กเก่งมาเรียนครู	ระบบการคัดเลือกนักเรียนไม่ได้เปลี่ยนแปลงจากหลักสูตร 4 ปี ดังนั้นจึงยังไม่สามารถคัดเลือกนักเรียนที่เก่ง เช่นเดียวกับ คณะวิศวกรรมศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ และนักเรียนส่วนใหญ่ที่เข้าเรียนไม่มีความต้องการประกอบวิชาชีพครู
3. การปรับการเรียนการสอน เพื่อให้ให้นิสิตครู มีทักษะความเป็นครูมืออาชีพ	มีการปรับปรุงกิจกรรมการสอนของคณาจารย์ให้เน้นนิสิตครูเป็นศูนย์กลาง ให้ นิสิตครูค้นคว้าและเรียนรู้ตามความสามารถของตน อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวไม่แตกต่างจากหลักสูตร 4 ปีมากนัก
4. การเพิ่มการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ เป็น 1 ปีการศึกษา	มีการเพิ่มระยะเวลาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพในสถานศึกษาเป็น 1 ปีการศึกษา แต่กิจกรรมการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ตลอดจนระบบการนิเทศของอาจารย์และครูพี่เลี้ยงไม่ได้แตกต่างจากหลักสูตร 4 ปีมากนัก
5. ผลผลิตบัณฑิตครูที่ปรึกษาสามารถในการ บูรณาการความรู้ และมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์	นิสิตครู หลักสูตร 5 ปีเพิ่งสำเร็จการศึกษาเป็นรุ่นแรก จึงยังไม่ได้ประกอบ วิชาชีพครู ดังนั้น จึงไม่มีข้อมูลในส่วนนี้

อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัยมีประเด็นที่สำคัญตามข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัย แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ (1) ปัจจัยป้อน กระบวนการผลิตครู และผลที่เกิดขึ้นกับนิสิตครูของหลักสูตร 4 ปี และ 5 ปี (2) การเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นครู และ (3) วิถีวิทยาการวิจัยแบบพหุวิธี มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ปัจจัยป้อน กระบวนการผลิตครู และผลที่เกิดขึ้นกับนิสิตครูของหลักสูตร 4 ปี และ 5 ปี

(1) ปัจจัยป้อน พบว่า การบริหารจัดการหลักสูตร 5 ปีที่ดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน ยังไม่เอื้ออำนวยให้เป็นไปตามนโยบายหลักสูตร 5 ปี ซึ่งเหตุผลในการปรับปรุงนำมาสู่การประกาศใช้

หลักสูตร 5 ปีมีที่มาและแนวคิดจากหลักสูตร 4 ปี ไม่สามารถผลิตบัณฑิตครูให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคม ดังนั้น จึงมีแนวคิดในการปรับปรุงหลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น โดยเริ่มแรกมีการเสนอหลักสูตร 6 ปี โดยได้รับแนวคิดจากการผลิตแพทย์ที่ใช้เวลาเรียน 6 ปี และสามารถคัดเลือกคนที่เก่ง และคนดีเข้าเรียนได้ อีกทั้งการหล่อหลอมบัณฑิตครูให้มีความรู้ทางวิชาการอย่างแม่นยำและมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนได้หลากหลายรูปแบบต้องใช้เวลาในการเรียนและฝึกประสบการณ์วิชาชีพที่ยาวนานเพิ่มมากขึ้น จึงมีการออกแบบหลักสูตร 6 ปี เป็นการเรียนเนื้อหาวิชาการ 5 ปีและฝึกประสบการณ์วิชาชีพ 1 ปีการศึกษา โดยการเรียนรู้เนื้อหาวิชาการจากคณะที่เปิดสอนโดยตรง เช่น ครุวิทยาศาสตร์ ก็ควรจะเรียนเนื้อหาวิชาการจากคณะวิทยาศาสตร์ ความรู้ที่ได้จะมีความตรงและลุ่มลึก ซึ่งสอดคล้องกับหลักสูตร 4+1 ที่กำหนดให้ผู้เรียนระดับปริญญาตรี จากคณะวิทยาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ และอื่น ๆ มาเรียนปริญญาทางการศึกษาเพิ่มอีก ซึ่งจะทำให้ครูที่มีความแม่นยำในเนื้อหาวิชาการ อย่างไรก็ตาม แนวคิดดังกล่าวได้รับการทักท้วง เนื่องจากมีข้อสงสัยถึงจิตวิญญาณความเป็นครูและความสามารถในการจัดการเรียนการสอนของบัณฑิต จึงมีการผสมผสานความคิดจนกลายเป็นหลักสูตร 5 ปี ซึ่งยังคงมีจุดเน้นปรัชญาและนโยบายที่เน้นให้นิสิตครูมีความรู้เนื้อหาทางวิชาการ

แต่จากผลการศึกษา พบว่า หลักสูตร 5 ปีที่ใช้ในปัจจุบันยังไม่เอื้ออำนวยให้ปฏิบัติตามนโยบายที่กำหนดแต่แรก มีการเพิ่มเนื้อหาวิชาเอกมากขึ้น แต่เมื่อเทียบกับเนื้อหาวิชาเอกและความรู้ที่นิสิตครูจะได้รับจากคณะที่เปิดสอนในศาสตร์นั้นโดยตรง พบว่า นิสิตครูยังคงได้รับความรู้เนื้อหาวิชาเอกล้นกว่านิสิตที่เรียนจากคณะที่เปิดสอนโดยตรง เช่น นิสิตครู หลักสูตร 4 ปีและ 5 ปี เรียนวิชาเอกวิทยาศาสตร์ที่คณะวิทยาศาสตร์ คิดเป็นร้อยละของความรู้ที่ได้รับเมื่อเทียบกับนิสิตคณะวิทยาศาสตร์เท่ากับ 65.22 และ 80.43 ตามลำดับ ส่วนนิสิตครู หลักสูตร 4 ปีและ 5 ปีเรียนวิชาเอกภาษาไทยที่คณะอักษรศาสตร์ คิดเป็นร้อยละของความรู้ที่ได้รับเมื่อเทียบกับคณะอักษรศาสตร์เท่ากับ 50.70 และ 61.97 เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตามมีการเพิ่มวิชาเอกจากหลักสูตร 4 ปี (ร้อยละ 23.33) แสดงว่า หลักสูตร 5 ปีต้องการเพิ่มความรู้ทางวิชาเอกให้นิสิตครูมีความรู้ทางเนื้อหาวิชาการที่ลึกซึ้ง โดยนิสิตครูวิชาเอกที่เกี่ยวกับวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และสังคมศาสตร์ เรียนวิชาเอกกับคณะที่เปิดสอนโดยตรง ซึ่งสอดคล้องกับการผลิตครูในสหรัฐอเมริกา (U.S. Department of Education, 1998) ที่เพิ่มการเตรียมคุณลักษณะทางวิชาการของนิสิตนักศึกษาครูให้มีความเข้มข้นทางวิชาการ และจากการศึกษา พบว่า การเพิ่มวิชาเรียน บางส่วนมีความซ้ำซ้อนกันในบางรายวิชา ทั้งวิชาบังคับเลือก วิชาเลือกเสรี และรายวิชาที่เปิดใหม่ จึงทำให้วิชาเรียนบางส่วนไม่เอื้ออำนวยให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของนโยบายที่กำหนดแต่แรก

วิชาครูในหลักสูตร 5 ปี เพิ่มขึ้นจากหลักสูตร 4 ปี (ร้อยละ 21.95) และฝึกประสบการณ์ วิชาชีพมากกว่าหลักสูตร 4 ปี 1 ภาคการศึกษา แสดงว่า หลักสูตร 5 ปีต้องการเพิ่มความรู้ทางวิชาครูให้นิสิตครูสามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างหลากหลาย และปลูกฝังจิตวิญญาณความเป็นครู ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู (2547) มีความคิดเห็นว่า กระบวนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาประสิทธิภาพบัณฑิตครู ผลการศึกษาพบว่า คณะครุศาสตร์ได้มีการประสานงานกับแหล่งฝึกประสบการณ์วิชาชีพ เพื่อให้นิสิตครูหลักสูตร 5 ปีได้รับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพที่ครอบคลุมการปฏิบัติงานวิชาชีพครู แต่ในสภาพจริง แหล่งฝึกประสบการณ์บางแห่งก็มีข้อจำกัดบางประการที่ไม่เอื้อต่อการดูแลนิสิตครู เนื่องจากแหล่งฝึกประสบการณ์วิชาชีพบางแห่งขาดบุคลากร และกฎเกณฑ์ของการบริหารจัดการภายในสถานศึกษาที่เข้มงวด ทำให้นิสิตครูต้องปรับตัวให้เข้ากับภาระงานที่มีค่อนข้างมาก ซึ่งในบางกรณีครูพี่เลี้ยงและนิสิตครูมีเวลาในการให้คำปรึกษาและการนิเทศค่อนข้างจำกัด ด้วยเงื่อนไขเวลาและภาระหน้าที่ต้องปฏิบัติมีค่อนข้างมาก ทำให้ส่งผลกระทบต่อกรปฏิบัติงานครูและการทำวิจัยปฏิบัติการของนิสิตครู ดังนั้น การฝึกประสบการณ์วิชาชีพให้เกิดประโยชน์มากที่สุดนั้น ครูพี่เลี้ยงจะต้องดูแลให้คำแนะนำเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน การปฏิบัติงานครูให้กับนิสิตครูอย่างใกล้ชิด เป็นตัวอย่างในการปฏิบัติงาน ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Grisham, Laguardia, and Brink (2000) อ้างถึงใน Wilson, Floden, and Mundy, (2001) มีการกล่าวถึง การจัดหาบุคลากรที่เหมาะสมมาทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยง คอยให้คำแนะนำในการปฏิบัติงานครูให้กับนิสิตครู

คุณลักษณะของนิสิตครู พบว่า นิสิตครู หลักสูตร 5 ปีมีผลคะแนนเฉลี่ยสะสม (GPA) ในช่วงชั้นที่ 4 ระหว่าง 3.50-4.00 มากกว่านิสิตครู หลักสูตร 4 ปีแต่นิสิตครู หลักสูตร 4 ปีมีความต้องการประกอบวิชาชีพครูมากกว่านิสิตครู หลักสูตร 5 ปี ซึ่งไม่เอื้ออำนวยต่อเป้าหมายของหลักสูตร 5 ปีที่ต้องการจูงใจให้คนเก่ง และเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพครูเข้ามาเรียนคณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ และผลการศึกษา พบว่า การคัดเลือกนักเรียนเข้าเรียนทั้งสองหลักสูตรไม่แตกต่างกัน และนิสิตครูบางส่วนต้องการเข้าเรียนที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเพราะเป็นมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียง แต่ไม่ต้องการเป็นครู ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ สุวิมล ว่องวานิช (2544) และกระทรวงศึกษาธิการ (2546) พบว่า ไม่สามารถคัดเลือกคนเก่ง และคนที่มีความต้องการเป็นครูอย่างแท้จริงเข้าเรียนได้ และผลงานวิจัยของ Barber (2008) พบว่า การคัดเลือกครูในประเทศที่ประสบความสำเร็จทางการจัดการศึกษาจะมีการตรวจสอบคุณภาพของครูหลายขั้นตอน โดยคัดเลือกคนที่เก่ง และมีความรักเด็ก

ในส่วนของปัจจัยด้านทรัพยากร พบว่า ปัจจัยด้านทรัพยากรของคณะครุศาสตร์ในหลักสูตร 4 ปีและ 5 ปีมีความคล้ายคลึงกัน อย่างไรก็ตามคณะครุศาสตร์ควรสนับสนุนหรือเตรียมความพร้อมเกี่ยวกับห้องทดลองทางวิทยาศาสตร์ การใช้ห้องทดลองทางวิทยาศาสตร์ สำหรับนิสิตครูสาขาวิทยาศาสตร์ก็จะเป็นการเสริมประสิทธิภาพและเอื้ออำนวยต่อนิสิตครูสาขาวิทยาศาสตร์ให้มีทักษะและความสามารถจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น ส่วนหนังสือที่เกี่ยวกับแบบเรียน และหนังสือที่สามารถนำไปใช้ในการเรียนการสอนในห้องสมุดคณะครุศาสตร์มีค่อนข้างน้อย และไม่เอื้อต่อการปฏิรูปการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของพนัส จันทรเปล่ง (2549) พบว่า การขาดสื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอน ทำให้การจัดการเรียนการสอนไม่สะดวก สิ่งอำนวยความสะดวก ช่วยส่งเสริมคุณภาพและประสิทธิภาพการเรียนการสอน

(2) คุณภาพของนิสิตครู จากผลการวิจัยพบว่า นิสิตครู หลักสูตร 4 ปีรุ่นสุดท้ายและหลักสูตร 5 ปีรุ่นแรกมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลายรูปแบบ มีการวิเคราะห์ผู้เรียนก่อนออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนไม่แตกต่างกัน ซึ่งส่วนหนึ่งอาจเกิดจากนิสิตครูทั้งสองหลักสูตร มีช่วงเวลาต่อเนื่องกัน แผนการปรับปรุงหลักสูตรให้เป็นไปตามนโยบายที่กำหนดต้องอาศัย ระยะเวลาในการดำเนินการปรับปรุงและพัฒนา เนื่องจากถ้ามองการผลิตครูในเชิงทฤษฎีระบบจะพบว่า ปัจจัยป้อนด้านการคัดเลือกนิสิตครู ไม่ได้เปลี่ยนแปลงจากเดิม จึงมีความแตกต่างระหว่างหลักสูตร 4 ปีและ 5 ปีไม่เด่นชัดนัก แม้จะมีการฝึกประสบการณ์วิชาชีพระยะสั้นเพิ่มขึ้น ทำให้ความสามารถในการจัดการเรียนการสอนของนิสิตครูทั้งสองหลักสูตรไม่แตกต่างกัน ซึ่ง Thomas and Loadman (2001) ทำการวิจัยพบว่า ทักษะในการจัดการเรียนการสอนเป็นสิ่งที่จำเป็นของการปฏิบัติงานครู และผลการวิจัยยังพบว่า นิสิตครู หลักสูตร 4 ปีประกอบวิชาชีพครู (ร้อยละ 26.18) ส่วนนิสิตครู หลักสูตร 5 ปีมีความต้องการประกอบวิชาชีพครู (ร้อยละ 56.30) นิสิตครู หลักสูตร 5 ปีเป็นเพียงความต้องการ เพราะนิสิตครูยังไม่ได้เข้าสู่อุปกรณ์ประกอบวิชาชีพ แสดงว่า กระบวนการผลิตครูไม่สามารถจูงใจให้นิสิตครูเปลี่ยนทัศนคติได้ โดยนิสิตครูที่ต้องการประกอบวิชาชีพครู ตั้งแต่เข้าเรียนจะมีแนวโน้มการประกอบวิชาชีพครูมากกว่านิสิตครูที่ไม่เลือกเป็นครูตั้งแต่แรก และอีกประการหนึ่งที่ทำให้นิสิตครูไม่เลือกประกอบวิชาชีพครู คือคำตอบแทนของวิชาชีพครูน้อยกว่าการประกอบอาชีพอื่น เช่น พนักงานธนาคาร พนักงานต้อนรับในเครื่องบิน จึงไม่จูงใจให้คนเก่งเลือกประกอบวิชาชีพครู เพราะคนเก่งมีทางเลือกในการประกอบอาชีพที่หลากหลาย และนิสิตครูบางส่วนมีความคิดเห็นว่าการใช้หลักสูตรการผลิตครูเป็นหลักสูตร 4 ปีเหมือนเดิม ซึ่งสอดคล้องกับ Glenn (2001) ศึกษาการผลิตครูในวิทยาลัยที่ประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่า นิสิตครูต้องใช้เวลาในการเรียนนานเกินความจำเป็น ทั้งที่บางครั้งแค่เรียนภาคปฏิบัติก็พอเพียง จึงควรปรับปรุงหลักสูตรการผลิตครู

(3) การสำรวจความคิดเห็นของอาจารย์ด้วยแบบสอบถาม พบว่า อาจารย์มีความคิดเห็นต่อหลักสูตร 5 ปีมีความเหมาะสมและมีการพัฒนามากกว่าหลักสูตร 4 ปี แต่นิสิตครู หลักสูตร 4 ปีมีความคิดเห็นต่อหลักสูตรที่ศึกษามีความเหมาะสมมากกว่านิสิตครู หลักสูตร 5 ปี ซึ่งอาจเกิดจากอาจารย์ได้มีส่วนร่วมทำงานทั้งสองหลักสูตร ทำให้สามารถเปรียบเทียบทั้งสองหลักสูตร และพบว่าหลักสูตร 5 ปีมีการพัฒนาให้สอดคล้องกับความต้องการใช้ครูมากกว่าหลักสูตร 4 ปี แต่นิสิตครูหลักสูตร 5 ปีต้องเรียนเพิ่มเติมจากหลักสูตร 4 ปี ทั้งเนื้อหาวิชาการ วิชาชีพครู และฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ซึ่งการเรียนรายวิชาต่าง ๆ ส่วนใหญ่เหมือนกับหลักสูตร 4 ปี ส่วนองค์ประกอบอื่น ๆ หลักสูตร 5 ปีไม่มีความแตกต่างจากหลักสูตร 4 ปี เช่น การคัดเลือกนิสิตครูเข้าเรียนไม่มีการปรับปรุงเกณฑ์หรือวิธีในการคัดเลือกนิสิตครู อาคารสถานที่เหมือนกันกับหลักสูตร 4 ปี อาจารย์ผู้สอนส่วนใหญ่เป็นอาจารย์ชุดเดียวกันกับหลักสูตร 4 ปี ทำให้คุณลักษณะของอาจารย์ และการจัดกิจกรรมการสอนไม่แตกต่างกัน ส่งผลให้นิสิตครู หลักสูตร 5 ปีมีความคิดเห็นต่อหลักสูตรที่ศึกษาน้อยกว่าหลักสูตร 4 ปี

2. การเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นครู

จากผลการวิจัย พบว่า การบริหารจัดการหลักสูตร 5 ปี มีความมุ่งมั่นให้นิสิตครูมีทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพครูและจิตวิญญาณครูที่เข้มข้น ครูสุภาจึงได้ประกาศให้มีการจัดกิจกรรมเสริมความเป็นครู โดยคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยมีการจัดโครงการเสริมความเป็นครู รวม 12 กิจกรรม ซึ่งนิสิตครู หลักสูตร 5 ปีต้องเลือกเข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าวให้ครบ โดยกิจกรรมดังกล่าวมีการเพิ่มกิจกรรมการพัฒนาความเป็นครูในหลักสูตร 4 ปี ได้แก่ การปฏิบัติธรรมเพื่อพัฒนาจิตและเจริญปัญญา งานวันครูของคณะครุศาสตร์ กิจกรรมส่งเสริมความรัก ความสามัคคี การมีส่วนร่วมกับสถาบันและการกีฬา เนื่องจากกิจกรรมบางส่วนค่อนข้างขาดการเชื่อมโยงหรือบูรณาการเข้าด้วยกัน ซึ่งอาจเกิดจากการจัดเตรียมกิจกรรมต่าง ๆ มีเวลาที่ค่อนข้างจำกัด สืบเนื่องจากครูสุภาประกาศกิจกรรมเสริมความเป็นครู เมื่อไม่นานมานี้ ดังนั้น การจัดกิจกรรมในโครงการดังกล่าวจึงยังไม่สามารถเชื่อมโยงให้มีการบูรณาการได้ดีเท่าที่ควร จึงทำให้นิสิตครู ต้องเข้าร่วมกิจกรรมค่อนข้างมากประกอบกับการเรียนและภาระงานที่นิสิตครูได้รับมอบหมายค่อนข้างมาก นิสิตครูหลักสูตร 5 ปีรุ่นแรกส่วนใหญ่ จึงมีความคิดเห็นในเชิงลบกับกิจกรรมดังกล่าว เนื่องจากเป็นการสร้างภาระงานให้กับนิสิตครู และกิจกรรมดังกล่าว ยังไม่สามารถจูงใจ และส่งเสริมจิตวิญญาณความเป็นครูได้ดีเท่าที่ควร

3. วิธีวิทยาการวิจัยแบบพหุวิธี

วิธีวิทยาการวิจัยที่ใช้การวิจัยหลาย ๆ แบบในการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อตอบปัญหาวิจัย ซึ่งจะคล้ายกับการวิจัยแบบ Mixed Method แต่มีความแตกต่างกันในเรื่องของจุดแข็งของการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งการวิจัยแบบพหุวิธีวิจัย (Multi-Resreach Method) ต้องเลือกวิธีการที่สอดคล้องกับข้อมูล เนื่องจากปัญหาวิจัยบางอย่างต้องใช้การวิจัยหลาย ๆ แบบในการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อสนับสนุนข้อสรุปให้สามารถตอบปัญหาการวิจัยได้ การวิจัยแบบพหุวิธี เน้นใช้วิธีการที่หลากหลาย และสอดคล้องกับข้อมูลชุดนั้น เช่น ถ้าต้องการคำตอบเกี่ยวกับนโยบายหลักสูตรการผลิตครู ใช้การวิจัยเอกสาร แต่บางอย่างเป็นนโยบายที่แฝงไว้ จึงจำเป็นต้องใช้การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิเข้ามาช่วยให้ข้อมูลเพิ่มเติม และสนับสนุนข้อมูลที่ได้จากเอกสารให้มีความบริบูรณ์มากยิ่งขึ้น ดังนั้น การวิจัยแบบพหุวิธี จะเป็นการใช้วิธีการวิจัยที่สอดคล้องกับจุดแข็งของข้อมูลนั้น ๆ และการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยศึกษาปัจจัยป้อน กระบวนการผลิตครู และผลที่เกิดขึ้นกับนิสิตครู ซึ่งในส่วนของปัจจัยป้อน ทำการศึกษานโยบายหลักสูตร จำเป็นต้องใช้วิธีการวิจัยเอกสาร เพื่อวิเคราะห์วิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายของหลักสูตร แล้วจึงใช้การวิจัยเชิงสำรวจ เพื่อสอบถามความคิดเห็นของผู้ใช้หลักสูตร การปฏิบัติสอดคล้องกับนโยบายของหลักสูตรมากนักน้อยเพียงใด และการศึกษาเชิงคุณภาพ เพื่ออธิบายเพิ่มเติมเกี่ยวกับผลการสำรวจความคิดเห็นให้เป็นรูปแบบมากขึ้น ดังนั้น การวิจัยครั้งนี้จึงจำเป็นต้องใช้การวิจัยแบบพหุวิธี เพราะจะทำให้ได้ข้อมูลที่หลากหลาย และเป็นการตรวจสอบข้อมูล ทำให้ข้อมูลมีความน่าเชื่อถือ และสามารถตอบปัญหาวิจัยได้ครบถ้วน

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ควรมีการเปลี่ยนแปลงวิธีการรับนักเรียนเข้าศึกษาในคณะครุศาสตร์ อาจจะใช้การคัดเลือกโดยตรง เช่น การคัดเลือกนิสิตครูโครงการช้างเผือก ในสาขาวิชาต่าง ๆ เพื่อให้สามารถคัดเลือกนักเรียนที่เก่งและดี มีเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพครู และคุณลักษณะที่เหมาะสมกับการเป็นครู
2. ควรปรับปรุงเนื้อหาวิชาที่ซ้ำซ้อน เพราะหากนำเวลาที่มีการเรียนซ้ำซ้อนมาใช้ในการเปิดรายวิชาที่มีความแตกต่าง จะเป็นการช่วยให้นิสิตครูมีความรอบรู้ในเนื้อหาครบถ้วน และจะเอื้ออำนวยกับนโยบายหลักสูตร 5 ปีที่กำหนดแต่แรก ซึ่งการเรียนในหลักสูตร 5 ปีมีการเรียนวิชาเอกน้อยกว่าคณะที่เปิดสอนโดยตรง เช่น นิสิตครู หลักสูตร 5 ปี เรียนวิชาเอกวิทยาศาสตร์ คิดเป็นร้อยละของความรู้ที่ได้รับเมื่อเทียบกับคณะวิทยาศาสตร์เท่ากับ 80.43 เป็นต้น ดังนั้น ควรเพิ่มการเรียนวิชาเอกให้เท่ากับคณะที่เปิดสอนโดยตรง โดยอาจจะมีการจัดประชุมคณาจารย์ในแต่ละสาขาวิชา เพื่อวิเคราะห์ สังเคราะห์รายวิชาต่าง ๆ ในแต่ละสาขาวิชาเอก และออกแบบการแบ่งเนื้อหาการสอน

ให้มีความชัดเจนมากขึ้น เช่น รายวิชาระเบียบวิธีวิจัยทางการศึกษาในหมวดวิชาศึกษาทั่วไป ตามข้อกำหนดของคณะครุศาสตร์ และการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนเป็นรายวิชาในหมวดวิชาเฉพาะ วิชาเอกการศึกษาปฐมวัย มีเนื้อหารายวิชาเกี่ยวกับวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนทั้ง 2 รายวิชา นำมาบูรรวมกัน เป็นต้น หรือลดหน่วยกิตรายวิชาที่นิสิตครูสามารถอ่านและทำความเข้าใจได้

3. คณะครุศาสตร์ควรส่งเสริมให้นิสิตครูได้เรียนเนื้อหาวิชาเอกในคณะที่เปิดสอนโดยตรง เพราะนิสิตครูจะได้รับความรู้และเนื้อหาที่เน้นและสอดคล้องกับนโยบายหลักสูตร 5 ปีที่กำหนดแต่แรก อาจจะมีการประสานงานกับคณะวิชาต่าง ๆ ภายในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อให้เปิดรายวิชาที่เอื้อต่อการเรียนการสอนของนิสิตครูมากยิ่งขึ้น หรืออาจจะเชิญบุคลากรภายนอกที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านเนื้อหาวิชาเอก เช่น อาจารย์ที่เกษียณอายุราชการแล้ว แต่มีความเชี่ยวชาญทางด้านวิทยาศาสตร์ ประวัติศาสตร์ หรือผู้เชี่ยวชาญเฉพาะสาขา จากองค์กรของรัฐบาลหรือเอกชน มาช่วยถ่ายทอดความรู้ให้กับนิสิตครูโดยตรง โดยเปิดสอนเป็นรายวิชาในวิชาเอกหรืออาจจะมีการประสานกับคณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยอื่น ๆ เพื่อเชื่อมโยงความรู้และการจัดการเรียนการสอนในแบบสหวิทยาการ เช่น อาจจะมีการเรียนในรายวิชาเนื้อหาที่ข้ามมหาวิทยาลัย แต่ทั้งนี้ต้องมีระบบการจัดการด้านการเดินทางและเวลาที่ใช้ในการเรียนของนิสิตครูให้เหมาะสม

4. ควรมีการประสานกับแหล่งฝึกประสบการณ์วิชาชีพ เพื่อทำความเข้าใจและกำหนดข้อตกลงหรือแผนงานร่วมกันเกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ เช่น อาจจะมีข้อกำหนดในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพที่แตกต่างกัน ใน 2 ภาคการศึกษา เช่น ภาคการศึกษาแรกเน้นให้นิสิตครูได้เรียนรู้การจัดการเรียนการสอน การเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ การจัดทำสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอน การคุมชั้นเรียน และงานประจำชั้น ส่วนภาคการศึกษาที่สอง เน้นให้นิสิตครูทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน เพื่อแก้ไขปัญหาที่นักเรียนในห้องเรียนที่ตนเองศึกษา นอกจากนี้อาจจะเพิ่มหน้าที่เกี่ยวกับงานธุรการโรงเรียน การวัดและประเมินผล การจัดทำข้อสอบ และงานบริการชุมชน เพื่อให้ให้นิสิตครูได้ฝึกประสบการณ์วิชาชีพที่หลากหลาย และได้ปฏิบัติหน้าที่ครูประจำการอย่างครบถ้วน ก็จะทำให้การฝึกประสบการณ์วิชาชีพที่เพิ่มระยะเวลาอีก 1 ภาคการศึกษาเป็นช่วงเวลาที่มีความคุ้มค่า นิสิตครูได้รับทักษะความรู้ด้านเนื้อหา และวิธีวิทยาการสอนตลอดจนปลูกฝังค่านิยมและคุณลักษณะความเป็นครูมืออาชีพ เมื่อนิสิตครูเข้าสู่การประกอบวิชาชีพครู จะสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และหากขาดแคลนบุคลากรในการดูแลนิสิตครูระหว่างการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ควรประสานงานไปยังเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อขออาจารย์นิเทศก์มาช่วยดูแลให้ความรู้กับนิสิตครู

5. คณะครูศาสตร์ควรส่งเสริมกิจกรรมทางวิชาการ และกิจกรรมที่สร้างทัศนคติต่อการประกอบวิชาชีพครูของนิสิตครู โดยอาจจะกำหนดให้นิสิตครูชั้นปีที่ 1-4 ซึ่งยังไม่ได้ฝึกประสบการณ์วิชาชีพเข้าไปสัมผัสบรรยากาศการปฏิบัติงานครูในโรงเรียน เช่น นิสิตครู ชั้นปีที่ 1 กำหนดชั่วโมงเรียนที่ให้นิสิตครูเข้าไปสังเกตการปฏิบัติงานของครูประจำการเป็นประจำในแต่ละเดือน ชั้นปีที่ 2 กำหนดวิชาเรียนที่ให้นิสิตครูได้ฝึกการควบคุมชั้นเรียนฝึกการปฏิบัติงานครู โดยอาจจะให้นิสิตครูเข้าไปจัดกิจกรรมหรือช่วยเหลือครูประจำการจัดการเรียนการสอนในบางชั่วโมง หรือเป็นผู้ช่วยสอน ชั้นปีที่ 3 บูรณาการวิชาการต่าง ๆ เช่น วิธีวิทยาการสอน การออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ นวัตกรรมทางการศึกษา โดยให้นิสิตครูได้เข้าไปฝึกการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ออกแบบการเรียนการสอนในรูปแบบต่าง ๆ และนำไปทดลองใช้กับแหล่งฝึกประสบการณ์วิชาชีพ และชั้นปีที่ 4 ส่งเสริมให้มีวิชาที่ฝึกทักษะต่าง ๆ ก่อนการปฏิบัติงานจริง เช่น วิชาการคุมชั้นเรียน วิชาวิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคล วิชาการวัดและประเมินผลผู้เรียน งานประจำชั้นกับครูประจำการ โดยใช้แหล่งฝึกประสบการณ์วิชาชีพที่มีอยู่เป็นสถานที่ในการให้ความรู้หรือให้ไปสังเกตการปฏิบัติงานครูของนิสิตครูรุ่นพี่ที่กำลังฝึกประสบการณ์วิชาชีพก็จะได้อตัวอย่างที่ดีในการเตรียมความพร้อม สำหรับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพจากกิจกรรมดังกล่าวข้างต้น เป็นการนำนิสิตครูเข้าสู่โรงเรียนการได้อยู่ใกล้ชิดกับโรงเรียน ผู้เรียน ครูประจำการจะทำให้ นิสิตครูตระหนักถึงความสำคัญของการปฏิบัติงานในวิชาชีพครู และสร้างทัศนคติ จิตวิญญาณของความเป็นครูที่ดีได้ ทั้งนี้ ต้องมีการออกแบบกิจกรรม และวางแผนอย่างรัดกุมมีความชัดเจนทั้งนโยบายและการปฏิบัติที่จริงจัง

6. คณะครูศาสตร์ควรมีการสนับสนุนสื่ออุปกรณ์และสถานที่สำหรับให้นิสิตครูได้ใช้ประโยชน์ทางการศึกษา ในแต่ละวิชาเอกให้มากยิ่งขึ้น เช่น ควรจัดให้มีห้องทดลองทางวิทยาศาสตร์ ในคณะครูศาสตร์ เพื่อความสะดวกในการเสาะแสวงหาความรู้และเพิ่มความเชี่ยวชาญในการเตรียมการทดลองให้กับนิสิตครู จึงควรมีการจัดสร้างห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ ซึ่งเป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับนิสิตครู ที่เรียนเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์ นอกจากนี้ อาจจัดห้องปฏิบัติการทางภาษา ห้องนวัตกรรมทางการศึกษา เพื่อให้นิสิตครูได้เรียนรู้และพัฒนาศักยภาพอย่างเป็นระบบ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการติดตามผลการเลือกประกอบวิชาชีพครูของนิสิตครู หลักสูตร 5 ปี ซึ่ง ส่วนหนึ่งของวัตถุประสงค์หลักสูตร 5 ปีคือ ต้องการผลิตบัณฑิตที่มีความเป็นเลิศทางวิชาการ และมีความเป็นครู แต่จากผลการวิจัยพบว่า นิสิตครู หลักสูตร 5 ปีมีความต้องการประกอบวิชาชีพครู (ร้อยละ 56.30) จึงควรศึกษาและหาทางแก้ไขปัญหาการที่นิสิตครูไม่ประกอบวิชาชีพครู

2. ควรมีการศึกษาหาวิธีการคัดเลือกนักเรียนที่มีทัศนคติ เจตคติ และคุณลักษณะที่เหมาะสมกับเข้าเรียนในหลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ ซึ่งจากผลการศึกษาพบว่า นิสิตครูส่วนใหญ่ไม่ต้องการประกอบวิชาชีพครูตั้งแต่เข้าศึกษาในคณะครุศาสตร์ และบุคคลเหล่านี้ เมื่อจบการศึกษามีแนวโน้มไม่ประกอบวิชาชีพครู จึงควรศึกษาหาวิธีคัดเลือกผู้ที่เหมาะสมและมีแนวโน้มประกอบวิชาชีพครูเข้าศึกษาในคณะครุศาสตร์

3. ควรมีการเปรียบเทียบหลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ 4 ปีและ 5 ปีในสถาบันผลิตครู แต่ละแห่ง เพราะสถาบันผลิตครูแต่ละแห่ง มีปัจจัยป้อนและกระบวนการผลิตครูที่แตกต่างกัน ซึ่งผลจากการวิจัยด้วยพหุวิธี พบว่า ปัจจัยป้อน และกระบวนการผลิตในหลักสูตร 4 ปีและ 5 ปีมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรครุศาสตร์บัณฑิต ส่งผลให้การเรียนวิชาเอก วิชาครู และการฝึกประสบการณ์วิชาชีพเท่านั้น จึงควรศึกษาเพื่อยืนยันข้อมูลว่า แต่ละสถาบันผลิตครูได้มีการปรับปรุงหลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์อย่างไร และมีการปรับปรุงในองค์ประกอบใดบ้าง

4. ควรมีการเปรียบเทียบหลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ในประเทศไทยและต่างประเทศ ซึ่งผลการศึกษาพบว่า นโยบายหลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ 5 ปีที่กำหนดแต่แรก มีความสอดคล้องกับหลักสูตรการผลิตครูของประเทศนิวซีแลนด์ ออสเตรเลีย อเมริกา เพราะนิสิตครูจะเรียนจบปริญญาใดปริญญาหนึ่ง จึงเรียนต่อประกาศนียบัตรหรือการศึกษาทางวิชาชีพครู 1-2 ปี ทั้งนี้ประเทศที่กล่าวข้างต้น เป็นประเทศที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ จึงควรศึกษาเปรียบเทียบกระบวนการผลิตครู ตลอดจนจนถึงการขอใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู เพื่อนำมาพัฒนาการศึกษาไทยสู่ความเป็นสากล

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการอ้างอิง

- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. (2540). รายงานการปฏิรูปการศึกษาของประเทศ
ออสเตรเลีย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. (2541). รายงานการปฏิรูปการศึกษาของประเทศ
สาธารณรัฐประชาชนจีน. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.
2542. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. (2545). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.
2542 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.
- คณะกรรมการข้าราชการครู, สำนักงาน. (2547). แผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปและบุคลากรทางการ
ศึกษา (พ.ศ.2548-2551). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู
กระทรวงศึกษาธิการ.
- จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะครุศาสตร์. (2504). หลักสูตร 4 ปี ปริญญาครุศาสตรบัณฑิต.
(เอกสารหลักสูตร อัดสำเนา)
- จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะครุศาสตร์. (2519). หลักสูตรปริญญาครุศาสตรบัณฑิต 4 ปี
พ.ศ. 2515 (ฉบับปรับปรุงใหม่ 2519) . (เอกสารหลักสูตร อัดสำเนา)
- จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะครุศาสตร์. (2520). หลักสูตรปริญญาครุศาสตรบัณฑิต 4 ปี
(ฉบับปรับปรุงใหม่ 2520) . (เอกสารหลักสูตร อัดสำเนา)
- จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะครุศาสตร์. (2525). หลักสูตรปริญญาครุศาสตรบัณฑิต 4 ปี
(ฉบับปรับปรุงใหม่ 2525) . (เอกสารหลักสูตร อัดสำเนา)
- จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะครุศาสตร์. (2531). หลักสูตรปริญญาครุศาสตรบัณฑิต 4 ปี
(ฉบับปรับปรุงใหม่ 2531) . (เอกสารหลักสูตร อัดสำเนา)
- จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะครุศาสตร์. (2538). หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต 4 ปี (ฉบับปรับปรุง
ใหม่ 2538) . (เอกสารหลักสูตร อัดสำเนา)
- จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะครุศาสตร์. (2543). หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต (หลักสูตรปรับปรุง
พ.ศ. 2543) . (เอกสารหลักสูตร อัดสำเนา)
- จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะครุศาสตร์. (2547). หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต (หลักสูตรปรับปรุง
พ.ศ. 2547) . (เอกสารหลักสูตร อัดสำเนา)

- ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์. (2539). *การพัฒนาหลักสูตร: หลักการและแนวทางปฏิบัติ*. กรุงเทพมหานคร: อลินเพรส.
- เฉลียว บุรีภักดี และคณะ. (2520). *ลักษณะของครูที่ดี*. กรุงเทพมหานคร: หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู.
- ณรงค์ อ้วนทอง. (2549). *ยุทธศาสตร์การผลิตครูตามมาตรฐานวิชาชีพของมหาวิทยาลัย ราชภัฏ: กรณีศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช*. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต สาขา นโยบายทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชนิดา รักรัษพลเมือง และคณะ. (2548). *รายงานการวิจัย สภาวะการขาดแคลนครูในระดับ การศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศแคนาดา*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาแห่งชาติ.
- ชมพูนุช ร่วมชาติ. (2548). *อนาคตภาพของหลักสูตรวิชาชีพครูในทศวรรษหน้า (พ.ศ.2550 – 2559)*. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- เชิงชาย เหมพัฒน์ (2534). *ผลของรูปแบบการเดือนที่มีต่ออัตราการตอบแบบสอบถามทางไปรษณีย์*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิจัยการศึกษา. คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.
- ดาวรุ่ง ชะระอ่ำ. (2547). *การพัฒนารูปแบบการผลิตครูวิชาชีพของไทย*. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎี บัณฑิต สาขาอุดมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นิตา ชูโต. (2548). *การวิจัยเชิงคุณภาพ*. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ฟรินด์โฟร์ จำกัด.
- ฝ่ายวางแผนและเทคโนโลยีสารสนเทศ. (2546). *รายงานประจำปี 2546 [ออนไลน์]*. คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. แหล่งที่มา: <http://edu.chula.ac.th/> [10 มิถุนายน 2551]
- ฝ่ายวางแผนและเทคโนโลยีสารสนเทศ. (2547). *รายงานประจำปี 2547 [ออนไลน์]*. คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. แหล่งที่มา: <http://edu.chula.ac.th/> [10 มิถุนายน 2551]
- ฝ่ายวางแผนและเทคโนโลยีสารสนเทศ. (2547). *รายงานประจำปี 2548 [ออนไลน์]*. คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. แหล่งที่มา: <http://edu.chula.ac.th/> [10 มิถุนายน 2551]
- พนัส จันทรเปล่ง. (2549). *การศึกษาติดตามการใช้หลักสูตร 5 ปี ตามโครงการผลิตครูการศึกษาขั้น พื้นฐาน ระดับปริญญาตรี*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาการวัดและประเมินผล ทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ไพฑูริย์ สีนลาร์ตน์ และคณะ. (2534). การติดตามผลการใช้หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต พ.ศ. 2531. คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พัฒนาการฝึกหัดครู, สำนักงาน. (2544). *กรอบแนวคิดการปฏิรูปการผลิตและพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: คณะอนุกรรมการปฏิรูปครูและบุคลากรทางการศึกษาในคณะกรรมการปฏิรูปการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.
- มนตรี จุฬาวัฒนทล. (2542). *รายงานวิจัยเรื่องนโยบายการผลิตและการพัฒนาครู*. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี.
- ยนต์ ชุ่มจิต. (2550). *ความเป็นครู*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- รุ่ง แก้วแดง. (2544). *การปฏิวัติการศึกษาไทย*. กรุงเทพฯ: มติชน.
- ราชบัณฑิตสถาน. (2539). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตสถาน พ.ศ.2525*. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร: อักษรเจริญทัศน์.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2542*. กรุงเทพมหานคร: ราชบัณฑิตยสถาน
- รายงานการติดตามและประเมินผลการปฏิรูปการเรียนรู้ครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา ภาพรวม ปีงบประมาณ 2546*. (2546). กรุงเทพมหานคร: สกศ.
- เลขาธิการคุรุสภา, สำนักงาน. (2541). *วิชาชีพครูในยุควิกฤต*. กรุงเทพมหานคร: สปค.
- เลขาธิการคุรุสภา, สำนักงาน. (2549). *กฎหมายเกี่ยวกับการประกอบวิชาชีพทางการศึกษา เล่ม 1*. กรุงเทพมหานคร: คุรุสภาลาดพร้าว.
- ศิริชัย กาญจนวาสี. (2546). *การประเมินหลักสูตร: หลักการและแนวปฏิบัติ*. เอกสารประกอบการประชุมวิชาการและเผยแพร่ผลงานวิจัย ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศิริชัย กาญจนวาสี. (2548). *ทฤษฎีการทดสอบแบบดั้งเดิม*. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. (2546). *โครงการผลิตครูการศึกษาขั้นพื้นฐาน ระดับปริญญาตรี (หลักสูตร 5 ปี)*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพัฒนาการฝึกหัดครู สำนักสภาสถาบันราชภัฏ.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. (2547). *พระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา.

- สมถวิล อัครสืบสกุล. (2546). *การพัฒนาและตรวจสอบความตรงของตัวบ่งชี้สำหรับประเมินหลักสูตร การผลิตครูการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับปริญญาตรี (หลักสูตร 5 ปี)*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิจัยการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมบัติ นพรักษ์. (2547). *ครูพันธุ์พิเศษ. ครูสารเทศตรี*. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ และคณะ. (2542). *ใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานปฏิรูปวิชาชีพครู สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- สุรศักดิ์ หลาบมาลา. (2543). *ครูแห่งชาติของประเทศอังกฤษ*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานปฏิรูปวิชาชีพครู สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- สุมิตร คุณานุกร. (2536). *หลักสูตรและการสอน*. กรุงเทพมหานคร: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุวิมล ว่องวานิช. (2544). *การพัฒนามาตรฐานคุณภาพครูและผู้บริหารสถานศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุภาวศ์ จันทวานิช. (2548). *วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- หลักสูตรครูพันธุ์ใหม่ ยุติที่ 5 ปี. (2546). *สถานปฏิรูป*. กุมภาพันธ์- มีนาคม: 61-62.
- อมรวิชัย นาคทรพรพ. (2550). *การพัฒนาครูเป็นยุทธศาสตร์แห่งชาติ*. แหล่งที่มา:
<http://school.obec.go.th/kroosakon/news/view.php?no=107>. [10 ธันวาคม 2551]
- Andrew, M. D. (1990). Differences between graduates of 4-year and 5-year teacher preparation programs [Online]. *Journal of Teacher Education*. 41(2): 45-51. Available from <http://web.ebscohost.com/> [2008, June 11]
- Barber, S. M. (2008) The Challenge of Achieving World Class Performance: Education in the 21st Century*, อ้างถึงใน สมหวัง พิธิยานุวัฒน์. การประกันคุณภาพการศึกษากับการเลื่อนวิทยฐานะครูและบุคลากรทางการศึกษา [Online]. Available from: www.onec.go.th/
- Chapman, L. H. (1978). *Approaches to art in education*. New York: Jovanovich.
- Glatthorn, A. A., Boschee, F. and Whitehead, B. M. (2006). *Curriculum leadership: development and implementation*. Thousand Oaks, Calif: SAGE Publications.

- Glenn, A. D. (2001). *Lesson in teacher education reform*. American Association of Colleges for Teacher Education. Available from <http://web.ebscohost.com/> [2008, May 30]
- Good, C. V. (1973). *Dictionary of education*. New York: McGraw-Hill.
- Grisham, D. L., Laguardia, A., and Brink, B. (2000). Partners in professionalism: Creating a quality field experience for preservice teachers. *Action in Teacher Education*. 21(4): 27-40.
- Henderson, J. G. and Kesson, K. R. (2004). *Curriculum wisdom: educational decisions in democratic societies*. Upper Saddle River, N.J.: Pearson.
- Jackson, N. and Lund, H. S. (2000). *Benchmarking for higher education*. Philadelphia: Open University Press.
- Knight, Arletta and Buaman. (2006). *Teacher "Credibility": A Tool for Diagnosing Problem In Teacher/ Student Relationships*. Available from www.ou.edu/pii/tips/ideas/credibility.html. [2007, June 7]
- Murrell, P. C. (2001). Development of practice and teacher preparation in the age of education reform [Online]. *Journal of Teacher Education*. 52: 78-83. Available from <http://web.ebscohost.com/> [2008, June 6]
- Reimers, E. V. (2003). *Teacher professional development: An International Review of the Literature*. Paris: Chems.
- Scherer, Marge. (2007). Playing to strengths. *Educational Leadership*: 7.
- Smith, D. W. and Kelly, P. (2007). A survey of assistive technology and teacher preparation programs for individuals with visual impairments[Online]. *Journal of Visual Impairment & Blindness*. 101(7): 429-433. Available from <http://web.ebscohost.com/> [2008, July 1]
- Smith, M. C. (2004). The problem of teacher education[Online]. *Journal of Teacher Education*. 55(4): 295-299. Available from <http://jte.sagepub.com> [2008, July 27]
- Starnes, B. A. (2008). Thoughts on teaching: On the evils of multicultural education, constructivism, and teacher preparation programs[Online]. *The Education*

Studies Department. 619-620. Available from: <http://web.ebscohost.com/>

[2008, July 27]

Thomas, A. M. and Loadman, W. E. (2001). Evaluation teacher education programs using a national survey. *The Journal of Educational Research*. (94)4: 195-206.

U.S. Department of Education. (1998). *Promising Practices: New Ways to Improve Teacher Quality*. Available from: <http://www.ed.gov/pubs/PromPractice/index.html>

[2008, July 2]

Wilson, S. M, Floden, R. E., and Mundy, J. F. (2001). *Teacher preparation research: Current knowledge, gab, an recommendations*. Washington: center for the study of teaching and policy.

Wong, E. K. P. and Yeung, A. S. (2002). Evaluation of teacher development programs participant satisfaction and recommendation[Online]. *Studies in Educational Evaluation*. 29: 57-66. Available from <http://web.ebscohost.com/> [2008, May 30]

Wood, B.B. (2001). Stake's Countenance Model: Evaluating an environmental education professional development course[Online]. *The Journal of Environmental Education*. 32(2): 18-27. Available from <http://web.ebscohost.com/> [2008, June 7]

Yost, D.S., Senter, S.M. and Bailey, A.F. (2000). An Examination of the construct of critical reflection: Implication of teacher education programming in the 21st Century. *Journal of Teacher Education*. 51(1): 39-49.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบเครื่องมือ

ศูนย์วิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบเครื่องมือ

1. รองศาสตราจารย์ ดร. สิริพันธ์ สุวรรณมรรคา
อาจารย์ประจำภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2. รองศาสตราจารย์ อมรา รอดดารา
อาจารย์ประจำภาควิชาหลักสูตร การสอนและเทคโนโลยี คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ณิชฐภรณ์ หลาวทอง
อาจารย์ประจำภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วีระเทพ ปทุมเจริญวัฒนา
อาจารย์ประจำภาควิชานโยบาย การจัดการ และความเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
5. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. กมลวรรณ ตั้งธนานนท์
อาจารย์ประจำภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ข

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิและอาจารย์ผู้ให้สัมภาษณ์

ศูนย์วิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิและอาจารย์ผู้ให้สัมภาษณ์

ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้บริหาร

1. ศาสตราจารย์กิตติคุณดร.สมหวัง พิธิยานุวัฒน์
ผู้อำนวยการสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน)
2. รองศาสตราจารย์ ดร. พงษ์ที ศิริบรรณพิทักษ์
อาจารย์ประจำภาควิชานโยบาย การจัดการ และความเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
3. นางเกศริดา เขียวสะอาด
ผู้อำนวยการกลุ่มมาตรฐานและจรรยาบรรณวิชาชีพ
4. ศาสตราจารย์ ดร.ไพฑูรย์ สินลารัตน์
รองอธิการบดีฝ่ายวิจัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

อาจารย์

1. รองศาสตราจารย์ ดร. ณรุทธิ์ สุทธิจิตต์
อาจารย์ประจำภาควิชาศิลปะ ดนตรี และนาฏศิลป์ศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. กมลวรรณ ตั้งธนกานนท์
อาจารย์ประจำภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
3. อาจารย์ ดร. ยุรวัดณ์ คล้ายมงคล
อาจารย์ประจำภาควิชาหลักสูตร การสอนและเทคโนโลยี คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย
4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรวรรณ เหมชะญาตี
อาจารย์ประจำภาควิชาหลักสูตร การสอนและเทคโนโลยี คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย
5. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พิมพันธ์ เดชะคุปต์
หัวหน้าภาควิชาหลักสูตร การสอนและเทคโนโลยี คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ค

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประเด็นการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ

1. แนวคิดหลักสูตร 6 ปี มีข้อดี ข้อเสีย เหตุผลที่ไม่ใช่หลักสูตร 6 ปี
2. กระบวนการพิจารณาในการสร้างหลักสูตร แนวคิด ความเป็นมาของหลักสูตร 5 ปีมี และเหตุผลการเปลี่ยนแปลงเป็นหลักสูตร 5 ปี
3. ความสอดคล้องของหลักสูตร 5 ปีกับนโยบายของหลักสูตร 5 ปีมีทิศทางที่ดีหรือแย่ จากนโยบายของหลักสูตร
4. นโยบายของหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตของหลักสูตร 4 ปี หลักสูตร 5 ปี เช่น วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย ยุทธศาสตร์ของหลักสูตร ความสอดคล้องกับแผนปฏิรูปครูและบุคลากรทางการศึกษา
 5. รายวิชาที่หลักสูตร 5 ปีควรเรียนเพิ่มจากหลักสูตร 4 ปี
 6. ความเป็นมาของหลักสูตร 4+1 มีข้อดี ข้อเสีย
 7. การจัดการหลักสูตร 4 ปีและหลักสูตร 5 ปี เช่น การวางแผนงานด้านวิชาการ การจัดทำตารางเรียนตารางสอน การวางแผนการฝึกประสบการณ์ การพัฒนาหลักสูตร การจัดแหล่งการเรียนรู้ ประสบการณ์วิชาชีพครูจากสถานที่จริง มีเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่างสถาบัน แหล่งฝึกประสบการณ์และชุมชน มีการส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาการสอนแบบใหม่ ๆ
 8. ด้านผลที่เกิดขึ้นกับนิสิตครู (ความคาดหวังกับสิ่งที่เป็นจริง) คือ คุณภาพของบัณฑิต เช่น ระดับผลการเรียนของนิสิตครู ความรู้ความสามารถด้านการสอน ความต้องการที่จะประกอบวิชาชีพครู และบุคลิกภาพความเป็นครู
 9. หลักสูตรที่ใช้ในปัจจุบัน มีจุดแข็ง จุดอ่อน
 10. หลักสูตรที่ใช้ผลิตครูยังควรเป็นหลักสูตร 5 ปี
 11. หลักสูตรการผลิตครูที่เหมาะสมกับประเทศไทย

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประเด็นการสัมภาษณ์อาจารย์

1. นโยบายของหลักสูตรครุศาสตร์บัณฑิตของหลักสูตร 4 ปี หลักสูตร 5 ปี เช่น วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย ยุทธศาสตร์ของหลักสูตร ความสอดคล้องกับแผนปฏิรูปครูและบุคลากรทางการศึกษา

2. วิชาเรียนของหลักสูตร 4 ปี หลักสูตร 5 ปี เช่น กลุ่มวิชาฝึกประสบการณ์วิชาชีพและวิชาที่เปิดสอน

3. ปัจจัยด้านทรัพยากรของหลักสูตร 4 ปี หลักสูตร 5 ปี เช่น อาคารสถานที่ สื่ออุปกรณ์ จำนวนหนังสืออ้างอิงในวิชาเรียนต่าง ๆ การเตรียมการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู งบประมาณแผ่นดิน และงบประมาณเงินอุดหนุน

4. การจัดการหลักสูตร 4 ปีและหลักสูตร 5 ปี เช่น การวางแผนงานด้านวิชาการ การจัดทำตารางเรียนตารางสอน การวางแผนการฝึกประสบการณ์ การพัฒนาหลักสูตร การจัดแหล่งการเรียนรู้ ประสบการณ์วิชาชีพครูจากสถานที่จริง มีเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่างสถาบัน แหล่งฝึกประสบการณ์และชุมชน มีการส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาการสอนแบบใหม่ ๆ

5. การสอนของอาจารย์ หลักสูตร 4 ปีและหลักสูตร 5 ปี เช่น การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การพัฒนาการเรียนการสอน การประเมินผลการเรียนการสอน การสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรม ระหว่างการเรียนการสอนและการปรับปรุงการเรียนการสอน

6. ลักษณะการเรียนของนิสิตครู หลักสูตร 4 ปีและหลักสูตร 5 ปี เช่น การจัดระบบช่วยเหลือทั้งด้านวิชาการและเรื่องส่วนตัว การให้คำปรึกษาด้านอาชีพ ความสามารถในการเรียนรู้ และความมุ่งมั่นในการแสวงหาความรู้

7. การเตรียมสื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอน หลักสูตร 4 ปีและหลักสูตร 5 ปี เช่น ความพร้อมของสื่อ ความทันสมัยของสื่อ ความพร้อมของเอกสารประกอบการเรียน และเอกสารประกอบหลักสูตร

8. ด้านผลที่เกิดขึ้นกับนิสิตครู คือ คุณภาพของบัณฑิต เช่น ระดับผลการเรียนของนิสิตครู ความรู้ความสามารถด้านการสอน ความต้องการที่จะประกอบวิชาชีพครู และบุคลิกภาพความเป็นครู

ประเด็นการสัมภาษณ์นิสิต หลักสูตร 4 ปี หลักสูตร 5 ปีและการสนทนากลุ่ม

1. วิชาเรียนของหลักสูตร 4 ปี หลักสูตร 5 ปี เช่น กลุ่มวิชาฝึกประสบการณ์วิชาชีพและวิชาที่เปิดสอนมีความสอดคล้องกัน รายละเอียดวิชาที่มีความซ้ำซ้อนหรือต่อเนื่องกัน
2. ลักษณะของอาจารย์หลักสูตร 4 ปี หลักสูตร 5 ปี เช่น อาจารย์มีความเชี่ยวชาญในเนื้อหาและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
3. ลักษณะของนิสิตครูหลักสูตร 4 ปี หลักสูตร 5 ปี เช่น ทักษะที่ดีต่อวิชาชีพครู ระดับผลการเรียน
4. ปัจจัยด้านทรัพยากรของหลักสูตร 4 ปี หลักสูตร 5 ปี เช่น อาคารสถานที่ สื่ออุปกรณ์ จำนวนหนังสืออ้างอิงในวิชาเรียนต่าง ๆ และการเตรียมการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู
5. การสอนของอาจารย์ หลักสูตร 4 ปีและหลักสูตร 5 ปี เช่น การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การพัฒนาการเรียนการสอน การประเมินผลการเรียนการสอน และการปรับปรุงการเรียนการสอน
6. ลักษณะการเรียนของนิสิตครู หลักสูตร 4 ปีและหลักสูตร 5 ปี เช่น การจัดระบบช่วยเหลือทั้งด้านวิชาการและเรื่องส่วนตัว การให้คำปรึกษาด้านอาชีพ ความสามารถในการเรียนรู้ และความมุ่งมั่นในการแสวงหาความรู้
7. การเตรียมสื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอน หลักสูตร 4 ปีและหลักสูตร 5 ปี เช่น ความพร้อมของสื่อ ได้แก่ ปริมาณสื่อและคุณภาพของสื่อ ความทันสมัยของสื่อ ความพร้อมของเอกสารประกอบการเรียน และเอกสารประกอบหลักสูตร
8. ด้านผลที่เกิดขึ้นกับนิสิตครู คือ คุณภาพของบัณฑิต เช่น ระดับผลการเรียนของนิสิตครู ความรู้ความสามารถด้านการสอน ความต้องการที่จะประกอบวิชาชีพครู และบุคลิกภาพความเป็นครู

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรียน อาจารย์ที่เคารพทุกท่าน

ด้วยข้าพเจ้านางสาวธิดารัตน์ ตันนิรัตน์ นิสิตระดับบัณฑิตศึกษา (ปริญญาโท) สาขาวิจัย การศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กำลังดำเนินการทำวิทยานิพนธ์เกี่ยวกับการปรับปรุง หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต โดยมีศาสตราจารย์ ดร.สุวิมล ว่องวาณิช เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ขณะนี้อยู่ใน ระยะของการเก็บรวบรวมข้อมูล จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านในการตอบแบบสอบถามฉบับนี้ ตาม ความเป็นจริงเพื่อประโยชน์ในการพัฒนาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต คำตอบของท่านจะไม่มีผลกระทบใด ๆ กับตัวท่านทั้งสิ้น ข้าพเจ้าจะถือเป็นความลับและนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลจะเสนอเป็นภาพรวมเท่านั้น ขอขอบพระคุณที่ได้เสียสละเวลาให้ความร่วมมือในการวิจัยนี้เป็นอย่างดี

ขอแสดงความนับถือ

นางสาวธิดารัตน์ ตันนิรัตน์

ผู้วิจัย

ตอนที่ 1 โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ที่ท่านเห็นว่าตรงกับความเป็นจริงและเติมข้อมูลในช่องว่าง

- เพศ (1) ชาย (2) หญิง
- วุฒิการศึกษาของท่าน
 - (1) ปริญญาตรี สาขา.....
 - (2) ปริญญาโท สาขา.....
 - (3) ปริญญาเอก สาขา.....
 - (4) อื่น ๆ โปรดระบุ
- ประสบการณ์ในการสอนระดับปริญญาบัณฑิต
 - (1) < 5 ปี (2) 5-10 ปี (3) 11-15 ปี
 - (4) 16-20 ปี (5) > 20 ปี
- หมวดวิชาที่ท่านรับผิดชอบสอน (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ)
 - (1) หมวดวิชาศึกษาทั่วไป (2) หมวดวิชาเฉพาะ (3) หมวดวิชาเลือกเสรี
- ท่านสอนในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต (4 ปี) เฉลี่ยกี่ชั่วโมง/สัปดาห์
 - (1) < 5 (2) 5-10 (3) 11-15 (4) > 15
- ท่านสอนในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต (5 ปี) เฉลี่ยกี่ชั่วโมง/สัปดาห์
 - (1) < 5 (2) 5-10 (3) 11-15 (4) > 15

ตอนที่ 2 โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุดใน 2 ช่วงเวลา ได้แก่ ในช่วงของหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต ก่อนปีการศึกษา 2547 (**หลักสูตร 4 ปี**) และหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต ตั้งแต่ปีการศึกษา 2547 เป็นต้นมา (**หลักสูตร 5 ปี**)

- 1 = เห็นด้วยน้อยที่สุด หมายถึง ท่านเห็นด้วยน้อยที่สุดกับข้อความนี้ คิดเป็นร้อยละ 0-19
 2 = เห็นด้วยน้อย หมายถึง ท่านเห็นด้วยน้อยกับข้อความนี้ คิดเป็นร้อยละ 20-39
 3 = เห็นด้วยปานกลาง หมายถึง ท่านเห็นด้วยปานกลางกับข้อความนี้ คิดเป็นร้อยละ 40-59
 4 = เห็นด้วยมาก หมายถึง ท่านเห็นด้วยมากกับข้อความนี้ คิดเป็นร้อยละ 60-79
 5 = เห็นด้วยมากที่สุด หมายถึง ท่านเห็นด้วยมากที่สุดกับข้อความนี้ คิดเป็นร้อยละ 80-100

ข้อ	ข้อความ	หลักสูตร 4 ปี					หลักสูตร 5 ปี				
		1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
1	หลักสูตรเปิดวิชาให้เลือกเรียนหลากหลายครบถ้วนตามองค์ความรู้ของครูวิชาชีพ										
2	หลักสูตรพัฒนาระบบประสานงานด้านนโยบายกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการผลิตครู										
3	หลักสูตรเน้นการเรียนรู้แบบองค์รวมที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ										
4	หลักสูตรส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพครูให้มีศักยภาพเช่น การศึกษาต่อ การศึกษาดูงาน เป็นต้น										
5	หลักสูตรเน้นกระบวนการผลิตครู โดยใช้การวิจัยปฏิบัติการ										
6	หลักสูตรเน้นการผลิตครูสอดคล้องกับความต้องการของสังคม										
7	หลักสูตรมีความสอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษา										
8	หลักสูตรมีจุดมุ่งหมายให้บัณฑิตเข้าเรียนสμάเสมอ										
9	ระบบฐานข้อมูลหลักสูตรพัฒนาให้มีความชัดเจนมากขึ้น										
10	สาขาที่เปิดสอนในหลักสูตรมีความหลากหลาย ทำให้ได้ครูตรงตามความต้องการของสถานศึกษา/หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง										
11	รายวิชาที่เปิดสอนมีการพัฒนา/ปรับปรุงให้มีเนื้อหาที่ทันสมัย										
12	รายวิชาที่เปิดสอนมุ่งเน้นให้บัณฑิตเป็นครูมืออาชีพ										
13	รายวิชาที่เปิดสอนมีการบูรณาการข้ามรายวิชาเพื่อให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น										
14	รายวิชาที่เปิดสอนครอบคลุมเนื้อหาที่ทำให้บัณฑิตเป็นครูมืออาชีพ										
15	จำนวนหน่วยกิตที่เปิดสอนเหมาะสมในการผลิตครูวิชาชีพ										
16	คณะครุศาสตร์ปรับปรุง/พัฒนาสื่ออุปกรณ์อย่างต่อเนื่อง										
17	คณะครุศาสตร์จัดหาแหล่งฝึกประสบการณ์วิชาชีพปริมาณเพียงพอกับบัณฑิต										

ข้อ	ข้อความ	หลักสูตร 4 ปี					หลักสูตร 5 ปี				
		1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
18	คณะครุศาสตร์จัดแหล่งสืบค้นข้อมูลที่หลากหลายไว้ให้บริการ										
19	คณะครุศาสตร์พัฒนา/ปรับปรุงแหล่งสืบค้นข้อมูลสารสนเทศให้มีจำนวนเพียงพอปริมาณนิสิต										
20	คณะครุศาสตร์จัดงบประมาณอย่างเพียงพอในปรับปรุงการจัดการเรียนการสอน										
21	ห้องสมุดมีหนังสือประกอบการเรียนทุกรายวิชาอย่างเพียงพอ										
22	คู่มือฝึกประสบการณ์วิชาชีพได้รับการปรับปรุงให้สอดคล้องกับการผลิตครูวิชาชีพ										
23	แหล่งฝึกประสบการณ์วิชาชีพมีความพร้อมในการรับนิสิตเข้าฝึกประสบการณ์วิชาชีพ										
24	การคัดเลือกอาจารย์เข้าสอนในรายวิชาต่างๆมีความเหมาะสม										
25	ท่านปรับปรุงรายวิชาที่เปิดสอนให้มีเนื้อหาที่ทันสมัย										
26	ท่านพัฒนารายวิชาที่สอนเพื่อเพิ่มทักษะด้านการสอนให้กับนิสิต										
27	ท่านแนะนำนิสิตในเรื่องการเรียน										
28	ท่านมีส่วนร่วมหรือสนับสนุนการทำวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร										
29	ท่านสนับสนุนนิสิตทำการวิจัย เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายของหลักสูตร										
30	ท่านติดต่อ/แลกเปลี่ยนแนวความคิดกับอาจารย์ภายนอกมหาวิทยาลัย เพื่อสร้างเครือข่ายการเรียนรู้										
31	ท่านปรับปรุงแผนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพให้สอดคล้องกับนโยบายของหลักสูตร										
32	ท่านจัดกิจกรรมการสอนหลากหลายรูปแบบโดยเน้นให้นิสิตมีส่วนร่วมในการเรียน										
33	ท่านตรวจให้คะแนนชิ้นงานของนิสิต โดยตั้งเกณฑ์การพิจารณาไว้อย่างชัดเจน										
34	ท่านเปิดโอกาสให้นิสิตแสดงความคิดเห็นหรือซักถาม										
35	ท่านสอนเนื้อหาอย่างละเอียดและครอบคลุม										
36	ท่านประเมินผลการเรียนของนิสิต โดยใช้วิธีการที่หลากหลาย										
37	ท่านพัฒนาเอกสารประกอบการสอนให้สอดคล้องกับเนื้อหาวิชาที่สอนทุกครั้ง										

ข้อ	ข้อความ	หลักสูตร 4 ปี					หลักสูตร 5 ปี				
		1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
38	ท่านมอบหมายให้นิสิตทำวิจัยปฏิบัติการ เพื่อพัฒนาขีดความสามารถของนิสิต										
39	ท่านจัดกิจกรรมส่งเสริมให้นิสิตมีทัศนคติที่ดีต่อการเป็นครู										
40	ท่านสืบค้นข้อมูลเพื่อใช้ในการทำการเรียนการสอน										
41	ท่านจัดทำสื่อที่ใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย										
42	ท่านเลือกใช้สื่อที่มีความหลากหลาย										
43	ท่านปรับปรุง/พัฒนาเอกสารประกอบให้ทันสมัยอยู่เสมอ										
44	ท่านส่งเสริมให้นิสิตจัดทำสื่ออุปกรณ์การสอน										
45	ท่านส่งเสริมให้นิสิตใช้เทคโนโลยีในการนำเสนอผลงานหรืองานที่ได้รับมอบหมาย										
46	ท่านใช้สื่ออุปกรณ์การสอนที่เป็นเทคโนโลยีอย่างคล่องแคล่ว										
47	ท่านสืบค้นสื่ออิเล็กทรอนิกส์เพื่อใช้ในการเรียนการสอน										
48	นิสิตทำงานที่ได้รับมอบหมายได้มีคุณภาพ										
49	นิสิตสามารถทำวิจัยปฏิบัติการได้อย่างถูกต้อง										
50	นิสิตสามารถอธิบายในเรื่องที่ยากให้มีความเข้าใจได้ง่าย										
51	นิสิตใช้สื่ออุปกรณ์ที่ทันสมัยได้อย่างคล่องแคล่ว										
52	นิสิตสามารถแก้ไขสถานการณ์เฉพาะหน้าได้อย่างรวดเร็ว										
53	นิสิตจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเน้นการมีส่วนร่วมในการเรียน										
54	นิสิตแต่งกายเหมาะสมในการฝึกประสบการณ์										
55	นิสิตใช้คำพูดที่เหมาะสมกับบุคคลที่สนทนา										
56	นิสิตปฏิบัติตนให้เป็นที่เคารพแก่นักเรียน										
57	นิสิตส่วนใหญ่เข้าเรียนตรงเวลา										
58	นิสิตส่วนใหญ่คุยกันเสียงดังขณะที่ท่านสอน										
59	นิสิตส่วนใหญ่ไม่ปิดเสียงโทรศัพท์ขณะที่ท่านสอน										
60	นิสิตส่วนใหญ่มีความตั้งใจในการเรียนการสอน										
61	นิสิตส่วนใหญ่ส่งงานตรงตามเวลาที่กำหนด										
62	นิสิตส่วนใหญ่มีความคิดสร้างสรรค์										
63	นิสิตแสวงหาความรู้เพิ่มเติมจากเนื้อหาที่เรียนในการทำรายงานชิ้นงานที่ได้รับมอบหมาย										
64	นิสิตสนใจประกอบวิชาชีพครูมากขึ้นหลังจากเรียนรายวิชาต่าง ๆ										

ตอนที่ 3 โปรดแสดงความคิดเห็นของท่านและกรุณาตอบให้ครบทุกข้อ

1. ท่านคิดว่า หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต 5 ปี สามารถผลิตครูตามที่สังคมต้องการได้หรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

2. ท่านคิดว่า รายวิชาที่เปิดสอนมีเนื้อหาครอบคลุมสามารถทำให้นิสิตเป็นครูมืออาชีพหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

.....

3. ท่านคิดว่า นิสิตที่เข้าเรียนมีลักษณะที่เหมาะสมกับการเป็นครูหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

.....

4. ท่านพัฒนารูปแบบการสอน หลังจากเปลี่ยนแปลงหลักสูตร 4 ปีเป็นหลักสูตร 5 ปี หรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

.....

5. ท่านคิดว่า คุณภาพของนิสิตจากหลักสูตร 4 ปี และหลักสูตร 5 ปีมีความแตกต่างกัน หรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

.....

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

นางสาวธิดารัตน์ ตันนิรัตน์

แบบสอบถามสำหรับนิสิตคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบสอบถามนี้ออกแบบมาเพื่อสอบถามความคิดเห็นของนิสิตหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต หลักสูตร 4 ปี และ 5 ปี ขอความกรุณาจากท่านได้โปรดตอบแบบสอบถามให้ครบและตรงตามความเป็นจริง ซึ่งผู้วิจัยจะปกปิดเป็นความลับและจะนำเสนอผลการวิจัยในภาพรวม ซึ่งจะไม่มีผลกระทบต่อ ๗ ต่อตัวท่าน ผู้วิจัยขอขอบคุณทุกท่านที่มีส่วนร่วมในการตอบแบบสอบถามในครั้งนี้ คำตอบของท่านจะประโยชน์อย่างยิ่งต่อการทำวิจัยให้ประสบความสำเร็จ ผู้วิจัยขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ตอนที่ 1 โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ที่ตรงกับความจริงและเติมข้อมูลในช่องว่าง

1. เพศ (1) ชาย (2) หญิง
2. ท่านศึกษาในหลักสูตร (1) หลักสูตร 4 ปี (2) หลักสูตร 5 ปี
3. ท่านศึกษาในสาขาวิชา

☐ (1) ปฐมวัย	☐ (2) ประถมศึกษา	☐ (3) มัธยมศึกษา
☐ (4) อุดมศึกษา	☐ (5) ศิลปศึกษา	☐ (6) ดนตรีศึกษา
☐ (7) การศึกษานอกระบบโรงเรียน		
4. ภูมิลำเนา

☐ (1) เหนือ	☐ (2) ตะวันออกเฉียงเหนือ	☐ (3) กลาง
☐ (4) ใต้	☐ (5) กรุงเทพฯ ฯ	
5. สมาชิกในครอบครัวของท่านประกอบอาชีพครูหรือไม่

☐ (1) มี (โปรดระบุ.....)	☐ (2) ไม่มี
---	------------------------------------
6. รายได้ของบิดาและมารดาต่อเดือน (บาท) (ในกรณีไม่มีบิดาและมารดาข้ามไปข้อ 7)

☐ (1) < 20,000	☐ (2) 20,000-30,000	☐ (3) 30,001-40,000
☐ (4) 40,001-50,000	☐ (5) 50,001-60,000	☐ (6) > 60,000
7. รายได้ของผู้ปกครองต่อเดือน (บาท) (ตอบข้อ 6 แล้วข้ามไปข้อ 8)

☐ (1) < 20,000	☐ (2) 20,000-30,000	☐ (3) 30,001-40,000
☐ (4) > 40,000	☐ (5) อื่น ๆ (โปรดระบุ.....)	
8. เกรดเฉลี่ยสะสมระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

☐ (1) < 2.50	☐ (2) 2.50-2.75	☐ (3) 2.76-3.00	☐ (4) 3.01-3.25
☐ (5) 3.26-3.50	☐ (6) 3.51-3.75	☐ (7) 3.76-4.00	
9. ขณะที่ท่านเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ท่านต้องการประกอบอาชีพครู

☐ (1) น้อยที่สุด	☐ (2) น้อย	☐ (3) ปานกลาง	☐ (4) มาก	☐ (5) มากที่สุด
---	-----------------------------------	--------------------------------------	----------------------------------	--
10. ตอนสอบเข้ามหาวิทยาลัย ท่านเลือกคณะครุศาสตร์ในระดับที่เท่าใด

☐ (1) อันดับ 1	☐ (2) อันดับ 2	☐ (3) อันดับ 3	☐ (4) อันดับ 4	☐ (5) อื่น ๆ.....
---------------------------------------	---------------------------------------	---------------------------------------	---------------------------------------	--
11. ปัจจุบัน ท่านต้องการประกอบอาชีพครู

☐ (1) น้อยที่สุด	☐ (2) น้อย	☐ (3) ปานกลาง	☐ (4) มาก	☐ (5) มากที่สุด
---	-----------------------------------	--------------------------------------	----------------------------------	--

12. ท่านประกอบอาชีพเป็นครู

- (1) ใช่ (โปรดทำข้อ 13-15) (2) ไม่ใช่ โปรดระบุ..... (ข้ามไปตอน 2)

13. ท่านเลือกประกอบอาชีพครูลักษณะใด

- (1) ครูสอนในโรงเรียน (2) ครูสอนพิเศษ (3) ทั้ง 1 และ 2

14. ท่านประกอบอาชีพครูในสังกัด

- (1) สพฐ. (2) สช. (3) เทศบาล (4) กทม (5) อื่น ๆ.....

15. ท่านเลือกเป็นครูในเขตพื้นที่ (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ)

- (1) กรุงเทพฯ (2) ต่างจังหวัด เขตชุมชน การเดินทางสะดวก
 (3) ภูมิลำเนาเดิม (4) ต่างจังหวัด เขตห่างไกลชุมชน การเดินทางลำบาก

ตอนที่ 2 โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

- 1 = เห็นด้วยน้อยที่สุด หมายถึง ท่านเห็นด้วยน้อยที่สุดกับข้อความนี้ คิดเป็นร้อยละ 0-19
 2 = เห็นด้วยน้อย หมายถึง ท่านเห็นด้วยน้อยกับข้อความนี้ คิดเป็นร้อยละ 20-39
 3 = เห็นด้วยปานกลาง หมายถึง ท่านเห็นด้วยปานกลางกับข้อความนี้ คิดเป็นร้อยละ 40-59
 4 = เห็นด้วยมาก หมายถึง ท่านเห็นด้วยมากกับข้อความนี้ คิดเป็นร้อยละ 60-79
 5 = เห็นด้วยมากที่สุด หมายถึง ท่านเห็นด้วยมากที่สุดกับข้อความนี้ คิดเป็นร้อยละ 80-100

ข้อ	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		1	2	3	4	5
1	หลักสูตรสามารถทำให้ท่านเป็นครูมืออาชีพได้					
2	หลักสูตรทำให้ท่านศรัทธาต่อวิชาชีพครู					
3	หลักสูตรมีความสอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษา					
4	จำนวนหน่วยกิตตลอดหลักสูตรมีความเหมาะสม					
5	บางรายวิชาที่เปิดสอนในหลักสูตรมีเนื้อหาซ้ำซ้อน					
6	การจัดลำดับวิชาเรียนในแต่ละภาคการศึกษามีความเหมาะสม					
7	การเรียนรายวิชาต่าง ๆ ทำให้ท่านมั่นใจในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน					
8	การเรียนรายวิชาต่าง ๆ ทำให้ท่านสนใจประกอบวิชาชีพครู					
9	ท่านสามารถเลือกวิชาเรียนได้อย่างอิสระ					
10	ท่านสามารถนำเอาความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการทำงานด้านการสอน					
11	ท่านมีความรู้ในวิชาเอกเดียว/เอกคู่มากขึ้น					
12	เมื่อท่านเกิดข้อสงสัย ท่านพยายามแสวงหาคำตอบ					
13	เมื่อท่านเป็นครู ท่านจะตั้งใจถ่ายทอดความรู้ให้แก่นักเรียนอย่างเต็มความสามารถ					

ข้อ	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		1	2	3	4	5
14	ท่านภาคภูมิใจ ถ้าได้ประกอบอาชีพครู					
15	ครูเป็นอาชีพที่นายกองอาชีพครูมีภาระงานค่อนข้างมาก แต่ท่านก็ตั้งใจประกอบอาชีพครู					
16	ท่านต้องการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ เพื่อพัฒนาตัวเองให้เป็นครูที่ดี					
17	ท่านค้นคว้าข้อมูลต่าง ๆ จากห้องสมุดได้อย่างครบถ้วน					
18	เมื่อท่านต้องการสืบค้นข้อมูล คณะครุศาสตร์มีแหล่งสืบค้นข้อมูลที่หลากหลาย					
19	หนังสือในห้องสมุดของคณะครุศาสตร์มีความทันสมัย					
20	คณะครุศาสตร์มีแหล่งสืบค้นข้อมูลสารสนเทศอย่างเพียงพอ					
21	คณะครุศาสตร์จัดสื่ออุปกรณ์ที่ทันสมัยไว้บริการห้องเรียน					
22	สื่ออุปกรณ์ที่คณะครุศาสตร์จัดให้อยู่ในสภาพพร้อมใช้งาน					
23	คู่มือฝึกประสบการณ์วิชาชีพมีเนื้อหาข้อมูลที่จำเป็นครบถ้วนทำให้ท่านมีความมั่นใจในการฝึกประสบการณ์					
24	แหล่งฝึกประสบการณ์วิชาชีพมีความพร้อมในการรับท่านเข้าฝึกประสบการณ์วิชาชีพ					
25	ท่านสามารถเลือกสถานที่ฝึกประสบการณ์วิชาชีพได้อย่างอิสระ					
26	การฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ทำให้ท่านเข้าใจวิชาชีพครู					
27	การสอนของอาจารย์ทำให้ท่านอยากเป็นครู					
28	อาจารย์ใช้เนื้อหาที่มีความทันสมัยมาสอน					
29	อาจารย์ใช้วิธีการสอนหลากหลายรูปแบบ					
30	อาจารย์สอนเนื้อหาในเรื่องที่เรียนอย่างลึกซึ้ง					
31	อาจารย์จัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ					
32	อาจารย์เตรียมอุปกรณ์การเรียนการสอนสอดคล้องกับเนื้อหา					
33	อาจารย์ใช้สื่อที่ทันสมัยประกอบการเรียนการสอน					
34	อาจารย์ให้ข้อมูลป้อนกลับ เมื่อประเมินผลงานของท่าน					
35	เอกสารประกอบการเรียนการสอนมีความทันสมัย					
36	เอกสารประกอบการเรียนการสอนที่มีเนื้อหาครบถ้วน					
37	เมื่อท่านสงสัยในเรื่องที่เรียน อาจารย์จะอธิบายเพิ่มเติม					
38	ในการทำงานร่วมกัน ท่านรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น					
39	ท่านเรียนรู้การทำวิจัยปฏิบัติการและสามารถนำไปทำได้จริง					
40	ท่านสามารถผลิตสื่อการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับเรื่องที่สอน					

ข้อ	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		1	2	3	4	5
41	ท่านสามารถใช้สื่ออุปกรณ์ทำให้การรายงานหน้าห้องมีความน่าสนใจ					
42	ท่านสามารถใช้สื่อที่คณะครุศาสตร์จัดบริการได้อย่างคล่องแคล่ว					
43	เมื่อท่านได้รับมอบหมายงาน ท่านจะตั้งใจทำงานให้ดีที่สุด					
44	เมื่อท่านสนใจเรียนวิชาที่ไม่เปิดสอน ท่านจะทำเรื่องขอให้มีการเปิดสอน					
45	ท่านพยายามสืบค้นเทคนิคการสอนใหม่ๆ เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนสนใจเรียน					
46	ท่านใช้เทคโนโลยีในการสืบค้นข้อมูลที่ต้องการได้รวดเร็ว					
47	ท่านแสวงหาความรู้ นอกเหนือจากตำราเรียน เพื่อพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ					
48	ท่านสามารถอธิบายในเรื่องที่ยากให้เข้าใจได้ง่ายมากขึ้น					
49	ท่านสามารถใช้ภาษาไทยเป็นสื่อแสดงความรู้และความคิดเป็น					
50	ท่านสามารถใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อแสดงความรู้และความคิดเป็น					
51	ท่านใฝ่รู้ในศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับระบบสังคม การเมืองและสิ่งแวดล้อม					
52	ท่านสามารถเชื่อมโยงความรู้ในเรื่องต่างๆ กับมาตรฐานความเป็นสากล					
53	ท่านสามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเน้นความหลากหลายเพื่อตอบสนองผู้เรียนเป็นหลัก					
54	ท่านสามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียน โดยใช้ทักษะวิจัยปฏิบัติการ					
55	ท่านมุ่งมั่นในการพัฒนาการสอน โดยใช้ทักษะการคิด					
56	ท่านมุ่งมั่นในการพัฒนาการสอน โดยออกแบบการเรียนการสอนแนวใหม่					
57	ท่านขาดความเข้าใจในเนื้อหาวิชาที่ต้องสอน					
58	ท่านเป็นคนพูดชัดถ้อยชัดคำ ออกเสียงควบกล้ำ อักษรชัดเจน					
59	ท่านสามารถใช้เทคนิคที่หลากหลายในการอธิบายให้คนอื่นเกิดความเข้าใจ					
60	ท่านรู้สึกเบื่อหน่ายนักเรียน เมื่อนักเรียนไม่สนใจเรียน					
61	ท่านสามารถบริหารจัดการสิ่งต่าง ๆ ในชั้นเรียนได้					
62	ท่านมีความสามารถในการอธิบายซ้ำ ๆ เมื่อนักเรียนไม่เข้าใจ					
63	ท่านอดทนอดกลั้นต่อความไม่รู้ของนักเรียน					
64	ท่านทำความรู้จักนักเรียน เพื่อจัดกิจกรรมที่เหมาะสม					
65	ท่านมีความสามารถในการคิดสร้างสรรค์					
66	ท่านมีความเป็นผู้นำ					
67	ท่านแสวงหาความรู้เพื่อพัฒนาตนเอง					
68	ท่านสามารถปรับตัวทำงานร่วมกับผู้อื่นได้					
69	ท่านยึดมั่นในจรรยาบรรณวิชาชีพครู					
70	ท่านสามารถพูดต่อหน้าสาธารณชนได้อย่างคล่องแคล่ว					

แบบสอบถามสำหรับบัณฑิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คำชี้แจง 1. แบบสอบถามชุดนี้แบ่งออกเป็น 2 ตอน รวม 28 ข้อ

2. ข้อมูลที่ท่านตอบจะไม่มีผลกระทบต่อ ใดๆ ต่อตัวท่าน และจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการนำไปพัฒนาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต จึงขอความกรุณาจากท่านได้โปรดตอบแบบสอบถามให้ครบและตรงตามความเป็นจริง ซึ่งผู้วิจัยจะปกปิดเป็นความลับและใช้ข้อมูลเพื่อทำวิจัยเท่านั้น

ตอนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับสถานภาพและข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ที่เป็นจริงและเติมข้อมูลในช่องว่างที่กำหนดให้

- เพศ (1) ชาย (2) หญิง
- ปีพ.ศ.ที่จบการศึกษา ระดับปริญญาบัณฑิต

☐ (1) หลังปี พ.ศ. 2540	☐ (2) 2535-2540	☐ (3) 2530-2534	☐ (4) 2525-2529
☐ (5) 2520-2524	☐ (6) ก่อนปี พ.ศ. 2520		
- เกรดเฉลี่ยที่จบการศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

☐ (1) มากกว่า 2.50	☐ (2) 2.50-2.75	☐ (3) 2.76-3.00	☐ (4) 3.01-3.25
☐ (5) 3.26-3.50	☐ (6) 3.51-3.75	☐ (7) 3.76-4.00	
- วุฒิการศึกษาสูงสุดของท่าน (1) ปริญญาตรี สาขา.....
 (2) ปริญญาโท สาขา..... (3) ปริญญาเอก สาขา.....
- ปัจจุบันท่านรับผิดชอบสอนกี่รายวิชา (1) 1 รายวิชา (2) 2 รายวิชา
 (3) 3 รายวิชา (4) 4 รายวิชา (5) มากกว่า 4 รายวิชา
- หลังจากเรียนจบ ท่านสมัครงานเป็นครูเพียงอย่างเดียวหรือไม่
 (1) ใช่ (2) ไม่ใช่ (หากไม่ใช่ ท่านสมัครงานเกี่ยวกับ.....)
- หลังจากเรียนจบ ท่านทำงานเป็นครูเพียงอย่างเดียวหรือไม่
 (1) ใช่ (2) ไม่ใช่ (หากไม่ใช่ ท่านทำงานเกี่ยวกับ.....)
- ระยะเวลาในการทำงานเป็นครู (1) น้อยกว่า 5 ปี (2) 6-10 ปี
 (3) 11-15 ปี (4) 16-20 ปี (5) มากกว่า 20 ปี

ตอนที่ 2 โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับลักษณะของท่านมากที่สุด ในการนำความรู้มาใช้งาน ทั้ง 3 ช่วงเวลา

ระดับคะแนน 5	หมายถึง ลักษณะที่ท่านมีมากที่สุด	คิดเป็นร้อยละ 80-100
ระดับคะแนน 4	หมายถึง ลักษณะที่ท่านมีมาก	คิดเป็นร้อยละ 60-79
ระดับคะแนน 3	หมายถึง ลักษณะที่ท่านมีปานกลาง	คิดเป็นร้อยละ 40-59
ระดับคะแนน 2	หมายถึง ลักษณะที่ท่านมีน้อย	คิดเป็นร้อยละ 20-39
ระดับคะแนน 1	หมายถึง ลักษณะที่ท่านมีน้อยที่สุด	คิดเป็นร้อยละ 0-19

ข้อความ	ก่อน พ.ศ. 2542 (ก่อนการปฏิรูปการศึกษา)					พ.ศ. 2542-2544 (ระหว่างการศึกษา)					หลัง พ.ศ. 2544 (หลังการศึกษา)				
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
ท่านคิดว่า ท่านมีลักษณะตามข้อความต่อไปนี้มากน้อยเพียงใด															
1. มีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาสาระของศาสตร์ในระดับที่สอน															
2. สามารถออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนใหม่ๆ															
3. มีความมุ่งมั่นจะประกอบอาชีพครู															
4. มีความมุ่งมั่นในการพัฒนาการสอนโดยใช้นวัตกรรม															
5. ใช้กลยุทธ์การสอนหลากหลายวิธี															
6. สามารถใช้ภาษาไทยเป็นสื่อแสดงความรู้และความคิดเป็นภาษาไทย															
7. มีความรู้ความเข้าใจในพฤติกรรมของนักเรียน															
8. หาความรู้เพื่อพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ															
9. มีความรู้ความสามารถในเทคโนโลยีสารสนเทศ															
10. มีความรักที่จะเป็นครู															
11. มีบุคลิกที่ดีเหมาะสมกับการเป็นครู															
12. มีความรู้เกี่ยวกับการทำวิจัยในชั้นเรียน															
13. มีความรู้เข้าใจภาระงานของครู															
14. ใช้สื่อและอุปกรณ์ที่มีความทันสมัยในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน															
15. มีความรู้เกี่ยวกับวิธีการประเมินผลการเรียนของนักเรียนหลากหลายวิธี															
16. สามารถวิเคราะห์ผู้เรียนได้เป็นรายบุคคล															
17. สามารถปรับตัวทำงานร่วมกับผู้อื่นได้															
18. สามารถทำงานเกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายใน															
19. สามารถทำงานเกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายนอก															
20. สามารถทำงานพัฒนาโรงเรียนร่วมกับชุมชน															

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวธิดารัตน์ ตันนิรัตน์ เกิดเมื่อวันที่ 12 เมษายน พ.ศ. 2526 ที่จังหวัดสมุทรสงคราม สำเร็จปริญญาการศึกษาบัณฑิต (กศ.บ.) คณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิทยาศาสตร์-เคมี มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เมื่อปีการศึกษา 2548 หลังจากสำเร็จการศึกษาเข้าประกอบวิชาชีพครู ที่โรงเรียนพระแม่มาลีสาทร เป็นเวลา 2 ปี แล้วจึงลาออก เพื่อเข้าศึกษาในหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา สาขาวิจัยการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปีการศึกษา 2550 และได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย ด้านมนุษยศาสตร์-สังคมศาสตร์ กองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย